

3 1761 04769242 1

UNIV. OF
TORONTO
LIBRARY

3079

(25)

ŒUVRES COMPLETES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLICATION COMMENCÉE SOUS LA DIRECTION DE

JOSEPH DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

CONTINUÉE SOUS LA DIRECTION DE

MM. HARTWIG DERENBOURG ET MAYER LAMBERT

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

L Arab
S 111 D

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYŪMĪ

PUBLIÉE AVEC

DES NOTES HÉBRAÏQUES

PAR

W. BACHER

Accompagnée d'une Traduction française d'après l'arabe

PAR

J. DERENBOURG et H. DERENBOURG

PARIS

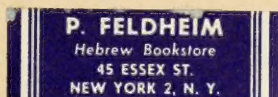
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

1899

466392
30.9.47

AVANT-PROPOS

Saadia fut un initiateur en théologie, en exégèse, en philosophie, en grammaire hébraïque. L'unité de sa vie réside dans son étude constante de l'Ancien Testament qu'il savait par cœur, qu'il traduisit et commenta, dont il s'efforça de démontrer l'accord avec les doctrines rationalistes des philosophes arabes, dont il s'essaya un des premiers à codifier la langue. Né à Fayyôûm, l'ancienne Pitôm, dans la Haute-Égypte, en 892 de notre ère, appelé en 928 par « le Chef de la captivité » David ben Zakkai à la dignité spirituelle de Gaôn pour diriger l'académie juive de Sora en Irâk, contraint à résigner ses fonctions au commencement de l'année 933, retiré à Bagdâd pendant les quatre années suivantes, rappelé ensuite à Sora dans la haute situation qu'il y avait occupée et qu'il conserva jusqu'à sa mort en 942, Saadia n'a point cessé d'être en contact avec le monde musulman en Égypte, en Babylonie et jusqu'au siège même du khalifat abbaside. Ses œuvres n'ont pas été composées seulement pour fortifier les convictions des Juifs Rabbanites et pour combattre les

progrès du Karaïsme¹, mais, dans sa pensée, elles s'adressaient aussi à l'élite des musulmans en faveur desquels il avait adopté les caractères arabes. Comme, même pour ses ouvrages qui n'ont pas été composés en hébreu, tous les manuscrits qui nous sont parvenus sont en lettres hébraïques, on peut supposer que, même du vivant de l'auteur, il a circulé deux espèces de copies destinées aux deux catégories de lecteurs.

I

La chronologie des œuvres de Saadia n'est pas encore définitivement fixée. Cependant, il paraît hors de doute que sa traduction de « la plupart des livres sacrés des Hébreux² » appartient à la période de sa préparation scientifique, alors que Saadia n'avait pas encore quitté la terre natale. Ses commentaires, plus ou moins développés, sont-ils contemporains de ses traductions ou ont-ils été ajoutés après coup, comme des compléments destinés à les justifier ? Je pose la question sans oser la résoudre. Ce qui semble établi, c'est que le traducteur s'est conformé à l'ordre du canon biblique et qu'il a commencé par le

1. Voir surtout Samuel Poznanski, *The Anti-Karaite Writings of Saadiah Gaon*, dans *The Jewish quarterly Review*, X (1898), p. 238-276.

2. Bahyà dans Munk, *Notice sur Rabbi Saadia Gaon* (Paris, 1839), p. 5, n. 1. Salomon Munk (1803-1867) vient d'être l'objet d'une monographie datée de 1900 et conçue dans un excellent esprit. L'auteur, M. Moïse Schwab, ancien secrétaire du maître, a puisé largement dans sa correspondance, en grande partie inédite.

Pentateuque. La version d'Isaïe n'est précédée d'aucune préface et ne fournit aucun renseignement sur la date qui peut lui être assignée. Les Psaumes ont pris rang « après l'interprétation de quelques autres livres de Dieu » et avant « ceux, dit-il, que nous espérons compléter¹ ».

En tête de Job, Saadia croit pouvoir se dispenser de répéter ce qu'il a « indiqué et même largement expliqué dans l'introduction au commentaire de la Thora² ». La traduction authentique de Daniel, conservée à Oxford, prend le texte au commencement et le conduit jusqu'à la fin sans un mot d'introduction³. Si, parmi les traductions de Saadia Gaon qui me sont connues et dont l'origine n'est pas douteuse, je me suis abstenu de citer les Proverbes ou, comme il les appelle, le Livre de la Sagesse⁴, c'est que l'Introduction, une dissertation psychologique sur le contraste entre les tendances naturelles de l'homme et son intelligence⁵, me porte à en reculer la composition jusqu'à l'époque où l'auteur, imprégné de la philosophie arabe des *moutakallimîn*, composait à Bagdad en 934 son Livre des croyances et des dogmes⁶. Je ne crois pas

1. Saadia, à la fin de sa traduction du Psautier, dans Graetz, *Geschichte der Juden*, V (2e éd.), p. 480.

2. P. 9 de la partie française, dans ce tome cinquième.

3. Ad. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, p. 880, n° 2484, 4; Sam. Poznanski, dans *Hag-górén*, éd. Horodetzky, II (Berditschew, 1900), p. 92-103. Ce sera, s'il plaît à Dieu, le tome VII des *Œuvres de Saadia*.

4. Voir notre tome VI.

5. *Ibid.*, texte arabe, p. 1-12; cf. W. Bacher, *Abraham ibn Ezra's Einleitung zu seinem Pentateuch-Commentar* (Wien, 1876), p. 24-28.

6. Landauer, dans l'Avant-propos de son édition du texte arabe, p. v, dit 933, que je rectifie d'après Graetz, *lib. laud.*, V, p. 484.

avec M. Mayer Lambert que le commentaire sur les Proverbes soit antérieur au commentaire sur le Livre de la création, commentaire daté de 931, où est seulement citée l'interprétation de la Genèse¹. Il appartient au même état d'âme et d'esprit, dont l'expression la plus manifeste est dans l'*Amânât* destiné à prouver l'accord entre les principes immuables du judaïsme révélé et les conclusions réfléchies de la raison humaine.

Quoi qu'il en soit, une même méthode de traduction a été appliquée par Saadia à la série des livres bibliques qu'il a fait passer de l'hébreu en arabe. Il expose son point de vue dans un passage de son Introduction au Pentateuque, dont je vais essayer de donner une idée² : « Je n'ai composé ce livre, dit-il, que pour satisfaire un solliciteur qui m'a demandé de consacrer un ouvrage spécial au texte simple de la Thora, sans que s'y mêlât aucune parole sur la langue, flexions, permutations et inversions de lettres, métaphores ; sans qu'y entrât aucune des questions posées par les hérétiques et des réfutations qui leur sont opposées, non plus que des branches des lois intellectuelles, et des manières d'observer les lois traditionnelles, mais d'y élucider seulement les sens du texte de la Thora. J'ai trouvé dans cette demande des avantages :

1. Mayer Lambert, *Commentaire sur le Séfer Yesira*, partie française, p. viii, 27 et 76. La note 1 de la page 76, appliquée à la composition de l'*Amânât*, prouve bien qu'il est de 934 ; cf. p. vii, n. 6.

2. *Version arabe du Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4 ; cf. W. Bacher, *Die Jüdische Bibelerklärung vom Anfange des zehnten bis zum Ende des fünfzehnten Jahrhunderts* (Trier, 1892), p. 12-13.

les auditeurs entendront ainsi les idées exprimées dans la Thora sur les faits, les ordres et les rétributions, relatées brièvement dans leur ordre et dans leur succession, et ils ne seront ni retardés, ni embarrassés dans la recherche d'un récit quelconque par l'immixtion des arguments apportés sur chaque point. Quiconque veut ensuite approfondir la codification des lois intellectuelles, l'application des lois traditionnelles et les moyens de repousser les attaques de tout critique contre les récits contenus dans ce livre, devra chercher de telles informations dans l'autre ouvrage ¹, puisque celui-ci, dans sa concision, lui donne de telles aspirations et lui en démontre la nécessité. C'est dans cette pensée que j'ai consacré ce livre exclusivement à un exposé du sens simple ² du texte de la Thora, en précisant grâce à mes connaissances provenant de l'intelligence et de la tradition. Lorsqu'il m'a été possible d'ajouter au texte un mot ou une lettre afin que le sens et l'idée fussent éclaircis par là à qui se contente de la mise en lumière de l'expression, je l'ai fait. C'est à Dieu que je demande son appui pour tout bien que je rechercherai dans les choses religieuses et mondaines. »

L'intelligence et la tradition, voici les deux auxiliaires dont Saadia réclame le concours pour mener à bien sa

1. L'autre ouvrage est le Commentaire sur le Pentateuque, dont M. Harkavy annonce des fragments considérables pour notre tome deuxième.

2. L'arabe **בסיב** est ici l'équivalent du néo-hébraïque **פֶּשָׁט** *peschât*, qui désigne l'explication « simple » et naturelle, ainsi que le mot arabe **تفسير** qui l'accompagne ici, tandis que l'interprétation allégorique (en arabe **תאוויל**) est appelée en néo-hébraïque **דְּרָשׁ** *derásch*, « sens recherché ».

traduction arabe des Écritures. Il aurait pu en ajouter un troisième auquel il a accordé la prééminence sur les autres : sa foi dans l'origine divine de tous les livres, de tous les mots de l'Ancien Testament ¹. Son rationalisme et sa science talmudique s'inclinent en esclaves respectueux devant l'autorité de la parole révélée dont sa mémoire lui fournit sans cesse pour chaque passage l'appoint intégral et le contrôle vigilant. Sa traduction risquait de représenter un compromis entre les suggestions de ses trois conseillers. Celui qui n'est jamais sacrifié, qui résout les conflits, auquel l'auteur soumet son esprit et son érudition, c'est le texte biblique considéré comme un ensemble de même volée, un bloc indivisible, sans contradiction réelle ni de fond ni de forme, reflet de la perfection divine non moins brillant dans l'Ecclesiaste et les Chroniques que dans la Genèse et Isaïe.

Ce n'est point ce côté poétique qui entraîne l'enthousiasme de Saadia : il se préoccupe avant tout d'élucider les obscurités du texte et de resserrer le lien flottant des versets. La clarté, voilà le but auquel il tend, sans nul

1. Seconde préface de Saadia au Psautier, traduite en allemand par John Cohn, *Saadia's Einleitung zu seinem Psalmenkommentar*, dans Berliner und Hoffmann, *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums*, VIII (1881), p. 91 (cf. la première préface, *ibid.*, p. 68). Voici le texte arabe, tel qu'il m'a été communiqué d'après le manuscrit arabe 236 de Munich (J. Aumer, *Die arabischen Handschriften*, p. 76), fol. 17 r°, par le Rabbīn de cette ville, le Dr Werner et par mon ami, le Professeur à l'Université de Munich, D^r Fr. Hommel :
 בל יגב אן בעלם אן גבויע דלך בן ענד אללה אגראת (إجراءات) עלי הדא אלצרוב
 בן אלכלאם אליכסתעביל בין כלקה .....אלכל כלאם אללה לויס פיה בין כלאם
 אלזאם שי

souci de l'esthétique. Il déclare une guerre acharnée aux sous-entendus et ajoute impitoyablement des conjonctions et des pronoms relatifs qui alourdissent la marche des phrases. La période avance d'un pas embarrassé, avec les entraves de ses incises et avec ses enchevêtrements là où l'hébreu déroulait ses propositions courtes dans un parallélisme harmonieux. Quant aux mots, lorsque leur signification se dérobe aux trois modes d'investigation adoptés par Saadia, il reproduit le mot hébreu sans changement, non point pour ajouter une goutte d'eau à l'océan du vocabulaire arabe, mais, à mon sens, pour éviter des hypothèses hasardeuses et pour avouer publiquement l'insuccès de ses efforts.

Les traductions de Saadia, sans être ni des paraphrases, ni des commentaires, sont comme un acheminement vers les unes et les autres. Leur probité ne s'accommodait pas d'un calque qui aurait reproduit la lettre de l'original sans en faire saisir l'esprit, sans en montrer l'enchaînement logique. Il fallait donc justifier les dissemblances avec le texte révélé et les additions de l'interprète, qui auraient pu être considérées comme des irrévérences. Saadia est allé au devant de reproches qui auraient pu devenir des armes entre les mains de ses adversaires, et a ajouté aux traductions des commentaires plus ou moins étendus, où il s'est efforcé d'accumuler les citations bibliques, en se montrant très sobre dans le reste de ses explications. Les commentaires des Proverbes et de Job ont bien ce double caractère. L'auteur y multiplie les comparaisons avec

l'Ancien Testament, considéré dans son unité sacrée, et il fournit ainsi une riche contribution à l'étude du vocabulaire hébreu. Plus rarement il appelle à son secours des expressions détachées de la Mischna et du Talmud.

Si la grammaire et la mention ou la discussion des opinions antérieures sont presque absolument bannies des commentaires dont Saadia est l'auteur, c'est qu'il exige de ses lecteurs des études préparatoires en ces matières. Il s'est expliqué à ce sujet dans une sorte d'avertissement placé en tête du Psautier¹ : « Selon moi, il est indispensable à quiconque veut étudier le commentaire renfermé dans ce livre qu'il ait au préalable beaucoup appris de la science de la langue et aussi des règles de la recherche, afin qu'elles lui soient comme le flambeau grâce auquel il soit bien dirigé vers ce que je traduirai et ce que j'interpréterai, puis vers ce que je rectifierai, de sorte que ce flambeau soit allumé de manière à faire jaillir la lumière pour lui sur ce que d'autres se sont proposé pour commenter ce livre, ainsi que sur tout ce que je lui ai présenté de neuf. Et c'est de l'Unique, de l'Éternel que j'implore le secours en vue de tout bien. »

1. Voici le texte arabe complété et restitué jusqu'à un certain point de ce passage emprunté à la première préface (cf. Cohn, *ibid.*, p. 75-76) : אֶקוּל : מִיָּא לֹא בִד לְהַנְאִיךְ תַּפְסוּר הָדָא אֶלְכֶתָאב אֶן יִכּוֹן קִד וְכִף עָלֵי גְבִילָה בִין עָלֵי אֶלְלָה יִגְבִּילָה בִין אֶלְיִפְסִר הָלֹו יִכּוֹן לֵה בִאלְכִרָאֵג יִתְהַדִּי בֵה אֶלִי מֵא אַעֲבֹר וְאַחֲרָג הֵם (?) מֵא אַעֲלֵה לֵה אֶן יִכּוֹן קִד אֶשְׁתַּעַל עָלֵי מֵא קִד אֶמּוֹתָה גִירִי בִין תַּפְסוּר הָדָא אֶלְכֶתָאב הָלֹו יִזְרִי לֵה כִנֵּל מֵא קִדְמוֹת לֵה וּבִאלֹוֹאֲהֵה אֶלְקָדִים אֶסְתַּעֲוִן (?) עָלֵי כִד הַכִּנָּה. Sur cet emploi de la préposition עָלֵי après אֶשְׁתַּעֲוִן, voir Saadia. *Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4; cf. plus haut, p. ix. Texte et traduction m'inspirent de bien vives inquiétudes.

On peut se demander quels sont ces grammairiens et ces exégètes, précurseurs de Saadia. C'est à eux qu'il fait allusion, lorsqu'il prétend s'appuyer sur la tradition ¹. Elle était alors représentée par l'interprétation des *Targoumim*, par des embryons de conceptions et de terminologies grammaticales dans la Mischna, dans le Talmud et dans le Midrasch, par la vocalisation, la ponctuation et la critique du texte tel que la Massore l'avait établi d'après des règles grammaticales non énoncées, mais implicitement contenues dans ses notations, par la phonétique du *Séfér Yesirâh*, par les enseignements du massorète Aaron ben Mosché ben Ascher, un disciple des grammairiens arabes ². Saadia, bien que, à ma connaissance, il ne nomme nulle part Khalîl et Sibawaihi, de deux siècles plus anciens que lui, devait les connaître et avoir étudié à leur école, soit qu'il leur ait emprunté directement, soit qu'il ait pris de seconde main chez leurs continuateurs les matériaux qu'il a mis en œuvre pour réaliser sa réforme, je dirais plus justement, sa création de la grammaire hébraïque ³.

1. Plus haut, p. ix.

2. Voir l'exposition magistrale de M. W. Bacher, *Die Anfänge der hebräischen Grammatik* (Leipzig, 1895), p. 1-38.

3. Grande a été l'influence de la langue et de la littérature arabes sur plusieurs parmi les premiers législateurs de l'hébreu : cf. Jastrow jr, préface à son édition de Hayyôûdj (Leide, 1897), p. xii et suiv. ; W. Bacher, *Die hebräisch-arabische Sprachvergleichung des Abulwalîd Merwân ibn Ganâh* (Wien, 1884) ; Joseph et Hartwig Derenbourg, *Opuscules et traités d'Abou 'l-Walid* (Paris, 1880), *Introduction*, p. LXXVI-LXXIX. Dans un passage d'Ibn Djanâh, cité *ibid.*, p. LXXVII, « leur Sibawaihi » est expressément nommé.

II

La traduction arabe du Livre de Job par Saadia ou, comme celui-ci l'appelle, du « Livre de la Justification, qui est attribué à Job », et le commentaire dont il l'a accompagnée ont été dès 1844 l'objet d'une publication considérable, bien que partielle, d'après le manuscrit d'Oxford Hunter 511 (Neubauer, *Catalogue*, n° 125). Ce fut mon illustre professeur, Heinrich Ewald, qui, après les travaux préparatoires de Salomon Munk, introduisit ce nouvel élément dans l'histoire de l'exégèse biblique. Son essai¹, pour imparfait qu'il soit, représente une étape. Ne disposant que d'un manuscrit, Ewald n'a pas toujours discerné la part qui revenait à chacun des auteurs dont les commentaires y sont entremêlés².

Un progrès sérieux a été réalisé par John Cohn qui, pour son édition, complète au moins en ce qui concerne la traduction, a pu disposer de trois manuscrits³. Au manuscrit utilisé par Ewald étaient venus s'en ajouter deux autres : l'un également conservé à la Bibliothèque Bodléienne d'Oxford, où il est coté Opp. Add. 4° 154, fol. 95-

1. H. Ewald, *Das Buch Ijob nach Saadia, Ben Geqatilia und einem ungenannten Uebersetzer*, dans Ewald und Dukes, *Beiträge zur Geschichte der Aeltesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments*, I (1844), p. 75-115.

2. A ce sujet, il faut consulter surtout le remarquable livre de Samuel Poznanski, *Mose B. Samuel Hakohen Ibn Chiquitilla* (Leipzig, 1895), p. 14-17.

3. Dr John Cohn, *Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia*. Altona, 1889.

133 (n° 2484 de Neubauer, *Catalogue*), l'autre appartenant à la Bibliothèque Royale de Berlin, où il est coté n° 1203 dans le Catalogue des manuscrits hébreux, par Steinschneider.

Si John Cohn est sévère pour son prédécesseur, celui-ci a été vengé par M. Wilhelm Bacher, auquel mon père avait confié le mandat de rééditer Job. Ai-je besoin de dire combien ce choix était heureux? La présente édition en fournit la démonstration évidente. Un pas décisif en avant a été fait avec des ressources plus abondantes et une science mieux assurée. M. Bacher a eu conscience de sa supériorité et peut-être ne s'est-il pas exprimé avec assez de ménagements sur l'effort loyal précédemment tenté vers le mieux par un savant modeste dans des conditions moins favorables. L'omission voulue de l'Introduction est en tout cas une lacune regrettable dans la publication de John Cohn. Une copie de l'Introduction faite par Salomon Fuchs à Oxford et la comparaison d'un fragment qui en contient la fin ont mis M. Bacher en mesure de combler cette lacune.

Depuis qu'il y a plus d'un an M. Bacher a terminé sa tâche, un troisième fragment de l'Introduction est apparu parmi les débris de la *Gen'zâh* du Caire parvenus à Paris et acquis par M. le Baron Edmond de Rothschild. Voici quelques extraits d'après une copie de M. Mayer Lambert, que j'ai collationnée avec lui sur l'original. Avant שח, dernier mot dans ce volume de la page 4, l. 8, le premier des deux feuillets qui constituent ce fragment porte, sans

que nous sachions ce qui précède¹ : לרהבתה א"תה פיסעל בתל דלך : ור"ב אלעלמין תסב"ה ותקד"ס פהו אלהים לא יגידה שי זהו גזיר ביהתאג פירגב וגזיר בגלוב פירחב כל זה גאלב אלכל וקאהרה והאג"ה אלכל אליה אגבועין — L. 10 : ועל est remplacé par le plus simple ואל. — L. 12 : A אלוארדה en tête du fol. 1 v° est substitué אלוארדה. — L. 14 : L'imprimé porte ונאלד et notre ms. ונהבד. — L. 16 : ב"ע précède ב"ע ; sans la copule ו. — L. 17 : נכב corrige נכב ajouté par M. Bacher. Le fol. 1 est terminé par le mot שי, tandis que le fol. 2 r° commence par le mot עלי כהיר (p. 7, l. 6). — L. 7 : le ms. donne les leçons justes ואלאטנב et à la fin de la ligne וזהו. — L. 8 : Après זה, on lit dans le ms. : אלקצד אלכקצד ואלאבוס :. — L. 9 : Après ותעאלי, notre nouveau manuscrit vient à notre secours par le passage suivant : לאיוב בוא הי : ובוא אלעלה בינה ובין גואב איוב בין ידי רב"ה פל"א ראת אלה (אלנכסה = צרוב בין אלביעאני אעהאצת עלי כהיר בין אלנאם ח"ו נכב כהיר מנהם איוב יגידה אלי ב"ן א"ך. Au verso du feuillet 2, je signale par rapport à la page 7, l. 12, ייה au lieu de ייה ; l. 14, א-י"ב au lieu de אלה ; l. 15, ואקול au lieu de פאקול ; l. 16, celle de אלה ענד אלה et אלקדס ; l. 17, ויהו אלעקל דלך אלבישהור ; enfin à la l. 17, ואלבישהור au lieu de ואלבישהור. Le dernier mot du fragment est אלה à la l. 18. Cette trouvaille permet d'en espérer et d'en présager d'autres. La préface de Saadia paraît avoir été sans cesse remaniée, soit par son auteur, soit par les copistes lettrés qui en prenaient à leur aise avec un texte profane en lui infligeant leurs retouches.

1. Excepté le point sur le ה suffixe dans לרהבתה et dans קאהרה, tous les autres signes ont été ajoutés par moi.

En dehors des trois manuscrits dont John Cohn n'avait peut-être pas tiré parti autant que le réclamait une édition critique, M. W. Bacher a eu à sa disposition un manuscrit copié dans le Yémen, que Joseph Derenbourg avait reçu de Jérusalem par l'entremise de M. Nissim Béhâr et qui contenait, presque en entier, le texte hébraïque de Job, avec la version arabe de Saadia. De plus, à l'instigation de mon père, M. Ad. Neubauer avait envoyé à son confrère les photographies de neuf feuillets isolés provenant de la *Genizâh* du Caire et acquis par la Bibliothèque Bodléienne. On peut lire dans l'introduction hébraïque de M. Bacher une description détaillée des feuillets qui lui ont été ainsi communiqués.

Une surprise nous était réservée, non point par ces nouveaux venus dans la mise au point du texte, mais par leur ancêtre, le manuscrit Hunter 511 d'Oxford, celui dont les ressources paraissaient épuisées par les examens successifs d'Ewald, de Cohn, de Bacher. On se rappelle qu'au moins trois commentaires sur Job y sont enchevêtrés et que, dans ce fouillis, il n'est pas toujours facile de rendre à chacun ce qui est à chacun. Or, M. Bacher, alors que son enquête était close, y retrouva, en octobre 1899, deux morceaux inédits du commentaire de Saadia sur Job, morceaux qu'il avait attribués d'abord à Ibn Schiquitilla. Nous les reproduisons ici, avec une version hébraïque due à M. Bacher auquel nous en laissons tout l'honneur :

אלמכרו מן הזה אלקצה התי יציר גיאבא לאיוב הו קול
 אליפו כל ימי רשע הוא מתחולל אלי אכר אלפצל. ודלך
 אן אייב זעם אן גביע אלנאם קד שאהד כאפרא מנעמא
 עליה פאכדבה אליפו פי הוא אלקיל וקאל הוא מהאל לא
 תדעי אנך שאהדת מא לם נשאהדה נחן הו קו' מה
 ידעת ולא נדע. וליס יחדנא בל גביע אלחכמא יקולין אן
 הוא לא יבין הו קולה אשר חכמים יגידו. פאלדי שאהדנא
 נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלתה אנת והו אן
 אלכאפר לא יזאל טול דהרה מתכופא מתעופא מנצרעא
 מן סכני אללה לקולה כל ימי רשע הוא מתחולל ומצירה אלי
 אלנאר לקולה אש אכלה אהלי שחד פי אכר אלקצה.

היוצא מהפרשה הזאת עד שתהיה תשובה לאיוב הוא מאמרו אליפו כל
 ימי רשע הוא מתחולל עד סוף הפרק וזה שאיוב חשב שכל אדם ראה
 כופר וטוב לו והכיבוזו אליפו במאמרו זה ואמרו זה בטל הוא אל תאמרו
 שראית מה שלא ראיתו אנהנו הוא אמרו מה ידעת ולא נדע. ולא אנהנו
 לבדנו כי אם כל החכמים כולם ואמרו שזה אינו הוא אמרו אשר חכמים
 יגידו. ואם כן מה שראינו אנהנו ושאר החכמים הוא בהפך מה שאמרת
 אלה יהיו שהכיפר כל ימי חייו לא יהיה ביהדות ביתורא ביצטער ומתחיל
 מהרון האל כפי מה שאמרו כל ימי רשע הוא מתחולל ומבזוי לגיהנם
 כפי מה שאמרו אש אכלה אהלי שחד בסוף הפרשה.

XVI, 17

אלמכרג מן מקאלה איוב הזה הו קולה על לא חמס
 בכפי דלך אנך ראיא ראהם קד אחאליה עלי עלם אללה
 חין אהתג בבלוי אלמימן תם כדבוי חין אהתג בנעמה
 אלכאפר קאל פי נפסה אנמא אמכנהם הוא חית אן אהתגת
 בגירי פקאלי לי הוא ראי תעלמה פאהתג חינויד בנפסה קאל
 הודא אנא תקי נקי וקד נאלגי מא תשאהדונה פלולא אן אללה
 יפעל מא שא יריס דלך גור[א] לם יצבני הוא אלבלא.

היוצא במאמרו איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאחרי
 שראה אותם שהשיבוהו בידועת האל כאשר הביא ראיה כורעת הבאמיון
 ואחרי כן הכיבוזהו כאשר הביא ראיה מוסבת הכופר אמרו בנפשו זה לא
 אפשר להם רק לפי שהבאתי ראיה מוחלטת ועל כן אמרו לי לא תדע את
 זה לפיכך הביא ראיה מעצמו אמרו הנה אנכי תם ונקי וכבר בא עלי מה
 שתראו ולולא שהאל יעשה ביה שירצה ואין זה עול לא היתה מוצאת
 אותי הרעה הזאת.

III

Le présent volume, consacré au Job de Saadia, est le dernier ouvrage qui émane directement de mon vénéré père, qui porte sa signature comme une garantie dont nous nous prévalons. Sa cécité, de plus en plus implacable à mesure qu'il avançait en âge, l'avait contraint, pour la satisfaction de ses besoins intellectuels, de plus en plus impérieux chez l'octogénaire, à recruter un véritable corps de secrétaires. Le doyen de ces collaborateurs était notre excellent ami Louis Bank qui prêtait à mon père, en s'effaçant derrière lui avec pleine abnégation de soi-même, son concours de talmudiste consommé¹. Les études judéo-arabes étaient représentées dans cet état-major d'élite par deux jeunes, MM. Mayer Lambert, professeur au Séminaire israélite de Paris, un fervent de Saadia², et Isaac Broydé qui consacre son activité scientifique aux œuvres philosophiques de Bahyâh³.

Ces trois auxiliaires précieux, renforcés de volontaires zélés et de lecteurs non orientalistes, ne suffisaient pas à

1. La *Revue des Études juives* de 1899 contient de L. Bank, maintenant émancipé, mais vieilli et malade, deux excellents articles : *Rabbi Zeira et Rab Zeira* (XXXVIII, p. 47-63) et *Les gens subtils de Poumbedita* (XXXIX, p. 191-198).

2. Voir plus haut, p. viii, note 1. M. Lambert partage avec moi la direction de la publication entreprise par mon père. Pour l'achèvement du volume actuel, il m'a puissamment aidé de sa bonne volonté et de sa compétence.

3. *Les réflexions sur l'âme*, par Bahya ben Joseph ibn Pakouda, traduites de l'arabe en hébreu, précédées d'un résumé et accompagnées de notes par Isaac Broydé. Paris, 1896. Voir aussi l'Introduction à mon édition du *Fakhrî* (Paris, 1895), p. 38.

remplir les longues journées de Joseph Derenbourg. Jusqu'en 1889, ses yeux, épuisés par le travail, avaient encore des lueurs. Nous remplissions alors ensemble les intervalles inoccupés de son temps par l'étude en commun des inscriptions himyarites et sabéennes destinées au *Corpus inscriptionum semiticarum*. Pour le premier fascicule tout entier¹, mon père a pu encore relire les épreuves, contrôler les traductions et les commentaires par l'examen personnel des estampages et des photographies, s'associer à tous les travaux préparatoires, grâce auxquels cette vaste publication a pu être inaugurée².

Mais, les ténèbres devenant chaque jour plus profondes, il fallut chercher un nouvel emploi pour ces heures de loisir que mon père désirait consacrer avec moi à ce qu'il appelait un délassement studieux. C'est ainsi que nous fûmes amenés à entreprendre la version française du Livre d'Isaïe, non pas d'après le texte hébraïque, mais d'après la paraphrase arabe de Saadia. Quelle déception nous avons souvent éprouvée, lorsque la poésie des plus beaux passages était, de propos délibéré, soumise à la torture par un système d'explications trop logiques et trop raisonnées! L'original a eu bien de la peine à défendre quelques restes de ses couleurs affaiblies ou disparues sous la couche uniformément grise qui lui a été appliquée par Saadia. Tout en unissant nos protestations contre ces prophéties si différentes de celles que nous admirions,

1. Paris, 1889.

2. Le fascicule troisième a paru en janvier 1900.

nous avons mené à bien la tâche que nous nous étions imposée et, si notre tome troisième n'a paru qu'en janvier 1896, quelques mois après que mon père s'était éteint à Ems, le 29 juillet 1895, il ne faut pas imputer ce retard à la rédaction achevée depuis longtemps, mais aux tâtonnements et aux hésitations des survivants.

Non seulement la traduction française d'Isaïe était terminée à cette époque, mais celle de Job, qui devait continuer la même collaboration entre le père et le fils, avait atteint la fin du chapitre xxxi. Je me suis efforcé de la compléter dans l'esprit dans lequel elle avait été conçue. Notre objectif était, comme pour Isaïe, la fidélité à la conception et à la rédaction de Saadia, sans aucune préoccupation de les mettre d'accord avec notre intelligence du texte hébraïque. C'est son interprétation et non la nôtre que nous avons essayé de rendre accessible à ceux qui, sans savoir l'arabe, ne veulent cependant pas ignorer complètement un chapitre important dans l'histoire de l'exégèse juive de l'Ancien Testament.

Si les circonstances permettent de mettre sur le métier d'autres tomes après les volumes I, III, V, VI et IX de la collection, c'est encore la mémoire de Joseph Derenbourg que nous nous efforcerons d'honorer, en nous inspirant de ses intentions, de sa méthode, du plan qu'il avait tracé. En dehors de sa collaboration si féconde et si variée à la *Revue des Études juives*, mon père, dans ses dernières années, avait concentré sur Saadia toute la vigueur de son esprit resté jusqu'au bout sans défaillance et sans

usure. Il avait rompu définitivement avec les sciences musulmanes¹, mais, sur le terrain des études juives, il espérait bâtir encore, comme si un avenir lointain lui permettait les projets de longue haleine. La révision et le développement de son article *Talmud* dans l'*Encyclopédie des Sciences religieuses* de Lichtenberger² étaient destinés à remplir le tome cinquième de l'*Annuaire de la Société des Études juives*. Le tome n'a jamais paru, mais je me rappelle qu'il y a eu un commencement d'exécution et même d'impression. A la fin de 1892, une reproduction par le procédé anastatique de l'*Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine* (Paris, 1867) avait été résolue, le nouveau tirage devant être accompagné d'additions, de corrections et d'un index réclamé par tous ceux qui ont à consulter ce beau livre. Je possède les travaux préparatoires poussés fort avant³ et le manuscrit de l'index rédigé par mon collègue et ami, M. Israël Lévi. C'est à lui que je voudrais confier ce travail pour lequel ses apti-

1. Mon père se demandait parfois en quelles mains tomberaient son annotation et son commentaire du Livre des définitions (*Kitāb at-ta'rifāt*), par Al-Djurdjānī. L'édition de Flügel (Leipzig, 1845) l'avait fait renoncer à l'édition critique qu'il préparait avec une traduction française, dont les premières pages ont été imprimées (j'ai sous les yeux une épreuve des p. 1-8). Les matériaux considérables que Joseph Derenbourg avait rassemblés ne seront pas perdus, je l'espère, pour nos études et je les offre à qui saura les employer. Sur ces vieilles histoires, voir J. Mohl, *Vingt-sept ans d'histoire des études orientales* (Paris, 1879-1880), I, p. 16-17, 217-218.

2. XII, p. 1007-1036. Je signale à cette occasion un petit manuel bien commode : M. Mielziner, *Introduction to the Talmud* (Cincinnati and Chicago, 1894).

3. Jusqu'à la page 421 sur 486 dont se compose le volume, plus quelques notes marginales dans l'exemplaire de travail que je conserve pieusement.

tudes le désignent et auquel profiterait maintenant la version hébraïque publiée à Saint-Pétersbourg en 1896-1897, avec des notes érudites d'Albert Harkavy ¹.

Enfin, si la « première partie », relative à l'*Histoire de la Palestine*, a seule paru, Joseph Derenbourg avait réuni sur des fiches couvertes d'une écriture microscopique, les résultats géographiques qu'il avait recueillis par une lecture attentive et un dépouillement soigneux des deux Talmuds. Je puis assurer que bien des identifications inédites, bien des faits inconnus solidement établis dorment sur ces cartons, dont la teneur mériterait d'être rendue publique, même après les travaux sur le même sujet de MM. Neubauer ² et Hildesheimer ³. Il y a eu un petit nombre de fiches égarées et, je le déplore, parmi les plus développées. Les autres appartiennent maintenant à la Bibliothèque de l'Université de Paris, où elles sont mises à la disposition des travailleurs. Ce serait un des vœux les plus chers au cœur de mon père que réaliserait la mise en œuvre de ces matériaux abandonnés dans une Géographie de la Palestine d'après les Talmuds et les autres sources rabbiniques.

Paris, ce 29 juillet 1900, 5e anniversaire de la mort de mon père.

HARTWIG DERENBOURG.

1. Les notes finales xii-xv (p. 475-484) ont été omises, je ne sais pourquoi, dans la version hébraïque.

2. *La Géographie du Talmud*, Paris, 1868.

3. *Beiträge zur Geographie Palästinas*, Berlin, 1886.

TRADUCTION DU LIVRE DE JOB

En ton nom, ô Miséricordieux ! Ceci est la traduction du Livre de la Justification, qui est attribué à Job, tel que l'a traduit le chef de l'Académie, notre guide et maître Saadia, le chef de l'École de Mahasia — que l'esprit de Dieu lui donne le repos !

INTRODUCTION DU LIVRE

L'auteur commence en disant : Béni soit Dieu, le dieu d'Israël, qui a précédé tous les commencements, qui restera après toutes les fins, qui crée et forme, qui ramène et ressuscite, qui mérite la louange et la reconnaissance pour sa grâce générale et pour sa bienfaisance universelle.

Après cela, je dirai : Bien que l'idée de la bonté et de la bienfaisance ne puisse pas être divisée en elle-même, c'est-à-dire que, rare ou fréquente, la bonté mérite d'être considérée comme telle, d'une manière absolue, elle se divise néanmoins sous les rapports de la quantité et de la qualité. Ainsi, la bonté des créatures a une mesure, qui atteint son terme lorsque les créatures disparaissent, comme Celui à qui appartient la gloire a dit dans son livre : « Une voix dit : Proclame ! et je dis : Que dois-je proclamer ? Toute la chair est comme de l'herbe, toute sa bonté est comme la fleur des champs (*Is.*, *xl*, 6) ». Mais la bonté de l'Éternel — qu'il soit glorifié et exalté ! — est infinie, puisqu'elle lui est inhérente, et la bonté et la bienfaisance divines n'ont ni limite ni terme. En voulant marquer avec toute la force possible la

limite extrême de ce que peuvent atteindre les sens des êtres raisonnables, Dieu dit : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ainsi mes voies sont élevées au-dessus des vôtres et mes pensées au-dessus de vos pensées (*Is.*, XLV, 9) ». Car, bien que les sens aperçoivent le ciel et la terre comme étant rapprochés l'un de l'autre, la raison prouve qu'il y a entre eux une grande distance. Ceux qui ont examiné et calculé (cette distance) ont assuré que la partie de la sphère la plus rapprochée de la terre est à plus de seize fois la totalité du diamètre de la terre, c'est-à-dire de la ligne qui en coupe la circonférence en deux moitiés; mais la partie extrême de la sphère que le sens peut percevoir (est à une distance qui) dépasse plusieurs milliers de fois la mesure mentionnée. Or, si le Sage — qu'il soit béni et exalté! — a dit que sa voie, en ce qui concerne la bonté et la grâce, est plus élevée et plus haute que la générosité et la bienfaisance des créatures, autant que les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ce n'est pas qu'il soit allé jusqu'au bout en arrivant à cette limite, mais il n'a fait cette comparaison que parce que les sens des hommes ne parviennent pas à saisir une hauteur plus grande que celle-là. Il a dit de la même manière : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, etc., comme l'orient est éloigné de l'occident, etc. » (*Ps.*, ciii, 11-12). Ce qui confirme cette (explication) de la manière la plus claire, c'est la parole du prophète : « Car ta bonté est plus grande en élévation que les cieux et ta grâce l'est plus que les nuées (*Ib.*, cviii, 5) ». Le prophète nous enseigne que la mesure de la bienfaisance et de la bonté du Créateur est plus élevée que les cieux et plus haute que les nuées, dans une proportion qui ne peut être atteinte ni comprise. Louange donc au Tout-Puissant qui n'a nulles limites à son autorité, dont la bonté et la grâce sont plus élevées que les sphères, plus étendues que le monde et qui est infini!

Ce qui est évident, c'est que le fait d'avoir donné l'existence aux créatures après qu'elles n'avaient pas été constituées la grâce la plus forte, puisque (Dieu) a créé le monde entier et y a fait

habiter les êtres raisonnables pour leur être utile. A ce sujet le prophète dit : « Car je sais que ta bonté est établie éternellement et que ta fidélité durera aussi longtemps que subsisteront les cieux (*Ps.*, LXXXIX, 3) ». De même, la vie qu'il accorde aux créatures et toute la bonne direction qu'il leur imprime et par laquelle il les conduit sont entièrement une grâce et un bienfait, comme a dit le prophète : « Tu m'as accordé la vie et la grâce ; ta sollicitude a conservé mon souffle (*Job*, x, 12) ». De même, les ordres et les défenses que Dieu a donnés aux hommes, soit en accordant à leur intelligence la faculté d'approuver ou de désapprouver, soit en leur faisant des communications et des révélations, tout cela est grâce et bienfait, comme il est dit : « Il aime l'équité et la justice, et sa bonté embrasse le monde (*Ps.*, XXXIII, 5) », parole qui se rapporte au témoignage de l'intelligence. Puis il est dit : « O Dieu ! comme ta bonté embrasse le monde, enseigne-moi tes prescriptions (*ib.*, XIX, 64) », (parole) qui s'applique à ce qu'on apprend par la révélation véridique. Tout cela est appelé *bonté*. Même arriver à chanter, à glorifier et à louer Dieu de ce qu'il a créé et à le remercier de ses bienfaits, tout cela est nommé *bonté*, comme il est dit : « Ils remercient Dieu de sa bonté et de ses merveilles à l'égard des hommes (*ibid.*, CVII, 8) ». Les douleurs, les maladies et les souffrances que Dieu a fait exister dans le monde sont encore un bienfait et un avantage pour les hommes, (car ils les amènent) à craindre son châtiment et à redouter sa vengeance, comme il est dit : « Et Dieu a agi de manière à ce qu'on le craigne (*Eccl.*, III, 15) ». Donc Dieu — qu'il soit élevé ! — leur a fait ressentir les douleurs pour que, une fois qu'ils en sont délivrés, ils reconnaissent sa bonté et sa grâce, comme le prophète a dit : « Car ta bonté a été grande envers moi, et tu as sauvé mon âme de la tombe qui est en bas (*ibid.*, LXXXVI, 13) ». Ce qui est vrai des douleurs que l'on ressent sans qu'elles affectent le corps, l'est également des douleurs qui le touchent, à savoir que le Créateur n'en afflige son serviteur que pour son amélioration et pour son bien. Celui-ci alors passe par

trois degrés. Dans le premier on instruit et on exerce la raison, car bien que ces actes soient douloureux pour les êtres intelligents à cause de la peine, de la fatigue et de l'application de la pensée, ce n'en est pas moins un bien pour eux. Là-dessus l'Écriture dit : « Ne dédaigne pas, ô mon fils, les leçons de Dieu, et ne sois pas lassé de ses avertissements (*Proverbes*, III, 11) ». L'Écriture compare Dieu au père qui éduque son fils en le grondant, en le frappant et en lui infligeant beaucoup de souffrances, afin de le former à l'obéissance et à la sagesse, comme il est dit plus loin : « Car Dieu avertit celui qu'il aime, agissant à son égard comme le père trouve bon d'agir envers son fils (*ibid.*, III, 12) ». De même, l'expérience montre que le sage se fatigue par des veilles, par la peine qu'il se donne de lire des livres et par l'emploi des réflexions et du discernement pour parvenir à les comprendre, sans se laisser rebuter par rien, comme le prophète a dit : « Par suite de ses souffrances il verra (la récompense) et en sera rassasié; et par son intelligence il proclamera l'innocence du juste. Tel est le rôle de mon prophète à l'égard de la foule (*Isaïe*, LIII, 11) ». Dans le deuxième degré l'homme subit la punition. Lorsque le serviteur a commis une faute pour laquelle il mérite d'être puni, c'est un effet de la bonté du Miséricordieux — qu'il soit glorifié et exalté! — et de sa sollicitude pour son serviteur de lui causer une douleur quelconque qui efface ses mauvaises actions en entier ou en partie. Alors cette douleur est nommée épuration et, tout en étant une punition, elle doit être considérée comme un bienfait, puisqu'elle détourne le serviteur de la récidive et fait disparaître son passé; c'est à ce sujet qu'il est dit : « J'ai châtié avec la verge leur péché et par des tourments leurs fautes, mais je ne détournerai pas de lui ma bonté (*Ps.*, LXXXIX, 33, 34) ». L'expérience montre que le père fait parfois absorber à son fils les boissons les plus amères et les remèdes les plus désagréables pour le délivrer de ses maladies et pour améliorer la qualité de son tempérament. Au sujet de cette comparaison, Dieu dit : « Tu sauras dans ton cœur que, de même que l'homme corrige son fils, ainsi l'Éternel ton dieu te corrige

(*Deut.*, viii, 5) ». Le sage d'entre les hommes agit parfois de la même manière. Le troisième degré, c'est l'état d'épreuve et d'examen. Lorsque Dieu sait que son serviteur pieux supportera avec résignation la souffrance qu'il lui envoie et persévérera dans sa piété, il la lui impose afin de le récompenser et de le favoriser pour sa résignation. Ce genre est encore de la bonté et de la bienfaisance, puisque Dieu fait obtenir à son serviteur un bonheur durable, comme il est dit : « Heureux l'homme que tu châties, ô Dieu, et que tu instruis par ta loi, afin de le reposer des jours de malheur, jusqu'à ce qu'un abîme se creuse pour le méchant (*Ps.*, xciv, 12, 13) ».

Cette souffrance peut atteindre la fortune, le corps ou l'âme. Dieu nous a donc retracé l'histoire d'un homme pieux qu'il a mis à l'épreuve, qui a supporté cette épreuve avec résignation et qui a remercié Dieu. Aussi Dieu lui a-t-il promis un bonheur durable dans l'autre monde et s'est-il empressé de lui accorder dans ce monde ce qui devait lui confirmer cette espérance. C'est l'histoire de Job, le prophète, que la paix soit sur lui !

Ensuite, Dieu sachant que les réflexions qui se présentent à l'esprit des hommes, lorsque des souffrances leur arrivent, ont été, dans le cours du temps, de quatre sortes, comme cela eut lieu à l'époque de Job, il a trouvé nécessaire de nous mettre (l'histoire de Job) par écrit, afin que nous en tirions une leçon et que nous choissions parmi ces réflexions le point de vue préférable, que nous le déclarions obligatoire et que nous écartions tous les autres. Dieu nous a donc fait connaître l'histoire des malheurs et des épreuves de Job, ses discours et les discours de ses amis, les allégations de chacun d'eux et la réfutation que leur opposa Elihou. Il s'est proposé de nous révéler ce qui se passe dans le cœur des hommes, lorsqu'ils sont peu résignés à l'épreuve. Aucune de ces cinq personnes ne prétend imputer une injustice au Créateur, et tous lui déniaient tout genre d'injustice. Ainsi Job dit : « Certes, je sais qu'il en est ainsi et comment l'homme pourrait-il avoir raison contre le Tout-Puissant ? (ix, 2) » ;

Eliphaz dit : « L'homme sera-t-il plus juste que Dieu ? (iv, 47) » ; Bildad dit : « Est-ce que Dieu fausse la justice et le Tout-Puisant fausse-t-il l'équité ? (viii, 3) » ; Sophar dit : « Car il connaît les hommes pervers (ii, 41) » ; enfin Elihou dit : « C'est pourquoi vous, hommes de cœur, écoutez-moi ; loin du Tout-Puisant, toute injustice ! (xxxiv, 40) ». Mais la discussion entre ces hommes ne porte que sur les trois autres opinions. Job disait : Le Sage peut faire souffrir son serviteur, bien que celui-ci n'ait commis aucun péché, il le fait selon sa volonté puisqu'il est son maître et cela ne peut être nommé une injustice, comme il l'exprime clairement en disant : « Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : Que fais-tu ? (ix, 42) ». Ce qui portait Job à émettre cette opinion, c'est qu'il avait conscience d'être vertueux et que pourtant il avait été affligé de ces souffrances. Il se pourrait à l'inverse que Dieu fit du bien à l'infidèle, et que la cause en fût également dans sa volonté, comme il dit : « Les tentes des pillards sont en sécurité (xii, 6) » ; Eliphaz, Bildad et Sophar disaient tous : Dieu ne fait souffrir que l'infidèle, c'est-à-dire celui qui refuse de le servir, ou bien le pervers, c'est-à-dire celui qui commet des péchés graves qui lui ont été défendus, ou bien le pécheur, c'est-à-dire celui qui se rend coupable de péchés légers. Dans ce sens, Eliphaz dit : « Rappelle-nous donc si jamais un innocent a péri, etc., comme j'ai vu périr ceux qui préparent l'iniquité, etc. Ils périssent par le souffle de sa colère, etc. (iv, 7-9) ». Bildad dit : « Le papyrus grandit-il sans boursier ? etc. Pendant qu'il est dans sa saison, on ne le coupe pas, etc. Tel est le sort de tous ceux qui oublient Dieu (viii, 44-45) ». Sophar dit : « Les yeux des méchants regarderont fixement (xi, 20) ». Mais aucun d'eux n'admet de quelque manière que ce soit que Dieu envoie des souffrances à un serviteur pieux et tous disent à Job : S'il n'y avait pas de péchés que tu eusses commis, Dieu ne t'aurait pas frappé de ces malheurs, comme (Eliphaz) lui dit : « Ta méchanceté n'est-elle pas grande, etc. Ainsi tu prenais gratuitement un gage

de tes frères, etc. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé, etc. Voilà pourquoi des pièges t'entourent, etc. Ou bien tu seras dans l'obscurité où tu ne verras pas, etc. (xxii, 5-11) », et des passages semblables en grand nombre. Ce qui les porta à cette opinion, c'est que leur intelligence estimait que le Créateur — que ses noms soient sanctifiés! — est équitable et ne fait pas d'injustice. En voyant ensuite Job affligé de douleurs, ils déclarèrent que Job ne l'aurait pas été s'il ne l'avait mérité par un péché antérieur. De notre temps, il y a des hommes qui tiennent de tels discours, qui adoptent ces opinions et qui ignorent l'opinion préférable, la troisième, celle d'Elihou, savoir que Dieu — qu'il soit célébré et exalté! — fait parvenir parfois son serviteur au bonheur par l'un de trois moyens. Le premier, c'est le repentir qui suit un péché commis auparavant, ainsi qu'Elihou a dit : « Pour éloigner l'homme d'une mauvaise action, etc. En faisant cela, il sauve son âme de la perdition, etc. (xxxiii, 17) ». Le second moyen, ce sont les bonnes actions accomplies par le serviteur, fussent-elles même en petit nombre, comme Elihou a dit : « S'il a à son compte une bonne action sur mille, elle est pour lui comme un ange qui plaide pour lui, etc. », et ensuite : « En faisant cela, il sauve déjà son âme de la perdition et sa vie verra la lumière (xxxiii, 23 et 28) ». Le troisième moyen, ce sont les épreuves et les afflictions que Dieu lui a imposées et qu'il a supportées avec résignation, comme Elihou a dit : « Par là il détourne son âme de la perdition et pour l'éclairer par la lumière de la vie (xxxiii, 30) ».

J'expliquerai d'une manière complète ces idées dans ce livre, et je n'ai fait ici que les mentionner par avance. Cette opinion d'Elihou est imposée par la saine raison et par la démonstration juste. C'est pourquoi Dieu a donné tort à Job en disant : « Est-ce que tu voudrais casser mon jugement? (xl, 8) », et à Eliphaz, Bildad et Sophar, en disant à Eliphaz : « Ma colère est enflammée contre toi et tes deux amis, car vous n'avez jamais rien dit de juste sur moi en ce qui concerne mon serviteur

Job (xlii, 7) ». Mais Dieu n'a pas blâmé Elihou ; au contraire, il a conclu son discours à Job dans le même sens que Elihou, ce qui était donner raison à celui-ci. En outre, Elihou avait commencé son discours en disant qu'il réfuterait tout le monde, comme il avait dit à Job : « Je te répondrai par un discours à toi et à tes amis avec toi (xxxv, 4) » ; puis il a prononcé quatre discours sans que personne pût répliquer. La conclusion fut donc telle qu'il l'avait voulue.

Le Sage, — qu'il soit glorifié ! — nous a écrit l'histoire de Job et de ses amis et nous l'a proposée comme exemple pour nous fournir un enseignement et nous disposer à la piété, en sorte que nous sachions que, lorsque les douleurs et les malheurs nous atteignent, ils rentrent dans l'un des deux cas suivants : ou bien ils ont pour cause des péchés antérieurs, et alors ils sont nommés punition ; dans ce cas il convient que nous recherchions ces péchés, que nous corrigions nos actes et que nous cessions d'être négligents, comme il est dit : « Scrutons nos voies et examinons-les et retournons vers Dieu (*Eccl.*, iii, 40) » ; ou bien les malheurs sont une épreuve que le Sage nous envoie afin que nous la supportions avec résignation et qu'il nous en récompense. Nous ne devons attribuer, dans les deux cas, aucune injustice au Créateur, mais nous devons reconnaître la vérité de l'attribut qu'il s'est appliqué à lui-même dans son livre : « Dieu au milieu de cette ville est juste, Il ne commet pas d'injustice (*Soph.*, iii, 5) ». Pour cette raison ce livre a été nommé « Livre de la Justification ».

L'auteur du commentaire dit : J'ai trouvé beaucoup de gens de la nation qui regardent ce livre d'un œil clos, et qui, en beaucoup de points, éprouvent de la difficulté à le traduire et à l'interpréter. Premièrement : qui était le Satan, que disait-il et comment se conduisait-il ? Deuxièmement : (pourquoi) des souffrances ont-elles été infligées à Job, le prophète, bien qu'il fût attesté qu'il était parfait et droit ? Troisièmement : comment se passa la discussion entre Job, ses amis et Elihou ? que prétendait chacun d'eux, et de quelle manière se répondaient-ils et se répliquaient-ils les uns aux autres ? Quatrièmement : la déter-

mination des versets qui sont le but spécial de chaque discours a échappé à beaucoup de monde, parce que les paroles ont été multipliées et délayées, au point que les phrases accessoires qui doivent embellir le début (d'un morceau), en étendre la fin et en remplir le milieu couvrent les phrases qui forment l'objet même de ce morceau. Cinquièmement : quels sont les enseignements renfermés dans le discours de Dieu — qu'il soit béni et exalté ! — et quel en est l'enchaînement. On a été tellement troublé par ce livre qu'il a entraîné beaucoup de gens à nombre d'erreurs diverses. Ce livre donc, qui avait été destiné par le Sage à améliorer ses serviteurs, a failli les perdre. J'en ai été inquiet, et je me suis imposé d'interpréter ce livre, en suivant les trois principes à l'aide desquels on interprète tous les livres de Dieu, à savoir : les données de l'argumentation rationnelle ; l'usage de la langue des gens parmi lesquels le livre a été écrit, et les traditions qui ont été garanties à nos docteurs par leurs anciens, les prophètes de Dieu — qu'il soit exalté ! — (Ces principes) doivent être appliqués d'après une gradation fixe et je dirai : Dans toute traduction vient en première ligne le sens courant des mots du livre interprété, à moins que ce sens courant ne soit impossible rationnellement ou qu'il soit repoussé par les traditions. Ce qui vient en second ordre, c'est le sens figuré usité dans la nation. Il convient que l'interprète y ramène certains mots exprimant une idée contraire à la raison ou à la tradition ou à l'une des deux. L'explication métaphorique devra être judicieuse, de sorte qu'on la trouve admissible et qu'on ne la rejette pas, comme je l'ai indiqué et même largement expliqué dans l'Introduction au commentaire de la Thora.

C'est d'après ces prémisses que je traiterai les paroles (du livre) : je ferai ressortir dans chaque discours de Job et de ses amis les versets [essentiels au milieu de ceux] qui ne sont que remplissage dans le morceau et qui enveloppent une thèse, soit pour embellir le début, soit pour en étendre la fin. J'expliquerai toutes les réponses de chacun des interlocuteurs [con-

formément à la réponse] de l'ami qui l'a précédé. Ainsi, lorsque Job prononce un discours et qu'il entend ensuite la réponse d'Eliphaz, il ne se peut pas que ses allégations dans son second discours soient tout à fait les mêmes qu'il avait formulées dans son premier discours, puisque ces premières allégations il les avait formulées avant d'avoir entendu le discours d'Eliphaz ; il convient donc que ces secondes allégations, formulées après qu'il a entendu le discours d'Eliphaz, ajoutent quelque chose à ce qu'a dit Eliphaz. Il est de même impossible que la pensée exprimée par Bildad dans son discours soit la même qui a été exprimée par Eliphaz dans le sien, parce que la réponse d'Eliphaz doit se rapporter au premier discours de Job, tandis que celle de Bildad doit correspondre au second discours de Job. Je coordonnerai les autres discours d'après cette règle. Pareillement pour les trois discours que Job a prononcés et auxquels n'ont pas répliqué ses amis, Sophar, qui s'est arrêté le premier, Eliphaz et Bildad, discours qui ont été suivis des quatre d'Elihou : j'ai été obligé de signaler, dans chaque discours prononcé par Job, les trois versets qui en constituent le but, et de les mettre en face d'un ou de plusieurs versets tirés des paroles d'Elihou, qui forment ainsi une réponse parfaite. De la sorte, le premier discours d'Elihou est une réponse au premier discours de Job, le second (d'Elihou) au second (de Job) et le troisième au troisième. Et le quatrième (discours d'Elihou) reste en plus, sans qu'aucun des quatre personnages ait pu le réfuter. De même j'expliquerai le sens des trois [discours de Dieu]...

Tu verras dans cet ouvrage la solution des obscurités de ce livre, l'éclaircissement du discours de chacun des personnages, en sorte que chacun d'eux réponde à l'orateur précédent, et l'exposé des cas où il faudra avoir recours aux exemples de métaphores dans le langage, ou d'arguments rationnels ou d'autres textes clairs ou de traditions authentiques des prophètes, tout cela brièvement pour qu'il n'y ait pas de longueurs fatigantes, et c'est à Dieu que je demande secours.

VERSION FRANÇAISE DE JOB

I

1. Il y avait dans le pays d'Ous un homme dont le nom était Job. Cet homme était intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. — 2. Il lui naquit sept fils et trois filles. — 3. Son bétail comprenait sept mille têtes de moutons, trois mille chameaux, cinq cents paires de bœufs, cinq cents ânesses, avec un très grand nombre de serviteurs, et cet homme était plus puissant que tous les fils de l'Orient. — 4. Ses fils allaient et organisaient un festin chaque jour chez l'un d'eux; et ils envoyaient inviter leurs trois sœurs à manger et à boire avec eux. — 5. Chaque fois que les jours des festins étaient terminés, Job envoyait purifier ses fils : il se levait de bon matin et offrait des holocaustes selon leur nombre à tous, car il disait : « Peut-être que mes fils ont péché et ont blasphémé contre Dieu dans leurs âmes. » Ainsi faisait Job de tout temps. — 6. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire de Job se présenta avec eux. — 7. Dieu lui dit alors pour entrer en matière : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 8. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job, car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. » — 9. Il répondit : « Est-ce gratuitement que Job craint son Maître ? »

— 10. Ne l'as-tu pas protégé, lui, sa famille et tout ce qui lui appartient? N'as-tu pas veillé sur lui et ne l'as-tu pas béni dans l'œuvre de ses mains? Ne s'est-il pas enrichi dans le pays par son bétail? — 11. Mais étends ta main et touche à l'un de ses biens, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et s'il ne te reniera pas. » — 12. Dieu lui répondit : « Voici tout ce qui lui appartient livré à ta volonté, seulement n'exerce pas ta volonté contre lui-même. Ensuite l'adversaire sortit de devant Dieu. — 13. Or, un jour que ses fils et ses filles mangeaient de la nourriture et buvaient du vin dans la demeure de leur frère aîné, — 14. voici qu'un messenger vint trouver Job et lui dit : « Les bœufs étaient occupés à labourer et les ânesses paissaient à côté d'eux, — 15. quand des Sabéens fondirent sur eux, les enlevèrent, tuèrent les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 16. Il parlait encore, lorsqu'un autre arriva et dit : « Un feu est tombé du ciel, a incendié les troupeaux et les gardiens et les a consumés. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 17. Il parlait encore, qu'un autre arriva et dit : « Les Chaldéens ont formé trois bandes, se sont jetés sur les chameaux et les ont enlevés; ils ont tué les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 18. Pendant qu'il parlait, un autre arriva et dit : « Tes fils et tes filles prenaient de la nourriture et buvaient du vin chez leur frère aîné; — 19. voilà qu'un grand vent est survenu du côté du désert, il a atteint les quatre coins de la maison, qui s'est écroulée sur les jeunes gens et les a tués. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 20. Job se leva, déchira son manteau, coupa des cheveux de sa tête et se jeta à terre en se prosternant. — 21. Puis il dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère, et nu je retournerai au tombeau. Dieu a donné et Dieu a pris; que le nom de Dieu soit béni! » — 22. Après tous ces événements, Job ne pécha point et ne proféra aucun blasphème contre son Maître.

II

1. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire se présenta avec eux. — 2. Dieu lui dit alors : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 3. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job ? Car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu et s'éloignant du mal. Il persévère toujours dans sa piété, et tu m'as demandé de consentir à le ruiner sans raison. » — 4. L'adversaire répondit : « De même que pour l'homme un membre vaut un membre, de même il donne tout son bien pour sa propre personne ; — 5. mais étends ta main et touche à une partie de ses os ou de sa chair, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et ne te reniera pas. » — 6. Dieu lui dit : « Le voici livré à ta volonté ; mais quant à sa vie, respecte-la. — 7. Lorsque l'adversaire sortit de devant Dieu, Dieu frappa Job d'une lèpre maligne depuis la plante des pieds jusqu'au sommet de la tête. — 8. Et Job se prit un tesson pour s'en gratter, tandis qu'il était assis sur la cendre. — 9. Alors sa femme lui dit : « Tu persévères dans ta piété ! Renie Dieu et meurs ! » — 10. Il lui dit : « Eh quoi ! tu parles comme une femme sotte. Devons-nous accepter le bien de notre Maître et ne pas accepter le mal ? » En toutes ces affaires Job ne pécha point, même en paroles. — 11. Lorsque les trois amis de Job apprirent que cette épreuve l'avait atteint, chacun d'eux partit de l'endroit où il était, Eliphaz le Témnite, Bildad le Schouhite, Sophar le Naamatite, et ils convinrent tous trois de venir s'affliger sur lui et le consoler. — 12. Ayant dirigé les yeux de loin vers lui et ne l'ayant pas reconnu, ils élevèrent la voix et pleurèrent. Chacun déchira son manteau et ils jetèrent la poussière sur leurs têtes, en la lançant en l'air. — 13. Ils s'assirent avec lui par terre pendant sept jours

et sept nuits, et aucun d'eux ne lui adressa une seule parole, parce qu'ils avaient vu que sa souffrance était très grande.

III

1. Ensuite Job ouvrit la bouche et maudit sa destinée. — 2. Job commença donc et dit : — 3. Que le jour où je suis né disparaisse du souvenir par mon anéantissement, ainsi que la nuit où il fut dit : Il est né un homme. — 4. Que ce jour soit ténèbres, que Dieu ne le recherche pas d'en haut; que l'astre lumineux ne paraisse pas sur lui! — 5. Que les ténèbres et l'obscurité le revendiquent, qu'un nuage y demeure et qu'une sorte de vent brûlant l'atteigne! — 6. Que cette nuit reste sombre, qu'elle ne soit pas réunie aux jours de l'année et qu'elle n'entre pas dans le compte des mois! — 7. Parce que c'était une nuit sinistre, qu'il n'y arrive aucun chant! — 8. Elle sera insultée par ceux qui maudissent leur destinée, qui sont préparés à exhaler leur tristesse. — 9. Que les étoiles de son matin soient obscurcies, qu'on y espère la lumière sans qu'elle vienne et qu'on n'y voie pas les lueurs de l'aurore! — 10. Car si les battants du sein maternel avaient été fermés sur moi, l'affliction m'aurait été épargnée. — 11. Plût à Dieu que je fusse mort dans le sein de ma mère ou que j'eusse expiré au moment où j'en sortis! — 12. A quoi a servi que les genoux m'aient reçu et que j'aie été allaité par les mamelles? — 13. Si maintenant j'étais mort, je serais tranquille et si j'avais expiré, je serais en repos, — 14. avec les rois et les ministres de la terre qui y ont rebâti bien des ruines, — 15. avec des chefs qui possédaient l'or, et qui ont rempli d'argent leurs maisons; — 16. ou plût à Dieu que j'eusse été comme un avorton enseveli ou comme des enfants qui n'ont pas vu la lumière! — 17. Là, les méchants ont cessé leurs méfaits et là reposent les hommes fatigués. — 18. Là, tous les captifs ont trouvé

la tranquillité et n'ont plus entendu la voix d'un géôlier. — 19. Le petit et le grand sont là, et l'esclave y est affranchi de son maître. — 20. Pourquoi (Dieu) donne-t-il la lumière aux malheureux et la vie à ceux dont les âmes sont pleines d'amertume, — 21. qui attendent la mort sans qu'elle vienne et qui creusent pour elle des fosses, — 22. qui, dans leur tristesse, se réjouissent et jubilent lorsqu'ils trouvent la tombe? — 23. (Qu'il les donne) à l'homme dont les affaires sont fermées (au malheur) et entourées par Dieu comme d'une haie! — 24. Certes, avant de manger viennent mes soupirs, et lorsque je bois, mon rugissement éclate. — 25. Ce que j'avais redouté m'est arrivé et ce dont je m'étais gardé m'a atteint. — 26. Il me semble n'avoir eu ni consolation, ni repos, ni tranquillité, lorsque le malheur est arrivé.

IV

1. Alors Eliphaz le Thémnite répondit en disant : — 2. Es-tu impuissant devant l'épreuve au point de dire : « Qui pourrait retenir ses paroles ? » — 3. Voici que tu corrigeais bien des hommes et que tu fortifiais les mains relâchées ; — 4. ta parole relevait celui qui chancelait et tu raffermis les genoux vacillants ; — 5. et maintenant, lorsque des événements semblables te surviennent, tu faiblis et, lorsqu'ils t'atteignent, tu restes stupéfait. — 6. Ta piété ne fait-elle pas ta confiance? Ton espérance n'est-elle pas dans l'intégrité de ta conduite? — 7. Rappelons-nous donc maintenant si jamais un innocent a péri, si des justes ont été exterminés, — 8. comme nous avons vu ceux qui préparent l'iniquité et qui sèment l'erreur en recueillir la moisson. — 9. Par le courroux de Dieu ils périssent et par le souffle de sa colère ils sont anéantis, — 10. ou bien par le rugissement d'un lion et la voix d'un lionceau, par les dents des lions qui les mordent, — 11. par (l'attaque) d'un lion mourant faute de

proie et des petits de la lionne qui se répandent contre eux. — 12. Chez moi une parole a été recueillie, et mon ouïe en a perçu quelque chose, — 13. un fantôme m'étant apparu dans une vision nocturne, au moment où le sommeil profond tombe sur les hommes. — 14. Alors une terreur et un tremblement me saisirent et la plupart de mes os en furent affaiblis. — 15. Un souffle passait sur ma face et faisait dresser le poil de mon corps. — 16. Le fantôme s'arrêtait et je ne reconnaissais pas ses traits; c'était une image devant mes yeux, je gardais le silence et j'entendais sa voix : — 17. — « L'homme serait-il plus juste que Dieu? Le mortel serait-il plus pur que son Créateur? » — 18. Certes, Dieu n'accorde pas sa confiance à ceux qu'il approche de lui, et à ses anges il ne donne pas d'éclat. — 19. A plus forte raison les habitants de maisons d'argile, eux qui ont leurs fondations dans la poussière, seront-ils broyés devant les constellations, — 20. eux qui entre leur matin et leur soir sont brisés et qui périssent sans arriver jusqu'au bout. — 21. Leur supériorité a été emportée avec eux et parfois ils meurent autrement que par la sagesse de la nature.

V

1. O toi! appelle! trouveras-tu quelqu'un qui réponde à ta parole? A quels élus t'adresseras-tu pour cela? — 2. Mais c'est le sot que tue la douleur et c'est l'homme déçu que le châtiment fait mourir. — 3. Et moi j'ai vu un sot pousser des racines, et, soudain, j'ai pénétré dans sa demeure; — 4. et voici que sa destinée était que ses enfants fussent écartés du salut et abaissés dans les cités sans que personne les sauvât. — 5. Quant à lui, il mange son blé, étant affamé, et le prend d'entre les ronces, la soif ayant épuisé sa force. — 6. Car rien ne sort de la terre par iniquité et rien ne germe du sol par tromperie, — 7. parce que l'homme est né

pour pratiquer la piété. Or, tu vois ceux qui méritent le châtiment du feu élever haut leur vol ; — 8. mais moi, j'implorerai le Tout-Puissant et j'adresserai ma parole à Dieu, — 9. qui fait de grandes choses sans fin et des merveilles sans nombre, — 10. qui fait descendre la pluie sur la face de la terre et qui envoie l'eau sur la face des plaines ; — 11. qui relève ainsi les abaissés et protège les faibles par son secours ; — 12. qui rompt les desseins des perfides, afin que leurs mains n'atteignent pas ce à quoi ils appliquent leur doctrine ; — 13. qui enlace dans leur perfidie ceux qui se donnent pour sages, le conseil des astucieux étant devenu insensé. — 14. Alors, pendant le jour, ils rencontrent des ténèbres et ils tâtonnent en plein midi comme dans la nuit. — 15. Dieu a protégé les faibles contre leurs bouches qui ressemblent au glaive et a sauvé le pauvre de la main du puissant. — 16. Alors l'espérance est revenue aux malheureux et les gens d'iniquité ont eu la bouche fermée. — 17. Heureux donc tout homme que Dieu avertit ! Aussi ne dédaigne pas la leçon de Celui qui se suffit — 18. Car il blesse et panse la blessure ; parfois il frappe et ses mains guérissent. — 19. Dans bien des malheurs, il te délivrera et, dans le plus grave, aucun mal ne te touchera. — 20. Dans la famine, il te sauvera de la mort et dans la guerre, du glaive. — 21. Lorsque les peuples débordront, tu en seras à l'abri, et tu ne craindras pas le pillage lorsqu'il arrivera ; — 22. Bien plus tu riras du pillage et de la famine et tu ne redouteras point les bêtes sauvages de la terre ; — 23. tu auras un pacte même avec les pierres de la plaine et les animaux de la terre vivront en paix avec toi. — 24. Lorsque tu t'informerás des nouvelles de ta demeure, elle sera en paix et lorsque tu chercheras les gens de ton habitation, pas un seul ne te manquera. — 25. Tu sauras que ta postérité est nombreuse, que tes rejetons sont comme l'herbe de ta terre. — 26. Et tu entreras dans le tombeau usé par l'âge, comme entrent les gerbes en leur temps. — 27. Ce sont là des choses que nous avons éprouvées. Elles sont ainsi : donc écoute-les et tu les sauras.

VI

1. Job répondit en disant : — 2. Si ma douleur était pesée, et que mon malheur fût mis dans une balance qui le porterait avec son équivalent, — 3. le poids serait maintenant plus lourd que les sables de la mer; voilà pourquoi ma parole est déprimée. — 4. Car les flèches de Celui qui se suffit sont sur moi; mon esprit en boit le venin et les terreurs de Dieu sont rangées en bataille contre moi. — 5. Est-ce que l'âne sauvage brait en présence de l'herbe? Est-ce que le bœuf mugit lorsqu'il a du fourrage? — 6. Mange-t-on un mets cru sans sel, ou bien l'albumine des œufs a-t-elle du goût? — 7. Ainsi mon âme s'est refusée à toucher à ma nourriture, car ces deux choses-là valent autant. — 8. Puisse quelqu'un exaucer ma demande et Dieu m'accorder ce que j'espère, — 9. soit que Dieu persiste à me faire souffrir et déchaîne son malheur sur moi pour me transpercer, — 10. ou bien que j'obtienne de quoi me consoler, afin que je le loue en l'invoquant, sans réserve; car je n'ai jamais renié les paroles du Saint. — 11. Quelle est donc ma force pour que je patiente et quel est mon terme pour que je montre de la longanimité, — 12. ma force fût-elle comme la force des pierres ou mon corps comme l'airain? — 13. Penses-tu que je ne trouve pas d'aide en moi et que la doctrine m'ait délaissé — 14. pour aller vers celui qui refuse à son prochain la grâce et abandonne la crainte de Celui qui se suffit? — 15. Ce sont mes frères qui m'ont trahi comme un torrent qui s'est précipité, comme un débordement de fleuves qui ont passé, — 16. noircis par les glaçons, disparaissant sous la neige, — 17. qui au temps où ils se refroidissent se congèlent et lorsqu'ils s'échauffent se déplacent de leur endroit. — 18. Ils se détournent en suivant leurs chemins, entrent dans le désert et se perdent. — 20. C'est ainsi que mes frères se sont détournés vers les routes de Témân et ont espéré en les chemins de Saba; — 21. ils ont

été déçus dans l'objet de leur confiance et, lorsqu'ils l'ont atteint, ils ont été confondus. — 21. Certes, maintenant vous qui étiez sans crainte vous en êtes venus à trembler et à craindre. — 22. Ai-je semblé vous dire : « Donnez-moi quelque chose, assistez-moi de votre fortune; — 23. sauvez-moi de la main de l'ennemi, rachetez-moi de la main des scélérats? » — 24. Montrez-moi que je vous l'aie dit, pour que je cesse de vous blâmer; expliquez-moi en quoi j'ai erré. — 25. Combien sont éloquentes les paroles justes ! Mais quel est l'avertissement de ce genre que l'un de vous m'adresse? — 26. Considérez-vous toute parole comme un avertissement et comme un avis les discours désespérants? — 27. Ou vous accorderez-vous contre un orphelin et vous repaitrez-vous de votre ami? — 28. Maintenant appliquez-vous, examinez mes paroles, et, si j'ai menti en votre présence, — 29. opposez-moi une réfutation qui ne soit pas inique, ou revenez à ma parole, si elle est vraie. — 30. Se trouve-t-il de l'iniquité dans mon langage, ou ma parole n'a-t-elle pas fait comprendre mes malheurs?

VII

1. L'homme sur la terre n'est-il pas comme une armée en expédition et sa vie n'est-elle pas comme les jours du mercenaire, — 2. ou n'est-il pas comme un esclave qui aspire après l'ombre et comme un mercenaire qui attend son salaire? — 3. Ainsi me sont échus des mois perdus et des nuits de misère m'ont été assignées. — 4. Quand je suis couché, je dis : « Quand me lèverai-je? » et la nuit se prolongeant, je suis excédé d'insomnie jusqu'au matin. — 5. Mon corps s'est revêtu de pourriture et une croûte terreuse s'y est attachée au point que ma peau a été endolorie et a fondu. — 6. Mes jours s'en sont allés plus vite que la navette du tisserand, et la plus grande partie en a disparu vide d'espé-

rance. — 7. Souviens-toi (ô Dieu!) que ma vie est perdue et que mon œil ne reverra plus de bonheur. — 8. L'œil de celui qui me regardera ne m'apercevra plus et, tandis qu'où il me regardera, j'aurai disparu. — 9. Et comme le nuage disparaît et passe, ainsi celui qui descend dans la tombe ne remonte pas; — 10. Il ne retourne plus à sa maison, sa demeure ne le reconnaît plus. — 11. Pour moi, je ne retiendrai pas ma parole, je parlerai dans l'angoisse de mon esprit et je me plaindrai dans l'amertume de mon âme. — 12. Suis-je une mer ou un monstre marin pour que tu m'imposes une surveillance? — 13. Quand je me dis : Mon lit va me soulager, ma couche me fera supporter ma plainte, — 14. tu m'épouvantes par les songes et tu m'effraies par les visions, — 15. au point que mon âme préfère l'étouffement et que je souhaite la mort de plein gré. — 16. Je suis dégoûté et je ne voudrais pas vivre toujours; finis-en avec moi. Certes mes jours sont comme des atomes de poussière. — 17. Qu'est-ce que l'homme, pour que tu l'honores et que tu portes sur lui ton attention, — 18. pour que tu l'éprouves chaque matin et pour que tu l'examines à chaque moment? — 19. Combien de temps te refuseras-tu à écarter de moi la souffrance et à me laisser le loisir d'avalier ma salive? — 20. Et, si j'ai péché, que te fais-je à toi, ô gardien de l'homme? Ne fais donc pas de moi ta cible; car je me deviendrais un fardeau à moi-même. — 21. Pourquoi ne remets-tu pas mon péché et ne pardonnes-tu pas ma faute? Car maintenant je serais couché dans la terre, on me chercherait et on ne me trouverait pas.

VIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand prononceras-tu ces paroles, et ta bouche proférera-t-elle de graves erreurs? — 3. Est-ce que le Tout-Puissant fausse la justice? ou bien Celui qui se suffit trouble-t-il l'équité? — 4. Si

tes fils ont péché contre lui, il les a livrés aux mains de leurs fautes. — 5. Mais si tu as recours au Tout-Puissant, et que tu supplies Celui qui se suffit; — 6. si tu es pur et intègre, il le proclamera maintenant en ta faveur et te récompensera pour l'excellence de ta vertu; — 7. tu seras petit à ton début et à ta fin tu t'accroîtras beaucoup, — 8. Bien plus, toi, informe-toi des générations premières et examine à fond l'histoire de leurs pères; — 9. car nous sommes nés d'hier, nous ne les connaissons pas et nos jours sont comme l'ombre sur la terre. — 10. Ne sont-ce pas eux qui t'instruiront et te parleront, qui tireront de leurs intelligences les discours? — 11. Le papyrus grandit-il sans boursier? le poireau croît-il sans eau? — 12. Tant qu'il est dans sa saison, on ne le cueille pas; mais avant toutes les herbes il se dessèche. — 13. Tel est le sort de tous ceux qui oublient le Tout-Puissant et l'espérance de l'hypocrite périra, — 14. lui dont la confiance est une traînée de poussière au soleil et dont l'assurance est une toile d'araignée. — 15. S'il s'appuie sur sa maison, elle ne tient pas; s'il la saisit, elle ne reste pas debout. — 16. Mais l'homme pieux est comme un rameau qui reste frais en face du soleil, et, dans ses jardins, ses rejetons s'étendent. — 17. Sur l'amas de pierres ses racines s'entrelacent et elles pénètrent jusqu'à l'intérieur du roc. — 18. Lui, rien ne le ferait disparaître de sa place, pour qu'elle semblât le renier et lui dire : Je ne t'ai jamais vu. — 19. Lui, il se réjouit de son sort et du sol lui pousse une autre génération. — 20. Ainsi le Tout-Puissant ne rejette pas l'homme pieux et ne soutient pas la main des méchants. — 21. Aie donc patience jusqu'à ce qu'il remplisse ta bouche d'allégresse et tes lèvres de jubilation, — 22. que tes ennemis soient couverts de honte et que les tentes des pervers disparaissent.

IX

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité, je sais qu'il en est ainsi et quels arguments l'homme peut-il apporter devant le Tout-Puissant? — 3. S'il se décide à lutter contre Dieu, il ne pourra pas lui répondre une fois sur mille. — 4. Car Dieu est sage par la science et puissant par la force; qui donc l'aura bravé et aura été épargné par lui? — 5. C'est lui qui transporte les gens des montagnes à leur insu, en sorte qu'il les bouleverse dans sa colère, — 6. qui fait bondir hors de sa place la terre, dont les colonnes sont ébranlées; — 7. qui donne ordre au disque du soleil, pour qu'il ne se lève pas, qui met un sceau sur les étoiles, — 8. qui, à lui seul, étend le ciel et dompte les vagues de la mer, — 9. qui a créé les constellations de l'Ourse, de l'Orion, des Pléiades et des régions cachées du midi, — 10. qui fait les choses grandes à l'infini, les merveilles sans nombre. — 11. Voici que sa puissance dirigeante passe devant moi et je ne la vois pas entièrement; elle disparaît sans que je la comprenne. — 12. Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : « Que fais-tu? » — 13. Il est Dieu; rien ne peut repousser sa colère, sous lui se sont courbés les fauteurs de troubles. — 14. Et comment moi, lui répondrais-je, comment me déciderais-je à lui adresser la parole, — 15. moi qui, si j'avais raison, ne le dirais pas, qui, plutôt, implorerais la grâce de mon juge! — 16. Si je l'invoquais et qu'il me répondit, je ne serais pas encore sûr qu'il eût écouté ma voix parce que je le mérite. — 17. C'est lui qui dans l'ouragan me fait souffrir et qui a multiplié mes douleurs gratuitement; — 18, qui ne me laisse pas reprendre haleine, car il multiplie pour moi les amertumes. — 19. S'agit-il de force et de puissance : les voilà! s'agit-il de droit, qui m'assignera? — 20. Car si j'emploie quelque argument, ma parole me condamnera; même si je suis innocent, elle me sera pénible. — 21. Si je suis innocent, je

n'en ai pas conscience, tant je suis dégoûté de la vie. — 22. Et je dis : « C'est tout un ! » C'est pourquoi j'ai affirmé : « L'innocent et le méchant, il appartient à Dieu de les faire périr, — 23. soit qu'il amène un fléau qui tue soudain en sorte que la récompense des justes devient une dérision; — 24 ou bien qu'un pays soit livré aux mains d'un tyran qui y couvre la face des juges; si ce n'est point par ces moyens, par quoi serait-ce? — 25. Mes jours ont été plus rapides qu'un courrier; ils sont terminés, et il semble que je n'y aie jamais vu de bonheur. — 26. Ils ont passé ainsi que les vaisseaux dans leur temps, ou comme l'aigle qui s'abat sur sa nourriture. — 27. Si je dis : Je veux oublier mes plaintes, laisser mon ressentiment et me réjouir, — 28. je crains toutes mes douleurs et je sais que tu ne m'absoudras pas. — 29. Si moi j'ai renié (Dieu), pourquoi donc me fatiguerais-je en vain? — 30. Si même je me lavais avec l'eau de neige ou que je nettoyassey mes mains par une lessive, — 31. alors encore tu me plongerais dans le châtiement, au point que mes vêtements sembleraient me prendre en dégoût. — 32. Car Dieu n'est pas un homme comme moi pour que je lui réponde ou pour que nous comparissions ensemble en justice. — 33. Il n'existe pas entre nous d'arbitre qui pose sa main à la fois sur nous deux, — 34. pour que Dieu détourne sa verge de moi et que ses terreurs ne m'épouvantent plus. — 35. Alors je parlerais sans le craindre, puisque je ne suis pas tel devant moi-même.

X

1. Mon âme s'est dégoûtée de la vie; je vais donc me renouveler ma plainte et l'exhaler dans l'amertume de mon âme. — 2. Et je dirai à Dieu : Ne me place pas parmi les coupables, fais-moi savoir pourquoi tu es mon adversaire, — 3. puisqu'il convient à ta bonté de ne pas opprimer, de ne pas repousser ta créature et

de ne pas te montrer comme faisant réussir le dessein des coupables. — 4. Ta vue est-elle donc comme celle des mortels ou bien regardes-tu comme regardent les hommes? — 5. Ou bien ton existence est-elle comme les jours des mortels, ou ta durée est-elle comme la vie de l'homme, — 6. pour que tu recherches ma faute à la hâte et que tu t'enquières de mon péché, — 7. bien que tu saches que je n'ai pas renié ma foi et que personne ne peut être sauvé de ta main? — 8. Tes coups m'ont affligé et pressé, ils m'ont entouré, puis ils m'ont perdu. — 9. Souviens-toi, ô mon maître, que tu m'as façonné comme de l'argile et que tu me ramèneras à la poussière. — 10. Ne me couleras-tu pas comme le lait et ne me coaguleras-tu pas comme le fromage? — 11. Tu me revêtiras de peau et de chair, tu me couvriras d'os et de nerfs. — 12. Tu m'as prodigué la vie et la grâce, et ta providence a conservé mon souffle. — 13. Mais ces choses-là, tu les as réservées dans ta science : et je sais qu'elles sont chez toi. — 14. Si je commets des péchés, tu les gardes contre moi et tu ne m'absous pas de mes fautes. — 15. Malheur à moi, si j'ai été mécréant! et si je suis innocent, je n'oserai pas encore lever la tête, car je suis plein de honte et je contemple ma misère. — 16. Avec puissance, tu me pourchasses comme le lionceau, et tu me demandes encore des comptes. — 17. Tu renouvelles tes témoins en face de moi et tu redoubles mes souffrances passagères ou durables. — 18. Dans quel intérêt m'as-tu fait sortir du sein maternel? Je serais mort et aucun œil ne m'aurait vu. — 19. Je serais comme si je n'eusse jamais été, ou j'aurais été porté du sein au tombeau. — 20. Mes jours ne sont-ils pas peu nombreux et limités? Laisse-moi donc pour que je me réjouisse un peu, — 21. avant que je parte sans retour vers une terre sombre et ténébreuse, — 22. une terre perdue, pareille aux ténèbres, obscure et sans ordre, où le plein jour ressemble à la nuit.

XI

1. Sôphar le Naamatite répondit en disant : — 2. Est-ce que celui qui prodigue les paroles restera sans réponse, ou bien l'homme de faconde triomphera-t-il pour cela? — 3. Est-ce que les humains se tairont devant toi, au point que tu te moques d'eux, sans que personne te confonde, — 4. et que tu dises : « Mon discours est pur et pour toi je suis innocent ? » — 5. Mais je voudrais que Dieu te parlât, et commençât à discourir avec toi. — 6. Alors il te communiquerait les secrets de la sagesse ; car la doctrine en est bien des fois supérieure à celle que tu exposes, et alors tu saurais que Dieu ne fait que te demander le compte de ta faute. — 7. Trouveras-tu le fond de la sagesse de Dieu, ou bien atteindras-tu l'extrémité de la puissance de Celui qui se suffit? — 8. Et ce qui est plus haut que le ciel, qu'y feras-tu? Ce qui est plus profond que la tombe, qu'en sais-tu, — 9. ce dont la mesure est plus longue que la terre et plus large que la mer? — 10. Et Lui, s'il fait passer ou s'il arrête, ou s'il rassemble, qui l'en empêchera? — 11. Car il connaît les hommes pervers, et voit les gens iniques, qui ne sont pas soupçonnés. — 12. Tel homme se pare de la sagesse, et ce même homme est semblable à un ânon sauvage, lorsqu'il vient au monde. — 13. Mais, si tu améliores ton cœur et que tu étendes tes mains vers lui, — 14. si tu éloignes de ta main toute iniquité, et que tu ne laisses habiter dans ta tente aucune injustice. — 15. alors tu lèveras une face sans tache et si tu es dans la gêne, tu ne craindras pas ; — 16. tu arriveras à oublier tes souffrances, tu t'en souviendras comme d'une eau qui a passé devant toi. — 17. Ta vie durera plus que la lumière du midi, ou plutôt après avoir lui, tu deviendras comme l'aurore. — 18. Et tu auras confiance, parce qu'il y aura de l'espoir pour toi, et, lorsque tu te construiras une maison, tu y coucheras en sécurité.

— 19. Tu t'y reposeras, et nul ne te troublera, bien des personnes te solliciteront. — 20. Et les yeux des méchants regarderont fixement, tout refuge étant perdu pour eux, leur espoir étant une déception de l'âme.

XII

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité vous êtes tout un peuple, et avec vous se perdra la science. — 3. Cependant, j'ai autant de savoir que vous, et rien de ce que vous avez ne m'a fait défaut, et, d'ailleurs, à qui n'arrive-t-il pas aussi bien — 4. de voir que celui qui mérite d'être exaucé par Dieu lorsqu'il l'invoque, est tourné en dérision par son prochain, que l'on se moque de l'homme pieux et intègre, — 5. que la torche (de la piété) est méprisée par les gens puissants et sûrs d'eux-mêmes, quand ils voient ceux dont le pied est destiné à glisser dans une situation inverse. — 6. En effet, les tentes des pillards sont en sécurité, et il y a des lieux sûrs pour ceux qui excitent la colère du Tout-Puissant, pour ceux qui apportent leurs idoles dans leurs mains. — 7. S'il était possible d'interroger les animaux, ils t'instruiraient, et les oiseaux du ciel, ils te renseigneraient, — 8. ou bien, si tu pouvais t'entretenir avec les bêtes féroces de la terre, elles t'instruiraient; avec les poissons de la mer, ils te le raconteraient; — 9. car, parmi eux tous, qui ne sait que la puissance de Dieu a fait ces choses, — 10. lui dans la main duquel est l'âme de tout vivant et le souffle du corps de tout homme? — 11. Certes, comme l'ouïe examine la parole et comme le palais goûte la nourriture, — 12. ainsi la sagesse se trouve chez les vieillards, et la raison chez ceux dont la vie était longue. — 13. Ils savent que Dieu a la sagesse et la force, qu'il a la prudence et la raison. — 14. Parfois il démolit une chose et elle n'est pas reconstruite, il enferme un homme et on ne lui ouvre pas. — 15.

Parfois il arrête les eaux et elles tarissent, parfois il les lâche et elles bouleversent la terre. — 16. Il a la force et la doctrine, il connaît celui qui erre et se trompe. — 17. Par son arrêt, il fait marcher les conseillers dépouillés et se moque des juges. — 18. Il a délié les liens dont se servaient les rois et a attaché en place une corde à leurs reins. — 19. Il fait marcher les prêtres dépouillés et altère (la situation) des puissants. — 20. Il ôte la parole aux plus exercés et enlève la sagesse aux vieillards. — 21. Il déverse le mépris sur les nobles et il a relâché les ceintures des forts. — 22. Il révèle des choses plus profondes que les ténèbres et produit à la lumière les abîmes sombres. — 23. Il grandit les nations et les perd ensuite; il développe les peuples, puis les dirige. — 24. Il ôte la science aux chefs des habitants du pays, au point qu'il les égare dans un désert sans chemin, — 25. et qu'ils tâtonnent dans l'obscurité sans lumière; il les fait errer comme l'homme ivre.

XIII

1. Eh bien! mon œil a vu tout cela, mon oreille l'a entendu et compris. — 2. Ce que vous savez, moi aussi je le savais, et rien ne m'a manqué de ce que vous possédez. — 3. Mais j'interrogerai Celui qui se suffit, et je veux me mettre en face du Tout-Puissant. — 4. Quant à vous, vous êtes les interprètes du mensonge, vous êtes tous les médecins de l'absurdité. — 5. Que n'avez-vous gardé le silence? Cela eût passé pour de la sagesse de votre part! — 6. Écoutez, ô gens, ma réprimande, et soyez attentifs à la discussion que j'engage contre vous. — 7. Voulez-vous attribuer au Tout-Puissant l'iniquité, ou lui parler avec ruse? — 8. Ou a-t-il besoin que vous le favorisiez ou que vous preniez parti pour lui? — 9. Seriez-vous rassurés s'il vous examinait et qu'il trouvât que vous vous jouez de lui comme on

se joue des hommes; — 10. ou qu'il vous blâmât de ce qu'en secret vous montrez de la partialité? — 11. Est-ce que son attaque ne vous effraiera pas et sa terreur ne tombera-t-elle pas sur vous? — 12. au point que votre souvenir ressemblera à la cendre et que vos dos seront comme des dos d'argile. — 13. Laissez-moi pour que je parle moi-même! M'advienne que pourra! — 14. Pourquoi donc mordrais-je (ainsi) ma chair de mes dents tant je souffre, et mettrais-je de frayeur mon âme dans ma main? — 15. Quand même il me tuerait, j'espérerais en lui, et en toute affaire, c'est à lui que je m'adresserais, — 16. et il serait encore pour moi un sauveur, puisque l'hypocrite n'est pas admis en sa présence. — 17. Écoutez bien ma parole et que mon discours pénètre dans vos oreilles. — 18. Certes maintenant, si je plaiderais devant la justice, je sais que je serais innocenté. — 19. Mais si c'était lui qui me combattait, ou bien alors je me tairais et je mourrais, — 20. ou bien je dirais : Deux choses, ne me les impose pas en cette affaire, afin que je ne sois pas privé de ta miséricorde : — 21. Éloigne de moi tes coups et que tes terreurs ne m'épouvantent plus. — 22. Puis invite-moi à t'obéir, et je te répondrai, ou je t'invoquerai et tu me répondras. — 23. Combien de fautes et de péchés ai-je à mon compte? Fais-moi connaître mon crime et mon péché, pour que je me soumette. — 24. Ne me voile pas ta miséricorde et ne me considère pas comme ton ennemi. — 25. Veux-tu effrayer celui qui est comme une feuille emportée ou poursuivre celui qui ressemble à une paille desséchée, — 25. puisque tu inscris contre moi ma désobéissance, que tu me châties pour les fautes de ma jeunesse, — 27. que tu places mes pieds dans les ceps, que tu observes toutes mes démarches et que tu marques les pas de mes pieds. — 28. Il est semblable à la pourriture qui consume ou à un vêtement qu'a rongé la teigne,

XIV

1. l'homme, né de la femme, qui vit peu et est souvent troublé ; — 2. ou il ressemble à une fleur qui est éclosée et a été brisée ; ou il fuit comme l'ombre et ne s'arrête pas. — 3. Et à un tel être tu as appliqué ton attention ou c'est mon pareil que tu amènes en justice avec toi ! — 4. Soit qu'il meure, alors qu'il place le pur à côté de l'impur sans les distinguer, — 5. ou que sa vie soit tranchée, ou bien enfin qu'il termine le nombre des mois que tu lui avais assignés, tu lui as posé des bornes qu'il ne peut pas dépasser. — 6. Détourne-toi de lui pour qu'il arrive à son terme et qu'il finisse, comme le mercenaire, sa journée — 7. Car l'arbre a encore de l'espérance ; parfois il est coupé, puis il reverdit et ses rejetons ne s'arrêtent pas. — 8. Si même sa racine a vieilli dans la terre et que sa tige est presque morte dans le sol, — 9. dès qu'il sent l'eau, il repousse, et ses branches s'étendent comme un plant nouveau. — 10. Mais l'homme, lorsqu'il meurt, est engourdi ; quand l'homme expire, où en est-il ? — 11. De même que l'eau disparaît de la mer et que le fleuve se tarit et se dessèche, — 12. de même l'homme, une fois couché dans la tombe, est hors d'état de se relever, et jusqu'à ce que le ciel soit usé, nul ne pourra se réveiller et sortir de son sommeil. — 13. Oh ! si je pouvais être enfermé dans la tombe, pour qu'elle me cachât jusqu'à ce que ta colère se fût retirée de moi, et que tu me fixasses un terme où tu te souviendrais de moi ? — 14. Bien que je m'étonne que l'homme après sa mort puisse revivre, moi, pendant la durée des jours de ma faction, je patiente en attendant mon départ. — 15. Lorsque tu m'appelleras, je te répondrai, tu accorderas à celui qui est ton ouvrage ce qu'il désire ardemment. — 16. Pourquoi donc comptes-tu maintenant mes pas et ne réserves-tu pas un moment pour ma faute, — 17. comme si mes péchés étaient scellés dans une bourse et comme si tu t'attachais à rechercher ma faute ?

— 18. Mais la montagne branlante s'écroule, et le rocher est transporté hors de sa place, — 19. en sorte que les eaux en broient les pierres, submergent les plantes qui s'y trouvaient et la poussière de son terrain; ainsi tu détruis l'espérance de l'homme, — 20. parce que tu le fais parvenir au terme et il disparaît, puis tu altères son visage et tu le rejettes. — 21. Si ses enfants sont nombreux, il ne le sait pas, s'ils sont peu nombreux, il ne s'en aperçoit pas; — 22. seulement son corps le fait souffrir, et c'est sur lui-même que s'attriste son âme.

XV

1. Eliphaz le Thémánite répondit en disant : — 2. Un sage débite-t-il une science qui est fausse ou remplit-il son cœur de ce qui ressemble au vent de l'est? — 3. Ou bien réprimande-t-il par un langage qui ne profite pas et par des paroles qui n'ont pas d'utilité? — 4. Toi aussi, tu détruis la piété et tu diminues l'effusion devant le Tout-Puissant. — 5. Puisque ton langage révèle ton iniquité et que tu choisis le parler des méchants, — 6. c'est ta parole, et non moi, qui te condamne, ton propre langage témoigne contre toi. — 7. Es-tu donc né le premier des hommes? As-tu été enfanté avant les collines? — 8. Est-ce que tu perçois les secrets de Dieu? Et retranches-tu de la sagesse pour la tirer à toi? — 9. Que sais-tu que nous ne sachions, que comprends-tu que nous ne possédions? — 10. Nous avons aussi parmi nous des hommes aux cheveux blancs, des vieillards et des gens plus riches en années que ton père. — 11. Fais-tu donc peu de cas de la menace du Tout-Puissant? ou est-ce une chose qui t'est cachée, — 12. pour que ton cœur ne s'émeuve pas, et que tes yeux ne s'en occupent pas, — 13. alors que tu tournes ta colère contre le Tout-Puissant et que tu fais sortir de ta bouche un discours blâmable. — 14. Qu'est-ce que l'homme pour qu'il soit pur, pour que le fils de la femme soit juste? — 15. Voici que

Dieu ne se fie pour ainsi dire pas en ses saints et que les habitants du ciel ne sont pas purs devant lui. — 16. A plus forte raison l'être abominable, le révolté, un homme qui boit l'iniquité comme de l'eau! — 17. Écoute-moi, car je veux t'instruire et raconter ce que j'ai vu, — 18. ce que les sages rapportent, ne cachant pas ce que leurs pères leur ont transmis. — 19. A ceux-là seuls doit être remis le pays, et nul étranger ne doit passer parmi eux. — 20. L'impie est abattu durant toute sa vie, et pendant le nombre d'années réservées au tyran — 21. le bruit de la terreur est à ses oreilles et, au moment de la paix, le pillage le surprend. — 22. Il croit à peine avoir échappé aux ténèbres que déjà le glaive se montre à lui. — 23. Il erre pour chercher où est le pain, jusqu'à ce qu'il sache que dans sa demeure des jours sombres lui ont été préparés. — 24. La misère et la détresse l'atteignent, puis l'entourent comme la sphère éthérée entoure le globe. — 25. Car il a étendu la main contre les amis du Tout-Puissant et il s'enorgueillit contre Celui qui se suffit, — 26. en courant contre lui avec un cou puissant, avec les dos épais de ses boucliers. — 27. Il a couvert son visage de sa graisse et son embonpoint a formé des plis sur ses flancs. — 28. C'est pourquoi il habitera des villes détruites, des demeures qui n'ont pas été peuplées, parce qu'elles étaient destinées à devenir des tas de pierres, — 29. Lui, il ne s'enrichira pas, ou bien sa fortune ne durera pas, ou bien sa parole ne descendra pas sur la terre. — 30. Il ne sortira pas des ténèbres et ses rejetons seront desséchés par la flamme, de sorte qu'elle emportera rapidement le souffle de sa bouche. — 31. On voit que l'homme égaré ne se fie pas à ce qui est juste, mais que la fausseté lui en tient lieu. — 32. C'est pourquoi il sera abattu avant son temps, et la branche de son palmier ne sera pas abreuvée. — 33. Pareil à la vigne, il laissera tomber son verjus, et jettera sa fleur comme l'olivier. — 34. Car la bande des hypocrites est maudite, et le feu consume les hommes corrompus, — 35. qui méditaient le mal et engendraient l'iniquité, et dont le cœur préparait la tromperie.

XVI

1. Job répondit en disant : — 2. J'ai entendu bien des discours semblables; vous êtes tous de faux consolateurs. — 3. Ce discours vain aura-t-il une fin? quel résultat en tires-tu pour qu'il te serve de réponse? — 4. Moi, certes, je pourrais parler comme vous; mais si vos personnes étaient dans cet état à ma place, je composerais sur vous des discours vrais, je hocherais la tête sur votre sort en signe de tristesse; — 5. je vous soutiendrais par ma parole jusqu'à ce que mon langage fût presque épuisé. — 6. J'en suis arrivé au point que, lorsque je parle, ma douleur ne diminue pas, et si je m'arrête, elle ne me quitte pas. — 7. Mais maintenant (mon adversaire) m'a épuisé, il a affligé toute ma société. — 8. Il m'a brisé comme s'il était un témoin à charge et, quand je niais, il s'est levé contre moi pour témoigner à ma face. — 9. Dans sa colère, il m'a déchiré et anéanti, il a serré les dents contre moi; mon ennemi s'est mis à aiguiser son regard vers moi. — 10. On a ouvert la bouche contre moi, ignominieusement on m'a frappé les joues, tous me traitent insolemment, — 11. puisque le Tout-Puissant me livre aux désirs de l'injuste et me précipite sous la domination des méchants. — 12. Je vivais en paix et il m'a brisé; il m'a pris par la nuque et m'a mis en pièces; il s'est servi de moi comme d'une cible. — 13. Ses flèches m'entourent, il perce mes reins sans pitié, il répand mon fiel à terre. — 14. Il fait en moi brèche sur brèche, il me court sus comme un guerrier, — 15. au point que j'ai cousu un cilice sur ma peau, que j'ai enfoncé dans la poussière ma tête. — 16. Mon visage a jauni de pleurs et l'obscurité a voilé mes pupilles, — 17. bien qu'il n'y ait eu aucune iniquité dans mes mains et que ma prière ait été pure. — 18. Mais, si cela était, ô ma terre, ne couvre pas mes méfaits et que mon cri de douleur n'arrive nulle part, — 19. maintenant surtout que j'ai mon témoin au ciel et mon garant là-

haut! — 20. O mes juges et mes compagnons, mon œil a été éclairé par l'espoir en Dieu. — 21. Comment l'homme se mettrait-il en face de Dieu pour discuter comme il se met à discuter avec son prochain? — 22. Voici que des années peu nombreuses viendront et que je marcherais sur un chemin où je ne reviendrai pas.

XVII

1. Ma vie a été détruite, mes jours ont été écrémés, les tombes sont devenues mon désir, — 2. car des gens moqueurs sont avec moi, et je passe ma nuit à réfuter leurs paroles. — 3. Et lorsque je dis à l'un d'eux : Porte-toi garant pour moi, il ne s'en trouve pas un seul qui me frappe dans la main. — 4. C'est comme si tu avais fermé leurs cœurs à la raison; aussi n'élèveras-tu pas — 5. celui qui hypocritement adresse à ses amis des paroles artificieuses, et tu affaibliras les yeux de ses enfants; — 6. car il a fait de moi la fable des nations et je suis devenu pour les différentes contrées comme le tambourin. — 7. Mes yeux mêmes se sont éteints par la douleur et mes membres sont tous devenus comme l'ombre. — 8. Les justes s'indignent des actes que ceux-là commettent et l'innocent attaque l'hypocrite; — 9. le juste persévère dans sa voie, et celui dont les mains sont pures redouble de vaillance. — 10. Mais, parce que vous êtes allés et venus et que je n'ai pas trouvé parmi vous un sage, — 11. mes jours ont passé; mes projets se sont brisés, et même les liens de mon cœur, — 12. parce que (mes adversaires) transforment la nuit en jour par l'insomnie et que (chez eux) la lumière se rapproche de l'obscurité par le vertige. — 13. Si j'espère une demeure, la tombe est ma maison, et dans les ténèbres j'ai étendu ma couche. — 14. J'ai dit au néant : Tu es mon père; ou bien à la vermine : Tu es ma mère ou ma sœur. — 15. Où est donc celui qui voit mon espérance ou qui entrevoit mon espérance? — 16. Ou bien elle est

déjà descendue dans la tombe, ou bien elle est allée se fixer (quelque part) sur la terre.

XVIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Quand donc mettez-vous fin aux discours, quand réfléchirez-vous, pour que nous parlions? — 3. Pourquoi avons-nous été considérés comme des bêtes et avons-nous été bouchés à vos yeux? — 4. O toi qui te déchires toi-même dans ta colère, faut-il qu'à cause de toi la terre soit abandonnée et que le rocher soit transporté hors de son endroit? — 5. Oui, la lumière des méchants s'éteindra et les étincelles de son feu ne brilleront plus. — 6. De même que la lumière s'obscurcira dans sa tente, de même sa lampe s'éteindra pour lui. — 7. Ses pas se rétréciront parce que les forces lui manqueront, et ses desseins le pousseront à sa perte, — 8. comme si ses pieds étaient pris dans des rêts ou bien comme s'il marchait sur un filet, — 9. comme si le piège l'avait saisi au talon et l'avait arrêté avec son réseau, — 10. avec ses cordes enfouies dans la terre et ses liens cachés sur la route. — 11. Tout autour de lui les épouvantes lui surviendront, au point qu'elles le feront chanceler sur ses pieds. — 12. Son enfant souffrira la faim. La perdition établie sur son flanc — 13. mangera les membres de son corps et les prodromes de la mort consumeront ses membres. — 14. L'objet de sa confiance sera arraché de sa tente, et on le conduira vers le chef des terreurs. — 15. Celles-ci demeureront dans sa tente en place de la nourriture qui lui est due et le soufre sera répandu sur sa demeure. — 16. En bas, ses racines se dessècheront; en haut, ses produits seront coupés. — 17. Sa mémoire disparaîtra de la terre, il n'aura plus de nom sur les places publiques. — 18. On le poussera de la lumière aux ténèbres et on le bannira du monde. — 19. Il n'aura ni lignée ni

postérité dans son peuple, ni survivant dans sa demeure. — 20. Les générations dernières ont été stupéfaites de son malheur et les premières en ont frémi. — 21. Certes, tel est l'état des demeures des méchants, et telle est la destinée de celui qui n'a pas connu le Tout-Puissant.

XIX

1. Job répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand chagrinerez-vous mon âme, et m'affligerez-vous par vos discours? — 3. Voici dix fois que vous m'insultez et que vous n'avez pas honte de me calomnier. — 4. Si vraiment j'avais erré, mon erreur demeurerait auprès de moi seul. — 5. De quel droit me traitez-vous avec insolence et me reprochez-vous mon indignité? — 6. Sachez donc maintenant que Dieu m'a détourné de ma voie, enveloppé dans un de ses filets, — 7. comme si je criais injustement, en sorte qu'on n'eût pas à me répondre, ou comme si je demandais du secours, sans y avoir droit. — 8. (Dieu) m'a barré le chemin pour m'empêcher de passer, il a couvert mes sentiers de ténèbres. — 9. Il m'a dépouillé de mon honneur, et a enlevé la couronne de ma tête. — 10. Il a démoli ce qui m'entourait, jusqu'à ce que je fusse parti, et a arraché comme le bois mon espérance. — 11. Sa colère s'est enflammée contre moi, et il semble m'avoir mis au rang de ses ennemis. — 12. Ses escadrons réunis viennent, déblayent leurs chemins contre moi, et cernent de tous côtés ma tente. — 13. Il a éloigné de moi mes frères; mes connaissances m'ont évité. — 14. Mes proches se sont retirés, et mes compagnons m'ont oublié. — 15. Même mes clients et mes servantes m'ont considéré comme un étranger; j'ai été un inconnu pour eux. — 16. J'appelle mon serviteur, et il ne me répond pas jusqu'à ce que je le supplie de ma bouche. — 17. Ma personne est devenue étrangère à ma femme, et les fils de mes entrailles ne m'ont plus affectionné. — 18. Les jeunes gens mêmes me dédaignent et, lorsque je les quitte, ils parlent de moi. — 19. Tous mes intimes

m'ont pris en horreur, et ceux que j'aimais se sont tournés contre moi. — 20. Mes os se sont attachés à ma peau, même la chair de mes dents s'est échappée de moi. — 21. Ayez pitié de moi, soyez miséricordieux, ô mes compagnons ! car le malheur envoyé par Dieu m'a envahi. — 22. Pourquoi me poursuivez-vous comme ces gens-là et êtes-vous insatiables de ma chair ? — 23. Si dès maintenant mes paroles étaient écrites ! Si seulement elles étaient tracées dans le livre ! — 24. Si, avec un stylet de fer ou de plomb, elles étaient gravées dans le roc pour toujours, — 25. afin que je sache que mes amis subsisteront, et qu'une génération postérieure apparaîtra après eux sur la terre ! — 26. Après que ma peau sera pourrie, mon histoire sera transmise et, par les maladies de mon corps, je montrerai la puissance de Dieu, — 27. comme je me vois moi-même et comme mes yeux me contemplent, non ceux d'un autre, au point que mes regards perçants pénétrant dans mon sein. — 28. Mais si vous dites : Que convient-il de poursuivre pour toi ? Quel principe de discours avons-nous trouvé chez toi, pour que nous l'enregistrions ? — 29. Prenez garde du glaive, car la colère qu'attirent les péchés, c'est le glaive de Dieu, afin que vous sachiez que le jugement de Dieu est juste.

XX

1. Alors Sophar le Naamatite répondit en disant : — 2. Certes, mes réflexions m'apprennent que c'est à cause de mon silence — 3. que j'ai dû entendre une remontrance qui est une honte pour moi, et ma raison me fournit un avis — 4. en ces termes : Ce que tu as su de tout temps, depuis que l'homme a été placé sur la terre, — 5. c'est que le cri de joie des scélérats ne va pas loin, et que la gaieté de l'hypocrite ne dure qu'un clin d'œil. — 6. Si même sa puissance peut monter jusqu'au ciel, et sa tête atteindre les nuages, — 7. lorsqu'il disparaîtra, il périra pour tou-

jours, de sorte que celui qui le regardait dira : Où est-il? — 8. Il s'envole comme le rêve, et on ne le trouve plus, il est agité comme de visions nocturnes. — 9. Et lorsqu'un œil se porte vers lui, il ne le retrouve plus, et ne l'aperçoit plus à son endroit. — 10. De même que ses enfants opprimaient les pauvres, et que ses mains ramassaient ses rapines, — 11. ainsi, pendant que ses membres sont pleins de la force de sa jeunesse, elle sera couchée avec lui dans la poussière. — 12. Et puisque, le mal étant agréable à sa bouche, il le cache sous sa langue pour le posséder exclusivement, — 13. qu'il le ménage et ne l'abandonne pas, qu'il le retient à son palais pour ne pas en parler, — 14. c'est pourquoi cette nourriture se transformera dans ses entrailles, comme si le fiel des serpents tachetés était dans son corps. — 15. Et comme il a avalé du bien défendu, ainsi il le vomira, Dieu même l'arrachera de son ventre, — 16. comme s'il suçait le venin des vipères, ou comme si la langue des aspics le tuait. — 17. Et il ne verra ni courants, ni fleuves, ni ruisseaux de ce qui est agréable comme le miel et le beurre. — 18. Et, comme il amassait le gain défendu, il ne l'avalera pas et, de même qu'il s'empressait à prendre le bien d'autrui, il n'en jouira pas. — 19. De même qu'il a opprimé ses semblables de manière à les laisser pauvres, de même il ne construira pas la maison qu'il a ravie. — 20. Et, de même que les pauvres n'ont pas connu la tranquillité dans leurs seins à cause de lui, de même ils ne se sauveront pas, en dépit de leurs espérances. — 21. Et, parce qu'il ne leur sera pas resté un débris de nourriture, son bien à lui ne durera pas, — 22. et, lorsque sa portion sera remplie, il sera dans la détresse et subira la peine de tous les malheureux qu'il a réduits à la misère. — 23. De même qu'il s'était proposé de se remplir le ventre de choses défendues, de même (Dieu) enverra contre lui la violence de sa colère, comme s'il faisait pleuvoir sur lui son attaque. — 24. S'il s'enfuit devant l'arme de fer, l'arc d'airain à son tour le frappera, — 25. et une flèche sera retirée et sortira de son dos, une matière jaune s'échappera de sa bile, et la

terreur tombera sur lui. — 26. Et, parce qu'il pillait dans l'obscurité tout trésor pour l'enfouir dans ses magasins, c'est pourquoi il sera dévoré par le feu (de la géhenne) que personne n'attise; et, parce qu'il maltraitait l'homme qui se réfugiait dans sa tente, — 27. c'est pourquoi ceux qui habitent les cieux révéleront son péché et les habitants de la terre se lèveront contre lui. — 28. Les produits de sa demeure seront précipités comme (les biens) qui furent entraînés au jour de la colère (divine). — 29. Telle est la part que Dieu réserve à l'homme méchant; c'est là l'héritage qui lui est assigné par le Tout-Puissant.

XXI

1. Alors Job commença et dit : — 2. Écoutez, écoutez mes paroles, et que cela soit votre manière de me consoler. — 2. Permettez-moi de vous parler et, quand j'aurai parlé, vous vous moquerez de moi, si je le mérite. — 3. Est-ce que ma plainte s'adresse à un autre homme qui soit avec moi? Pourquoi ma patience ne serait-elle pas à bout? — 4. Tournez-vous vers moi et soyez stupéfaits; mettez la main sur votre bouche. — 5. Et avec cela, quand je me rappelle une chose, je m'en effraie, et un tremblement saisit mon corps. — 7. Pourquoi les méchants vivent-ils, deviennent-ils gros et gras et leur richesse augmente-t-elle? — 8. Leur race subsiste devant eux, en même temps qu'eux, et leurs rejetons restent sous leurs yeux. — 9. Leurs maisons sont à l'abri de la crainte, et la verge de Dieu ne leur inflige pas de maladies. — 10. Leur taureau dans la saillie ne glisse pas, leur vache n'avorte pas en vélant. — 11. Ils laissent aller leurs garçons comme les troupeaux, et bondir leurs enfants. — 12. Ils portent le tambourin et le luth et se réjouissent au son de la flûte. — 13. Ils passent leurs jours dans une vie de plaisirs, en un clin d'œil ils descendent dans la tombe sans maladie. — 14. Pourtant ils ont dit au Tout-Puissant : Laisse-nous! nous ne voulons pas connaître

tes voies. — 15. Qu'est-ce que Celui qui se suffit, pour que nous le servions? Quel profit aurons-nous en nous adressant à lui? — 16. Et voici que les justes n'ont pas leur bonheur entre leurs mains et son décret contre les méchants est éloigné d'eux. — 17. Car ils disent: Quand s'éteindra la lampe des méchants? Quand la ruine les atteindra-t-elle et recevront-ils une part de la colère divine, ainsi qu'on répartit les lots? — 18. Quand deviendront-ils semblables à la paille chassée par le vent, au chaume emporté par le tourbillon? — 19. Dieu réserve-t-il aux enfants du méchant sa vengeance? C'est lui que Dieu doit punir pour qu'il sache, — 20. pour que ses yeux voient sa ruine et qu'il boive la colère de Celui qui se suffit. — 21. Mais que peut-il désirer pour sa maison après lui, alors que le nombre de ses mois lui a été dévolu? — 22. L'homme enseignera-t-il la science à Dieu qui décide d'en haut? — 23. Qu'un tel meure dans la force de sa santé après avoir passé toute sa vie en parfaite tranquillité, — 24. ses haquets étant remplis de lait, et ses membres trempés de moelle; — 25. et que tel autre meure dans l'amertume de son âme, et sans avoir goûté aucun bien; — 26. tous deux sont couchés ensemble dans la poussière, et la pourriture les couvre tous deux. — 27. Il semble que je connaisse vos pensées et les opinions par lesquelles vous m'accablez, — 28. à savoir que vous dites: Où est la maison de l'homme généreux et où sont les demeures des méchants? Tu les as rendues égales entre elles. — 29. N'avez-vous pas interrogé ceux qui passent sur la route et n'avez-vous pas reconnu comme vraies leurs indications? — 30. Certes, jusqu'au jour de la ruine le méchant est épargné, et on le pourvoit jusqu'au jour de la résurrection. — 31. Maintenant, qui lui exposera en face sa conduite, qui le rétribuera pour ce qu'il a fait? — 32. Car lui, il est amené, pourvu de tout, vers les tombeaux et l'on veille sur leurs mausolées, — 33. comme si les mottes de la vallée lui étaient douces; tout le monde est entraîné après lui et ceux qui l'ont précédé sont innombrables. — 34. Comment donc m'offrez-vous des consolations vaines, quand vos réponses sont parentes de la mauvaise foi.

XXII

1. Alors Éliphas le Témánite prit la parole, et dit : — 2. Est-ce que l'homme peut se tenir en face du Tout-Puissant pour qu'un (juge) intelligent se dresse devant tous deux? — 3. Celui qui se suffit désire-t-il que tu sois juste, ou a-t-il intérêt à ce que tu perfectionnes ta conduite? — 4. Est-ce qu'il te réprimandera pour ta piété ou te citera pour elle en justice? — 5. Certes ta méchanceté était grande et tes méfaits étaient innombrables. — 6. Par exemple, tu demandais sans raison un gage à ton frère et tu dépouillais de leurs vêtements les gens en sorte qu'ils restaient nus. — 7. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé; à l'affamé tu refusais la nourriture. — 8. A l'homme au bras puissant tu abandonnais la terre, et tu y soutenais par injustice l'homme considérable. — 9. Jadis tu renvoyais les veuves les mains vides, et tu rendais plus faibles les bras des orphelins. — 10. Voilà pourquoi les pièges t'entourent, et des terreurs subites t'épouvantent. — 11. Ou bien tu seras dans l'obscurité sans rien voir, ou bien l'averse d'eau te couvrira. — 12. Dieu n'est-il pas dans les hauteurs du ciel? Regarde la situation des astres, combien elle est élevée! — 13. Comment donc peux-tu dire : Que saura le Tout-Puissant? Comment t'étonnes-tu qu'il juge à travers les ténèbres, — 14. parce que les nuées le couvrent et qu'il ne voit pas, et que le rideau du ciel se meut au-dessous de lui? — 15. Gardes-tu les opinions des partisans de l'éternité (du monde), qu'ont suivies les hommes d'iniquité? — 16. Ils furent emportés avant le temps, et leurs fondements s'écoulèrent comme le torrent. — 17. Ils disaient au Tout-Puissant : Laisse-nous! et dédaignaient les bienfaits de Celui qui se suffit. — 18. C'est cependant lui qui avait rempli leurs maisons de biens et, leur accordant un répit, avait éloigné d'eux le décret lancé contre les méchants. — 19. Les justes les verront et se réjouiront

et l'innocent se moquera d'eux, — 20. à moins que leurs personnes n'aient disparu, et que le feu n'ait consumé leur postérité. — 21. Donc, appuie-toi sur Dieu, et tu seras sauvé, par là te viendra le bonheur. — 22. Accepte les prescriptions qu'il te fait, et place ses paroles dans ton cœur. — 23. Si tu reviens à Celui qui se suffit, tu seras rétabli, en éloignant l'iniquité de ta demeure. — 24. Mets au niveau du sol la forteresse, et compte comme les cailloux des torrents l'or d'Ophir. — 25. Par contre, que Celui qui se suffit soit ta forteresse et ta fortune visible ; — 26. car alors tu te délecteras en lui et tu lèveras ta face vers lui pour l'implorer. — 27. Tu l'imploreras et il t'exaucera, et tu t'acquitteras de tes vœux. — 28. Tu décideras une chose, et elle te réussira ; sur tes chemins brillera la lumière. — 29. Et tu sauras que (tes amis) se sont abaissés devant toi, eux dont tu as dit : Voici de l'orgueil ! (Dieu) secourt celui qui a les yeux baissés, — 30. et il sauve l'innocent ; toi de même, tu seras sauvé par la pureté de tes mains.

XXIII

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Aujourd'hui aussi ma plainte est en révolte et le coup qui me frappe s'est aggravé avec mon gémissment. — 3. Si seulement je pouvais trouver celui que je connais et arriver à son séjour ! — 4. Alors j'exposerais devant lui ma cause et je remplirais ma bouche d'arguments, — 5. en sorte que je susse quelle sera sa réponse, et que je compris ce qu'il me dira. — 6. Est-ce par la grandeur de sa force qu'il lutte avec moi ? Ce n'est pas lui seul qui s'acharne contre moi. — 7. Là, je me poserais devant lui en homme juste, de manière à échapper pour toujours à mon adversaire. — 8. Mais voici que je vais à l'orient et il n'y est point, à l'occident et je ne l'aperçois pas ; — 9. s'il occupe le nord, je ne le vois pas, et s'il se tourne vers le sud, je ne le découvre pas ; — 10.

car il sait que la voie de la justice est de mon côté, et que de l'épreuve qu'il m'a fait subir, je suis sorti pur comme l'or. — 11. Mon pied s'est attaché au pas de son prophète; je me suis maintenu dans sa voie sans dévier. — 12. Je ne me suis point écarté de l'ordre qu'il a donné; plus que de mes propres desseins, je me suis souvenu de ses paroles. — 13. Lui, il est unique; qui peut lui résister? Ce que son âme a voulu, il le fait, — 14. et certes, il accomplira ses décisions à mon égard; il en a pris beaucoup de semblables. — 15. C'est pourquoi je suis effrayé devant lui et, toutes les fois que je réfléchis, c'est par lui que je suis saisi de terreur. — 16. Et le Tout-Puissant a amolli mon cœur, et Celui qui se suffit m'a consterné, — 17. alors que je n'ai pas péri devant les ténèbres, et que l'obscurité n'a pas tout effacé devant moi.

XXIV

1. Je dirai : Pourquoi n'a-t-on pas aperçu les heures assignées par Celui qui se suffit, et pourquoi ceux qui le connaissent n'ont-ils pas vu les jours annoncés — 2. pour les gens qui déplacent les bornes, et font paître le troupeau qu'ils ont enlevé, — 3. qui poussent devant eux l'âne des orphelins, et prennent en gage le bœuf de la veuve, — 4. qui détournent les pauvres de leur chemin, et obligent les faibles du pays à se cacher devant eux, — 5. comme s'ils étaient dans le désert des bêtes sauvages, sorties pour leur œuvre en cherchant une proie et à qui la steppe est aussi familière que le pain aux enfants, — 6. qui moissonnent dans les champs leur fourrage et s'attachent aux vergers des scélérats? — 7. Leurs victimes passent la nuit sans vêtements et sans couverture pendant le froid, — 8. sont trempées par le torrent des montagnes et ont fréquenté le rocher faute d'abri. — 9. Ceux qui sont accoutumés au pillage violentent l'orphelin, et prennent des gages aux pauvres, — 10. qui marchent nus sans vêtements, portent leurs gerbes en restant affa-

més, — 11. passent l'heure de midi entre leurs murs, foulent leurs pressoirs tout en souffrant de la soif. — 12. On entend constamment dans les villes les habitants gémir, et les victimes appeler au secours. Or, Dieu n'amène pas la sottise. — 13. Et ces gens sont de ceux qui, lorsque la lumière (du jour) baisse, ne semblent ni connaître les voies de Dieu, ni se reposer dans ses sentiers pour le respecter ; — 14. mais, pendant le jour, l'assassin se lève et tue le faible et le pauvre et, pendant la nuit, il imite le voleur. — 15. L'œil d'un autre, de l'adultère, épie le crépuscule, disant : Nul œil ne m'apercevra, et il s'arrange pour rester caché aux faces. — 16. Un autre, le voleur pénètre pendant l'obscurité dans des maisons qui étaient scellées dans la journée. Ces gens n'ont pas égard à la lumière — 17. et, pour eux tous, le jour est considéré comme les ténèbres ; ils connaîtront tous la punition avec les ténèbres. — 18. Et combien sera-t-elle rapide ! elle semblera courir sur la surface de l'eau, lorsque leur bande sera réprouvée dans le pays, et qu'aucun chemin dans la terre habitée ne les ramènera, — 19. jusqu'à ce qu'ils arrivent à un désert brûlant, où l'eau de la neige leur fera défaut. Combien seront-ils malheureux dans la tombe ! — 20. Les plus proches parents oublieront (le méchant) et la pourriture semblera lui être douce, jamais on ne se souviendra plus de lui et son iniquité sera brisée comme le bois ! — 21. Car il fraie avec la femme stérile qui ne peut enfanter ; il lui fait tort et ne fait pas de bien à la veuve. — 22. Il lutte de force avec les nobles, il se lève sans être sûr de sa vie. — 23. Certes, Celui qui lui donne la confiance, en sorte qu'il soit assuré, a les yeux ouverts sur toutes leurs voies. — 24. Débarrassez-vous donc de vos discours ! Bientôt ceux-là disparaîtront et seront affaiblis comme les autres méchants, et, ainsi que la tête des épis, ils seront coupés. — 25. S'il n'en est pas ainsi, qui me démentira et répondra à ma parole : Ce que tu dis n'est pas ?

XXV

1. Alors Bildad le Schouhite prit la parole, et dit : — 2. L'empire et la terreur lui appartiennent, et il fait la paix dans sa hauteur. — 3. Y a-t-il un nombre à ses bataillons, et sur qui sa lumière ne se fixe-t-elle pas ? — 4. Quelle lutte l'homme peut-il engager avec Dieu ? Comment serait-il pur, lui qui est né d'une femme ? — 5. Voici que la lune même ne brille pas, et que les étoiles ne sont pas claires en sa présence ; — 6. combien plus l'homme qui est pourriture, le fils de l'homme qui est un ver !

XXVI

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Par ma vie, tu n'as pas secouru celui qui n'a pas de force, et tu n'as pas soutenu un bras qui est sans puissance ; — 3. tu n'as pas conseillé celui qui manque de sagesse, et tu ne lui as pas enseigné la science ; — 4. tu n'as appris à personne à parler, et aucune sagesse n'est sortie de toi. — 5. Voici que les braves sont terrassés dans les îles de la mer et dans le reste du monde habité — 6. par Celui pour qui la tombe est à nu et la mort sans voile ; — 7. qui étend le ciel sur un abîme et qui suspend la terre sur le néant ; — 8. qui renferme les eaux dans ses nuages, sans que les nues se déchirent sous elles ; — 9. qui maintient la face du trône et y assemble sa nuée. — 10. Il a tracé son rideau sur la surface de l'eau jusqu'à la disparition de la lumière ainsi que des ténèbres. — 11. Les colonnes du ciel s'ébranlent et s'étonnent à sa menace. — 12. Par sa puissance il a effrayé la mer, et par sa sagesse il en a affaibli l'agitation. — 13. Par son ordre les cieux se sont embellis et sa main a fait trembler le Dragon circulaire. — 14. Voici quelques-uns de ses attributs. Mais qu'a-t-on entendu de ce qui le concerne et qui comprend la terreur de sa puissance ?

XXVII

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Par la vérité du Tout-Puissant, qui m'a dénié la justice, et de Celui qui se suffit, qui a rempli mon âme d'amertume, — 3. tant que mon âme restera en moi, et que le souffle de Dieu sera dans mes narines, — 4. mes lèvres ne proféreront point d'injustice, et ma langue ne méditera pas de ruse. — 5. Je me garderai bien de vous innocenter, et, jusqu'à ce que j'expire, je ne cesserai pas d'être sincère dans mes paroles. — 6. J'ai tenu ferme dans ma vertu et je ne l'affaiblirai pas, de même que de ma vie mon cœur n'a jamais chancelé. — 7. Comment donc mon ennemi agit-il en méchant ou mon adversaire en criminel? — 8. Et quel est l'espoir de l'homme souillé lorsqu'il a un désir? Dieu consolera-t-il son âme? — 9. Ou bien ses cris, Dieu les entendra-t-il, quand l'angoisse viendra fondre sur lui? — 10. Ou bien se délectera-t-il dans Celui qui se suffit? Ou invoquera-t-il Dieu en tout temps? — 11. Moi, je vous montrerai la force du Tout-Puissant, et je ne vous cacherai pas le plan de Celui qui se suffit. — 12. Vous avez tous vu ce spectacle; pourquoi vous laisser égarer? — 13. Certes, telle est la part que l'homme méchant reçoit de Dieu, et l'héritage que les pervers obtiennent de Celui qui se suffit. — 14. Si ses fils se multiplient, c'est pour le glaive; ses rejetons ne seront pas rassasiés de nourriture. — 15. Les survivants seront enterrés après avoir été assassinés, et ses veuves ne le pleureront pas, étant occupées par d'autres malheurs. — 16. Amasse-t-il de l'argent comme la poussière, fait-il provision de vêtements comme l'argile, — 17. ce dont il a fait provision, le juste s'en revêtira, et son argent, l'homme intègre le partagera. — 18. Il a bâti sa maison comme l'araignée, et il l'a construite en roseaux comme l'abri d'une cabane. — 19. Et, s'il s'étend sur son lit étant riche, il ne sera pas enlevé avant d'avoir ouvert les yeux, et il ne l'était plus. — 20.

Le châtiment l'atteindra aussi rapidement que l'eau, comme si le tourbillon l'avait emporté pendant la nuit, — 21. ou bien, comme si le vent d'orient l'avait ravi à l'improviste, il disparaît, entraîné hors de sa place. — 22. On lance contre lui (un ennemi) qui ne lui témoigne point de pitié et devant les coups duquel il fuit, — 23. qui, pour l'insulter, frappe des mains contre lui et qui, pour le menacer, le persifle de sa place.

XXVIII

1. Certes un lieu d'où l'on extrait l'argent et un endroit où l'on épure l'or, — 2. où le fer est pris de son terrain et où l'airain coulait de son minerai — 3. a été mis comme terme pour la pénétration des ténèbres; de même (Dieu) scrute toute chose périssable jusqu'à l'essence de l'obscurité et du brouillard. — 4. Le fleuve a été percé à l'endroit où il doit couler, alors que, négligée par les pieds étrangers, la population était devenue faible et avait émigré. — 5. La terre, dont on tirait jadis la nourriture, a été bouleversée et complètement changée: elle est devenue semblable au feu. — 6. Un endroit, dont les pierres étaient des saphirs et dont le sol fournissait l'or, — 7. un sentier que l'oiseau, en quelque sorte, n'avait pas connu et que jusqu'à l'œil de l'épervier n'avait pas aperçu, — 8. que même les petits des lions n'avaient pas foulé de leurs pieds, et vers lequel le lionceau ne s'était pas dirigé, — 9. (Dieu) a étendu la main vers ce granit, et il a renversé les montagnes de leurs racines, — 10. il a percé des canaux dans ces rochers, et toute chose précieuse, il l'a connue d'avance. — 11. Il a retenu l'écoulement des fleuves et amené à la lumière ce qui y était caché. — 12. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 13. L'homme n'en connaît pas la valeur, et on ne la rencontre pas dans la demeure des vivants. — 14. Si l'on pouvait interroger l'abîme, il répondrait: Elle n'est pas chez moi; de même, si la mer pouvait parler, elle dirait: Je ne la possède pas.

— 15. On ne l'achète pas avec l'or pur, et la richesse n'égale pas son prix; — 16. les chatons d'Ophir ne sauraient lui être comparés, ni le béryl précieux, ni le saphir; — 17. il n'y a pas rivalité entre elle et l'or, à plus forte raison entre elle et le verre; on ne l'échange point contre tous les vases de vermeil; — 18. on ne mentionne pas à côté d'elle les coraux et le brocart, et l'extension de la sagesse vaut mieux que les perles; — 19. la topaze d'Éthiopie n'a pas sa valeur, on ne la compare pas avec l'or pur. — 20. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? À quel endroit existe cette intelligence? — 21. Elle a été cachée aux yeux de tous les vivants, elle a été dérobée aux oiseaux du ciel. — 22. Les habitants du gouffre et de la mort semblent dire : De nos oreilles, nous en avons entendu parler, — 23. mais c'est Dieu qui en connaît la voie, et c'est lui qui en sait l'endroit; — 24. car il voit jusqu'aux confins de la terre, il aperçoit tout ce qui est sous le ciel. — 25. Il a fait une balance pour le vent et il a fixé une mesure pour l'eau. — 26. Il a prescrit une règle à la pluie, il a frayé un chemin aux grondements du nuage d'où sort la foudre. — 27. C'est alors qu'il l'a vue et qu'il l'a révélée, qu'il l'a préparée et qu'il l'a scrutée. — 28. Puis il a dit aux hommes : La crainte de Dieu, voilà de la sagesse; fuir le mal est aussi de l'intelligence.

XXIX

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Qui me rendra tel que j'étais dans les mois anciens, comme aux jours où Dieu veillait sur moi, — 3. où il faisait briller sa lampe sur ma tête, et où, à sa lumière, je marchais dans les ténèbres; — 4. tel que j'étais aux jours de mon bonheur, lorsque la protection de Dieu planait sur ma tente; — 5. quand Celui qui se suffit était encore avec moi, et que mes serviteurs m'entouraient; — 6. lorsque mes pas se baignaient pour ainsi dire dans le beurre, et que le rocher semblait faire couler pour moi des ruisseaux

d'huile? — 7. Quand je sortais vers les quartiers voisins de la voûte et que je prenais mon siège sur la place publique, — 8. à ma vue, les jeunes gens se dérobaient, les vieillards se tenaient debout ou se levaient; — 9. les chefs retenaient leurs paroles et posaient leur main sur leur bouche; — 10. la voix des chefs était éteinte et leur langue attachée à leur palais, — 11. car leurs oreilles m'écoutaient et ils me louaient; leurs yeux me voyaient et ils rendaient témoignage en ma faveur, — 12. parce que je sauvais tout pauvre qui me suppliait et tout orphelin sans appui; — 13. que l'appel lancé par celui qui allait périr venait à moi et que je réjouissais le cœur de la veuve; — 14. que je m'habillais pour ainsi dire de l'équité devenue mon vêtement, et que la justice m'enveloppait comme un manteau ou un turban; — 15. qu'à l'aveugle je remplaçais les yeux et au perclus les pieds, — 16. que j'étais le père des orphelins, et que j'examinais toute cause que je ne connaissais pas. — 17. Jadis je brisais les canines de l'injuste, et j'arrachais la proie de ses dents. — 18. Je supposais que je n'expirerais que lorsque ma demeure serait usée et que je prolongerais ma vie comme le sable, — 19. que ma racine serait toujours ouverte à l'eau, que la rosée séjournerait éternellement dans ma plantation, — 20. que mon honneur se renouvellerait avec moi et que mon arc se relayerait dans mes mains. — 21. Le peuple m'écoutait et patientait et se taisait dans l'attente de mon conseil. — 22. Lorsque j'avais parlé, il ne répliquait pas et ma parole coulait abondamment sur lui. — 23. Il espérait en moi comme en la pluie, et comme s'il avait la bouche béante dans l'attente de l'averse d'automne, — 24. lorsque je souriais devant eux, ils n'y croyaient pas, et n'en respectaient pas moins la lumière de ma face; — 25. je choisisais parmi leurs voies celle où je pouvais me mettre en avant, je trônais comme un roi à la tête de ses troupes, et ils étaient devant moi comme devant celui qui console les affligés.

XXX

1. Et maintenant je suis la risée d'hommes plus jeunes que moi, dont je dédaignais de placer les pères avec les chiens de mon troupeau. — 2. Puis je disais : A quoi m'aurait servi la force de leurs mains, puisque chez eux l'extrême vieillesse est inutile ? — 3. Et ils sont dans le besoin, la faim et l'adversité comme s'ils s'étaient échappés d'un désert sombre, vide ou ruiné, — 4. cueillant l'herbe salée et des feuilles d'arbres, se nourrissant de racines de genêt. — 5. Ils sont chassés de l'intérieur des pays, on crie après eux comme après le voleur ; — 6. ils demeurent alors dans les vallées les plus effrayantes, dans les trous du sol et les rochers ; — 7. ils ressemblent aux animaux qui braient entre les arbres et parmi les ronces, avançant d'un pas incertain ; — 8. ils sont des insensés, puis des gens sans nom, trop misérables pour avoir un pays. — 9. Maintenant je suis devenu comme leur chanson et je leur suis un sujet de discours. — 10. Ils m'ont en horreur et s'éloignent de moi, et ils n'épargnent pas les crachats à mon visage. — 11. Lorsque Dieu a dénoué mon lien et m'a châtié, et qu'il a retiré le frein de devant moi, — 12. ils se sont levés à ma droite comme des épines, et ils y ont fait entrer mes pieds ; ils ont tracé contre moi les lignes de leurs chemins de ruine. — 13. Ils ont mis le désordre dans mon sentier, sans que mon dommage leur profitât, leur fût utile. — 14. Comme une large brèche pour l'eau, ainsi ils viennent, ils se précipitent ainsi que l'ouragan des déserts. — 15. C'est ainsi que les châtiments se sont renversés sur moi, et c'est ainsi que toute ma noblesse a été chassée comme par un coup de vent, et que mon salut a passé comme un nuage. — 16. Et maintenant mon âme se répand en plaintes, puisque les jours de malheur m'ont saisi. — 17. Pendant la nuit mes os sont arrachés, et mes nerfs ne trouvent point de repos. — 18. Par un effort suprême, j'endosse mon

vêtement et il me serre de même que ma tunique. — 19. Dieu m'a lancé dans la boue, au point que je ressemble à la poussière et à la cendre. — 20. Si je te demande du secours, tu ne me réponds pas et, si je reste debout et que tu me comprennes, — 21. c'est comme si tu te tournais contre moi dans une colère violente, comme si tu me menaçais de la puissance de ta main, — 22. que tu me portais et me faisais monter sur le vent et me ballottais par une doctrine — 23. telle que j'ai su que tu me ramènes à la mort, au rendez-vous de tout vivant. — 24. Et certes, ce rendez-vous est une terre inculte où personne n'étend la main pour aider, et c'est un lieu de calamité où personne ne peut secourir. — 25. Je jure que je pleurais sur ceux dont le sort était dur et que mon âme était émue pour le pauvre. — 26. Alors que j'espérais le bien, le malheur m'est échu; j'attendais la lumière, les ténèbres sont venues. — 27. Mes entrailles bouillonnent sans se reposer, parce que les jours de malheur m'ont atteint. — 28. J'ai marché dans une obscurité sans soleil, je me suis levé dans l'assemblée pour demander du secours. — 29. Comme si j'étais devenu un frère de la vipère et un compagnon de l'autruche, — 30. ma peau s'est noircie par dessus ma chair, et mes os se sont cariés par suite du vent brûlant. — 31. Ma guitare s'est changée en deuil, et à la place de mon luth on a entendu des sons de pleurs.

XXXI

1. J'avais conclu un pacte avec mes yeux : je ne regarderai plus une jeune fille. — 2. Quelle part Dieu donne-t-il d'en haut, et quel sort Celui qui se suffit accorde-t-il du haut du ciel? — 3. La calamité n'est-elle pas pour l'injuste et la ruine pour ceux qui commettent l'iniquité? — 4. Ne regarde-t-il pas mes voies, et ne compte-t-il pas mes pas? — 5. Si j'ai marché avec les menteurs et hâté mes pieds vers la fraude, — 6. je demande à Dieu qu'il me pèse dans une balance juste, et il reconnaîtra mon

intégrité. — 7. Si mon pied s'est détourné de la bonne voie, si mon cœur a suivi mes yeux, si quelque chose est resté attaché à mes mains, — 8. qu'un autre mange ce que j'ai semé, que mes rejetons soient déracinés! — 9. Si mon cœur s'est laissé séduire par une femme ou bien si à cause d'elle je me suis mis en embuscade à la porte de mon prochain, — 10. que ma femme s'abandonne à un autre et qu'un autre s'accroupisse sur elle! — 11. Car, ce serait une abomination, de même que c'est là le péché des insensés. — 12. Ce serait un feu qui dévorerait jusqu'à l'anéantissement et qui déracinerait tous mes revenus. — 13. Si je dédaigne de me présenter en justice avec mon esclave et ma servante dans leurs contestations avec moi, — 14. que ferai-je, alors que Celui qui se suffit se lèvera pour me demander des comptes et, s'il m'interroge, que lui répondrai-je? — 15. Celui qui m'a fait dans le sein de ma mère n'a-t-il pas fait l'esclave aussi? N'est-ce pas le même qui nous a formés? — 16. Je le jure; si j'ai refusé aux pauvres ce qu'ils désiraient ou si j'ai fait languir les yeux de la veuve; — 17. si j'ai mangé seul mon morceau de pain, sans que l'orphelin en eût sa part, — 18. car, dès ma jeunesse, les souffrances d'autrui ont fait mon éducation, et je les ai pour ainsi dire vécues dès le sein de ma mère; — 19. je le jure; si j'ai vu un malheureux sans vêtement, un pauvre sans couverture, — 20. sans qu'il me bénît pour avoir réchauffé ses reins, sans qu'il se réchauffât par les toisons de mes agneaux; — 21. et si j'ai levé la main contre l'orphelin, en trouvant de l'appui dans les cités, — 22. qu'alors mon épaule tombe de l'omoplate, que mon avant-bras soit arraché de l'humérus. — 23. Car le châtiment de Dieu m'aurait effrayé, et je n'aurais pas pu le supporter. — 24. (Je le jure); si j'ai fait de l'or mon appui, si j'ai appelé les pierres précieuses l'objet de ma confiance; — 25. si je me suis réjoui lorsque mon argent s'est augmenté, et que ma main avait acquis une grande fortune; — 26. si j'ai vu un soleil briller ou une lune passer avec majesté; — 27. si mon cœur s'est laissé séduire en secret et si ma bouche a baisé ma main pour les honorer, — 28. que le

châtiment réservé au péché des insensés m'atteigne, puisque j'aurai renié la suprématie de Dieu. — 29. Je le jure; je ne me suis pas réjoui du dommage de mon ennemi, je n'ai pas non plus triomphé de lui lorsqu'un malheur l'a frappé; — 30. bien plus, je n'ai pas laissé ma langue pécher et demander le blâme contre sa personne. — 31. Certes, les gens de ma tente et mes voisins disaient : Qui nous donnera de sa chair pour que nous la dévorions sans en être rassasiés? — 32. tandis que moi je disais : Aucun étranger ne passera la nuit sur la place publique, et j'ouvrirai à l'hôte les battants de ma porte. — 33. Je n'ai pas, comme les autres hommes, dissimulé mes fautes ni enfoui mes péchés dans mes cachettes. — 34. Je ne m'effrayais pas de la grande foule, je ne redoutais pas le mépris des tribus au point de garder le silence et je ne sortais pas vers la porte par peur. — 35. Mais qui me donnera quelqu'un qui m'entende? Puisse Celui qui se suffit me répondre dans les limites que j'ai tracées, tandis que mon adversaire aura rédigé sa cédule! — 36. (Je jure) que je la porterai sur mes épaules, que je m'en ornerai comme d'une couronne; — 37. que je la prendrai pour diriger le nombre de mes pas, que je l'approcherai de moi, comme l'un de mes chefs. — 38. Si la terre crie contre moi, si tous les gens qui en creusent les sillons pleurent; — 39. si j'en ai mangé les produits sans en payer le prix, et si j'ai frustré le désir de ses possesseurs, — 40. qu'au lieu de froment naissent pour moi des épines, au lieu d'orge, l'ivraie.

Ici finissent les discours de Job.

XXXII

1. Et ces trois hommes cessèrent de répondre à Job, puisqu'il était juste à ses propres yeux. — 2. Alors la colère d'Elihou, fils de Barakel, le Bouzite, de la tribu de Ram, s'enflamma contre eux : contre Job sa colère s'enflamma, parce qu'il se croyait plus juste

que son Maître; — 3. contre ses trois amis, parce qu'ils n'avaient pas trouvé de réponse et parce qu'ils avaient déclaré Job coupable. — 4. Elihou avait attendu pour parler à Job, les autres étant plus âgés que lui. — 5. Mais, voyant que des paroles de ces trois hommes il n'était pas sorti de réponse, Elihou fut saisi de colère. — 6. Alors Elihou, fils de Barakel, le Bouzite commença et dit : Je suis jeune d'années, et vous êtes dans l'extrême vieillesse; c'est pourquoi j'ai tremblé et j'ai craint de vous exposer ma science. — 7. Je supposais que les hommes âgés parleraient, et que ceux qui ont des années nombreuses feraient connaître la sagesse. — 8. Mais elle est un esprit mis dans l'homme, c'est-à-dire que l'ordre de Dieu lui donne l'intelligence; — 9. donc ce ne sont pas toujours ceux qui ont longtemps vécu qui se montrent sages, ce ne sont pas toujours les vieillards qui comprennent la justice. — 10. C'est pourquoi je dis : Écoutez-moi pour que j'expose ma manière de voir. — 11. Eh bien, j'ai été attentif à vos discours, j'ai prêté l'oreille à vos raisonnements, jusqu'à ce que vous eussiez terminé vos discours. — 12. Après de vous je voulais m'instruire, mais nul de vous n'a su combattre Job, nul de vous n'a répondu à ses paroles, — 13. à moins que vous ne disiez : Nous avons trouvé de la sagesse en lui; le Tout-Puissant pourra le repousser, mais non les hommes. — 14. Job ne m'ayant pas adressé de discours, je ne pouvais pas lui répondre tant que vous parliez, — 15. jusqu'à ce que les gens eussent été abattus et n'eussent plus répondu, que la parole leur eût été enlevée. — 16. Comme j'ai patienté jusqu'à ce que personne ne parlât plus, jusqu'à ce qu'on s'arrêtât et qu'on ne fournît plus de nouvelle réponse, — 17. je commencerai, moi aussi, pour ma part; je vais exposer ce que je sais. — 18. Car, étant rempli de ce que j'ai à dire, mon opinion m'opprime dans mon sein, — 19. et mon sein est ainsi devenu en quelque sorte comme du vin qu'on n'a pas ouvert et qui déborde, ou comme des outres nouvelles qui se fendent. — 20. Je veux donc parler pour me soulager, ouvrir mes lèvres et vous répondre.

— 21. Je ne veux avoir égard à personne, ni flatter qui que ce soit pour lui faire honneur ; — 22. car je n'ai jamais eu l'habitude de flatter et, pour peu que je le fasse, mon créateur me ferait comparaître devant lui.

XXXIII

1. Mais entends, ô Job, mes paroles, et écoute-les toutes. — 2. Voici que j'ai déjà ouvert ma bouche, et que ma langue a parlé dans mon palais. — 3. Mes discours rendent la droiture de mon cœur, mes lèvres expriment une science pure. — 4. Le souffle de la sagesse de Dieu m'a créé, de même Celui qui se suffit me fera vivre par son ordre. — 5. Donc, si tu le peux, réfute-moi ou oppose-moi tes arguments ou dresse-toi devant moi. — 6. Me voici ton égal pour la force, puisque moi aussi j'ai été pétri de l'argile. — 7. La peur de moi ne saurait donc t'effrayer, ni ma puissance peser sur toi. — 8. Quant à ce que tu as dit en ma présence et à tes paroles dont j'ai entendu le son, — 9. à savoir : Je suis pur, exempt de faute, innocent, sans iniquité ; — 10. seulement Dieu invente contre moi des péchés et me considère comme son ennemi ; — 11. il a mis mes pieds dans les ceps, il observe tous mes pas, — 12. en cela, tu n'as pas eu raison, car la puissance de Dieu est plus grande que celle de l'homme. — 13. Pourquoi es-tu entré en lutte avec lui en disant : Dieu ne répond pas à son serviteur, quoi qu'il dise ? — 14. Sache que le Tout-Puissant ne parle qu'une fois, et qu'il n'a pas besoin de se révéler une seconde fois. — 15. Dans un songe ou dans une vision nocturne, lorsqu'un profond sommeil tombe sur les hommes, et qu'ils dorment sur leurs couches, — 16. c'est alors qu'il se présente à certaines personnes et scelle ses liens avec elles. — 17. pour éloigner l'homme des mauvaises actions et pour étouffer l'orgueil chez tous. — 18. Car, en se soumettant ainsi, l'homme sauve son âme de la perdition et épargne à sa vie de se passer

dans l'abandon. — 19. Parfois aussi Dieu avertit l'homme sur sa couche par des souffrances et par l'enflure dans la plupart de ses os, — 20. au point qu'il ne digère plus la nourriture, ni les mets appétissants, — 21. et que la graisse de sa chair disparaît aux regards, que ses os sont limés et cessent d'être visibles. — 22. Mais, lorsqu'il est près de périr et que sa vie est sur le point d'être livrée au trépas, — 23. s'il y a en sa faveur une seule bonne action entre mille, elle est comme un ange qui plaide pour lui et proclame la droiture de l'être humain; — 24. car Dieu le prend en pitié et prononce l'arrêt suivant : Empêche-le de descendre dans la tombe, dans cette action j'ai trouvé sa rançon. — 25. Son corps devient plus souple que celui de l'adolescent, comme s'il revenait aux jours de sa jeunesse. — 26. Quelquefois enfin l'homme implore Dieu, qui lui accorde sa grâce et regarde sa face avec faveur au milieu du tumulte du monde, et le rétribue pour sa vertu. — 27. Cet homme, de son côté, se tourne vers les assistants et dit : J'ai péché et j'ai dérangé ce qui était droit; et c'est ce que je n'aurais pas dû faire. — 28. En parlant ainsi, il a racheté sa personne de la tombe, et sa vie est arrivée à voir la lumière. — 29. Voici les deux manières dont agit le Tout-Puissant, et la troisième dont il se sert également avec l'homme, — 30. pour le ramener de la perdition et l'éclairer de la lumière de la vie. — 31. Sois attentif, Job; écoute-moi, garde le silence afin que je parle. — 32. Si tu trouves des parolès, donne-moi la réplique, prononce-les, car je voudrais te savoir juste; — 33. autrement, écoute-moi, tais-toi pour que je t'enseigne la sagesse.

XXXIV

1. Elîhou reprit et dit : — 2. Sages, écoutez mes paroles; sava-
vants, prêtez-moi l'oreille; — 3. car l'oreille discerne les paroles,
comme le palais goûte les mets. — 4. Choisissons-nous un tribu-
nal qui nous fera savoir lequel de nos discours est le meilleur. — 5.

En effet, Job a dit : Je suis innocent, et le Tout-Puissant m'a dénié la justice ; — 6. et, en même temps qu'il m'a dénié la justice, je suis frustré d'une compensation et ma flèche me blesse sans que j'aie péché. — 7. Mais quel est l'homme qui, comme Job, boit en quelque sorte la raillerie, comme on boit l'eau ; — 8. qui s'est mis en route pour s'associer aux malfaiteurs et marcher avec les criminels, — 9. puisqu'il a dit : L'homme ne gagne pas de compensation avec Dieu? — 10. Écoutez-moi donc, ô hommes de science ; le Tout-Puissant est un refuge contre l'iniquité, Celui qui se suffit contre l'injustice. — 11. Il rétribue chacun selon ses œuvres, et il donne à l'homme selon la route qu'il a suivie. — 12. Il est également vrai que le Tout-Puissant ne commet point d'injustice et que Celui qui se suffit ne fausse pas le bon droit. — 13. Qui l'a chargé du gouvernement de la terre et qui a été la cause pour laquelle il a fait exister l'univers tout entier? — 14. Comment alors tournerait-il contre l'homme son attention, afin de recueillir son âme et son souffle, — 15. de sorte que tous les êtres de chair mourussent, et que l'être humain retournât à la poussière? — 16. Si tu as de la raison, entends ceci, prête l'oreille au son de ma parole : — 17. Comment un ennemi de la justice pourrait-il faire prévaloir ses ordres, ou bien vaincras-tu le Juste, le Puissant? — 18. Peut-on nommer le roi : scélérat, ou celui qui est généreux : méchant? — 19. Lui, il ne flatte pas les grands, n'affermir pas le riche en présence du pauvre ; car eux tous sont son œuvre. — 20. Tel d'entre eux meurt subitement ; au milieu de la nuit, des gens s'agitent tumultueusement, puis ils passent ; ils font disparaître les nobles, sans que ce soit par leur propre force. — 21. Car Dieu connaît le chemin de tout homme, il observe tous ses pas. — 22. Il n'y a ni obscurité, ni ténèbres où puissent se cacher les malfaiteurs. — 23. De même qu'il n'accorde à l'homme rien qui lui rende possible de se présenter en justice avec le Tout-Puissant, — 24. il inspire une terreur sans fin aux plus considérables et il établit d'autres à leur place. — 25. Ainsi, connaissant bien leurs actions, il bouleverse leur sort et ils

sont abaissés; — 26. il les frappe à l'endroit où se trouvent les méchants, au lieu où sont les diffamateurs, — 27. parce qu'ils ont cessé de lui obéir et qu'ils n'ont rien compris de ses voies, — 28. et que le cri du pauvre lui est parvenu et qu'il a entendu le cri des malheureux. — 29. Lorsqu'il accorde la tranquillité à des hommes, qui les troublera? Et lorsqu'il leur cache sa miséricorde, qui la verra? Ceci pour un homme seul aussi bien que pour une nation, — 30. contrairement à la royauté hypocrite de l'homme, et aux embûches des nations. — 31. Dieu peut dire : J'ai supporté mes créatures et je ne les ai pas fait périr. — 32. Donc, pour ce que j'ignore, dirige-moi toi-même; si j'ai commis une injustice, je ne la renouvellerai plus. — 33. Ensuite, est-ce d'après ton avis que Dieu en finira, alors que tu dédaignes une chose et que tu prétends que c'est à toi et non pas à moi? Dis donc ce que tu sais. — 34. Moi, je suis assuré que les hommes sensés diront de moi : Il a dit vrai, et que les gens sages m'écouteront. — 35. Mais Job ne parle pas ainsi en connaissance de cause et ses discours en cela ne sont pas conformes à la raison. — 36. Et, si Celui qui veut voulait éprouver Job jusqu'au fond, en lui imposant de répondre aux pervers, — 37. Job ajouterait à ses péchés une faute — ce qui se passe entre nous ne te suffit-il pas à cet égard? — et il multiplierait encore ses paroles contre le Tout-Puissant.

XXXV

1. Elihou prit encore la parole et dit : — 2. Est-ce là une parole que tu considères comme légitime, quand tu dis : Je suis plus juste que le Tout-Puissant; — 3. et quand tu dis : Quel profit ai-je de ma vertu et à quoi me sert de renoncer à mon péché? — 4. Moi, je vais te répondre et à tes amis en même temps. — 5. Je dis : Tourne-toi vers le ciel et regarde-le; contemple les nuées, à quel point elles sont plus hautes que toi. — 6. Si tu

pêches, qu'est-ce que tu lui fais? Si tes crimes se multiplient, quel dommage lui causes-tu? — 7. Et de même, si tu es juste, qu'est-ce que tu lui donnes, ou bien, en tout cas, que recevra-t-il de ta main? — 8. Ta méchanceté ne peut nuire qu'à un homme comme toi, et ta vertu ne saurait être utile qu'à un mortel comme toi. — 9. Sache que bien souvent les opprimés crient et implorent du secours contre le bras de ceux qui sont plus nombreux qu'eux, — 10. et qu'ils n'ont pas dit : Où est Dieu notre créateur qui nous oblige à chanter ses louanges durant la nuit, — 11. qui nous rend plus instruits que les animaux de la terre et plus sages que les oiseaux du ciel? — 12. Ils crient ainsi là-bas à cause de la tyrannie de ceux qui sont encore plus méchants qu'eux et Dieu ne les exauce pas. — 13. La fausseté, le Tout-Puissant ne l'écoute pas pour l'approuver, et Celui qui se suffit ne la voit pas d'un regard qui l'autorise. — 14. Si tu dis que tu ne vois pas cela, cite-moi devant lui et attends sa réponse. — 15. Et maintenant, si Job ne voit pas cela, c'est qu'il a énuméré ses malheurs, sans savoir que le soulagement en sera très abondant. — 16. Donc, c'est à cause de ses malheurs que la bouche de Job prononçait des paroles vaines, et multipliait ses discours ignorants.

XXXVI

1. Elihou dit encore : — 2. Patiente encore un peu, pour que je t'informe qu'il est resté à Dieu quelque chose à dire contre toi. — 3. J'élèverai ma pensée au loin et je rendrai justice à mon Créateur par ma déclaration. — 4. En vérité, mes paroles ne sont pas vaines, et je te montrerai une science sûre. — 5. Sache que le Tout-Puissant est grand et ne dédaigne pas ses créatures, et qu'étendue est la force de sa science. — 6. Il ne laisse vivre aucun méchant par tolérance pour sa conduite, il accorde la justice aux faibles. — 7. Il ne diminue pas sa sollicitude pour les justes, ni pour les rois sur leurs trônes; mais il les y asseoit pour

l'éternité et ils sont élevés. — 8. Et, s'ils méritent d'être chargés de chaînes et d'être liés avec les cordes du châtiment. — 9. il leur fait connaître leurs actes et les péchés qu'ils ont commis par orgueil; — 10. il leur adresse une réprimande et leur dit de renoncer à leur iniquité. — 11. S'ils écoutent et se soumettent, ils finiront leurs jours dans le bonheur, et leurs années dans les délices. — 12. S'ils n'écoutent pas, ils passeront par l'insomnie et succomberont sans en avoir conscience. — 13. Ceux qui ont le cœur souillé provoquent la colère de Dieu et n'implorent pas son secours contre les chaînes que cette souillure leur a rivées; — 14. leurs âmes meurent au temps de la jeunesse et leur vie se consume dans la frivolité. — 15. Comme il a coutume de délivrer le malheureux de son malheur, c'est pourquoi il vient aux affligés. — 16. Toi aussi, il t'aura retiré de la détresse pour t'amener à l'aisance dans laquelle il n'y a pas place pour la détresse et aura laissé ta table remplie de mets succulents. — 17. Et pourtant, tu avais suivi jusqu'au bout les opinions des méchants, leur jugement et leur décision qui leur servent d'appui. — 18. La colère divine se manifeste en t'entraînant à une rétribution dont aucune rançon ne pourra te libérer. — 19. Est-ce que ta générosité entrera en ligne avec Dieu au moment du malheur? Non, ni aucun déploiement de puissance. — 20. Ne souhaite pas durant la nuit que Dieu fasse entrer une tribu à ta place dans ta douleur. — 21. Prends garde, ne te tourne pas vers la haine, car tu préfères ce châtiment d'autrui au tien. — 22. Sache que le Tout-Puissant est inattaquable dans sa force. Qui, comme lui, enseigne le bien? — 23. Qui a-t-il chargé d'examiner ses actes, et qui lui a dit : Tu as commis une injustice? — 24. Songe donc à nous exalter son œuvre, telle que les hommes l'ont décrite, — 25. telle que tous les humains l'ont vue et que les mortels l'ont observée depuis un temps lointain. — 26. Ils savent que le Tout-Puissant a bien des attributs supérieurs à ce que nous connaissons, et que ses années ne peuvent être comptées, ni scrutées. — 27. Parmi ses miracles, il retire à certaines gens la goutte d'eau, dont la

vapeur purifie la pluie, — 28. que les nuages élevés versent en torrents et répandent sur les hommes nombreux. — 29. Et aussi, lorsque Dieu fait paraître l'étendue des nuages, il rend leur ombre vide d'eau ; — 30. et, lorsqu'il fait couler largement leur seau plein, il couvre, en quelque sorte, les profondeurs de la mer. — 31. Car c'est par là qu'il juge les nations et qu'il leur fournit de la nourriture en abondance. — 32. C'est à cause de leurs actions qu'il a retenu loin d'eux les seaux pleins et qu'il a commandé contre eux un agresseur qui tire subitement l'épée. — 33. Ceux qui manient les épées leur en donnent des nouvelles, ainsi qu'à leurs bestiaux, ainsi qu'à celles de leurs plantes qui montent.

XXXVII

1. C'est au point que leurs cœurs en tremblent, comme s'ils étaient tirés violemment hors de leurs places. — 2. Elihou leur dit : Écoutez attentivement le fracas de sa voix, et de sa parole sortira un enseignement. — 3. On le voit sous tout le ciel, et sa lumière brille sur les régions de la terre. — 4. Et ensuite une autre voix gronde, il les effraie par sa voix puissante, mais sans que les méchants soient impressionnés, alors que sa voix se fait entendre. — 5. Ils sauront que le Tout-Puissant fait trembler par sa voix au milieu de merveilles ; il accomplit de grandes œuvres au-dessus de ce que nous savons. — 6. Par exemple, il dit à la neige : Va dans le pays de tel et tel peuple, ainsi que les ondées de la pluie déversée. Puis tombent les ondées de ses pluies bien-faisantes. — 7. Il met le sceau sur la main de chacun d'entre eux ; et chacun reconnaît ses actions. — 8. Il ordonne, et les bêtes sauvages se retirent loin d'eux pour rentrer dans leurs gîtes, et demeurent dans leurs tanières ; — 9. les tourbillons arrivent de leurs séjours et le froid de leurs torrents. — 10. Il produit la glace par sa volonté, l'étendue des eaux étant resserrée. — 11.

C'est lui aussi qui allège le poids des nuages, quand les nuées dispersent le trop-plein de leurs seaux, — 12. et que, par sa grâce, elles se meuvent dans tous les sens, afin d'accomplir tous les ordres qu'il leur donne sur la surface habitée de la terre, — 13. soit pour châtier, soit pour accorder à un pays ce qu'il mérite, soit pour favoriser certains hommes. — 14. Écoute cela, ô Job, arrête-toi et tu comprendras les merveilles du Tout-Puissant. — 15. Sais-tu comment Dieu réserve ce bienfait à quelques-uns et leur fait apparaître le seau rempli de son nuage? — 16. Ou sais-tu comment les nuages sont disposés en voûte, connais-tu comme lui les merveilles de Celui qui a la science parfaite, — 17. ainsi que tu sais que tes vêtements sont chauds quand la terre est délivrée du vent du sud? — 18. Sais-tu comme lui comment l'enveloppe du ciel ressemble à des miroirs de métal fondu? — 19. Fais-nous donc savoir ce que nous pourrions lui dire, de telle sorte que nous n'entrions pas en lutte avec lui, étant dans les ténèbres? — 20. Ce qu'on rapporte de Dieu sera-t-il épuisé, quand j'aurai parlé? Celui d'entre les hommes qui dit que sa louange peut prendre fin — 21. ressemble à celui qui ne voit pas une lumière briller dans les nuages, après que les vents ont passé et l'ont éclaircie. — 22. De même que l'on tire l'or des mines, de même on extrait la notion que c'est Dieu qui est redoutable dans sa splendeur. — 23. Celui qui se suffit, nous ne pouvons décrire les effets nombreux de sa puissance; et, de plus, il n'affaiblit pas le droit, tant sa justice est grande! — 24. C'est pourquoi les hommes le craindront, c'est pourquoi aucun des sages ne le verra.

XXXVIII

1. Ensuite Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 2. Qui donc comme toi obscurcit la sagesse par une parole dénuée de savoir? — 3. Si tu peux ceindre tes reins, apprends-nous-le quand je t'interrogerai. — 4. Où étais-tu quand j'ai fondé

la terre? Informe-nous-en, si tu le sais et si tu le comprends. — 5. Qui donc en a réglé la mesure comme moi, si tu le sais? ou qui, me ressemblant, a étendu sur elle le cordeau? — 6. Sais-tu peut-être sur quoi ses bases ont été établies, ou qui a jeté sa pierre angulaire? — 7. Es-tu capable, comme les astres du temps, de connaître les voix de tous les anges lorsqu'ils les font retentir? — 8. Ou qui a mis à la mer une barrière, comme des battants de porte, lorsqu'elle s'avance pour sortir de son lit, — 9. de même que je lui ai donné les nuages pour vêtements et les brumes pour langes, — 10. que j'ai rompu contre elle mes conditions et que je lui ai imposé des verroux et des battants, — 11. en lui disant : Tu iras jusqu'ici et pas plus loin, et ici s'affaiblira la puissance de tes vagues? — 12. T'es-tu vu, dans ta vie, donner un ordre à la lumière et faire connaître à l'obscurité son endroit? — 13. Ou comprends-tu le pouvoir de saisir les coins de la terre, de manière à en secouer les méchants, — 14. alors qu'elle se transforme comme l'argile du sceau, qu'ils s'y dressent comme s'ils lui étaient une parure? — 15. Et comment leur lumière est-elle refusée aux méchants, comment le bras déjà levé est-il brisé? — 16. Es-tu jamais entré jusqu'aux sources de la mer, ou es-tu parvenu à la limite de l'abîme? — 17. Ou bien les portes de la mort se sont-elles découvertes à toi, ou as-tu vu les portes des ténèbres? — 18. As-tu examiné les étendues de la terre? Raconte-le, si tu en sais quelque chose. — 19. Dans quel chemin la lumière réside-t-elle d'une manière stable, et où est l'endroit de l'obscurité continue, — 20. si tu la saisis jusqu'à sa frontière ou si tu comprends les sentiers de ses demeures? — 21. Sais-tu que tu es engendré, et le nombre de tes jours sera-t-il considérable? — 22. Es-tu jamais entré dans les trésors de la neige, ou as-tu vu les trésors de la grêle, — 23. que j'ai réservée pour un temps de malheur, pour un jour de guerre et de lutte? — 24. Dans quel chemin la lumière se divise-t-elle, ou le lever de soleil se répand-il sur la terre? — 25. Qui donc, en dehors de moi, a distribué des rigoles pour l'inondation et a frayé la voie aux grondements du

nuage d'où sort la foudre? — 26. Parfois il pleut sur une terre sans hommes, dans un désert vide de mortels, — 27. et la solitude ou la terre désolée se sature d'eau, et les herbes du fourrage y poussent. — 28. La pluie a-t-elle un père, ou qui a engendré les gouttes de la rosée? — 29. Du sein de qui la glace est-elle sortie et les rafales du ciel, qui les a engendrées? — 30. Comment l'eau est-elle devenue épaisse comme la pierre et la face de l'abîme coagulée? — 31. Est-ce toi qui attaches les étoiles des Pléiades ou qui délies les chaînes de l'Orion? — 32. Fais-tu sortir les astres dans leurs temps et conduis-tu ensemble les filles de l'Ourse? — 33. Que peux-tu savoir des lois du ciel, peux-tu régler ses influences sur la terre? — 34. Ou élèves-tu peut-être ta voix vers les nuages, pour que les ondées te couvrent? — 35. Envoies-tu les éclairs pour qu'ils partent et qu'ils te disent : A ta disposition? — 36. Quel autre que moi a établi la confiance dans la sagesse ou qui a donné à l'homme frivole l'intelligence? — 37. Qui énumère ce qui est dans les nuages avec justesse ou verse du ciel de l'humidité? — 38. Où étais-tu, quand la poussière a été coulée dans le mortier, les mottes de terre étant agglutinées? — 39. Est-ce toi qui chasses une proie pour le lion et qui remplis les ventres des lions, — 40. quand ils sont couchés dans leurs tanières et accroupis en embuscade dans les taillis? — 41. Et qui donc prépare au corbeau sa pâture, alors que ses petits semblent demander secours au Tout-Puissant et errent faute de nourriture?

XXXIX

1. Que peux-tu savoir sur l'enfantement des chamois des rochers, ou observer sur la délivrance des biches? — 2. Comptes-tu pour elles les mois, afin qu'elles les accomplissent, en sorte que tu saches le moment où elles mettent bas? — 3. Comment s'agenouillent-elles pour désarticuler leurs petits, après qu'elles ont subi les douleurs de l'enfantement? — 4. Comment guérissent

leurs petits, qui grandissent alors dans la plaine, partent et ne reviennent plus vers elles? — 5. Quel autre que moi a lancé la bête sauvage en liberté, et les liens d'un tel animal, qui les a déliés, — 6. de même que j'ai fait du désert sa maison, et de la terre salée sa demeure? — 7. Elle se rit du peuple de toute ville, et n'entend pas les cris du cornac. — 8. Elle cherche son pâturage dans les montagnes et elle y poursuit tout ce qui est vert. — 9. Le buffle veut-il te servir, ou passe-t-il la nuit près de ton râtelier? — 10. L'attaches-tu au sillon par une corde ou herse-t-il les vallées derrière toi? — 11. Te fies-tu à lui, parce que sa force est grande, et lui abandonnes-tu ton profit? — 12. Comptes-tu sur lui pour qu'il te rapporte ton grain, ou recueille le blé de ton aire? — 13. Sais-tu comment l'aile des oiseaux chanteurs les élève, ou les plumes du milan et du faucon? — 14. Il est des oiseaux qui abandonnent sur la terre leurs œufs et qui chauffent le sable par sottise, — 15. oubliant que les pieds les fouleront et que les bêtes du désert les écraseront. — 16. Ils traitent durement leurs petits comme s'ils n'étaient pas à eux, et ne craignent pas que leur peine soit stérile. — 17. Il semble que Dieu leur ait fait oublier la sagesse, et ne leur ait donné aucune part dans l'intelligence, — 18. et que, du moment où ils s'élèvent dans les hauteurs, ils se rient du cheval et de son cavalier. — 19. Est-ce toi qui donnes au cheval la vigueur ou qui revêts son cou de la terreur? — 20. Le fais-tu bondir comme la sauterelle? Dans son hennissement il y a l'éclat et la majesté. — 21. Il semble creuser les vallées; il se réjouit de sa force et sort à la rencontre des armes. — 22. Il se rit de la crainte et ne tremble pas; il ne recule pas devant l'épée. — 23. Sur lui résonnent le carquois, étincellent la hache d'armes et le javelot. — 24. C'est avec frémissement et agitation qu'il frappe la terre, et il ne croit pas au son de la trompette, tant il en est joyeux! — 25. Il dit à la trompette : Fraternisons. De loin il flaire la guerre, la terreur des chefs et leurs cris. — 26. Est-ce par ton intelligence que le faucon se couvre de plumes, ou qu'il étend ses ailes vers le sud? — 27. Ou bien est-ce par ton ordre que l'aigle prend son

essor, ou élève son nid dans les hauteurs? — 28. Il habite le rocher, il s'appuie sur la dent du rocher et sur sa caverne. — 29. De là, il gagne pour lui-même une nourriture; ses yeux se portent au loin. — 30. Ses petits sucent le sang par nature. Partout où sont les corps gisants, là il est.

XL

1. Puis Dieu répondit à Job en disant : — 2. La dispute avec Celui qui se suffit est-elle chose honnête? Il convient parfois à celui qui est en face de Dieu de répondre à ses questions : — 3. Alors Job répondit à son Maître et dit : — 4. Certes, je suis trop humble pour te répliquer. C'est pourquoi je me suis mis la main sur la bouche. — 5. Tout en ayant parlé une fois, je ne recommencerais pas une seconde. — 6. Puis Dieu répondit à Job du vent de la tem¹ête et lui dit : — 7. Si tu peux ceindre tes deux reins, renseigne-moi quand jet'interrogerai sur un point. — 8. Comment annulerais-tu mon jugement par tes insinuations, ou m'accuserais-tu d'injustice pour t'innocenter? — 9. Si tu as une autorité comme celle du Tout-Puissant et si tu as une voix redoutable comme la sienne, — 10. orne-toi de la puissance et de la majesté, revêts-toi de l'éclat et de la magnificence; — 11. manifeste les accès de ta colère, regarde tout orgueilleux et humilie-le; — 12. regarde tout orgueilleux et dompte-le, écrase les méchants en leur place; — 13. enfouis-les tous dans la poussière, et emprisonne leurs faces dans les tombeaux; — 14. et alors, moi aussi je t'adresserai des actions de grâce, alors que ta droite te secourra. — 15. Voici l'un des animaux que j'ai créés avec toi; il mange l'herbe comme les bœufs. — 16. Voici que sa force est dans ses deux reins et son pouvoir dans son nombril. — 17. Il fléchit sa queue comme un cèdre, et les nerfs de ses cuisses s'entrelacent. — 18. Ses os ont la dureté de l'airain et la solidité du fer. — 19. Il est la première créature de Dieu parmi les animaux; c'est son auteur et aucun autre qui lui fournit son glaive. — 20. En effet, les montagnes lui appor-

tent leur tribut, tandis qu'y jouent tous les animaux du désert. — 21. Il se couche sous la hutte, dans le secret des roseaux et des bourniers. — 22. Les huttes lui fournissent de l'ombre, et les saules du torrent l'environnent. — 23. Il fait violence au fleuve et ne s'effraie pas; il a confiance, quand le Jourdain monte vers sa gueule. — 24. Qui donc le prendra par les yeux ou lui percera le nez à l'aide de filets? — 25. Es-tu capable de tirer le monstre replié avec un hameçon, ou abaisseras-tu sa langue avec une corde? — 26. Ou mettras-tu dans son nez le jonc, ou perceras-tu sa joue avec l'épine, — 27. au point qu'il semble t'adresser de nombreuses supplications ou te parler avec douceur, — 28. ou qu'il semble faire un traité avec toi ou que tu le prennes comme esclave pour toujours, — 29. ou que tu sembles jouer avec lui comme avec l'oiseau, ou l'attacher avec des fils pour tes jeunes garçons; — 30. afin que les compagnons en fassent un repas et le partagent entre les marchands? — 31. Est-ce toi qui achèveras sa peau dans les huttes, en sorte que sa tête abrite d'ombre le poisson? — 32. Toi, si tu mets ta main sur lui, tu ne pourras plus de ta bouche mentionner aucune guerre.

XLI

1. Certes a été déçu dans son espoir quiconque s'est imaginé qu'il se rendrait en sa présence. — 2. Puisque personne n'est assez hardi pour le débusquer, qui donc se posera devant lui? — 3. Celui qui a voulu me devancer, je l'ai rétribué; car tout ce qui est sous les cieux est à moi. — 4. Je ne me tairai ni devant lui, ni devant son langage orgueilleux, ni devant le flot de ses arguments. — 5. Qui donc enlèvera (au monstre) ce qui recouvre sa face ou interviendra pour rouler sa bride? — 6. Qui donc a ouvert les battants de sa face, tandis que la terreur est autour de ses dents? — 7. Elles ont une puissance comme la dureté des boucliers; elles se ferment comme le sseau étroit. — 8. Lorsque les

unes s'avancent vers les autres, l'air ne pénètre pas entre elles, tant elles sont unies! — 9. Lorsque les unes s'adaptent aux autres, elles se joignent et ne se séparent pas. — 10. Son éternuement semble faire briller la lumière, et l'on dirait que ses yeux ressemblent aux lueurs de l'aurore. — 11. Les torches semblent sortir de sa bouche et s'échapper comme les rayons du feu. — 12. La fumée semble sortir de ses deux narines, comme d'une chaudière bouillante ou d'un flacon. — 13. Son souffle paraît avoir des émanations de charbons ardents, et une flamme sort de sa bouche. — 14. La force réside dans son cou, et la bravoure est proclamée devant lui. — 15. Les plis charnus de son corps se sont attachés; son corps est sur lui comme une masse et ne fléchit pas. — 16. Son cœur est massif comme la pierre ou comme la meule inférieure. — 17. Les puissants ont peur de son attaque et ils évitent d'être brisés par lui. — 18. Tout glaive qui l'atteint, il ne le laisse pas subsister, non plus qu'aucun javelot de poids, qu'aucune massue. — 19. Il considère le fer comme la paille et l'airain comme le bois pourri. — 20. Les fils de l'arc ne le font pas fuir et les pierres de la fronde tournent devant lui comme les fétus. — 21. C'est de la même façon qu'il considère aussi le dard, et il se rit du fracas des lances. — 22. Sous lui, les épées tranchantes sont comme de l'argile, et il s'appuie sur l'or comme sur du limon. — 23. Il fait bouillonner le gouffre comme la chaudière, et il transforme la mer en cassolette. — 24. Derrière lui les sillages brillent et il considère l'abîme comme une masse blanche. — 25. Il n'y a pas de domination sur la terre comme la sienne, créé qu'il est pour ne pas être écrasé rapidement. — 26. Il regarde en face nombre d'êtres élevés, et il semble être comme le roi par rapport à tous les fils des animaux féroces.

XLII

1. Job répondit à son Maître en disant: — 2. Je sais que tu peux tout, et qu'aucune décision ne t'échappe. — 3. A qui donc la sagesse a-t-elle été cachée comme à moi, qui ne sais rien?

Aussi ai-je raconté ce que je ne comprenais pas, ce qui m'était caché et que j'ignorais. — 4. Écoute donc maintenant, j'agirai pour le mieux pour que je te parle moi en t'interrogeant, et tu m'instruiras. — 5. J'entendais parler de ta puissance, et maintenant je l'ai vue de mes yeux. — 6. C'est pourquoi je rejette ce que je disais, et je me console de moi-même, qui suis poussière et cendre. — 7. Après que Dieu eut adressé à Job ces discours, Dieu dit à Éliphez le Témnite : Ma colère s'est enflammée contre toi et contre tes compagnons, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. — 8. Et maintenant, prenez sept taureaux et sept bœufs, et allez vers mon serviteur Job, afin de les offrir en sacrifices pour vous, et de demander à Job mon serviteur qu'il prie pour vous; car, si je n'acceptais pas son intercession, je n'absoudrais pas vos propos insoutenables, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. » — 9. Éliphez le Témnite, Bildad le Schouhite et Sophar le Naamatite allèrent et firent ce que Dieu leur avait ordonné, et Dieu accepta l'intercession de Job. — 10. Et Dieu rendit à Job ce qu'il avait possédé, lorsqu'il pria pour ses compagnons, et Dieu lui ajouta encore le double de toute sa fortune. — 11. Tous ses proches, hommes et femmes, et tous ses anciens amis se rendirent auprès de lui, firent un repas avec lui dans sa maison, s'affligèrent pour lui et lui adressèrent leurs condoléances pour toutes les épreuves que Dieu lui avait envoyées, et lui donnèrent chacun en souvenir une *qesita* et une boucle d'or. — 12. Et Dieu bénit Job dans la fin de sa vie plus qu'au début; il eut quatorze mille têtes de moutons, six mille chameaux, mille paires de bœufs et mille ânesses. — 13. Il eut sept fils et trois filles. — 14. Il appela la première *Yemima*, la seconde *Qesia* et la troisième *Qérén happoukh*. — 15. Il ne se trouva pas de femmes aussi belles que les filles de Job dans tous les pays, et leur père leur assigna un héritage au milieu de leurs frères. — 16. Ensuite Job vécut après cela cent quarante ans, en sorte qu'il vit ses enfants et ses petits-enfants pendant quatre générations. — 17. Puis Job mourut vieux et avancé en âge.

תקון שגיאות ומעיות הדפוס.

אשר העיר עליהם הח' ר' מאיר למברט.

דף	שורה	
7	6	במקום באנ"ה צ"ל פאנ"הא.
21	1	אחר מלת יותקהם צריך להוסיף: מתל"א.
22	16	במקום ולא צ"ל מא.
24	1	במקום וחמלהא צ"ל יחמלהא.
32	4	במקום לא צ"ל לס.
—	12	במקום סרע צ"ל עסר.
49	7	במקום טתלה צ"ל מתל"א.
62	5	אחר מלת התי צ"ל לחס.
88	13	במקום דוי צ"ל דוי.
91	4	במקום ואנ צ"ל ואן.
109	21	במקום 16 צ"ל 15.
—		בהערות שורה 7 מתחת במקום יקראו צ"ל יודו.
110	2	במקום כחורא צ"ל כתורא.
115	16	במקום תעבה צ"ל תעבהא.
118	6	במקום פיהא צ"ל פיה.

כמא אמרהם אללה ואישפע אללה איוב: 10 ואללה רד עלי איוב רדה
חין דעי לאצחאבה פואדה אללה צעה גמיע מאלה:

נעל אללה תע' נעמא לאיוב ואצחאבה פי אלדניא קבל גויל אלחואב אלדי
פי אללזרה וכתב אטבארהם וגעלהא אעתבארה לגמיע אלכלק חתי יצברו עלי
5 אלאלאם אדא חלת בהם ולא יסאדעו אלי תגור אלקצא בל יסלמו אלי אללה תע'
אלתדביר ואלחכמה פסבחאן אלקדים אלחכים תע' ותבארך לא אללה סואה.

11 לאקבל אליה גמיע אקרבאיה וקראבאתה ואצדקאה אלקדמא
ואכלו מעה טעאמא פי מנולה ותוגעו לה ועווה עלי גמיע אלכלא
אלדי אהללה אללה בה ואעטאה כל אמר קשיטה ושנף דהב דכרא:
12 ואללה בארך לאיוב פי אכר עמרה אכתר מן אולה פצאר לה
10 ארבעה עשר אלף ראם מן אלגנס וסתה אלף מן אלגמאל ואלף פדאן
מן אלבקר ואלף אתאן: 13 וצאר לה סבעה בנין ותלאת בנאת:
14 וסמי אלואלי ימימה ואלתאנייה קציעה ואלתאלתה קרן הפוך:
15 וסמי וגד נסא חסאן מתל בנאת איוב פי גמיע אלכלאד ואעטאהן
15 אביהן נחלה פי וסט אלותהן: 16 תם עאש איוב בעד דלך מאיה
וארבועין סנה חתי ראי בניה ובני בניה ארבעה אנאל: 17 תם מאת
איוב שיבא טויל אלעמר:

D 1 | תם אשפע B ואשפע אללה איוב פיהם. | B ואללה קבל טובה איוב בעד מא אקר
ותצרע ען אצחאבה פאעאן אללה איוב עלי גמיע מא כאן לה צעפא | B 7 וגאו אליה גמיע
אבותה ואקרבאיה וגמיע עארפיה אולא . . . ותחוננו לה ועאזזה עלי גמיע אלכליה אלתי
אהללה אללה בה ורפעו אליה כל אמר כלעה ואחדה ושנף דהב ואחד | B 10 פבארך
אללה פי אכרה איוב . . . וכאן לה . . . וסתה אלף גמל ואלף צמד מן אלבקר . . . |
B 12 וכאן לה | B 13 פאסמי אלואחדה | B ולא וגד נסא חסאן פי אלבלד מתל בנאת
איוב . . . נחלה מא בין אלותהן | B 15 ועאש איוב בעד הדא . . . וראי . . . | B 16 ומאת
איוב . . . קד שבע מן אלעמר.

הבא והכתיב הגדותם ושם אותן מוסר לכל בני אדם עד שיוסבלו היסורים כשיבאו עליהם ולא
ימתרו לעול הדין אלא ישליכו לאלהים ההנהגה והחכמה. ושבת להקדמון והחכם יתעלה ויתברך
אין אלהים זולתו.

ולא־יפֹתֶךָ תִּקְדִּיר: ³ וּמִן דָּא מִתְּלִי לְפִית עֵנָה אֶלְחַכְמָהּ בְּגִיר מַעֲרַפָּה לְדֹלֶךְ אֶזְכַּרְתָּ בְּמָא לֹם אֶפְהֵמָה וּבְמָא לְפִי עֵנִי וּלֹם אֶעֱלֵמָה: ⁴ פֹּאסְמַע אֵלָאן חֲתִי אֶכְלֵמֶךְ וְאֵנָּה אֶלְאוּלִי אֶסְאֲלֶךְ פִּתְעָרְפִּנִי: ⁵ וְקֹד כִּנַּת אֶסְמַע בְּקִדְרַתְךָ לְבִרָא וְאֵלָאן פֶּקֶד רֵאִיתָהָ נִטְרָא: ⁶ לְדֹלֶךְ אֹזְהָד פִּימָא כִּנַּת אֶקוּל וְאֶתְעֲאֹזִי עָלִי אֶלְתֵּרָאב וְאֶלְרִמָּאד: ⁵

גִּמַּע אוֹיֹב פִּי הָיָא אֶלְפַּעַל גִּמַּיע מָא יַחְתָּאגְ אֵלִיָּה מִנָּה וְאֶקֶרְ עָלִי נִפְסָה בְּאַלְעֵזֹ וְקִלָּהּ אֶלְמַעֲרַפָּה בְּאַלּוֹקוֹף עָלִי לְטָף תְּדַבִּיר אֶלְחָכִים תַּעִי וְאַמּוּרָה לֹאֲנָה נֹאדִם עָלִי מָא מַצִּי לְקוּלָּה עַל כֵּן אֶמָּאס וְנַחֲמָתִי וְאַנָּה יִסְלֵם אֵלִי אֶלְלָה וַיַּחֲעִזִי עָלִי נִפְסָה אֶלִּזִּי הוּ עֶפֶר וְאַפֶּר תִּם קָאֵל וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים וְגו'.

⁷ וּבֹאֵן בַּעַד מָא לֹאטֵב אֶלְלָה אוֹיֹב בַּהֲדָא אֶלְכִּלָּאם אֵן אֶלְלָה קָאֵל לֹאֲלִיפֹ אֶלְתִּימִנִי קֹד אֶשְׁתַּדִּ גַּצְבִּי עֲלִיךְ וְעָלִי אֶצְחָאבְךָ אִדִּ לֹם תִּקּוּלִי בַּחֲצֵרְתִּי אֶלְצוּאֵב פִּי עֲבָדִי אוֹיֹב:

הָיָא יִרְעֵעַ אֵלִי מָא סַמַּע מִנְהֵם מִן אֶלְתִּקְרִיעַ כְּמָא קָאֵלוּ לָהּ הֵלֹא רַעְתֶּךָ רַבָּה וְגו' כִּי תַחֲבֵל אַחִיךְ חֲנַם לֹא מִים עֵיף תִּשְׁקָה (כ"ב ה') וּמָא מֵאֲחֵל לְדֹלֶךְ.

⁸ וְאֵלָאן פִּלְדוּ סִבְעָה תִּירָאן וּסִבְעָה כְּבָאשׁ וְאַמְצוּ אֵלִי עֲבָדִי ¹⁵ אוֹיֹב חֲתִי תִּקְרִבּוּנָהָ קָרָאבִין עֲנִכֶם וְתִסְאֵלוּ אוֹיֹב עֲבָדִי יִצְלִי עֲנִכֶם פֹּאנָה לֹולָא אֲנִי אֶשְׁפַּעָה לָלָא אַחֵל בְּכֶם סֶאקְטָה אִדִּ לֹם תִּקּוּלִי בַּחֲצֵרְתִּי אֶלְצוּאֵב פִּי עֲבָדִי אוֹיֹב:

לִמָּא כֹאֵן לִטָּאחֶם לִים הוּ אֵלִי אֶלְלָה עִדִּ וְגַלִּ וְאַנְמָא הוּ עָלִי אוֹיֹב גַּעַל אֶלְלָה סִבְבִּי גִפְרָאנָהִם מִסְלָה אוֹיֹב וְאַסְתַּנְפָּאָרָה וְלֹדֶלֶךְ קָאֵל וְאוֹיֹב עֲבָדִי יַתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם פִּפְעַל ²⁰ גִּמַּיעָהִם כְּמָא אֶמַר תַּעִי וְקִבֵּל עֲדָרָהִם וְאַשְׁפַּע לָהֶם.

⁹ פִּמַּצִּי אֶלִּיפֹ אֶלְתִּימִנִי וּבִלְדָד אֶלְשׁוּחִי וְצוּפֶר אֶלְנַעֲמָתִי וְעַמְלוּ

B 3 וְאֵנָּה אֵלָאן אֶסְאֲלֶךְ פִּתְעָרְפִּנִי | 12 (אֶלְצוּאֵב) B צוּאֵבֹא | 22 (וְעַמְלוּ) B וְצִנְעוּ.

3. פִּי מִי זֶה מַעֲלִים עֵצָה: וּמִי זֶה כְּמוֹנִי נַעֲלָמָה מִמֶּנִּי עֵצָה.

6. פִּי אֶמָּאס: אֶמָּאס בְּמָה שֶׁהֵייתִי אוֹמֵר.

1–6. בִּיאוּר: קִבֵּץ אוֹיֹב בִּפְרִשָּׁה הוֹאֵת כָּל מָה שֶׁהָיָה נִצְרָךְ אֵלָיו וְהוֹדָה עַל עֲצֻמוֹ שֶׁהוּא אוֹיֵב וְיִכּוֹל וְשִׁדְעָתוֹ חֲסֵרָה לְהַבִּין דְּקוּת הַנִּהְגָּת הַחֲכָם ית' וְדִרְכּוֹ כִּי הוּא מִתְחַרֵּט עַל מַה שֶׁעָבַר לְאַמְרוֹ עַל כֵּן אֶמָּאס וְנַחֲמָתִי וְשֶׁהוּא" יִשְׁלִים אֶת עֲצֻמוֹ לֹאל וּיִנָּחֵם עַל עֲצֻמוֹ שֶׁהוּא עֶפֶר וְאַפֶּר.

7. בִּיאוּר: זֶה שֶׁבֹא אֵל מַה שֶׁשִּׁמַּע מֵהֶם מְדַבְּרִי גַּעֲרָה לְאוֹיֹב כְּמוֹ שֶׁאַמְרוּ לוֹ הֵלֹא רַעְתֶּךָ רַבָּה כִּי תַחֲבֵל אַחִיךְ חֲנַם לֹא מִים עֵיף תִּשְׁקָה וְטָה שְׂדוּמָה לָזֶה.

8. בִּיאוּר: § לִפִּי שֶׁלֹא הָיָה חֲטָאֵם אֵל הָאֵל ית' כִּי אֶפְסָל אוֹיֹב שֶׁם הָאֵל לִסְכַּת כְּפָרְתָם בְּקִשְׁתֹּי אוֹיֹב וְשֶׁאַלְתּוֹ מִמֶּנִּי סְלִיחָה וְלָזֶה אֶמַר וְאוֹיֹב עֲבָדִי יַתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם. וְכֹלֵם עֲשׂוֹ כְּאִשֶּׁר צוּה ית' וְאוֹיֹב קִבֵּל הַתְּנַצְלוֹתָם וְהַתְּפִלָּל בַּעֲדָם.

9. בִּיאוּר: שֶׁם הָאֵל ית' טוֹבָה לְאוֹיֹב וְלִרְעִיו בַּעֲלוֹם הוּא לִפְנֵי הַגִּמּוּל חֲנֻכָּבֵד אֲשֶׁר בַּעֲלוֹם

והגארה אלמקלאע אנקלבת ענדה באלקש: 21 ושיבה בה איצא יחסב
אלנבל ויצחק בארתעאש אלמואריק: 22 ודונה אלהואד באלבזף
וירתפר באלדהב מקאם אלטין:
חדורי אלהיד וכל שי האד.

23 ויגלי אלקער מתל אלקדר ויציר אלבהר באלאבזאר: 24 ווראה
תצי אלסכך ויחסב אלגמר כאנה ביאין:
לקב אלביאין בשיבה.

25 ולים עלי אלתראב מתל סלטאנה והו מעמול לילא ינדך
בסרעה: 26 והו ינטר אלי כתיר מן אלשאמכין והו באלמלך עלי גמיע
10 בני אלסבאע:

יכון אלתחדיי לאיוב בהדין אלגסמין אלעטימין ארדאעא לה ולגמיע אלנאם
ותעריפיהם אנהם אצעה מן כתיר מן אלהיוואן. ואלגרין אלמברו מן קול אללה תע:
הדא הו מא קאל לאיוב האף תפר משפט וגו' יעני מהמא אדך אנת מקים
עלי הדא אלגואב אלמעלק פאנת תאבת עלי תגוריי ועלי תוכיה נפסך. תכון תמרה
15 הדא אלקול הו אן יקול איוב בין ידי רבה בלאמא פציחא יעלמה מן סמעה אנה
אקראר באך אללה עז וגל אלעדל אלדי לא יגור ואך אלתסלים אליה ואנב לאנה
מא יעמל בעבאדה אלא אלאצלח. פפעל איוב כדאך וקאל קולא פציחא יפהמה
אלסאמעון כמא אמרה אללה תע' ואראד מנה פקאל.

מב.

1 פאנאב איוב רבה וקאל: 2 אנא אעלם אדך תקדר עלי אלכל
1 (ענדה) B לה | O ושיבה באלקש | 5 (אלבהר) O אלסדא | QD כאלאבזאר
B כדו אלאבזאר | 6 B מוסף אחר מלת ביאין: ויקול יקצר אלגמר פי הדא. | QD 19
אדך קארר.

22. ביאור: חדודי הברזל וכל דבר חד. — בפ"י השבעים מלות ס"י ע"ו כתב הגאון:
חדודי חרש או שהיה בו חדוד והחדוד מכריעו (מ' כלים ד' א').

23. בהערות אשר בגליון כ"י רואן מספר השרשים לר' יונה הערבי נכתב: מרקחה
אמר בו ר' סעדיה אלאבזאר.

24. ביאור: כנה הלובן בשם שיבה.

25—26. פי' הפסוקים: אין על עפר כמו ממשלתו והוא עשוי לבלתי יחת במהרה.
והוא יביט אל הרבה מן הגבוהים והוא כמלך על כל בני שחק. — ביאור: התחרות האל את
איוב בשני גופי חיות גדולות אלה הוא להוכיח אותו וכל בני אדם ולהודיעם שהם חלשים
מהרבה בעלי חיים. והכוונה 'היוצאת ממאמר האל ית' הוא מה שאמר לאיוב האף תפר
משפט וגו' רוצה לומר כל עוד שאתה מתקיים במענה התלוי הזה אתה מחזיק בתת לי עול
ובצדק נפשך. ופרי. המאמר הזה יהיה שיאמר איוב לפני אלהיו דברים מבוארים שכל מי
ישומעם ידע שהם הודאה בחיות האל ית' צדיק אשר לא יעול ושהיוב האדם להשלים עצמו
אליו כי הוא אינו עושה בעבדיו אלא היותר טוב להם. ואיוב עשה כן ואמר דבר מבואר
יבינוהו השומעים כאשר צוהו האל ית' וכאשר חפץ ממנו.

מא.

1 ולקד אכדבה רגאה מן טן אנה ירחל אלי חצרתה:
יוטל תרג' נסע.

2 פאדא כאן לא צארי ישיק אן יתירה פמן דא אלדי ינתעב בין ידיה: 3 ומן סאבקני פכאפיתה אד גמיע מא תחת אלסמא פהו לי: 4 ולא אמסך ענה ולא ען כלאמה אלכביר ונוול מצאפה: 5 מן דא יכשף וגהה ען לבאסה או ידכל פי טי רסנה: 6 ומן דא פתח מצאריע וגהה ואלהיבה חואלי אסנאנה: 7 ולהא קדרה כצלובה אלטרס ולהא אנגלאק כאלכאתם אלציק: 8 ואדא חקדס בעצהא אלי בעין לס ידכל אלהא בינהמא מן אנצמאמהמא: 9 ואדא אלתזק בעצה בכעין תעלקת ולס תתפרק: 10 וכאן עטאסה ילמע מנה אלנור וכאן עינאה כלוהאת 10 אלפגר: 11 וכאן מן פיה אלפלאיל תדהב וכשעאע אלנאר תתפלל: 12 וכאן אלדכאן יכרג מן מנכריה כקדר תגלי או קמקס: 13 וכאן נפסה גמר תסמטע ולהיב יכרג מן פיה: 14 ואלעז יתבת פי ענקה ובין ידיה תהתף אלשגאעה: 15 ואעכאן גסמה קד תלזקת וכאנה מצבוב עליה פלם ימיל: 16 וקלבה מצבוב כאלחגר או כאלרחא אלספלי: 17 ומן חמלתה יחדר אלמטיקון ומן מכאסרתה יתכאטון: 18 ואי סיה אדרכה לס יקס כה ולא טברזין וזאנה ודבוס: 19 יחסב אלחדיד כאלתבן ואלנחאס כאלעוד אלנכר: 20 ולא תהרבה בנו אלקוס

1 | (מן טן) B חסר | 8 (פאדא) B חסר | O בין ירי | B 4 מן סבקני כאפיתה
| B 5 ולו אמסך | B 6 ומן פתח מצאריע | 7 (קדרה) B קוה | O 9 בינהא |
B אנצמאמהא O אנתאמהא | D 10 לוחאת | 12 (אלדכאן) O אלעטאן | D מנכרה...
יגלו | 13 (גמר) B נאר | D יסמטע | DQ ואלען יבית | 14 (תהתף) DOQ תלתת |
B 15 פלא ימיל Q פלן ימיל | B 17 אדרכתה לא יקום | B 18 ולא יתרהב.

1. פי הפסוק: הן הכויב תוחלתו את החושב שיסע אל מראיו. — ביאור: יוטל תרגום נסע.
2. פי אכור: כלב סלומד לצודד חיות.
4. פי הפסוק: ולא אחריש טרבר עליו (פי) בדיו כמו לעיל ל"ט כ"ה בדי) ולא על דבריו הגדולים והנות העורך אליו (או מערכותיו).
7. פי הפסוק: ולהם (לשנים) גאווה כקשי הטגן (עיין לעיל מ' י"ח) ולהם סגירה כחות הצר.
14. פי תדוין דאכה: תקרא הגבורה.

כצלאבָּה אלנחאם וכרזאנָה אלהיד: 19 הו אֹל מא פֿלק אללה מן
אלבהאום צאנעה הו אלדי יקֶם סיפה לא גירה: 20 ודאך אן אלגבאל
תחמל לה אלדאדא וגמיע חיואן אלצחרא תלעב פיהא: 21 ותחת
אלמטֶלָה ינצֶנע ופי סתר קצב ווחל: 22 פתטֶלָה אלמטֶלָת בטֶלָה
5 ותחיט בה גרב אלואדי: 23 והו יטטלם אלנהר ולא יחפו ויתק אדא
תצדר אלארדֶן אלי פיהא:

יעשוק כנאיה ען שרבה לה.

24 פמן דא בבצרה יאזדה או באוהאקה יתקב אנפה:

וזה צפֶה אלחיואן אלבהרֶי.

25 והל תטיק אן תגֶדב אלמלתוי בצנֶארֶה או תהוי לסאנה בחבל: 10
26 או תצִיר פי אנפה אלברדֶי או תתקב כֶּדֶה באלשוך: 27 חתי כאנֶה
יכתר אליך אלתחנֶן או יכלמך בלין: 28 וכאנֶה יעהד מעך עהדא או
תאכדה עבדא ללדורה: 29 או כאנֶך תלעב בה כאלעצפור או פי מקאט
תעקדה לצביאנך:

יעני אֶנֶה כדאך ענר אללה תע' כאלעצפור אלדי ילעב בה אלצביאן. 15

30 חתי יתוֹלם עליה אלצחאב ויקסמונה בין אלתגֶאר:

מתל כנעניה נכבדי ארץ (ישעיה כ"ג ח').

31 והל תכמל פי אלטלאל גלדה חתי יציר ראסה יטלל אלסמך:

32 פאנת אן צִירַת עליה כפֶך לם תעד אן תדכר אלהרב בפֶיך:

1 Q וברזאנָה | 2 (צאנעה) BQ חסר | 3 (אלדאדא) Q אלגאדא | 4 B אלמטֶלָלָה |

B אלמטֶלָלָת | 5 B ויחיט | O אלאנהאר | 10 (תגֶדב) Q תמד | 11 (כאנֶה)

B חסר | 12 יכתר אלתחנֶן אליך | 13 (או ב') B חסר | 19 B צירת אליה.

19. פי' הפסוק: הוא הראשון ממה שברא האל מן הבהמות עושהו הוא אשר יגיש
חרבו לא זולתו. עיין מה שכתב הגאון במאמר א' מס' או"ד: מלת ראשית דרכו מורה על
ענין תחלת הברואה כי כמות נאמר בגדול שבבהמות הוא ראשית דרכי אל.
20. פי' בול הרים ישאו לו: והוא שההרים ישאו לו היכול (במלת אדא תרגם הגאון
בכל מקום מלת יכול עיין ההערה לתרגומו ויקרא כ"ז ד'). וכן הביא דונש בחשובותיו על הגאון
ס' קכ"ב כי בול הרים ישאו לו יכול.

21. פי' צאלים: צללים (עיין הראב"ע).

22. ביאור: יעשוק כנו לשתייתו לנהר.

24. בראש הפסוק תוסף: מי זה — ביאור: זה (מפסוק כ"ה) סיפור החיה של ים.

29. ביאור: רוצה לומר שהוא אצל האל ית' כעבור אשר ישחקו בו הנערים.

30. ביאור: כנענים כמו כנעניה נכבדי ארץ.

31. פי' בשכות כאלו נכתב בשכות. פי' הפסוק: התשלים בשכות עורו עד שיהיה ראשו

מצל (מלשון צל) לדגים.

32. פי' הפסוק: ואתה אם שמת עליו כפך לא תוסיף לזכר המלחמה בפֶיך.

קו' יעננה יריד בה הוּא אלמסאיל אלמקדֹם דְּכִרְחָא ועֲרֵפָה אֵין אלכלאם
אצלח מן אלסכות פלמָא סמע איוב דִּלְך תכלִם כלאמא מחתמלא מעניין וקאל.

8 פאגאב איוב רבָּה וקאל: 4 אֲנִי לאהון מן אן אראדך פלדלך
קד גַּעַלְת יְדֵי עָלִי פמִי: 6 ומהמא תכלִמת ואחדה פאנִי לא אעאוד
תאניִה: 5

למָא אֵין כאן הוּא אלכלאם מן איוב כלאמא מחתמלא ללתזויר ואלתעדיל
ללָה תע' ואֲנִה מא דאם תאבתא עליהא פהו מקים עלי תזויר אלקצא באיהאם
אלסאמעין דִּלְך פקאל אלב' ויען ה'.

6 תִּם אגאב אללה איוב מן ריח עאצף וקאל לה: 7 אן אמבנך
אן תשדד חקוּיך פערפני אדא סאלתך שיא: 10
מעני הוּא אלפצל הו מתל אלאֵל ודלך אֵין אללה תע' תחדי איוב בִּלְקִין
אחרהמא ברִי ואלאמר בחרִי.

8 וביך תפסך חכמי באלאיהאם או תטלמני חֲתִי תזבו: 9 ואן
כאן לך סלטאן כאלטאיק או מתלה תרעב בצות: 10 פתזין באלקדרה
ואלשמך ואלבם אלבהא ואלבהגה: 11 ובד עבראת גצבך ואנטר כל
15 מקתדר וצעה: 12 ואנטר כל מקתדר ואחזמה ודך אלטאלמין פי
מכאנהם: 13 ואדפנהם פי אלתראב אגמעין ואחבם וגוההם פי אלדפון:
14 ואנא איצא אשכרך אדא אגאלתך ימינך: 15 הודא בעין אלבהאים
אלדי צנעתה מעך יאבל אלחשיש מתל אלבקר:
מן הנא אנד פי וצף אלזלק אלברִי.

20 16 הודא קוֹתָה פי חקוּיָה ומנאלה פי סרתה:
מן שורך אגן הסהר (שה"ש ז' ג').

17 ויקעי דנבה מתל ארוֹה וערוק אפלאלה תתשעב: 18 ועטאמה
Q 4 עלי פאי | O בואחרה | B 9 מן אלעאצף Q מן ריח אלעאצף |
B 13 באלאוהאם תטלמני | Q 15 כל דו מקדרה | B 17 פי אלדפאין | 23 (מתל) B כן.

5. פי הפסוק: ואף על פי שדברתי אחת לא אוסיף שנית. — ביאור: ולפי שהיו הדברים
האלה מאוב סובלים עיני העול ועיני הצדוק לאל יתי וכל עוד שהוא עומד על דברים אלה
הוא מתקיים בדעתו כפי מה שחשבו השומעים אותם לתת עול למשפט האל לפיכך דבר
האלהים שנית אליו.

7. ביאור: ענין הפרשה הזאת הוא כמו הראשונה והוא שהאל ית' התחרה את איוב
בשתי בריות האחת של יבשה והשנית של ים.

15. ביאור: מכאן החל לספר הבריות של יבשה. — פי' בהמות קצת (אחת) הבהמות.

16. ביאור: בשרירי כבני כן שורך אגן הסהר.

17. פי' יחפין: יעמיד (וכן פי' הראב"ע).

18. פי' הפסוק: ועצמו כקשי הנחשת וכנטל הברזל. פי' אפיקו קושי' וכן לקמן מ"א

ז'. ולעיל י"ב כ"א פי' אפיקים הקשום.

אלסלאח: 22 יצחק באלפוע ולא ידער ולא ירגע מן בין ידי אלסיף:
 23 ועליה תרנן אלגעבד' ולהיב אלטברוין ואלמזראק: 24 ובארעאש
 ורגז יקעד אלארץ ולא יעדך בצות אלכוכ פרחא: 25 והו אלי אלכוכ
 יקול הדא אלתאכ' ומן בעיד ישתם אלהרב ורעב אלרוסא וגלבתהם:
 26 והל מן פהמך יר'ש אלכאזי או יבסט אגנחתהא אלי אלגנוב: 27 או
 5 באמרך ישמך אלנסר או ירפע וכרה: 28 פיסכן אלצכר ויסתנד עלי סך
 אלצכר וכהפה: 29 ומן תם יכתסב טעאמא ועינאה תלתפת אלי אלבעד:
 30 ופראכה תסתרט אלדס טבעא ואין כאנת אלצרעי פהו תם:

יכר סבח[אנה] ההנא מן גמלה אפעאלה בעצא מן רסום אלדואכ ואעלמה
 10 אן לים ההנא לא מכתדעא או טאבעא או ראוקא או קאהרא סואה וקאל פהל ימכך
 את תניבני עלי שי מנהא וקולה פי אלאול ואשאלך והודיעני (ליה ג') לס יען
 אן איוב ימכנה אן יגיב פיה כמא שא בל יגיב באלתסלים לה ולמא ורר עליה הדא
 אלטטאב תוהם אן אלאצלח הו אן ימסך ולא ילפט בשי וטן אנה [יפעל] כדאך
 מן פעל מן הו מסלם אליה פאחתאג אלי זטאב תאני יערפה אן אלכלאם הו אצלח
 15 לדלך קאל אלכתאב ויען ה' את איוב.

מ.

1 תם אגאב אללה איוב קאילא: 2 הל אלכצומה מע אלכאפי מן
 אלארב פקד ינבני ללמסתקבל אללה אן יגיב ענהא:

O 1 יצחק מכאן אלפוע B י' בגמחור אלקרא (עיין פסוק ז') | D ומן קבל אלסיף לא
 תרגע B ולא יסתכרז מן גלכאת אלמקחצי (פסוק ז') | O 2 תרן | D ואלמזאריק | O והו
 בארעאש | Q בארחתאז ורעש | B 4 יקול הדא אנת אזי.

24. פי' יגמא ארץ: יכוון הארץ, מלשון מגמת פניהם קדימה (חבקוק א' מ') עיין ר'
 יונה בסוף פרש גמא. — בסוף הפסוק הוסיף בשמחה.

25. פי' בדי שופר יאמר האח: והוא אל השופר יאמר זה האחזה (עיין תרגום הגאון
 לישעיה מ"ד מ"ז).

28. פי' ויתלונן: וישען.

30. אחר יעלעו דם הוסיף: בדרך טבעס. — ביאור: הזכיר ישתבח כאן מכלל פעולותיו
 קצת משפטי הבהמות והודיע את איוב שאין פה מבלעדי האל בורא או מובע בטבע או מפרנס או
 מתגבר ואמר לו התוכל לענות לי על דבר מהם. ומה שאמר בתחלה ואשאלך והודיעני לא רצה
 לומר שאיוב יוכל לענות בזה כמו שירצה כי אם שיענה לו בהשלמת עצמו אליו. וכאשר בא
 אליו דבור השם חשב איוב כנפשו שהיותר טוב הוא שישתוק ולא יבטא מאומה וסבר שהוא
 עושה בזה מעשה מי שהוא משלים עצמו לאל. על כן הוצרך אל דבור שני להודיע שיותר
 טוב הוא לפרש בדברים. ובעבור זה אמר הכתוב ויען ה' את איוב.

2 פי' הרב עם שדי יסור כמו שהוא בלשון הראב"ע: הדרך מוסר הוא שיריב אדם עם
 שדי. — ביאור: אמרו יענה רוצה בו אלה השאלות אשר קדם זכרם והודיעו האל שהרבו טוב
 מהשתקיה וכאשר שמע איוב זה אמר דברים סובלים שני ענינים ואמר.

- 8 וכיף תגלו פתפסך אולאדהא בעד מא תטלק מנאצחא: 4 וכיף ינקחון בנוהא ותתרבי פי אלבר ותכרג פלא תעוד אליהא:
- מן בעץ אלאק אלחיון אף אלאיאל אלתי אדא ולדת תנאף עלי אולאדהא
אן תתרנחא ותהרב פתפסך בעץ אעצאיהם חתי תלוי אלי אלמקאם פי מוצעהא כקי
תכרענה ילדיהן תפלחנה פאדא אשפו כרגו ולם יעודו כקי יצאו ולא שבו למו. 5
- 5 ומן דא סואי ארסל אלוחש חדא ואסאראת אלערבד מן
חללהא: 6 כמא צירת אלבידא מנזלה ומסכנה אלסכנה: 7 ויצחק
בגמחור קריה וגלבתא אלגלואז לא יסמע: 8 וירום מן אלגבאל מרעהא
וורא כל כצרה ילתמס: 9 והל ישא אלרים כדמתך או יבית עלי
מעלפך: 10 והל תעקדה אלי תלם במקאט או יכרב אלאעמאק וראך: 10
11 והל תתק בה אף קותה כתירה ותתרך עליה כסבך: 12 והל תאמנה
פי אן ירד עליך זרעך או יגמע בידרך: 13 והל תערף כיף כנה
אלמרננין נאהצה בהם או ריש אלחדאד ואלכאזי: 14 ומן אלטאיר מן
תתרך עלי אלארץ ביצהא ותסכן אלתראב גהלא: 15 ותנסי אן אלארגל
תטאהא וחיואן אלצהרא ידוסהא: 16 ותקסא בניהא כאננה לים להא 15
ולא תפוע אן יציר תעבה אלי אלפרג: 17 וכאף אללה קד אנסאהא
אלחכמה ולם יקסם להא שיא מן אלפרם: 18 ווקת תרתפע פי אלרפע
פהי תצחק באלפרם וראכבה: 19 והל תעמי אלפרם אלגברוה או
תלבם ענקה אלרעב: 20 והל תתירה כאלגראד ופי צהילה אלבהא
ואלהיבה: 21 וכאננה יחפר אלאעמאק ויסר בקותה ויכרג תלקא 20

1 DQO פתפסך | 2 BD ינקחון | B ויתרבון | 6 B אלערביר D אלערביר |

7 O חלהא | 8 D וירום אלגבאל | 10 D במוקאט | 11 B תאמן בה | 12 (פי) B חסר |
D יגמע בדרך | B כדאך | 13 O אלמרננין | B מן יתרך | 14 Q ותסכן ביצהא עלי
אלתראב | 15 O ותקסו | 16 D אלפרג | 17 D ארתפאע.

4. פי' יחלטו "ינקחון" כלומר יעמדו מחלים או ירפאו וכן תרגם בישעיה ל"ח ט"ז ותחלימוני ואנקחני.
- 1—4. ביאור: הזכיר מקצת טבע בעלי חיים והוא שהאילות מיראתן שילדיהן יעובו אותן ויכרו להם פורקות קצת איברי ילדיהן עד שיעמודו במעונותן ואם כרפאו יצאו ולא ישובו. (ועיין פי' הראב"ע: ותפלחנה ילדיהן כדי שלא יזונו ממקומם . . . ואחר כך יתפאו).
8. פי' יתור יבקש. ודגוש בתשובותיו פי' ל"ח כתב: ואמר בפתרון יתור הרים מרעהו כגון ויתורו את ארץ כנען.
13. פי' הפסוק: התרע איך כנה המרננים (העופות) מגביהה אותם או אבר הדאה והנץ וגם הראב"ע פי' נעלסה נפרשה. והגאון תרגם חסידה ונוצה כאשר תרגם בויקרא י"א ודברים י"ד שמות העופות דאה (דיה) ונץ.
- 14 פי' הפסוק: ויש מן העוף שתעזב על הארץ ביציה ותחמם העפר מכלי דעת.
21. פי' יחפר: כאלו הוא חופר. ודגוש בתשובותיו פי' ק"ן הביא יחפרו בעמק וישיש בין הפסוקים של יחיד ורבים (רבים במקום יחיד).

33 ומא עסאך אן תעלם מן רסום אלסמא או תציר מן אחכאמה
פי אלארין: 34 או לעלך תרפע לאלגים צותך חתי קטר אלמא יגטיך:
35 והל תבעת באלכרוק פידהבון ויקולון לך לבך: 36 מן דא גירי געל
אלותאק ללחכמה או מן אעטי אלמזכרף אלפהם:

6 תהדא אללה איוב באלחכמה כיה טבעת פי אלחיואן וכיה צארת מותוק בהא
קק' מי שט בטוחות חכמה וכיה מסכנהא אלקלב ושכוי הו אלמזכרף אעני אלקלב
דא אלזואטר.

37 ומן יעד מא פי אלשוואהק בחכמה או יסכב מן אלסמא בללא:
38 ואין כנת אד אנצב אלטרבאב אלי אלמרכז ואלגבאש תלתזק: 39 והל
10 תציר ללבו פריסה ובטון אלצראגמה תמלא: 40 אדא אנכפצו פי
אוטאנהם וגלסו פי אלטלאל מכמנא: 41 ומן דא יהיי לאלגראב זארה
אד אולאדה כאנהם אלי אלטאיק יגותון ויצלון מן עדם אלטעאם.

הדא אלכאב אלחאלת מן אלג' אצול אלמדכורה פי אלרוק יצף פיהא אקוי
מא פי אלכהאים אלי אצקף מא פי אלחיואן קק' ליש גבור בבהמה (משלי ל' ל')
15 וקאל מי יכין לעורב צירו ופוק היה אלצואצף אפעאל והי קהר אלטבאע מן דלך
אלכחר אללא יגרק קק' ויסך בדלתים ים (ל"ח ח').

לט.

1 ומא עסאך אן תעלם מן ולאד ועול אלצבור או תחפט מן טלק
אלאיאיל: 2 והל תחצי שהורהא פתכמלהא חתי תעלם וקת ולאדהא:

B 1 או תציר רסומה | B 2 בצותך | O 9 תלתצק | B 10 לאללבו | Q 17 מן
וקת ולאד | B תחפט טלק.

33. פי' הפסוק: ומה אפשר לך לרעת מחקות השמים או לשים ממשפטיו בארץ. —
בפי' השבעים מלות סי' ע"ח כתב הגאון: משטרו המוציא שטר חוב.

36. פי' הפסוק: מי בלעדי שט הבטחון לחכמה או מי נתן ללב המצוייר בינה. —
ביאור: התחרה האל את איוב בחכמה איך נטבעת בחי ואיך היתה שיבטחו בה ואיך היה
משכנה הלב. ושכוי הוא המצוייר (במשלי כ"ה י"א תרגם הגאון מלת משכיות מוזכרת ר"ל
ציורים נאים ועוד עיין תרגומו על ויקרא כ"ו א' וישעיה ב' ט"ז) רצונו לומר הלב בעל ההגיונות
(עיין דברי ר' יונה בשי' שכה ופי' הראב"ע לשכוי).

37. פי' הפסוק: מי יספר מה שיש בשחקים בחכמה או ישכוב (כלומר ישפוך) מן
השמים לחות. (פי' ישכב מלשון שכבת הטל וכן פי' ר' יונה בשי' שכב).

38. בראש הפסוק הוסיף איפה היית. ופי' מוצק "מרכז" (וכן פי' הראב"ע: היא הנקודה).
39—41. ביאור: זה השער השלישי מן השלשה השרשים הנזכרים ר"ל בפרנסה יספר
בו החזק שבבהמות עד החלש שבבעלי חיים כאמרו ליש גבור בבהמה ואמר מי יכין לעורב.
ולמעלה מהספורים האלה יש פעולות [האל] והם התגברו על הטבע ומהן שהוא מכריח הים
שלא ישתוף היבשה כאמרו ויסך בדלתים ים.

20 אן כנת תאנדה אלי תבמה או תפהם סכך מנאזילה: 21 והל
עלמת באנך תולד והל עדד איאמך כחיר: 22 והל וצלת חינא אלי
זואין אללה: או ראית זואין אלכרד: 23 אלדי צדדתה לוקת שדה
ליום חרב ומלחמה: 24 ופי אי מדיק יתקסם אלנור או יתבדד אלאשראק
עלי אלארץ:

5

קולה יחלק אור הו צפה אנבעאת אלנור ונפאדה פי מברג עמוד אלטלאם
אלדי הו טל אלארץ אלמרתפע עלי אלשכל אלצנוכר.

25 ומן דא סואי קסם למגרק קנאות וטרק ללפקיע אצואתא:
26 וקר ימטר עלי ארץ לא אנסאן פיהא ובדיה לא אדמי כהא:
27 וישבע אלמזאיה או אלמזואה וינבת מברג אלכלא: 28 והל ללמטר
10 אב אי מן ולד גדי אלטל: 29 ומן בטן מן ברג אלגלד ודמק אלסמא
מן ולדה:

תחראה בהיה אלאמור אלדי נראהא תחרת לא מן שי ופיהא אבטאל מא
יקולה אלמלחרון.

30 וכיף צאר אלמא יתבאתה באלחגר ווגה אלגמר תתעלק: 15
31 והל תעקד נעאים אלחרא או גואלב סהיל תחל: 32 והל תכרג
אלנגום פי אוקאתהא ובנאת אלנעש תסיר אנמעין:

יריד בקי התקשר אלכאב אלחאני מן אלג אצול אלמתקדמה אלי הי
אללק ואללק ואלרוק פאמא אלטבע פאנה פי אלחיואן יסמי ללק ופי גירה
יתרד עאמיתה פמנה טבע אלכואכב ואפעאלהא קאל פיהא התקשר מעדנות כימה 20
ואלחאר מנהא ינצו אלחמר וינמיהא ופיה יקול או מושכות כסיל תפתח. תם וצף
מן אלכואכב אלחאתה ועיש על בניה תנחם פקאל אנהא תסאירהם דאימא וכילך
גמיעא תחפט אבעאדהא עלי סנן ואחד.

B 2 והל דכלת אלי | O 9 לא אדמי פיהא | B 10 ואלמזואה | B 11 או דמק

אלסמא | BD 16 תחלל.

24. ביאור: אמרו יחלק אור הוא ספור תפוצת האור והכנסו במוצא עמוד החשך אשר
הוא צל הארץ המתנשא בצורה אסטרובלית. — פי קדים זריחה.

29—25. ביאור: התחרה אתו בדברים האלה אשר נראה אותם מחודשים לא מדבר
ובהם בטול מה שיאמרו הכופרים (מאמיני הקדמות).

82—81. ביאור: רוצה באמרו התקשר השער השני מהשלישה שרשים אשר קדם זכרם
אשר הם הכריאה והטבע והפרינסה. והטבע בהי יקרא בשם ללק (בלשון ערב) ובזולתו יעובוהו
בשם הכולל. ויש ממינו טבע הכוכבים ופעולתם אמר בהם התקשר מעדנות כימה. והחם שבהם
יבשל הפרות ויצמיחם וכו אמר או מושכות כסיל תפתח. אחר כן ספר מהכוכבים העומדים
ועיש על בניה תנחם אמר שהיא הולכת עמם תמיד וכן כולם ישמרו מרחקיהם במשפט אחד. —
ורגש בתשובותיו כימן פ"ד כתב: ופטר מורות כמו מזלות ועיש על בניה עם בניה. ובסי' ק"ן
הביא בעתו שהוא במקום בעתן לשון רבים.

עליהא כאנָהם לבאם להא: 15 וכיָּה ימנע מן אלטאלמין נורחם
ואלדראע אלרפיעָה תנכסר: 16 והל דכלת וקתא אלי מגיין אלבחר או
סרת פי נהאיָה אלגמר: 17 או אנכשף לך אבואב אלמות או ראית
אבואב אלגבס: 18 והל תפָהמת אוסאע אלארין פאזכר בדלך אן ערפת
5 שיא מנה: 19 ופי אי טריק יסכן פיה אלנור תאבתא ואלטלאם אין
מוצעה דאימא:

היא אלקול פי מואקע אלנור וינבני אן נשרח דלך ונקול אן אלאשכאל
אלהנרסִיָה אלתי אִרְגָתהא אלמחן ואלארצאד אִטְהרת אן דאירָה מסיר אלשמס
מאילה ען אפאק דאירָה אלעמארָה ולדלך יוגד להא אבדא פי כל אקלים מיל אלי
10 גהָה אלגנוב אלא אָהא לא ישךּ פי אן דאירתהא תקאבל דואיר אִרְ מן סטה עמארָה.
וקר עלמת מע דלך אן אלקטב אלשמאליִ אלדי הו אחדי אלנקטתין אלתאבתתין
כל מא ארתפע וקרוב מן סמת אלראם זאד מקדאר זיאדָה אלנהאר עלי אלליל פי
אלציף ואלליל עלי אלנהאר פי אלשתא פיגב מן דלך אן אלקטב אדא הו בלג צ'
גווא אלדי הי במקדאר רבע אלפלך חִי יסאמת אלרווס יציר מדאר אלשמס פי דלך
15 אלאקלים כמדאר אלרחא ללאפא למדארהא פי אקאליס אלעמארָה אלתי הו כמדאר
אלחאנאנה (?) פאדא כאנת אלשמס פי אלבלוג אלשמאליִה כאנת אבדא טִאִהרה פוק
דלך אלאקלים. ואדא כאנת פי אלבלוג אלגנוביָה כאנת אבדא זָפִיָה תחת דלך
אלאקלים פתציר אלסנָה הנאך יומא ואחדא נהארא ו' אשהר וילילָה ו' אשהר פען
היא אלמכאן אעני מקאם אלשמס ו' אשהר ואלטלאם ו' אשהר קאל איזה הדרך
20 ישכן אור ונו'.

BD 1 לבאמא | B פִּימנע | B 3 הל אנכשף.

ואמרו זה מורה שהיא מתהפכת באדם ובבהמה תמיד ולא הבינו הפתאים שהוא לא נאמר כי
אם על הארץ מפני שהקדים לפניו לאחז בכנפות הארץ ועליה אמר שהיא מתהפכת ברשעים
[על יד הרעות] כחמר חותם והם דבקים לה כאלו הם לבושה לא יוכלו להעתיק ממנה עד
שתשלם גזרת האל בהם.

19. הוסיף שתי פעמים בפסוק מלות נצח ותמיד. — ביאור: במקומות שפול עליהם
האור ידבר וצריך שנבאר זה ונאמר שהצורות ההגנסיות אשר הוציאום הבחינות והתבטות
הראו שעיוגול מהלך השמש נוטה מאופק עיוגול הישוב ובעבור זה תמצא לה לעולם בכל אקלים
נטייה אל פני הדרום אלא שבלי ספק שעיוגולו מקבול מול עיוגולים אחרים משטח הישוב. וכבר
ידעת עם זה שהקוטב הצפוני שהוא אחת מישתי הנקודות הקיימות כל מה שהוא יגשא ויקרב
אל נקודת גובה השמים אשר מעל הראש נוסף שיעור תוספת היות על הלילה בקיץ וחלילה
על היום בסתיו וראוי מפינו זה כאשר הגיע הקוטב לתשעים חלקים שהם כשיעור רובע הגלגל
עד שבא בגובה השמים אשר מעל הראש יהיה סבוב השמש באקלים ההוא כסבוב הריחים
משונה מסיבובו באקלימי הישוב. וכאשר יהיה השמש בקצה הצפון יהיה לעולם נראה ממעל
לאקלים ההוא וכאשר יהיה בקצה הדרום יהיה תמיד נעלם מתחת לאקלים ההוא ואם כן תהיה
השנה שם יום אחד ששה חדשים יום וששה חדשים לילה ועל המקום הזה כלומר מקום עמוד
אור השמש ששה חדשים והחשך ששה חדשים אמר איזה הדרך ישכן אור ונו'. (קצור פירוש
זה הביא הראב"ע בשם הגאון. והרשב"ן הביאו בקיצור הלשון אשר מצא בפי' הראב"ע:
והגאון פי' איזה הדרך ישכון אור על מקום שיש בארץ שהוא כלו אור חוץ מיום אחד והפך
הדבר ומקום שיהיה שם האור חצי שנה. והחלק הראשון מלשון זה [מקום שיש בארץ . . .
והפך הדבר] שאינו נמצא בביאורנו נמצא בפי' הגאון לסי' יצירה פרק א' הל' ד' עיין שם).

בדלך אן ערפתה ופהמתה: ⁵ מן דא ציר מסאחתהא מתלי אן ערפתה
או מן מד עליהא אלתר שביה בי: ⁶ ומא לעלך אן תעלם עלי מא דא
אטבעת קואעדהא או מן אלקי חגר זאויתהא:

וגדת הוה אלני פואסיק תזכר אצלא ואחרא מן ג' אצול דזכרהא פי הוה
אלקצא וחי אלפלך ואלפלך ואלרוק. פאמא אלפלך פהו אלאחראע ואלאחראע קאל ⁵
פיהא אלא ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה אדניה ומא גרי הוה אלמגרי וסאזכר
כל ואחר פי מוצעה.

⁷ ומא עסאך אן תעלם ברנין גמיעהם ככואכב אלזמאן אדא גלב
גמיע אלמלאיבה: ⁸ או מן סג אלבחר כאנה במצאריע אדא תצדר
ליזרג מן אלחציץ: ⁹ כמא צירת אלגמאם לבאסה ואלצבאב צמאדה: ¹⁰
¹⁰ וכסרת עליה שרטי ואני צירת לה נגרא ומצאריע: ¹¹ כמא קלת
לה אלי האהנא תאתי ולא תויד והאהנא תצעה קדרה אמואגך:

קד קדמת וזה אלחבמה פי אצראף איוב אלי גיר אלמעני אללי הו גואבה עלי
אלחקיקה חם נקול פי הוה אלמעני אללי תחדי אללה בהא איוב לים אלקעד בהא
לה וחרה כל גמיע אלפלך קצרהם בדלך וחרה אלאימאאת לו לם ניץ עליהא ¹⁵
אלבחהב לבאן אלעקל יקצי באן פאעל הוה אלאשיא הו אלקדים תעאלי פכיה ולם
יקנעה דלך חתי געלהא נצא מנצוצא.

¹² והל שאהדת פי איאמך מא אמרת בה אלנור ומא ערפת
אלסואד מוצעה: ¹³ או תפהם אלקדרה עלי אמסאך אכנאף אלארץ
חתי ינפין מנה אלטאלמון: ¹⁴ פהי תתקלב כטיין אלזאתם והם מנתצבון ²⁰
B 2 ומא עסאך אן תעלם | O 8 ברנין גמיע כואכב אלזמאן | DO 11 שרטי |
D נגרא B נגרא | D 18 עלי איאמך | B 20 אלטאלמון מנהא | D פתקלב.

5. שתי פעמים הוסיף בפסוק מלת כמוני.

6. בראש הפסוק הוסיף מלות מה אפשר שתדע. — עיין מה שכתב הגאון על מלות
אכן פנתה בפירושו לס' יצירה פרק ג' תחלת הלכה ד'. ועל מלת אדניה תחלת הלכה ו'.
6--4. ביאור: מצאתי ג' פסוקים אלה וזכרים ישרש אחד מן הג' שרשים אשר זכרם
בפרשה הזאת והם הבריוה והטבע והפרנסה. והבריוה היא ההוצאה מאין והחידוש אמר בה
בראשונה ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה אדניה ומה שהולך על זה הדרך. ואני עתיד לזכור
כל אחד במקומו.

7. פי הפסוק: ומה אפשר לך שתדע ברננת כלם ככוכבי הזמן כאשר הריעו כל
המלאכים. עיין פירושו הגאון לס' יצירה פרק ג' סוף הלכה ה'.

11. פי ישיה בגאון גליו: יחלש גאון ג'. (אולי מלשון נשתה גבורתם). — ביאור: כבר
הקדמתי מה הייתה כוונת הכתב האל בהפליגו את איוב אל זולת הענין אשר הוא המענה
באמת. אחר כן נאמר שאלה הענינים אשר התחרה בהם האל את איוב אין הכוונה בהם לו
לכדו כי אם לכל בני אדם ואלה הרמזיות אילו לא נכתבו במקרא היה השכל דן עליהם
שהעושה הרבדים האלה הוא קדמוני של עולם יתעלה אבל הוא לא הספיק בזה אלא שמו
כתוב מכאן.

12. פי הפסוק: הראית מימין מה יצויתי בו האור ומה שהודעתי השחר מקומה.

18. פי לאחור: או תדע היכולת לאחור.

14. עיין מה שכתב הגאון בסוף טאמר ו' מס' או'ד: וסברו כי אמרו תתהפך על הנפש

ואיצא מי יתן ידעתי (כ"ג ג') אדעה מלין יענני (כ"ג ה') פלם יעפסה. פארא תצפחנא
 כתיבא מן אכבאר אלא'לין וגרנא כל מן אבלאה תע' בשי סאל רבא אן' לם
 אחל' בה דלך פאן אלאמר יבון מנקסמא חייני' ודלך אן אלמולם אן כאן אולם
 באסתקאק ביץ אללה תע' לה דלך וקאל לה דא בסו עמלך בקו' והיה כי תאמרו
 5 תחת מה עשה ה' אלהינו לנו את כל אלה (ירמיה ה' י"ט) ואיצא והיה כי תניד לעם
 הזה וגו' ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי (שם טו י') ואן כאן אלמולם
 ממתחנא לם יבין לה דלך לילא יצעף ענר אלנאם צברה כמא עלמנא אן' משה
 למא אבלאה בסיאסא ת"ר אלף ואחתמאל גהלהם ונשאהם [פסאל רבא] למה הרעת
 לעבדך (במדבר י"א י"א) לם יגבה ען דלך בל קאל לה שיא אכר והו אספה לי שבעים
 10 איש (שם י"א ט"ו) וכמא סאלה ען אלבלא אלדי אשקי בה ישראל תאניא בטלב
 אלחבן פי מצר אד קאל פרעון לא תאסיפון לתת תבן לעם (שמות ה' ז') וכאנת
 רסאלה אללה הי אלסכב פי דלך אלשקא לקו' כי נרפים הם (שם ה' ח') פקאל משה
 ה' למה הרעות לעם הזה ומאז באתי אל פרעה (שם ה' כ"ב) פלם יגבה ען דלך כל
 קאל לה שיא אכר עתה תראה אשר אעשה לפרעה (שם ו' א'). פכדלך כאן איוב למא
 15 סאל רבא אן יערפה סכב מא לחקה אנאבה בשי אכר לים הו אלדי סאלה ענה
 ודלך מנה תע' אחרי צפאת אלחכמא. וקדמת דלך לאנא כתיב מא יתסאול אלנאם
 ויקולון מא פי הו' אלקול מן אלגואב עלי מא סאל איוב פי מא תקדם פוצעת הו'א
 אצלא יסתרשר בה פי גואבה דא. תם נכתרי בשרח ניץ קול אללה תע' ויען וגו'.

לח.

1 תם אנאב אללה איוב מן ריה אלעאצף פקאל לה: 2 מן דא
 20 מתלך מטלם אלחכמא בבלאם גיר מערפא: 3 פאן אמכנך אן תשדך
 חקויך פערפניה אדא סאלתך: 4 ואין כנת חין אססת אלארץ אכבר
 D 20 פהו אן אמכנך.

מלים יענני אך האל לא הודיעו. וכאשר חפשו הרבה מהגדות הקדמונים מצאו שכל מי שסור האל
 בדבר ושאל מאלהיו למה הביא עליו זה או הדבר מתחלק וזה שאם נתיסר המיסור במה שראוי
 לו הודיעו האל ית' ואמר לו זה היה ברוע מעשיך כאמרו והיה כי תאמרו תחת מה וגו' ועוד
 והיה כי תגיד לעם הזה וגו' ואם נתיסר על דרך נסיון לא הודיעו האל את זאת פן יחלש בעיני
 בני אדם סבלו. כמו שידענו שכאשר יסר האל את משה בהנהגת שש מאות אלף ובשאת
 סכלותם וחטאותם ושאל את אלהיו למה הרעות לעבדך לא ענהו על זה אלא אמר לו דבר
 אחר והוא אספה לי שבעים איש. וכאשר שאל אותו על הרעה אשר ענה בה בני ישראל שנית
 במצרים כי אמר פרעה לא תאסיפון לתת תבן לעם ושליחות האל אל פרעה היתה סבת הרעה
 הזאת לאמרו כי נרפים אתם ומשה אמר אדני למה הרעות לעם הזה וגו' לא ענהו על זה אלא
 אמר לו דבר אחר עתה תראה אשר אעשה לפרעה. וכן איוב כאשר שאל את אלהיו שיוודיענו
 סבת יסוריו ענהו בדבר אחר איננו הדבר ששאלו עליו וזה ממנו ית' אחר תארי החכמה.
 והקדמתי זה בעבור שבני אדם ירבו לשאול זה מזה ואומרים מה מענה יש במאמר הזה על
 מה ששאל איוב במה שקדם ושמתי זה ליסוד למען ידריכך במענהו זה. אחר כן נחל לבאר
 דברי האל ית' ויען וגו'.

2. אחר מי זה הוסיף מלת כמוך.

3. פי' הפסוק: ואם תוכל לאזור חליצך הודיעני כי אשאך.

20 והל ינקצי מא יקץ ענה אדא תכלמת ומן קאל מן אלנאס אן
וצפה יפני :

ומן ועם אן תסביחה יפני הו קו' כי יבלע פהו מקאם [יכלה?].

21 פהו אלן כמן לא ירי נורא הו ואצח פי אלשוואהק בעד מא
מרת אלריאה פאצחתהא. 5

ותטהרם הו מתל וכעצם השמים לטהר (שמות כ"ד י') אלדי הו צחו. תם תכלם
פי אלמערפה אנהא אבתסאב יסתרגנה אלעאקל מן עלם אלחואם כמא יסתרג
אלדהב מן אלמערדן הו קו'.

22 וכמא יותי באלדהב מן מעאדנה כדאך תסתרג אלמערפה
באן אללה אלמכוף אלבהא: 23 ואלכאפי לא נגד וצף כתרד קדרתה 10
ומע דאך פלא יצף אלחכם לכתרד עדלה:

קו' שרי לא מצאנוהו יעני אן אלנאס לס ילחקו ולם יבלגו כל אוצאפה. תם
תם עלי אן אלעלמא אלדין לס ירו כתירא מן אלנאס פי מרתבהם יקדון לה עו וגל
ויצאפונה הו קולה.

24 לדלך יכאפוח אלנאס לא יראה גמיע אלחכמא: 15

פסמע איוב הו אלכלאם ואמסך עליה ולם ירד עלי אליהוא בשי פכאן
אמסאבה הו יתמל וגהין אמא אן יכוז אמסאך אמתחאן (...). פלדך נאטבה אללה
עו וגל ליסתרעיה אלאקראר ככלאם אליהוא ואלרגוע ען והמה וטנה אלדין כאנו
נאטא ניר אנה לס יפצח בדלך לילא יסתצעפון אלנאס צבר איוב ולקר תאל איוב
דלך ואנתהר פי אן יעלמה אללה לס אבלאה פי קולה הודיעני על מה תריבני (י' ב') 20

D 6 ארירח | D 11 לא יוגד | B 16 ולא יראה.

20. פי' הפסוק: הקץ למה שיספר עליו כאשר אדבר ומי מן האנשים אמר כי ספורו
יכלה. — ביאור: ומי חשב ששבתו יכלה הוא אמרו כי יבלע והוא במקום יכלה או יאבד.

21. פי' הפסוק: והוא עתה כמי שלא יראה אור והוא בהיר בשחקים אחר שעברו
הרוחות וטהרום. — ביאור: ותטהרם הוא כמו וכעצם השמים לטהר אשר הוא בהירות. ואחר
כן דבר בדעת שהיו קנין יוציאוהו המשכיל מיריעת החמשה הוישים כמו שיוציאו את הזהב
מן המחצבים.

22. פי' הפסוק: וכמו שיביאו הזהב ממחצביו (מצפוניו) כן יוציאו הדעת שהאל הוא
הנורא בהודו.

23. ביאור: אמרו שרי לא מצאנוהו רוצה לומר שבני אדם לא ישיגו ולא ימצאו כל
תארו. אחר כן חתם באמרו שהחכמים אשר לא יראו הרבה אנשים כמעלתם יקראו לו ית' וית'
וייראוהו הוא אמרו לכן יראוהו.

24. ביאור: כששמע איוב המאמר הזה שתק ולא השיב על אליהוא במאומה. ושתיקתו
זאת סובלת שני פיעמים או שהיא שתיקת נסיון... ובעבור זה דבר אליו האל ית' לבקש ממנו
שיורה לדבריו אליהוא וישוב מן שגגתו ומחשבתו שהיו חמא רק שלא אמר זה בדרך מבואר פן
יאמרו בני אדם על איוב שהיה חלש בסבלו. וכבר ביאר איוב זה בהשתדלו לבקש מאל
שיודיענו למה יסר אותו באמרו הודיעני על מה תריבני ועוד מי יתן ידעתי ואמצאנהו אדעה

אומי בקו' אף ברי אלי נקא אלג' בער אנקטאע אלמטר פאנ'ה אסלם
ללאנסאם ואערם ללאמראין.

12 והו פי אלמחיט מתקלב בלטה לפעלה כל מא יאמרהם עלי
וגה אלעמארה מן אלארין: 13 אמא לארב או לאסתחקאק בלדה או
5 לפצל יוגדהם:

נעל אלמטר עלי נ' אקסאם אמא לנקמה קאל פיהא אם לשבט ודלך כמא
כאן פי עצר שמואל הלא קציר חטים היום (שמואל א' י"ב י"ו) ואמא באסתחקאק
קאל פיה אם לארצו מתל ונתתי מטר ארצכם בעתו (דברים י"א י"ד) ואמא לתפצל
קאל פיה לחסר נטר מא פעל פי עצר אחאב ויהי עד כה ועד כה (מלכים א' י"ח מ"ה).

14 פאנצת דלך יא איוב קף ותפהם אעגובאת אלמאי: 10
15 אתעלם כיה יציר אללה דלך עלי קום ויטהר להם סגל ענאנה:
אלערב תסמי אלסחאב אלענאן.

16 או תערף תסקיה אלגמאם ומעה אעגובאת אלצחיה אלמערפה:
קולה אלאיל התדע ינצרף אלי תנויל אלמטר וקולה אלכ: התדע ינצרף אלי
15 מנע אלמטר.

17 כמא תעלם אן תיאבך חאמיה אדא קרת אלארין מן ריח
אלגנוב: 18 פהל תעלם מעה כיה גלד אלסמא כמראיא מפרגה:
19 פערפנא מא נקול לה מן חית לא נצאפפה מן קבל אלטלאם:
קאל לה אן כאן ענרך חנה לים מטלמה קלהא חתי נאטבה בהא הו קו'
20 הודיענו וגו' תם קאל והל בלנת גמיע אוצאפה.

3 O לפעלה פי כל | 11 (דלך) B עליך | 13 D או תערף כיה | QD תסקים
B תסקים | 16 B כמא אן תיאבך | 17 B גלדת אלסמאאת.

אף ברי הוא רומו לנקיון האויר אחר הפסק המטר כי הוא יותר שלם לגופות ויותר חסר
מהחללים. — ודונש בתשובותיו על הגאון סימן נ"ב כתב ואמר כי יפיע ענן אורו אינו מלשון
אור בלתי הוא לבדו בכל המקרא ואין לו דומה. וכן פירש הגאון מלת אור גם לעיל ל"ו ל'
ובישעיה י"ח ד' ועיון ר' יונה בשרש אור ופ'י הראב"ע לאיוב ל"ו ל'.

18. ביאור: שם המטר על שלשה חלקים או לגמם ובו אמר אם לשבט וזה כמטר
שהיה בזמן שמואל הלא קציר חטים היום וגו'. או במה שראוי ובו אמר אם לארצו כמו ונתתי
מטר ארצכם בעתו. או לחסר דומה למה שנעשה בזמן אחאב ויהי עד כה ועד כה וגו'.
15. פ'י הפסוק: התדע איך ישים אלוה זאת על האנשים ויראה להם מטר עננו. —
ביאור: הערב קורים הענן ענאן.

16—15. ביאור: אמרו התדע הראשון שב על הורדת המטר ואמרו התדע השני שב
על מניעת המטר.

17—18. פ'י הפסוקים: כמו שתדע אשר בגדיך חמים כאשר שקטה הארץ מרוח הדרום
התדע עמו איך הרקיע השמים כמראות מוצקות.

19. ביאור: אמר לו אם יש אצלך ראייה שאינה חשוכה אמור אותה למען נערכנה אליו.
אחר כן אמר ההגעת אל כל תאריו.

וצף צפתין פי אמר אלמטר אחדהא פי מנעה ואלא־רי פי חנוילה קאל פי כל ואחרה ולא נדע אלא־לה הן אל שניא ולא נדע (ל"ו ב"ו) ואלב' עשה גדולות ולא נדע ואקתצר עלי אלמטר מן סאיר אעזובאת אללה תע' לתאחירה פי אדל' דואיר אלמחיתא כמא קד זכרת פי קול אליפו (ה' י').

6 ומנהא אן יקול ללתלג צר אלי בלד קום וגית אלמטר אלמרסל⁵
תם גיות אמטאר עזה:

קו' כי לשלג יאמר וגו' הו אִלֵּל מא יוקע אללה מן תלוגהם וגשם מטר הו אלעאם תם אמטר להם זאצה הו קולה וגשם מטרות עוו והו עז' ושרף להם כמא קד יכון פי אוקאת שתי מטר תחר מעה אעלאם.

7 ויכתם ביד כל אנסאן מנהם פיערף כל אמר עמלה:¹⁰
פי קו' ביד כל אדם יחתום אראד אנה יערפהם אעמאלהם וצלאחם ויחתום הו מקאם קו' ישלם וימלא ויכ[א]פיהם [באן] אמר אלסכאע ואלמודיאת ואלדואער חל' תכנס פי מואצעהא כקו' ותכא חיה וגו'.

8 ויאמר פתדכל אלוחוש ענהם פי מכמנהא ותסכן פי מוטנהא:
9 ותאתי אלזואבע מן כדורהא ואלקך מן סולהא: ¹⁰ ויצנע אלגלד מן¹⁵
אמרה ווסע אלמא פי אלמציק:

זכר ההנא גמיע חואניהם אן יתאבעהם וימדדהם בהא סופה וקרה וקרה ומים ואמא חדר ומורים פרו מא פי קדרה אללה תע' מן אלאחדאת נפיר קו' מוצא רוח מאוצרותיו (תהלים קליה ו') לים יעני אף תם זואין יכון פיהא אלהי וגירהא ולא שי פי דלך סוי קדרה אללה תע'.

20

11 וינקי איצא תקל אלגים ויבדד אלענן סלה:

D 5 בלאר | 6 | (תם) B חסר | 14 | O וידכל אלוחוש | B 15 ויצע אלגלד | Q 16 פי אלמצאיק BO פי מוצה | D 21 אנתקאל אלגים ותבדר אלענאן.

אחד מהם ולא נדע הראשון הן אל שניא ולא נדע והשני עושה גדולות ולא נדע ולא הזכיר מכל נפלאות האל ית' כי אם המטר בעבור שהוא עושה רועם בארבע עגולי היסודות הסובבים כאשר כבר זכרתי בדבריו אליפו.

6. ביאור: אמרו כי לשלג וגו' הוא ראשית מה שיופיר להם האל מאוצרות השלג וגשם מטר הוא המטר בכלל ואחר כן המטר להם בפרט הוא אמרו וגשם מטרות עוו והוא עז' וכבוד להם כאשר יהיה בזמנים שונים מטר אשר יראו עמו אותה. — ופירוש אחר על כי לשלג יאמר היה ארץ עיין בפ' הגאון לס' יצירה פרק ד' הלכה ו'.

7. ביאור: באמרו ביד כל אדם יחתם רצה לומר שהוא יודיעם מעשיהם וצדקתם. ויחתום הוא בתקום ישלם וימלא כלומר ישלם להם כאשר יצוה לחיה רעה ולדברים המזיקים והמזכתיים עד שיכנסו אל מקומותם כאמרו ותכא חיה וגו'.

8 - 9. ביאור: זכר הנה כל צרכיהם שיוספיק להם ויעזרם בהם סופה וקרה וקרה ומים. אבל חדר ומורים הוא מה שיש ביכולת האל ית' לחדש אותם דומה לאמרו מוצא רוח מאוצרותיו אין רצונו לומר שיש שם אוצרות אשר בהם הרוחות וזולתם ואין בזה מאומה בלתי יכולת האל ית'.

11. פי' הפסוק: וינקה גם כן מרח (כובד) העב ויפיק הענן מטר. — ביאור: באמרו

33 תלברדהם ענה אצחאבה ומואשיהם מע אלצאעד מן נבאתהם:
 קו' יגיד עליו רעו יעני אצחאב אלסיף והו אלגוע ואלובא ואלסכאע לקו' חרב
 ורעב וחיה רעה ודבר (יחזקאל י"ד כ"א) תם קאל וכמא תנאלהם אלד' בללך תנאל
 בהאימהם ונבאתהם פאמא אלבהאים פהו מקנה ואלנבאת פהו עולה והדא נטיר קו' הנה
 5 אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עין הישרה ועל פרי
 האדמה (ירמיה ז' כ').

לז.

1 חתי תזעג קלוביהם לללך ובאנה תנתתר מן מוצעהא:
 אשאר בהדא אלקול אלי קלוביהם כקו' תעה לבני פלצות בעתתני (ישעיה
 כ"א ד') והו מצורף אלי אלקום אלמדכורין ואשתקקת ויתר מן אתרו עפיה (דניאל
 10 ד' י"א) אלדי הו אנתתרו.
 2 יקול להם אסמעו סמאעא ברגז צותה ודרם מן קולה יכרג:
 3 ומן תחת גמיע אלסמא יראה ונורה עלי אקטאר אלארץ: 4 ובעדה
 יזאר צות אבר וירעבהם בצות אקתדארה ולא יוטר פיהם אדא סמע
 צותה:
 15 פסרת יעקבם אחר מן צאי לך בעקבי הצאן (שה"ש א' ח') אלדי הו אחר
 פפסרתה תאמירא.
 5 ויעלמון אן אלטאיק ירעב בצותה פי אענזובאת אנה צאנע
 אלכבאיר פוק מא נעלם:

DB 1 אצחאבהם D אלצואעד | D 7 תנתר B תנכתר | O 12 אקטאב.

ביאור: באמרו על כפים יש הסתר וענינו על מעשה כפים כאמרו קבצו פארוור ענינו קבצו
 שהור פארוור.

38. ביאור: אמרו יגיד עליו רעו רצונו לומר רעו החרב והם הרעב והדבר והחיה לאמרו
 חרב רעב וחיה רעה ודבר שלחתי. אחר כן אמר וכאשר יבואו הארבעה עליהם כן יבואו על
 בהמתם ועל צמחם. כי הבהמה הוא מקנה והצמח הוא עולה וזה דומה לאמרו הנה אפי וחמתי
 נתכת אל המקום הזה וגו'.

1. פי' הפסוק: (והוא דבק אל שלפניו): עד שיחררו לבותם על זאת וכאלו הם סרים
 ממקומם. — ביאור: באמרו ויתר ממקומו רכז אל לבותם כאמרו תעה לבני והוא מושב אל
 האנשים הנזכרים. וגורתי ויתר מן אתרו עפיה.

2. בראש הפסוק הקדים: הוא אומר להם. ופי' הגה למוד כלומר הגיון לב.
 3. פי' ישרהו: יראהו כאלו נאמר ישרהו. — הראב"ע הביא פי' הגאון על פסוק זה:
 והגאון ר' סעדיה אמר כי על המקום ידבר.

4. פי' הפסוק: ואחריו ישאג קול אחר ויפחידם בקול גאון ולא יעשה בהם רושם כאשר
 נשמע קולו. — ביאור: פירשתי יעקבם בלשון עשיית רושם מן צאי לך בעקבי הצאן אשר
 ענינו רושם רגלי הצאן.

5. פי' הפסוק: וידעו שהאל ירעם בקולו בנפלאות שהוא עושה גדולות למעלה ממה
 שנדע: — ביאור: ספר שני ספורים בדבר המטר האחד במניעתו והשני בהורדתו ואמר בכל

22 ואעלם אִן אֶלְטַאִיק יִמְנַע בְּקוֹתָהּ וּמִן מִתְּלָה דֹּאֵל עַלִי אֶלְבִּיר:
 23 וּמִן דֹּא אֶפְתַּקְדַּ עֲלֶיהָ אִמּוּרָה וּמִן קֹאֵל לָהּ אַנֶּךְ פֻּעֵלַת גְּזֹרָא: 24 פֹּאדְכֵר
 לָנָא אִן תִּכְתֵּר פֻּעֵלָה כְּמֹא וְצִפָּה אֶלְנָאס: 25 וְרֹאָה כֹּל אֶלְאִדְמִיִּן
 וְאֶלְתַּפֵּת אֱלֹיָה אֶלְאִנְסָאן מִן זִמָּאן כְּעִיד: 26 יַעֲלִמּוּן אִן אֶלְטַאִיק כְּתִיר
 אֶלּוּצִיָּה פּוֹק מֹא נַעֲלָם וְלִים לָהּ סִנּוּן פִּתְחִצִּי אוֹ תִּסְתַּבְּרִי: 27 וּמִן אִיאָתָה 5
 אֲנֶה קֵד יִנְקִין נִקְטֵא אֶלְמֹא עֵן קוּם אֶלְדִּי יִצְפִּי אֶלְמִטֵּר בְּכֹאֲרָה: 28 אֶלְדִּי
 תִּהְטֵּלָה אֶלְשׁוּאָהֶק וְתִדְרֵ בָּהּ עַלִי אֶלְנָאס אֶלְכְּתִיר: 29 וְאִיצָא אִן אֶטְהֵר
 בְּסַט אֶלְגִּים כֹּאן תִּטְלִילָה כֹּאִיָּא:

קולה תשובות סבתו ירד בה אֲנֶה אִן אֶטְהֵר נִימָא כֹּאן כֹּאִיָּא פֹּאֲרֵנָא לֹא
 10 מִטֵּר פִּיה פֹּאֲרֵנָא הוּ כִּיבֵּב כְּקוֹ נְשִׁיאִים וְרוּחַ וְנִשְׁשָׁם אִין (מִשְׁלִי כִּיה יִיד).

30 וְאִדָּא בְּסַט עֲלֶיהָ סִגְלָה גְּמִי אֶצוּל אֶלְבַּחֲר מִתְּלָא:

מַעֲנִי וּשְׂרִשֵׁי הִים כִּסֵּה יַעֲנִי (אִן) בָּהּ אֶלְגִּים וְאִן כֹּאן פִּיה מִטֵּר אֶמֶר אֶלְסַחָב
 אֶלָּא תִּפְרְנָה עַלִי אֶלְבַּחֲר וּסַחָלָה אֶלְדִּי הוּ לָהּ כֹּאֶלְאֶצֶל חֵית לֹא יִתְפַּעַע וְאֶלְסַגְלָל פְּהוּ
 אֶלְמִטֵּר. הֵם אֶזְכֵּר בֹּאן הִיא בְּסַבֵּב עֵמֶל יִדְוֶהם אִדִּי קֹאֵל.

31 לֹאֲנֶה בְּהֹא יִדִּין אֶלְשַׁעִּיב וְיַעֲטִיָּהֶם טַעֲמָא בְּכִתְרָה: 32 וְעַלִי 15
 אַעֲמַלְהֶם קֵד מִנַּע סִגְלָהֶם וְאֶמֶר פִּיהֶם בְּמַפְאִי בַּחֲרֵב:

פִּי קוֹי עַל כְּפִים אֶצְמָאֵר וּמַעֲנָאָה עַל מַעֲשָׂה כְּפִים מִתֵּל קוֹי קִבְצוּ פֹּאֲרֹר
 (יֹאֵל בִּי ו') מַעֲנָאָה קִבְצוּ שְׁחֹר פֹּאֲרֹר (אִדִּי דֵּל עַלִי צְמִירָה כֹּאִמְסַחָבָה גִּירָה גִּצֵּב
 שֹׁאֲמֵךְ?).

3 (לָנָא) O חֲסֵר | O וְצִפָּה | 4 (אֶלְאִנְסָאן) O כֹּל אִנְסָאן Q אֶלְנָאס | D מִן זִמָּאן
 אֶלְבִּיר | 5 B תַּחֲצִי | 6 B אֲנֶה יִנְקִין | (אֶלְדִּי) B חֲסֵר | O יִצְפִּי יִצְפִּי אֶלְמִטֵּר | B אֶלְתִּי
 תִּהְטֵּלָה | 8 (כֹּאן) O כִּיָּה | 15 O לֹאֲנֶה בָּהּ.

תִּבְחַר בֹּזֶה מִמֶּה שֶׁאֵתָּה בּוֹ מִן הַעֲנֻשׁ. לֹא תַעֲשֶׂה כֵּן כִּי בֹזֶה תִּתְּאוּהוּ שִׁיְהוּי בְּנַעֲיָמִים בִּלְחָךְ.
 וּפִירִשְׁתִּי הַלִּילָה עֲבֹר הַלִּילָה כְּמוֹ בִּקֵּר עֲבֹר הַיּוֹם.

22. פִּי מוֹרָה: מוֹרָה לְטוֹב.

24. פִּי אִשֵּׁר שׁוֹרְרוֹ: כֹּאִשֵּׁר סְפֹרוֹהוּ.

25. פִּי מִרְחֹק: מוֹכֵן רְחוֹק. וְעִיִּין מַה שֶּׁכָּתַב בִּי אוֹיֵד מֵאִמֵּר א' (דָּף 36).

26. פִּי הַפְּסוֹק: יִרְעוּ שֶׁהָאֵל שׁוּגֵי סְפּוֹר לַמַּעֲלָה מִמֶּה שֶּׁנֶּדַע וְאִין לוֹ יִנְסִים שׁוֹסְפֵרוּ

אוֹ יִחְקְרוּ.

27. הַקְּדִים בְּרֹאשׁ הַפְּסוֹק: וּמֵאוֹתוֹתָיו הוּא.

29. פִּי הַפְּסוֹק: עוֹד אִם יִרְאֶה מִפְּרִשֵּׁי עַב הִיתָה סִכְתּוֹ רִיקָה. — בִּיאוֹר: אִמְרוּ תִּשְׁוֹאוֹת

סִכְתּוֹ רֹעֵה בּוֹ שִׁכְהִירוֹתָיו עֵינָן הוּא רִיק אִין בּוֹ מִטֵּר וְאִם כֵּן הוּא עֵינָן שִׁקֵּר כֹּאִמְרוּ נְשִׁיאִים וְרוּחַ
 וְנִשְׁשָׁם אִין.

30. בְּסוֹף הַפְּסוֹק הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל. — בִּיאוֹר: עֵינָן שְׂרִשֵׁי הִים כִּסֵּה רִצּוֹנוֹ לֹמֵר

הַעֲנֵן וְאִם אִם יֵשׁ בּוֹ מִטֵּר צוּה הָאֵל לַעֲנֵן שֶׁלֹּא יִרְיֵק אוֹתוֹ עַל הִים וְעַל חוּפּוֹ שֶׁהוּא לוֹ כְּשֶׁרֶשׁ
 כֹּאִשֵּׁר אִין לִים כְּמִטֵּר תוֹעֵלָת. וּמִלֵּת "סִגְלָל" (שֶׁתְּרַגְּם בָּהּ אוֹר) הוּא הַמִּטֵּר (עֵינָן לִקְמֹן בַּהֲעִירוֹת
 לִיז' יֵא) אַחֲרֵי כֵן הַגִּיד שֶׁזוֹה הוּא כְּגַלֵּל מַעֲשֵׂה יִדְוֶהם.

32. פִּי הַפְּסוֹק: וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם כִּבֵּר מִנַּע אֶת מִטֵּרָם וְצוּה בָּם הַמַּפְגִּיעַ כְּלוֹמֵר הַחֲרֵב. —

אלהים אל־גט: 16 ואֲנִי אֶזְכֹּר מִן אֲלֵצִיק אֱלִי אֲלִסְעָה לֹא צִיק פִּי מוֹצֵעָה וּדְעָ כּוֹאֵךְ מִמֶּלֶךְ דִּסְמָא:

קאל לאיוב אן אללה אַנמא אלמך קצר אן ייחך וינקלך מן אל־ציק אֱלִי דאר סעָה לֹא צִיק פִּיהָ ינעם עֲלֶיךָ פִּיהָ ויצִיר מאידתך מלאי דסם. ופִּסְתָּר הַסִּיתָךְ אֶזְכֹּר 5 מַחֲלָ קוֹ [פִּי] יְהוֹשֻׁעַט וַיִּסִּיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ (דִּיהָ בִּי יִיחָ לִיא) וּלְקָב אֶלְתּוֹאֵב בְּדִלְךָ מַחֲלָ קוֹ וַתַּחֲעַנֵּג בְּדִשָּׁן נַפְשָׁכֶם (יִשְׁעִיהָ נִיָּה בִּי).

17 וַאֲנִי קִד אֲבִמְלֵת דִּין אֶלְטָאֲלִמִּין וַחֲכִמָּהֶם וּקְצָאֵהֶם אֶלְדִּי יִדְעִינָהּ:

אי קר תאבעת אלכ־פֶּאר ואלט־אלמין עלי מִדְּהַבָּהֶם תִּגְדֹּר חֲכֵמָה וְעָלִי אֲנִיךְ לִם 10 תַּפְצָח בָּהּ. חֵם קָאֵל לָהּ.

18 אֲנִי אֶזְכֹּר אֱלֹהִימִיָּהּ אֵן יוֹחֵךְ אֱלִי כַּפִּיאִיהָ לֹא תִמְלִיךְ עֲנָהּ כָּל דִּיהָ: קָאֵל לָהּ אֲנִי אֶלְשָׁקָא וְאֶלְכֵּלָא וְאֶלְחִמִיָּהּ הִי עָקָב אֱלֹהִי אֶלְדִּי לֹא יוֹחֵךְ מִנָּה כָּל מִקְדָּרָא וְלֹא כָּל דִּיהָ בְּקוֹ אַח לֹא פִּדָּה יִפְדָּה אִישׁ (תַּהֲלִים מִיט חֵי) וְיִקֵּר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם (שֵׁם מִיט טִי) הִיא הִיא אֱלֹהִימִיָּהּ וְאַפֵּא אֵלִם אֶלְדִּינִיא אֶלְעוּיִן עָלֶיהָ תּוֹאֵב 15 פִּי אֶלְאֲזֵרָה פִּלִּים הִי חִמִּיהָ וְלֹא מַצִּיבָהּ לֹאֲנָה עֵנֵר אֶלְנַעִים מִקָּאֵם אֶלְחֵלֶם.

19 אֶיִצְאִפָּה סִכָּאךְ פִּי וְקַת אֶלְצֵר לֹא וְלֹא כָּל תִּאֲיִיד קִוָּה: 20 וְלֹא תִתְשׁוּף עָלִי מֶרְ אֶלְלִיל אֵן יִדְכָּל שְׁעָבָא מִכָּאֵךְ פִּי אֶלְמַךְ: 21 אַחֲדֵר לֹא תוֹלֵ אֱלִי אֶלְגֵּל פֶּאֲנֵךְ תַּחֲתָאֲרָ דִּלְךָ מִן עֲדָאֲכֵךְ: קָאֵל לָהּ לֹא תַתְמַנִּי אֵן יִדְכָּל גִּירְךָ פִּי הִיא אֶלְאֵלִם מִכָּאֵךְ פֶּאֲנֵךְ קִד תַּחֲתָאֲרָ 20 דִּלְךָ מִמָּא אֲנִי פִּיהָ מִן אֶלְעוֹדָב הִיא קוֹ אֶל תִּשְׁאָף הַשְּׁמֵר פִּלֹּא תַפְעַל פֶּאֲנֵךְ אֲנִי תַתְמַנִּי אֵן יִכּוֹנוּ פִּי אֶלְנַעֲמָה דוֹנֵךְ. וַפִּסְתָּר הַלִּילָה עָלִי מֶרְ אֶלְלִיל מַחֲלָ בְּקֵר עָלִי מֶרְ אֶלְנָהֵר.

B 1 ואֲנִי אֶזְכֹּר מִן אֲלֵצִיק אֱלִי סעָה | 2 (וודע) B וּצֵעַ | 11 (יוחך) BD יוֹחֵךְ | B אֱלִי כַּפִּיאִיהָ וְלֹא תִתְשׁוּף עֲנָה | O תִּמִּיל עֵנֵךְ | BD 16 אֶיִצְאִפָּה | B 17 פִּי אֶלְאֵלִם | (תול) B תוֹל | O 18 פֶּאֲנֵךְ לֹא תַתְחָאֲרָ.

16. ביאור: אמר לאיוב: לא יסרך האל אלא למען יסיתך ויעבידך מן הער אל בית המרחב אשר אין בו מצוקה ולמען ישים שלחןך מלא דשן. ופירשתי הסיתך העבידך כאשר אמר ביהושפט ויסיתם אלהים ממנו. וקרא גמול העולם הבא דשן כאמרו ותתענג בדשן נפשכם.
17. ביאור: כלומר כבר הלכת אחר הכופרים והרשעים ועל פי דעתם תרשיע דינו אני? שלא דברת בזה בלשון ברור ואחר כן אמר לו.
18. ביאור: אמר לו הצרה והרעה והחמה אינה כי אם עונש האל אשר לא יעבידך ממנו כל שיעור וכל כפר כאמרו אח לא פדה ופדה איש ויקר פדיון נפשם. והעונש הזה הוא חמה אבל יסורי העולם הזה אשר תמורתם ינתן לו גמול בעולם הבא אינם חמה ולא רעה כי הם אצל הטוב לכל במקום החסד. (עיין פ"י הגאון למשלי י' ל"ח).
19. פ"י הפסוק: היערוך אליו שוער (כלומר נדבותר) בעת צר לא וגם לא כל מאמץ כח.
20. פ"י הפסוק: ואל תשאף אל עבדך הלילה אם יבוא עם תחתך ביסוריו.
21. ביאור: אמר לו לא תתאוה שיבוא וולתך ביסורים האלה תחתך כי אתה

לו.

- 1 תם זמד אליהוא וקאל: 2 ארקב לי קלילא חתי אצברך באן
 קד בקי ללה עלך בלאם: 3 ארפע טני אלי בעיד ואעטי צאנעי אלעדל
 באלאקראר: 4 ועלי חקיקה אן בלאמי לים בכאטל ואני מעך צחיה
 אלמערפה: 5 אעלם אן אלטאיק כביר ולא יוחד פי בלקה והו כתיר
 קוה אלעלם: 6 ולא יחי טאלמא עלי אבאחתה דלך וחבם אלצעפא⁵
 יעטיהם: 7 ולא ינקן מן אלצאלח ענאיתה ולא מן אלמלוך פי
 אלבראסי בל יגלסחם ללאבד פישמכון: 8 ואן אסתחקו אן יכונו
 מאסורין באלאגלאל ויעלקו בחבאל אלעדאב: 9 פאנה יצברחם
 בפעלהם ובדנובהם אד יתברון:
 10 אהסע פי הדיה אלמקאלה פי באב אלחעייץ כתירא וקדם קבל דלך קולה פי
 אלחואב ואלעקאב ואלאנדאר וקבל אלחובא והו קולה לא יגרע באב אלחואב ואם
 אסורים אלעקאב ויגר להם אלאנדאר.
 10 ויתקדם אליהם פי אלדאב ויקול להם אן ירגעו מן גלהם:
 11 פאן הם סמעו וטאעו פאנהם יפנון איאמהם פי ליר וסניהם פי
 נעים: 12 ואן הם יסמעו פי אלבעת ימרו ויתופו בגיר שעור בה: 15
 13 ואלדנסו אלקלב יצרון אלגצב ולא יסתגיתון ממא אסרהם דלך:
 14 ונפוסהם תמות פי חאל אלצבא וחיותהם פי חאל אלמאנה:
 קי בקדשים יעני סך אלעציאן וקד ישא אללה כתר עמר אלעצאה.
 15 וממא סבילה אן יכלין אלצעף מן צעפה לדלך יתקדם
 1 Q פאור אליהוא | B פאן בקי | O 2 אלי בער | B 3 ואנא מעך |
 4 (כתיר) O כביר | BD 8 פי אלאגלאל | BD ויעלקו | O 13 פי חאל אלדאב | BD
 ירגעו | BD 15 יסמעו . . . יברון ויתופו | 17 (תמות) B תסתופי.

8. חוסיף בסוף הפסוק: כהודאה.
 4. פי תמים דעות עמד: וכי אני עמד תמים דעה. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר
 ב' נס' אר"ד (דף 109).
 5. פי הן אל כביר לא ימאס: דע כי חאל כביר ולא ימאס ברואיו.
 6. אחר לא יחיה רשע חוסיף: אף על פי שהתיר זה (ר"ל שהתיר חאל טובת הרשעים).
 8. פי ואם אסורים: ואם ראויים הם להיות אסורים.
 9. ביאור: כמאמר הזה הרחיב לדבר הרבה על הטבת התמורה והקדים לדבר על
 הנמול והעונש והאזהרה והתשובה. פסוק לא יגרע הוא שער התשובה ואם אסורים העונש ויגר
 להם האזהרה.
 14. פי בנער: בענין הנעורים. ופי' בקדשים: בענין הזמה. — ביאור: אמרו בקדשים
 ר"ל שטת הפשע. ופעמים שיחפזין חאל להרכות ימי חיי הפושעים.
 15. פי הפסוק: וממה שדרכו לחליץ עני מעניו לכן יגלה אונם בלחץ.

קו' הבט שמים אם חטאת אם צדקת קאל דלך למא סמעה מן כלאם איוב
ווצפה נפסה בנאיא אלצלאלח פקאל לה לים ינבני אן תתעטס בין ידי רבך לאן
צלאלחך לים ינפעה הו ואנמא ינפעך אנת וכדלך לא יצרה לטאוך בל אנמא יצרך פי
נפסך פעאתכה בהדא עלי מא הכאה פי מקאלתה אלחאלתה מן כי אמלט עני משוע
5 (כ"ט י"ב) אלי אכר אלפצל ופי קו' מי יתן לי (ל"א ל"ה) קאל לה לים כל מן
תמני אן יסמע מנה סמע מנה לאן האהנא קומא יטלמון גירהם פאדאהם טלמו פי
אנפסהם לם יסמע אללה מנהם בקו' מרוב עשוקים ויעיקו שם יצעקו ולא יענה וכמא
כאן האהנא קום לא יסמע מנהם עקאבא להם כאן האהנא קום לא יסמע [מנהם]
מחנה להם לאנה עדל לא גור ענדה לקו' אך שוא וגו'.

10 13 אמא אלזור פאן אלטאיק לא יסמעה סמאע תצויב ואלכאפי
לא יראה ראי תגויו: 14 פאן קלת אנך לא תרי דלך פחאכמני בין ידיה
ואצבר עלי אלגואב: 15 ואלאן פאנמא איוב לים ירי דלך לאנה עדד
מצאיכה ולם יעלם אן ראהתהא כתירא גרא:

פצה ען אלעויף פי הדא אלפצל בקו' ועתה כי אין יעני איוב אנה אנמא
15 עדר אלאמה וועה ואנך ינרב נפסה ויסתנית ולו עלם אן ראהתה כבירה לצבר עלי
מא נאלה.

16 פמנהא צאר איוב יתכלם פאה באלהבא ויכתר כלאמה בגיר
מערפה:

תם אבתרא אליהוא במקלה ראבעה וועם אן איוב לא גואב לה עליהא
20 ולדלך אבתרא פיהא ויוסף לאן אלואויל כאנת [פי] חק גואב ג' מקאלאת איוב והיה
זיארד עליהא.

11 O רוא תגויו | D אן קלת אנת.

תועיל לו ואיננה מועילה כי אם לך וכן לא תוּק לו חטאתך כי איננה מזקת כי אם אותך בעצמך
והוכיחו בזה על מה שאמר במאמרו השלישי מן כי אמלט עני משוע עד סוף הפרק ובאמרו
מי יתן לי שומע לי. אמר לו אליהוא לא כל מי שיאווה שושמעו לו שומעין לו כי יש אנשים
העושקים זולתם והנה הם עשקו את עצמם והאל לא ישמע להם כאמרו מרוב עשוקים ויעיקו
שם יצעקו ולא יענה. וכאשר יש שם אנשים אשר לא ישמעו להם לעצמם כי יש אנשים שלא
ישמעו להם לנסותם כי הוא צדיק אין עול אצלו לאמרו אך שוא וגו'.

18. פי' הפסוק: אך השוא לא ישמענו האל שמועת הישרה (ר"ל כאלו ישר בעיניו)
ולא יראנו ראית התרה (כאלו התירו).

14. פי' הפסוק: ואם תאמר שאתה לא תראה זה דין (התוכח) עמי לפניו ותוחיל לחשובתו.
15. פי' הפסוק: ועתה אינו רואה זה כי הוא פקד (מנה) יסוריו ולא ידע כי הנפשו
מהם רב מאוד. — ביאור: בזאת הפרשה חוה דעתו הברורה בהטבת תמורה באמרו ועתה כי
אין וגו' רוצה לומר שאיוב מנה יסוריו ומכאוביו והחל לזעוק על עצמו ולשוע ואלו ידע
שכנותו (בעולם הבא) רבה מאד היה כובל את מה שבא עליו. — פי' פש כמו שהביא
הראב"ע בשם יש אומרים: מלשון מנוחה והוא חסר נו"ן מן ונפש והענין בשביל שאין לו דעת
לאיוב פקד אפו ולא ידע כי מנוחת שכרו הרבה.

16. ביאור: אחרי כן החל אליהוא מאמר רביעי ואמר שאין לאיוב מענה עליו ובעבור
זה החל בו ויוסף כי מאמריו הראשונים היו במשפט מענה על שלשה מאמרי איוב אבל זה
תוספת עליהם.

לה.

1 ואבתדא אליהוא וקאל: 2 הל הדא קול תחסבה חבמא אִנְך
תקול אנא אעדל מן אלטאיק: 3 אן תקול אִי רבח לי מן צלאחי ומא
אנתפע מן תרך זטיתי: 4 אנא ארד עליך כלאמא ועלי אצחאבך מעך:
קאל אליהוא הדא אלפסוק גואבא למא כִנָּא קִדְמנאח פי צדר הדא אלבתאב
מן אלמקאלחין אלתין אחרהמא קול איוב והו אן אללה יסעד וישקי כיף שא לא 5
עלה לזלך גיר מראדה ואלאזרי אלתו כאן יקולחא אצחאבה והו אן אללה לא יולם
עבאדה אלא עלי ולל סלף מנהם ונמיעא זטו בזלך קו' אליהוא לאיוב אני
אשיבך מלין.

5 אקול אלתפת אלי אלסמא ואנטרהא ואלמח אלשוואהק כיף הי
אשמך מנך: 6 פאן אלטאת מא תפעל בה ואן כתררת לזנובך מא תצנע 10
בה: 7 ובזלך אן צלחת מא אלדי תעטיה או מא יאבד מן ירך עלי
כל האל: 8 אִנְמא יצר טלאהך לאנסאן מתלך וינפע צלאהך לאדמִי
מתלך: 9 ואעלם אִנְה מן כתררה מא יצרך אלמגשומון ויגִלתון מן דראע
מן הו אכתר מנהם: 10 ולם יקל אין אללה צאנענא אלמלזמנא 15
תמגידה עלי מִר אלליל: 11 אלמעלִננא אכתר מן בהאים אלארין מן
טאיר אלסמא יחכמנא: 12 בזאך הם יצרזון הנאך מן קבל אקתדאר
מן הם אשר מנהם פלא יגיבהם:

Q 1 פאגאב | B הל הווי קול חסבתה חבמא אִנְך | O 11 יאבדה | DQ 12

ובזלך ינפע | Q לארמִי בשכה | Q 15 הו אכתר מנהם חאיידיא | DQ צאנענא מנא |
BO 18 מן הו אשר.

און ולא עוד אלא שיש לחוש כי יוסף על חטאתו פשע. אחרי כן אמר אליהוא כאמר
שלישי שענה בו לאיוב על מאמרו השלישי אשר הוא מו יתגני והוא אשר שבת בלדר מלענות
עליו ואמר.

4. ביאור: אמר אליהוא את הפסוק הזה לתשובה על שני המאמרים שהקדמנום בפתיחת
הספר הזה האחר מהם מה שאמר איוב והוא שהאל יצליח ויוצער איך שירצה אין סבה לזה
וזלתי הפעו והאחר מה שאמרו חבריו והוא שהאל לא יסר עבדיו אלא על פשעים שקדמו מהם
וכלם יסגנו בדעתם וכן אמר אליהוא לאיוב אני אשיבך מלים וגו'.

7. הוספה בסוף הפסוק: על כל פנים והוא נמשך לפסוק שאחריו: (8) לא יזיק רשעך
כי אם לאיש כסוך ולא תועיל צדקתך כי אם לכן אדם כסוך.

9. מ' הפסוק: ודע שהוא מרב מה שיועקו העשוקים וישועו מזרוע רבים מהם. ועיין
מה שכתב הגאון בסוף מאמר ה' מסי' או"ד: ורוב העשוקים יותר קשה כי עושק אלף איש
באלף וזו יותר קשה משיעשק בהם חמש מאות איש כמ"ש מרוב ע' ויעיקו.

10. מ' טתן זמירות בלילה: המחייבנו לזמר לו על עבוד הלילה. ודונש בתשובותיו
ס' כ"ד הביא מורש הגאון וז': עשה נותן זמירות בלילה שהוא הקב"ה שעשה את הכל
והם מזמרים לו.

12. מ' הפסוק: כן יעקו שם מפני גאון רעים מהם ולא יענה אותם.

12—5. ביאור: אמר הבט שמים וגו' אם צדקת וגו' בעבור מה ששמע מדברי איוב
ותארו את עצמו בתכלית הצדקה. אמר לו אין ראוי שתתפאר לפני אלהיך כי צדקתך לא

יָקוּל כִּד חִמְלַת כְּלָקִי פִּלֵּא אֶהְלִכְתֶּהֶם: ³² פֶּמֶן גִּיר אֲנִי אֶעֱלֶם אֶנֶת
דִּלְנִי פֶּאֶן כִּנֵּת פִּעֲלַת גִּזְרֵא לֹא אֶעֱאֹדֶה: ³³ וּבַעַד הֵל מִן עֲנֹדֶךָ
יִכְמֹלֶהָ חֵין תִּזְהַד פִּי שִׁי וְתִזְעַם אֲנִי אֶלֹדִי תִכְתָּאֵר לֹא אֲנִי פִּמֵּא
עֲרַפְתָּה תְּכַלֵּם בִּה:

⁵ קֹאֵל אֱלֹהִים הִזָּה אֱלֹנִי פִּואֶסִיק רִד־[א] עֲלִי מֵא כֶּאֱנִי אִיֹּב יִטֵּן אִנֶּה לֹא עֲוִין
עֲלִי אֶלֹאֵם אֶלְמַחְרָתָהּ פִּי אֶלְעִבֵּד לֹא עֲלִי דִנָּב וְהִי כִי אֵל אֶל הָאֶמֶר בִּלְעָדִי אַחֲוָה
הַמַּעֲמֵךְ וּמַעֲנֵהֶמָּה (צִ"ל וּמַעֲנֵהֶמָּה) אֵן לֵלֶה אֵן יִדְבֵּר כְּלָקָה בִּאִ"ה אֶלְמַצְאֵלֶשׁ שֶׁא
פִּאֹדָא שֶׁא אֵן יִנַּעַם עֲלֵיהֶם נַעֲמָה תְּעוּיִין כַּעַד אֶלֹאֵם פִּלִּים לֶהֶם אֵן יִקוּלוּן כֹּל יִנַּעַם
עֲלֵינָא אֶבְתֵּרָא כִּלֵּא אֶלֶם וּפִי דִלֶךְ קֹאֵל אֱלֹהִים בִּלְעָדִי אַחֲוָה אֶתָּה הוֹרֵנִי יַעֲנִי אֲנִי
¹⁰ קִד אֶקְמֵת נַפְסִי מִחֲתָנָא לֵלֶה פֶּאֶן יִכּוֹן הֶהֱנֵא בֵּאֵב קִד כְּפִי עֲנִי פִּרְלֵנִי עֲלֵיהֶּ וְאֵן אֶכּוֹן
אֲנִי קִד אַחֲתָנָת בְּשִׁי הוּא תְּנִיֹר לֶם אַעֲרֵ אֶלֶאֱן אַחֲתָנָה בִּה. וְאֶלְגֵּרִין פִּי קוּלָה הַמַּעֲמֵךְ
יִשְׁלַמְנָה הוּא תְּדַבֵּר אֶלְעֵאֶלֶם קֹאֵל לֶה הֵל אֶנֶת אֶלְמַצְתָּאֵר לְתַרְבִּירָה חֲתִי תַצְרָף שִׁיא
מֵא אֵן כֶּאֱנִי עֲנֹדֶךָ מַעֲרַפָּה בְּדִלֶךְ פֶּקֶל. אֲנִשִּׁי וְנִי.

³⁴ אֲנִי אֶעֱלֶם אֵן דִּוִּי אֶלְעֵלֶם יִקוּלוּן לִי צִדֵּק וְאֶלְרָגֵל אֶלְחִכִּים
¹⁵ יִקְבֵּל מִנִּי: ³⁵ וְאִמָּא אִיֹּב פִּלִּים כִּמַּעֲרַפָּה יִקוּל דִּלֶךְ וּכְלֵאֲמָה פִּיה לִים
בִּמַּעֲקוּל: ³⁶ וְלוֹ שֶׁא מִן יִשָּׂא אֵן יִמְתַּחֵן אִיֹּב אֱלִי אֶלְגֵּאִיָּהּ פִּי אֶלְרִד־
עֲלִי דִוִּי אֶלְגֵּל: ³⁷ לִכֶּאֱן יִזִּיד עֲלִי כְּמִיתָה דִּנְבֵּא חֶסֶדֶךָ פִּיה מֵא הוּא בִּינְנָא
וְיִכְתֹּר אֶקוּאֵלָה עֲלִי אֶלְמֵאִיק:

²⁰ מַעֲנִי קוּלָה אֲבִי יִבְחֵן אִיֹּב הוּא אֵן אִיֹּב קִד צֶאֱק בִּה דִּרְגָא פִּי קִבּוּל מֵא יִחֲאֵה
אֶלְמַחְרָדִין פִּכִּיף לוֹ כֶּאֱנִי הוּא אֶלְמַחְרָדִי אֶלְמַחְרָתָהּ לִלְמַחְרָדִין וְאֶלְרִד־ עֲלֵיהֶם אֶלְדִּין הֶם
אֲנִשִּׁי אֵוֹן כֶּאֱנִי אֶלְאֶמֶר בִּה אֶצִּיק וְאֶצַּעֲב כֹּל כֶּאֱנִי יִתְכַּוֶּה עֲלֵיהֶּ אֵן יוֹסִיף עַל חֲטָאתוֹ
פִּשְׁעֵה. תֵּם קֹאֵל אֱלֹהִים מַקְאֵלָה תֵּאֲלָתָהּ אֶגָּאֵב אִיֹּב פִּיהָ עֵן מַקְאֵלָה אֶלְחֵלָתָהּ
אֶלְתִּי הִי מִי יִתְנִי (כִּ"ט ב') אֶלְתִּי אֶנְקַטֵּעַ פִּיהָ בִּלְדֵּר פֶּקֶאֵל.

15 (דִּלֶךְ) BO חסר | (פִּיה) B חסר | OB 16 וְלוֹ שֶׁא מַנְשִׁי | Q 17 לִכֶּאֱן אֶלֶאֱן

יִזִּיד | OB לִכֶּן.

33—31. בִּיאֹר: אֶמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה לְחִשּׁוֹב עַל מַה שֶּׁהִיא אִיֹּב הוֹשֵׁב
שְׁאִין תְּשֻׁלֹּם עַל הַיּוֹסֻרוֹם הַהוּם כַּעֲבֵד מִבְּלִי עֵין. וְעִנְיָנִים שֶׁבִּרְשׁוֹת הָאֵל לְהַנְחִיג בִּרְאוּיוֹ בִּיאֹר
תִּקּוֹן שִׁירָצָה וְאֵם יִרְצֵה שְׁיִיטִיב לֶהֶם הַטֵּבַת תְּמוּרָה אַחֵר יִסְרוּ אוֹתָם אֵין לֶהֶם לוֹמֵר נִרְצָה
שְׁיִיטִיב לֹנוֹ תַּחֲלָה בְּלִי יוֹסֻרוֹן. וְכֹזֶה אֶמֶר אֱלֹהִים בִּלְעָדִי אַחֲוָה אֶתָּה הוֹרֵנִי ר"ל אֲנִכִּי כִּכֵּר
הַשְׁתַּדְּלִיתִי לְהַבִּיא רֵאוּיוֹת לֹאֵל וְאֵם יֵשׁ פֶּה שֶׁעַר שְׁנַעֲלָם מִמּוֹנֵי הוֹרֵנִי עֲלִיו וְאֵם הִייתִי מִבִּיא רֵאוּיָה
מִדְּבַר שֶׁהוּא עוֹל לֹא אֶשׁוּב עִתָּה לְהַבִּיא מִמּוֹנֵי רֵאוּיָה. וְהַכּוֹנֵה בִּאֶמְרוֹ הַמַּעֲמֵךְ יִשְׁלַמְנָה הוּא הַנְּהַגַּת
הָעוֹלָם אֶמֶר לוֹ אֱלֹהִים הָאֵתָּה הוּא הַבּוֹחֵר הַנְּהַגְתּוֹ עַד שֶׁתִּגְזֹר עַל דְּבַר אֵם יֵשׁ לָךְ בּוֹ יִדְעִיהָ
רַבֵּר.

34. פִּי אֲנִשִּׁי לִכֵּב יִאֲמְרוּ לִי: אֲנִי יִרְעִיתִי שֶׁאֲנִשִּׁי לִכֵּב יִאֲמְרוּ לִי צִדֵּק.

37 - 36. פִּי הַפְּסוּקִים: וְלֹא רָצָה מִי שֶׁרָצָה לְבַחֵן אֶת אִיֹּב עַד נִצַּח בַּחֲשׁוֹב עַל אֲנִשִּׁי
אֵוֹן הִיא מוֹסִיף עַל חֲטָאתוֹ פִּשְׁעֵה דִּי לָךְ בּוֹ מַה שֶּׁהוּא בִּינְיָנוּ וְיִרְכֵּה אֶמְרוֹם לֹאֵל. — בִּיאֹר:
עֵינִי אֶמֶר אֲבִי יִבְחֵן הוּא שֶׁאִיֹּב כִּכֵּר בֵּאֵ בְּמַצּוֹק בְּשִׁמְעוֹ מַה שֶּׁיּוֹבִיא עֲלָיו רֵאוּיָה הַמֵּאֲמִינִים וְכֹל
שֶׁכֵּן שִׁיבָא בְּמַצּוֹק וְשִׁיקְשָׁה לוֹ אֵם הִיא מוֹטֵל עֲלָיו לְחִשּׁוֹב בִּרְאוּיוֹת עַל הַכּוֹפְרִים אֲשֶׁר הֶם אֲנִשִּׁי

שרים לאִן אֱלֹדִי יִחַבֵּי לֹא יִכּוֹן אֵלֵא לִגִּי אֲמֹר וְהִי אֶלְצֹף וְאֶלְחִיבָהּ [קֹאֵל פְּנֵי שָׂרִים]
וְאֶלְתָּאֲנִי אֶלְגִּבָּהּ קֹאֵל וְלֹא נִכְר שׁוּעַ לִפְנֵי דֵל וְאֶלְגִּי אֶלְזֹלָה וִינְשׁוּי תַּחַת וְלֹא נִכְר
שׁוּעַ וְאֶלְכֹאֲרִי תַעִי פִּמְחֹאֲשִׁי עֵן גִּמְעֵי דִלְךָ. וְכֹאֵן קִד קֹדֶם קִבְלָה דִּי חֲנֵג אֲכָר אֶלְאֹלִי
הֶאֱף שׁוֹנֵא מִשְׁפֵּט יִחְבֵּשׁ יַעֲנִי אֵן אֶלְגֹּאֲרִי וְשֹׂאֲנִי אֶלְחֵבִם לֹא תִנְגְּבֵר אֲמֹרָה וְלֹא
תַּחֲבֵת בְּקִי לֹא יִכּוֹן אֲדָם בִּרְשָׁע (מִשְׁלִי יִיב ג') וְאֶלְתָּאֲנִיָּהּ וְאֵם צִדִּיק כְּבִיר תִּרְשָׁעִי 5
יַעֲנִי אֵן אֲמֹרָה תַעִי לֹא יִמְכֵּן אֵן יִשְׁעֵן עֲלֶיהָ פִּיהּ וְאֶלְגִּי הֶאֱמֵר לְמֶלֶךְ בְּלִיעֵל מִן
אֶלְמַחֲאֵל אֵן יִסְתַּחֲקֵךְ אֶלְמֶלֶךְ מִן הוּ פִּאֲגֵר וְאֶמָּא יִכּוֹן דִּלְךָ תִּגְלָבֵא פִי מֵא בִין
אֶלְנָאִם. וְאֶלְדִּי רִשָּׁע אֵל נְדִיבִים לֹאִן אֶלְנִדְבָהּ הִי אַעֲטֵא אֶלְשִׁי פֹק אֶלְאֶסְתַּחֲתַקֵּא
פִּלֵּא יִקְאֵל לְלַמְעֵטִי שִׁי אֲנֵה מִתְבָּרַע וְקִד בְּקִי עֲלֶיהָ מִן וְפֹא אֶלְחֶךְ שִׁי פִּהֲרָה אֱלֹדִי
וְנֹוֹה אֱלֹדִי גִעְלָהּ אֱלִיהוּא חֲנֵגֵּא לְלַתְעִדִּיל. 10

20 פִּמְנָהִם מִן יָמוֹת טִרְפָּהּ פִּי נִצַּף אֶלְלִיל יִהְיֶה קוֹם פִּיגּוּזוֹן וִיזִילוֹן
אֶלְאֶגְלָא בְּגִיר קִדְרָה מִנְהֵם: 21 מִמָּא עֲלֵמָה עֲלִי טִרִיק כֹּל אֲמֵר וְגִמְעֵי
זִטָּאָה יִנְטָרָהּ: 22 וְלִים טִלָּאִם וְלֹא גִבִּם יִנְסַתֵּר הֶנֶאֱךְ פִּעֲלָהּ אֶלְגִּלָּ:
23 כִּמָּא אֲנֵה לִים שִׁי אֵיבָא יַעֲרֵר עֲלִי אֲמֵר יִמְכְּנָה אֶלְמַסִּיר אֱלִי אֶלְטֹאִיק
פִּי אֶלְחֵבִם: 24 יִרֹעַ אֶלְאֶגְלָא כֹּלֵא נִהֲאִיָּהּ וִיוֹקָה אֶלְכִּירִין מִכֹּאֲנָהִם: 15
25 לְדִלְךָ מִמָּא יִתְבַּת אַעֲמֵאֲלָהִם יִקְלָב זִמְאָנָהִם פִּינְכִפְצִין: 26 וְפִי מִכֹּאֵן
אֶלְטֹאֲלִמִין קִד סִפְקָהִם פִּי מוֹצֵעַ אֶלְשִׁאמְתִּין: 27 דִּלְךָ עֲלִי מֵא זֹאֵלֵי מִן
טֹאעֲתָה וְלִם יַעֲקִלוּ שִׁיא מִן סִירָה: 28 וּזְעֵל אֱלִיהָ צִרְאָךְ אֶלְפִקִּיר
וְסַמַּע צִרְאָךְ אֶלְצַעֲפֹא: 29 וְהוּ אֵדֵא יִקְרָר קוֹמֵא מִן יִגְלִבְהֵם וְאֵן חֲגֵב
רַחֲמָתָה עֲנָהִם מִן יִרְאָהָ דִּאָךְ בֹּאֲלִסוּא עֲלִי אֲדַמִּי פִּרְאֵד אֹו אֲמָהּ: 20
30 זִלָּאֲךָ אֶלְמֶלֶךְ אֶלְאֲדַמִּי אֶלְמִרְאִי וְאֹוֹדֵאֲךָ אֶלְשַׁעוּב: 31 וְלֵלָה אֵן

11 G⁴ וִיזִילוֹן | 14 (אֵיבָא) B חֶסֶר | (יִמְכְּנָה) OQ G⁴ יִמְנֵעָה | 15 Q יִרֹעַ |

16 B וְקִלָּב | 17 Q אֶלְשִׁאמְתִּין אֶלְנִאֲסִרִין | 18 Q וּזְעֵל אֱלִיהָ . . . וְסַמַּע | 19 B הוּא
יִקְרָר | 20 (אֲדַמִּי) Q חֶסֶר | וְלֵלָה יִקּוּל.

וְהֵאֵסִיפָה עַל זֶה אֲמֵר פְּנֵי שָׂרִים וְהַשְׁנִי הַחֲמִדָה עַל זֶה אֲמֵר וְלֹא נִכְר שׁוּעַ לִפְנֵי דֵל וְהַשְׁלִישִׁי
חֲסוֹן דַּעַת וְהוּא נִכְלָל בְּאִמְרוֹ וְלֹא נִכְר שׁוּעַ וְהַבּוּרָא יִתִּי חֲלִילָה לוֹ מִכָּל אֵלֵה. וְכִכֵּר הַקְדִּים
לִפְנֵי זֶה אַרְבַּע רְאוּת אַחֲרוֹת. הָרִאשׁוֹנָה הֶאֱף שׁוֹנֵא מִשְׁפֵּט יִחְבֵּשׁ ר"ל שֶׁהַמְעוּל וְשׁוֹנֵא הַמִּשְׁפָּט
לֹא יִחְבֵּשׁוּ דְבָרָיו וְלֹא יִתְקִימוּ כְאִמְרוֹ לֹא יִכּוֹן אֲדָם בִּרְשָׁע. וְהַשְׁנִית וְאֵם צִדִּיק כְּבִיר תִּרְשָׁעִי ר"ל
שֶׁדְּבָרָיו יִתְעַלֶּה אוֹ אִפְשֵׁר לְהוֹצִיא דְבָהּ עֲלָיו בְּעִבְרוֹם. וְהַשְׁלִישִׁית הֶאֱמֵר לְמֶלֶךְ בְּלִיעֵל מִן הַשֶּׁקֶר
הוּא שִׁיחִיָּה רְאוּי לְמַלְכוּת מִי שֶׁהוּא בְּלִיעֵל וְלֹא יִהְיֶה זֶה אֵלֵא בְּהַתְגַּבְּרוֹ בִּין בְּנֵי אֲדָם. וְהַרְבִּיעִית
רִשָּׁע אֵל נְדִיבִים כִּי הִנְדְּבָהּ הִיא תַת דְּבַר לְמַעַלָּה מִמָּה שֶׁרְאוּי לְתַתּוֹ וְלֹא יִאֲמַר עַל מִי שְׁנוֹתָן
דְּבַר מִתְגַּדֵּב אִם נִשְׁאָר עֲלָיו דְּבַר מִטָּה שֶׁהוּא חַיִּיב לְתַתּוֹ. אֵלֵה הַשְּׁבִיעָה פְּנִים שֶׁשֶּׁם אוֹתָם
אֱלִיהוּא רְאוּת לְצִדִּיק הַדִּין (וְעִיֵּן כִּה שֶׁבַת הַגָּאוֹן בִּשְׁעַר ו' מִס' אִוִּיד דף 197). — פִּי שׁוּעַ
נְדִיב לֵב וְהַפִּי הוּא הַכִּיָּא דּוֹנֵשׁ בְּתִשְׁבּוּתָיו ס"י ע"ח: שׁוּעַ הוּא הַנְּדִיב לֵב כְּדֹכְתִּיב וְלִכְלִי לֹא
יִאֲמַר שׁוּעַ.

20. פִּי רִנֵּעַ מוֹתוֹ: יֵשׁ מִטָּה מִי שִׁמּוֹת רִנֵּעַ. וְפִי לֹא בִיר: בִּלָּא יִכּוֹלֵת מוֹהֵם.

28. פִּי הַסִּפּוֹק: כִּמּוֹ שֶׁאֵין דְּבַר עוֹד שִׁישִׁים עַל אוֹיֵשׁ אִשֶּׁר בּוֹ יוּכַל לְהֹלֵךְ אֵל אֶל בְּמִשְׁפָּט.

25. פִּי הַסִּפּוֹק: לִכֵּן מִטָּה שִׁיכִיר מַעֲשֵׂיהֶם יִהְיֶה זִמְנָם וְיִשְׁפֹּל.

30. פִּי מִכְלָךְ אֲדָם: מִשְׁנֵה מִכְלָךְ בִּישָׁר וְדָם.

- 7 פא' רגל מתל איוב ישרב אלהו מתלא כשרב אלמא:
8 ותטרך ליצחב פעלה אלגל וימצי מע דוי אלטלם: 9 אד קאל לא
ירבא אלמר אן יעוצה אללה:
[פסרת] ברצותו תעויצא מתל אז תרצה הארין (ויקרא כ"ז ל"ד) מן אלופא
5 ואלתעייץ.
- 10 לדלך יא דוי אלעלם אסמעו מני אן אלטאיק מעאד מן אלטלם
ואלכאפי מן אלגור:
יריד בהרא מא אראד בקולה שמעו חכמים מלי (ב').
- 11 בל פעל אלאדמי יכאפיה בה וכסביל אלמר יוגדה: 12 ומן
אלחק איצא אן אלטאיק לא יטלם ואלכאפי לא יעוג אלחכס: 13 ומן
וכלה עלי אלארין ומן בסבבה ציר אלדניא באסרהא:
יתצל קי מי פקד עליו במא קבלה והו ושדי לא יעות משפט פוצל בה מא
בערה וקאל אנה לא יעוג חכס מן בסבבה כלק אלדניא כללה ומן לו צרף אליה
באלה להלך.
- 14 פכין יצרף אליה באלה והו רוחה ונסמתה אליה יצמהא: 15
15 פיתופי גמיע אלכשריין ואלאדמי ירגע אלי אלתראב: 16 ואן פהמת
פאסמע הדה ואנצת צות כלאמי פיהא: 17 כיף יכון שאני אלחכס יגבר
אמרה או אלעדל אלכביר תפלג עליה: 18 איקאל ללמלך פאגור או
ללסכי טאלם: 19 אלדי לא יחאבי אלרוסא ולא יתבת אלסכי בחצרה
20 אלפקיר אד גמיעהם צניעתה:
- אורר עליה פי הדה אלפואסיק סבע חגג פי נפי אלגור ג' מנהא אצול ור'
פרוע. פאמא אלג' אצול פהי אלדי גמעהא פי פסוק ואחר וקאל אשר לא נשא פני
2 B אלי צאחב פאעלה אלגל D לאצחאב פ' אלגל | 9 (בה) D חסר | B ומע
אלחק | 15 (יצרף) O יציר | (יצמהא) B יצמתה | 16 (גמיע) G⁴ חסר | 17 (צות) G⁴ חסר |
(פיהא) B בה | 19 G⁴ לס יחאב . . . ולם יתבת.
- שהחסרון הזה אינו על חובה שקדמה מאתו וזה אמרו בלי פשע, ולפי זה היה המעשה דבר בלי
מעם כי איננו לא בעבור מה שעבר ולא בעבור מה שיבוא אבל החכם חלילה לו מדבר בלי מעם.
7. בתרגומו הוסיף: על דרך משל.
9. ביאור: פורשתי ברצותו בלשון תת תמורה כמו אז תרצה הארץ שהוא מענין תשלום
ותמורה. — שם תרגם הגאון תרצה "תסתופי" ר"ל תשלם.
10. ביאור: רצה בזה מה שרצה באמרו שמעו חכמים מלי.
12. ביאור: אמרו מי פקד עליו מתחבר אל מה שלפניו ושדי לא יעות משפט ויחבר
עמו מה שאחריו [אם ישום אליו]. אמר אליהוא שדי לא יעות משפט מי שבגללו ברא העולם
הזה כלו ומי שואבד אם ישים אליו לבו.
17—19. ביאור: שם לפניו באלה הפסוקים שבע ראיות על הרחקת העול מאל שלש
מהן שרשים וארבע ענפים. והשרשים השלשה הם אשר קבצם בפסוק אחר ואמר אשר לא
נשא פני שרים כי מי שנושא פנים לא יעשה זה אלא בעבור שלשה דברים הא' מהם היראה

לד.

1 פאנאב אליהוא וקאל: 2 איהא אלחכמא אסמעו בלאמי ויא
עלמא אנצתו לי:

אלאליק באן יבון מעני אליהוא פי מא צדר שמעו חכמים מלי הו אן איוב
כאן קד קאל פי מקאלתה אלחאניא אן חכמא נעמא אללה עלי עבארה ואילאמה
להם לא ילחקרא אלנאטקון ולא ידרכונה ואנמא הו אלמנפרד בהא קנ' והחכמה 5
מאין תבוא (כ"ח ב') תם קאל אלהים הבין דרכה (כ"ח ב') פקאל לה אליהוא הודא
אנארי אלחכמא ואלעלמא חתי יעדפונך אנם קד לחקו היה אלחכמא ואדרכונה
הו קנ' כי און וכו'.

3 לאן אלסמע ימתחן אלבלאם כמא ידוק אלחנך אלטעאם:
4 נכתאר לנא חכמא נערף בה מא אלאצלח מן בלאמנא: 5 ודלך אן
איוב קאל קד זכות ואלטאיק אזאל חכמי: 6 ומע זואל חכמי אקצער
ען עויץ וסחמי מדנף בלא דנב:

היה אלפסוקין גואב למא באן איוב קד צדר פי מקאלתה אלחאניא חי אל
חסיר משפטי (כ"ז ב') תם לס ינבר אליהוא עלי איוב קולה אן אללה אזאל חכמה
אלדי באן פיה אד כאן [פי חק] אללה אן יפעל הודא ואנמא אנבר עליה קולה 15
אן אללה אזאל חכמה וליס יעוצה עלי דלך שיא פי אלחכמה בל יקצער בה פי דלך
קנ' על משפטי אכזב ויתצרך מן וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נ"ח י"א)
אלדי הו תקציר ואנא איצא ליס עלי סיה סלפת מנה לקנ' בלי פשע פצאר אלפעל
כאלעבת אד הו לא למא מצוי ולא למא יאתי ואלחכים מעאד מן אלעבת.

9 D אלסמע כמא יתמחן . . . וכמא ידוק | 10 O בין בלאמנא | 12 D פי
עויץ | (מרגה) G⁴ כוצף.

2. ביאור: הענין הראוי במה שהקדים אליהוא שמעו חכמים מלי הוא שאיוב אמר
במאמרו השני שחכמת הטבת האל לעבדיו ויסורו אותם לא ישיגו אותה המדברים ולא יבינוה
והוא מתבודד בה כאמרו והחכמה מאין תבוא ואחרי כן אמר אלהים הבין דרכה ועל זה אמר
לו אליהוא הנה אקרא לחכמים וליודעים למען יודיעוך שהם כבר השיגו החכמה הזאת והבינו
אותה הוא אמר כי און וגו'.

4. פי' מה טוב: מה היותר טוב מדברינו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס'
אור' (דף 21): ואמרו החסידים קצתם לקצתם משפט נבחרה לנו נרעה בינינו מה טוב וכאשר
יש לחמשת האנשים בזה רוצה לומר איוב ותברו מאמרים נרחבים.

6. פי' על משפטי אכזב: ועם סור משפטו אחסר תמורתו.

6—5. ביאור: שני הפסוקים האלה הם תשובה על מה שהקדים איוב במאמרו השני חי אל
חסיר משפטו ואליהוא אינו מוכיח את איוב על מה שאמר כי האל חסיר משפטו (ר"ל גדולת
שופט) שהיה בו כי זה כרשות האל לעשותו אבל הוא מוכיחו על אמרו שהאל חסיר משפטו
ולא יתן לו תמורתו מאוסה בעולם הבא כי אם יחסירו אותה כאמרו על משפטו אם אכזב
ופלת אכזב היא מן וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו שענינו חסרון. ועוד על מה שאמר איוב

לִים יָגוּז אֶן יַעֲרִיה מְנֵהָ וּמִן אֲלַעְקָאב גְּמִיעָא. וְאַלְתָּאנִי צֹאֲלָה יִשְׁפַע אֱלִי אֲלֵלָה
פִּינִיבָה קָאֵל פִּיה יַעֲתֵר אֵל אֱלֹהֵ (פ' כ"ו) וְהוּ עֵנֵד נִפְסָה דְּלִיל לֹא יִתְעַטֵּם בֵּל יִקוֹל
אֵנָּה כְּאִטִּי מְדַנֵּב כְּקִי יִשָּׁר עַל אֲנָשִׁים וְגו' (פ' כ"ז) וּפְצָה בְּהָא אֲלִכְתָּאב (צ"ל אֲלִבָּאב)
בַּעֲמַל צֹאֲלָה לְהָא אֲלַעְבֵּד לְקוּלָּה בְּאוּר תְּרָאָה (פ' כ"ח). וְאַלְתָּאֲלָת עֵבֵד יוֹלְמָה אֲלֵלָה
בְּאִמְרָאִין וְאוֹנָעָה קָאֵל פִּיה וְהוּכָה בְּמַכְאוּב (פ' י"ט) וְאַתְסַע פִּי הָא אֲלִבָּאב וְקִדְמָה
עַלִּי מָא הוּ פִּי אֲלִתְרִתִּיב קְבֵלָה לֵאן אֲלִחְאֲדָתָּה אֲלִתִּי חֲרָתָה וְאַלְסַכְב אֲלִדִּי הֵם פִּיה
יִנְוָצוֹן הוּ הָא עֲפֻטָּף עַלִּי הָא אֲלִגִּי בְּקוּלָּה לְהַשִּׁיב נַפְשׁוֹ.

80 ופיהא ירד נפסה מן אלהלאך ויצי לה בנור אלהיה:

פְּצָה פִּי הָא אֲלַפְסוֹק בְּאֲכַתֵּר מִן דִּינִךְ אִךְ קָאֵל לְאוּר בְּאוּר הַחַיִּים וְאַכְבֵּר פִּיה
10 בְּאִין אֲלֵלָה יַעֲזִין הָא אֲלַעְבֵּד עַלִּי מָא אֲבִלְאָה וְלֹא לִם תּוֹגֵד לֵה חֲסִנָּה מִן אֲלַף פְּכִיף
אֵן כְּאֵן פַּעֲלָה אֲנִמַּע צֹאֲלָהָ וְהָא אֲלַאוּר אֲלִדִּי דִּכְרָה פִּי אֲלַצְרִבִּין אֲלִאֲזִרִין הוּ תּוֹאֵב
אֲלַצְאֲלִחִין אֲלִדִּי קָאֵל פִּיה אֲוִר זִרְעֵה לְצִדִּיק (תְּהִלִּים צ"ח י"א) וְאַיִצָּא כִּי עִמָּךְ מְקוֹר
חַיִּים בְּאוּרֶךְ נִרְאָה אֲוִר (שִׁם ל"ו י') גִּמַּע חַיִּים וְאוּר עַלִּי מָא וְצָף הֶאֱהֵנָּה.

31 פאצג יא איוב ואסמע מני ואמסך חתי אתכלם: 32 פאן יבן
15 לך כלאם מוגוד פרד עלי ותכלם בה פאני אריד צלאהך: 33 ואן לא
פאסמע מני ואמסך חתי אעלמך חכמה:

חֵם נָאֵב עֵן אֲלִיפּוֹ וּמָא אֲנַקְטַע עֵן גּוֹאֵב אִיּוֹב עֵן מְקַאֲלָתָהּ אֲלִתָּאנִיָּה [אִךְ קָאֵל
וְיַעֲן אֲלִיהוּא וְגו'].

B 15 ואלא פאסמע D ואן לם פאסמע.

G⁴ 18 חם נאב ען אליפו . . . ויען אליהוא.

תְּשׁוּבָתוֹ בְּכָל זֹאת וְיִטִּיב לוֹ הָאֵל בְּחִסְדּוֹ, כְּאִמּוֹר יִחְשַׁךְ נַפְשׁוֹ וְגו' [ג"א כִּי תִשׁוּבָה בַּעֲצָמָה
הִיָּתָה כַּעֲבוֹדַת הָאֵל וְבוֹ אִמְרֵי יִחְשַׁךְ נַפְשׁוֹ וְגו' אִךְ אִם אֵין לוֹ מַעֲשֵׂה טוֹב נִשְׁאֵר לְגִמּוֹל עַלְיוֹ
כִּי הָאֵל בְּחִסְדּוֹ יִתֵּן לוֹ מוֹכְלוֹ] כִּי לֹא יִתְכַּן שִׁינִיחָהוּ עֵירוֹם מִן הַמּוֹכֵה וּמִן הָעוֹשֵׁשׁ יַחְדּוֹ. וְהַשְׁנִי
כִּשְׁעִיתֵר צִדִּיק אֵל הָאֵל וְיַעֲנֶהוּ וְאִמְרֵי בּוֹ יַעֲתֵר אֵל אֱלֹהֵי וְגו' וְהוּא בַּעֲיֻנּוֹ נִקְלָה לֹא יִתְגַּאֵה כִּי
אִם אֹמֵר אֲנִי חוּטָא וְעוֹשֶׂה עֵוֹן כְּאִמּוֹר יִשָּׁר עַל אֲנָשִׁים [ג"א וְהָאֵל יִשְׁלֵם לוֹ צִדְקָתוֹ כְּאִשֶּׁר אִמְרֵי
פִּדָה נַפְשׁוֹ וְגו'] וּבִשְׁעֵר הַזֶּה בְּרַר לִשְׁוֹנוֹ וְאִמְרֵי כִּי לַעֲבֹד זֶה יֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאִמְרוֹ בְּאוּר תְּרָאָה.
וְהַשְׁלִישִׁי כִּשְׁוִיטֵרָהוּ הָאֵל בְּחִלּוּם וּמַכְאוּבִים אִמְרֵי בְּחֵם וְהוּכָה בְּמַכְאוּב וְהִרְחִיב לְדַבֵּר בִּשְׁעֵר הַזֶּה
וְהִקְדִּימוֹ עַל הַשְּׁעָר הַקּוֹדֵם לוֹ בְּמִדְרָגָה כִּי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהִיָּה (מַעֲשֵׂה אִיּוֹב) וְהַסְבָּה אִשֶּׁר בַּעֲבוּרָה
הֵם מַעֲמִיקִים לַחֲקוֹר בּוֹת הֵיוּ. וְאֵל זֶה הַשְׁלִישִׁי חִיבֵר אִמְרוֹ לְהַשִּׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת וְגו'.

30. בַּיּוֹאֵר: בַּסּוּפָה זֶה הוּא מְבַרֵּר לִשְׁוֹנוֹ יוֹתֵר מִבְּשֵׁנֵי הַשְּׁעָרִים הָאֲחֵרִים כִּי אִמְרֵי לְאוּר
בְּאוּר הַחַיִּים וְהַגִּיד בּוֹ שֶׁהָאֵל יִתֵּן לַעֲבֹד זֶה תְּשׁוּבוֹתָם עַל מֵה שֶׁנִּסְחָהוּ וְאִשְׁלוּ לֹא תִמְצָא לוֹ זְכוּת
אֶחָד מִנֵּי אֲלַף כֹּל שֶׁכֵּן אִם הִיָּתָה כֹּל מַעֲשֵׂהוּ בַּצִּדְקָה, וְהָאוּר הוּא אִשֶּׁר הוֹכִיר בְּשֵׁנֵי הָדְרָכִים הוּא
גִּמּוֹל הַצִּדִּיקִים אִשֶּׁר אַחֵר בּוֹ אֲוִר זִרְעֵה לְצִדִּיק וְעוֹד כִּי עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוּרֶךְ נִרְאָה אֲוִר קִבִּץ
חַיִּים וְאוּר כְּמוֹ שֶׁהוּא מְבַאֵר שֵׁם. — וְעִיִּין מֵה שֶׁכָּתֵב הַגִּזָּאן בְּחִתְלַת מֵאֵמֶר ה' מִס' אוֹיֵד (דף
167): וְאַחֵר כֵּן הִתְבָּאֵר לִי כִּי הוֹכִיֹת כִּשְׁיִרְבוֹ לְנַפְשׁ תוֹךְ וְתֹאִיר כְּמִ"ש וְחִיתוֹ בְּאוּר תְּרָאָה לְאוּר
בְּאוּר הַחַיִּים.

33. בַּיּוֹאֵר: אַחֲרֵי כֵן דִּבֵּר תַּחַת אֲלִיפּוֹ וְלֹא נִפְסַק מַלְעֲנוֹת לְאִיּוֹב עַל מֵאִמְרוֹ הַשְׁנִי זֶה
אִמְרוֹ וְיַעֲן אֲלִיהוּא וְגו'.

אלִּצְלָכָה: 20 חֲתִי תִסְנֶק נִפְסָה אֶלְטֵעָאם וְאַלְמַאכֵל אֶלְמִשְׁתַּהֲדָא:
 21 וַיִּפְנִי גַל־לַחְמָה מִן אֵן יִנְטָר וּתְנַכְרֵד עֲטָאמָה חֲתִי לֹא תִרִי: 22 פֹּאדָא
 קִרְבַּת נִפְסָה מִן אֶלְהֵלֶאך וּחִיַּאתָה מִן אֶלְאֻמַּתָּה: 23 וְאֵן כֹּאן לָה עֵמֶל
 צֹאֵלָה וְאַחַד מִן אֶלְף פְּהוּ כִמְלֶאך יִתְרַגֵּם עֵנָה וַיִּכְבֵּר עֵן אֶלְאֻדְמִי
 5 בִּאֶסְתִּקְאֻמָּה: 24 פֹּאן אֶלְלָה יִרְוּפָה וַיִּקּוּל הֶאֱכֵמָה צִדָּה עֵן וַיִּוֹד אֶלְהֵלֶאך
 קֵד וַיְגַדֵּת לָה דְלֶךְ דִּיהָ: 25 וַיִּרְבֵּץ בְּדִנְהָ אֲכַתֵּר מִן אֶלְצִבִּי כֹאנָה יִרְגַע
 אֵלִי אֵיִם שְׂבֹאכָה: 26 וְקֵד יִשְׁפַע אֵלִי אֶלְלָה פִּירְצִי עֵנָה וַיִּנְטָר אֵלִי
 וַיִּהְיֶה בַּחֲטָא מְקָאם גְּלִבְהָ קוּם וַיִּכְאֹפִי דְלֶךְ אֶלְאֻנְסָאן בְּצִלְאֻחָה: 27 וְהוּ
 יִסְתַּקְבֵּל אֶלְנָאם וַיִּקּוּל קֵד אֶלְטָאֵת וְאַלְסַחֵל פִּקֵּד שׁוֹשְׁתָה וּמָא כֹּאן
 10 יִבְגִּי לִי דְלֶךְ: 28 פֹּאדָא פֻּעַל דְלֶךְ פִּקֵּד פֹּדָא נִפְסָה מִן אֶלְהֵלֶאך וְצֹאֲרַת
 חִיּוּתָה תִנְטָר אֶלְנוּר: 29 וְהוּדָא אֶלְטָאִיק יִפְעַל הִדָּה אֶלְכִלְתִּין
 וְתֹאֲלִתְהֵמָה מַע אֶלְמֵר:

קאל אליהוא פי אלתעוויץ ופי חרי אלפֿעל אן־נעמָה אללה פי דאר אלאַכְרָה
 עלי נִי אַצְרֵב וְהִי אֶלְתִּי כְּתֵם עֲלִיהָ וְקַל פְּעִמִּים שֶׁלֵּשׁ עִם גִּבֹּר אֶלְאֻל־תֵּאִיב יִתּוּב
 אֵלִיָּה בְּעַד וַיִּגֹּר מִנָּה לָה כְּקִי אוֹ יִגְלָה אֹן אֲנָשִׁים לִהְיוֹר אִדָּם (פִּי יִיִּר וִיִּחִי) פֹּאן לֹם
 15 תִּבְקֵל לָה חֲסִנָּה בְּעַד תּוֹכְתָה פֹּאֲלָה יִנְעִם עֲלִיהָ תִּפְצֹלָא כְּקִי יִחְשֹׁךְ נִפְשׁוֹ (יִיִּשׁ) אִדָּ

I (תִּסְנֶק) B תֵּעָא | (וְאַלְמַאכֵל) DO חֲסֵר | 2 (מִן אֵן יִנְטָר) B חֲסֵר | 4 BD כִּטְלָךְ |

5 OD בִּמְסַתְקֻמָּה | B צִדָּה | 6 DQ דִּיהָ דִּמָּה | (וַיִּרְבֵּץ) D וַיִּרְתֵּץ | (בְּדִנְהָ) DQ לַחְמָה O
 בִּשְׂרָה | D אֶלְצִבָּא ... אֵלִי צִבָּאִיהָ | 7 Q אֵלִי שְׂבֹאכָה | 11 D תִּנְטָר אֵלִי אֶלְנוּר | 12 B וְתֹאֲלִתְהֵמָה.

13 G⁴ יֵלִי גִי צְרוּב וְהִי אֶלְתִּי כְּתֵם . . . יִנְעִם עֲלִיהָ תִּפְצֹלָא אִדָּ צֹאֲרַת אֶלְתּוּכָה
 נִפְסָהא טֵאעִיָּה בְּהָא קֹאֵל יִחְשֹׁךְ נִפְשׁוֹ וְלֹם יִחְדָּ אֵן כֹּאן מְקָאמָה אִדָּ לֹיִם לָה עֵמֶל בִּאֲקִי וְאַנְסָא
 יִתְפֻּצֹּל אֶלְלָה עֲלִיהָ בִּאֶלְנֵעֻמָּה אִדָּ לֹיִם וַיִּגֹּז אֵן יִיעֲרִיהָ . . . יִשָּׁר עַל אֲנָשִׁים וְגוֹ' פֹּאן אֶלְלָה
 וַיִּגְאֻוִּה עֲלִיהָ צִלְאָהָ כִּמָּא קֹאֵל פֹּדָה נִפְשׁוֹ מַעְבֹּר בִּשְׁחַת וּפְצַח פִּי הִדָּא אֶלְכִתָּאֵב בֹּאוּר תִּרְאָה
 לֹאן לִהְיוֹד אֶלְעִבֵּר עֵמֶל צֹאֵלָה. וְאַלְתֹּאֲלֵת יוֹלִכָה אֶלְלָה . . . פְּעִמָּה עַלִּי הִדָּה אֶלְגִּי בְּקוּלִי
 לִהְיוֹשִׁיב נִפְשׁוֹ וְגוֹ' (80) וּפְצַח פִּיָּתָה בִּאֲכַתֵּר מִן תִּינֵךְ אִדָּ קֹאֵל לֹאוּר בֹּאוּר חֲחִיִּים . . . גִּמַּע
 חִיִּים וְאוּר נִפִּיר מֵא וְצֶף הֶאֱתֵנָא.

21. פִּי וּשְׁפִי יִשְׁתַּחֲקוּ וּכְפִי עִי מְלוֹת סִי פִיִּשׁ פִּירִישׁ הַמְלָה מְלִשׁוֹן הִבְרִייתָא גִּוִי שִׁשְׁפָּה
 יִיִּז וְכֵן פִּירִישָׁה ר' וַיִּנְה בִּשְׂרֵשׁ שִׁשְׁפָּה.

22. פִּי כִּלְאָךְ מְלִיץ: מַעֲשֶׂה טוֹב וְהוּא כִּמְלֶאך מְלִיץ עֲלִיו.

24. וַיִּאֲסֵר: וַיִּאֲסֵר בִּמְשַׁפְּטוֹ.

25. פִּי רַטְפִּישׁ: רֶךְ. וְכֵן פִּי הֶרֶאֲבִיִּעַ.

26. פִּי וַיִּרָא פִּנּוּ בְּתִרְוּעָה: וַיִּבְטִי אֶל פִּנּוּ בְּכִבּוּד בְּמִקּוֹם תִּרְוּעַת הַעֵם.

27. פִּי יִשָּׁר עַל אֲנָשִׁים: יִבָּא לְקִרְאָת אֲנָשִׁים וְכֵן פִּי ר' וַיִּנְה כִּשֵּׁי שׁוּר.

28. בִּרְאֵשׁ הַפְּסוּק הַזֶּה: וּכְאִשֶּׁר עֲשֵׂה זֶה.

29. בִּיאוּר: אִמֵּר אֵלִיהוּא בְּתִשְׁלוּם וּבְחִיּוּשֵׁרַת הַחֲסֵד שְׁטוּבַת הָאֵל כְּעוֹלָם הָבָא עַל שְׁלֹשָׁה

דְּרָכִים וְהֵם שְׁחַתֵּם עֲלֵיהֶם וְאִמֵּר פְּעִמִּים שְׁלֹשׁ עִם גִּבֹּר. הֶרֶאֲשׁוֹן כִּשְׁיוּבֵי אֵלִיו הֶאֱדָם בְּתִשְׁבּוּבָה
 אַחֲרֵי שֶׁנֶּעַר בּוֹ הָאֵל בִּאֲמָרוֹ אוֹ יִגְלָה אֹן אֲנָשִׁים וְגוֹ' וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא תִשָּׂאֵר לוֹ זְכוּת אַחֲרֵי

12 פאנך לס תצדק פי דלך אד קדרה אללה אכתר מן אלננסאן:
פרו לא ירגוהם ולא יאפאם וסיקולה לה פי מקאלתה אלתאניא (לד.) פי היא
אלבאב ו' חגג נשרחא פי מוצעהא ולבנה אנמלהא האהנא בקי' כי ירבה אלוה
מאנוש.

13 ומה באלך כאצמתה פקלת אנה לא יגיב אלעבד עלי כל
6 בלאמה: 14 אעלם אן אלטאיק אנמא יתכלם ואחדה ולא יחתאג אן
יטהר אלתאניא: 15 פי מנאם או רויא אלליל פי וקוע אלסבאת עלי
אלנאם ונומהם עלי מצאגעהם:

10 תם אנאבה אליהוא פי היה אלני פואסיק ען מקאלתה אלאולי אלתי קאל
פיהא הרפאים יהוללו (כיו ה') אנה יצרע אלשנעא ואלנבארה בנתה ואצאף אלי
דלך קולה אם יחפין לריב עמו (ט' ג') פקאל לה מדוע אליו ריבות אעלם אנה תע'
אשרף ואעז מן אן יגאוב אלננסאן עלי בלאמה כלמה כלמה בל אצמא חקה אן
יבאטבה ואחדה לא תאניא ולו כאנת פי חלם לונב אמתתאל מא פיהא בקי' בחלום
חיוין לילה פכין [פי] אליקטה פדלך מא אנאבה אליהוא פי הדין אלבאבין.

15 16 חינויך יתקדם אלי קום ויכתם עליהם רבאטהם:

פכרת או יגלה יתקדם אליהם עלי מא וגדת היה אללפטא אין מא כאנת דאך
בקי' וה' גלה את און שמואל (ש"א ט' ט"ו) וקול בועז ואני אמרתי אגלה את אונך
(רות ד' ד') וקי' יהונתן וגליתי את אונך (ש"א כ' י"ב).

17 ליוזיל אללדמ' מן פעלה אלסו ואקתדאר כל אמר יגטיה:
20 18 פאן הו פעל דלך צד נפסה ען אלהלאך וחיותה ען אלמרור פי
אלטרד: 19 וקד יעטה איצא באונאע עלי מצנעה ופי כתרד עטאמה

D 5 פקלת לה | DOQ עלי בלאמה | B 15 כתתם | B 20 פאן יפעל D פהו אן
פעל | D 21 פוק מצנעה | B ובתרד עטאמה.

12 ביאור: ואם כן האל לא יקוה לבני אדם ולא יירא מהם ועוד יאמר לו זה במאמרו
השני. בשער הזה יש שבע ראיות נבאר אותן במקומן. ואולם הוא כללם כאן במאמרו כי ירבה
אלוה מאנוש.

14. פי' הפסוק: דע כי האל לא ידבר כי אם אחת ולא יצטרך שיראה פעם שנית.
15—18. ביאור: אחר כן ענה לו אליהוא בג' פסוקים אלה על מאמרו הראשון אשר
אמר בו הרפאים יהוללו שהוא יפיל חללים פתאום הגבורים וחיבר אל זה אמרו אם יחפץ לריב
לא יעננו אחת מני אלף ואמר לו מדוע אליו ריבות דע שהוא ית' נעלה ונכבד מאשר יענה
לאדם על דבריו מלה במלה אבל אין חקן כי אם לדבר אליו אחת לא שנית ואפילו אם בא
לו הדבור בחלום חייב לעשות מה שאמר לו כאמרו בחלום חיוין לילה וכל שכן בתקין. וזה
הוא מה שענה אליהו בשני שערים אלה. — ועיי' מה שכתב הגאון בהקדמתו לס' אויר (דף 15).
16. ביאור: פורשתי או יגלה און אנשים יקדים אליהם לפי מה שמצאתי הלשון הזה
בכל מקום שנמצא בזה הענין כאמרו וה' גלה את און שמואל ומה שאמר בועז ואני אמרתי
אגלה אונך ומה שאמר יהונתן וגליתי את אונך.

17. פי' הפסוק: להסיר אדם ממעשהו הרע וגאות כל גבר וכסה.

18. בראש הפסוק הוסיף: ואם הוא עשה זה. פי' שלח נשלחך וכן למטה ל"ו י"ב.

יפתח פיתגם או באקואף גדר תתשקק: ²⁰ פאתכלם חתי אתפרג
ואפתח שפתי ואזאובכם: ²¹ ולא אחאבי אחדא ולא אכני אדמיא
אגלא לא: ²² כמא לס אעתד קט אן אכניה בל ען קליל מן פעלי
הרא יקבלני צאנעי.

לג.

1 ולכן אסמע יא איוב בלאמי ואנעת לגמיעה: ² הודא קד פתחת
פמי ותכלם לסאני פי חנבי: ³ ועלי מסתקים קלבי אקואלי ושפתי
במערפה נקיח תכלמת: ⁴ רוח חכמה אללה צנעתי בדאך אמר
אלבאפי יחיני בה: ⁵ פאן אסתטעת פרד עלי או צאפפני או אנתצב
בין ידי: ⁶ הודא אנא עלי קדרך פי אלטאקה אד מן אלטין גבלת אנא
איצא: ⁷ והודא היבתי לא תהולך וגברי לים יתקל עליך: ⁸ אמא מא
קלתה בחצרותי וסמעת צות בלאמך בה: ⁹ מן אני זכי בלא גרם וסאדג
ולא דנב לי: ¹⁰ ואנמא יגד עלי אלענת ויחסבני לה באנצא:

קד עלמת אן איוב קאל אלא אנה לא דנב לה כמא שרח פי פצל מי יתנני
(כ"ט ב') אלי אברה וקאל איצא ותורישני עונות נעורי (י"ג כ"ו) פמנהא קאל אליהוא
אנך קלת הן תנואות עלי ימצא וקאל איצא למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך
(י"ג כ"ד) ואמא ישם בסד וגו' פהו פציח מן קולה (י"ג כ"ו) וכדא קאל לה אליהוא
אנת קלת ישם בסד וגו'.

11 ויציר עלי אלמצאד רגלי ויחפט גמיע סבלי:

פאנאבה אליהוא ען הרא וקאל מחאל [אן] יענתך או יטלמך ואלדליל עלי
דלך קולה [הן זאת וגו'].

BD 3 אעתאר | D 7 כדאך יאמר | D 19 אלמצאר Q אלמצאר.

21. בסוף הפסוק הוסף: לכברו.

22. פי הפסוק: כאשר לא הסכנתי לכנותו אבל כמעט מעשותי זה יקחני עושני. ועיין
פי הגאון למשלי י' ל"ב (ידעון רצון).

4. פי הפסוק: רוח חכמת האל עשתני כן יחיני דבר שרי.

6. פי לאל: ביכולת (מלשון לאל ידו). ופי קרצתי נגבתי (כלומר נוצרתי). ובפי
השבעים מלות סו' ע"ח פי קרץ מצפון (ירמיה מ"ו ב') מלשון המשינה (יומא ג' ד') התמיד
נקרץ. אבל מה שזכר עוד יש מחומר קרצתי היא בלי פסק הוספה מיד אחר ולא מיד הגאון.

7. פי ואכפי: וכפיתי (מלשון כושין אותו עד שיאמר רוצה אני).

10. ביאור: כבר ידעת שאיוב אמר בראשונה שאין לו עון כאשר באר בפרשת מו
יתנני עד סופו ואמר עוד ותורישני עונות נעורי ועליהם אמר אליהוא אתה אמרת הן תנואות
עלי ימצא. ואמר איוב גם כן למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך. אבל ישם בסד רגלי הוא
כרור בדברי איוב וכן אמר לו אליהוא אתה אמרת ישם בסד וגו'.

11. ביאור: ואליהוא השיבו על זה ואמר שקר הוא שיתאנה הוא לך או יעשוק אותך
והראיה על זה אמרו הן זאת וגו'.

צאלח ענד נפסה: 2 פאשתד עליהם נצב אליהוא בן ברכאל אלבווי מן
עשירה רם אמא עלי איוב פאשתד גצבה עלי מא זכי נפסה אכתר מן
רבה: 3 ואמא עלי תלאתה עצחאכה פאשתד גצבה עלי מא לם יגדו
גואבא ועלי מא טלמו איוב: 4 ואליהוא אנתטר איוב בכלאם אד הם
5 אסן מנה פי אלעמר: 5 פלמא ראי אליהוא אנא לים גואב מן קול
האולא אלתלאתה אלאנאם פאשתד גצבה:

הם אפתח פקאל גי מקאלאת [באוא] אלני אלתי אנקטע ענהא אליפו ובלרד
וצפור הם קאל מקאלה ראבעה אבתרא יועם פיהא אן איוב לם ימנה אלאעטראין
עליה פיה וכאן בלדך ולם יעטרין ומע דלך פלם תערם אלני מקאלאת מן אן יצף
10 פי כל ואחרה מנהא אלחעוין אלדי הו מדהבה ומעתמדה כמא קדמת פי צדר
אלכתאב ועלי מא שנסרה פי מוצעה: אלמקאלה אלאולי.

6 פאבתרא אליהוא בן ברכאל אלבווי וקאל אנני צגיר פי אלסן
ואנתם כהול לדלך פרקת ותלופת אן אכברכם בעלמי: 7 קדרת אן
דוי אלאעמאר יתכלמון ודוי כתרד אלסנין יערפון אלחכמה: 8 פאדא
15 בהא רוח פי אלאנסאן ודאך אן יכון אמר אלאלאה יפהמהם: 9 פליס
כל כתירי אלעמר יתחכמן ולא כל אלשוין יפהמן אלחכם: 10 לדלך
קלת אסמעו לי חתי אכבר בפחמי אנא איצא: 11 הודא קד צברת
לכלאמכם ואנצת אלי אפהאמכם חתי נאהותם אלכלאם: 12 וענדכם
אתפחם פאדא לים לאיוב מקאבל ולא מגיבה עלי אקואלה מנכם:
13 20 אלא באן תקולון קד וגדנא חכמה בה אלטאיק ידפעה לא אלנאם:
14 והו פלם יצאפני אלכלאם ופי אקאוילכם לא יגזו אן אנאובה:
15 חתי אנדק אלקום ולם יגיבו זיארד ואנתקל ענהם אלכלאם:
16 פלמא צברת אלי אן לם יתכלמו ואלי אן וקפו פלם יגיבו זיארד:
17 אבתדי אנא איצא בקסמי ואכבר במערפת: 18 פאני ממא אמתלאת
25 כלאמא ציק עלי ראי פי בטני: 19 וצאר בטני בה מתלא כלמר לם

4 D ואליהוא מנתטר איוב פי אלכלאם אד הו | 6 (האולא) B חסר | 12 O פאנאב |

D צגיר אלסן | 14 D פאדא כהם | 16 D כל אלאשיאן | 17 D אסמעוני |

18 D וענכם | 20 DQ אלטאיק בה | 21 BD יצאפני | 24 D בקסמי B בקצטי | D מן

מא אמתלית | 25 DQ פי קלבי.

המאמרים על התשלום אשר הוא דעתו והשטה שהוא סומך עליה כאשר הקדמתי בפתיחת
הספר וכפי מה שנבאר במקומו. המאמר הראשון.

8-9. פי' הפסוק: וכאשר יש בהם (בימים רוב שנים) רוח באנוש זה הוא בעבור
שדבר האל יבינם. לפי זה לא כל רבי השנים יחכמו ולא כל חזקנים יבינו המשפט.

18. פי' הפסוק: כי ממה שמלאתי מלים הציקתני דעתי בבטני.

19. פי' הנה בטני כיון לא יפתח: והיה כזה בטני על דרך משל כיון אשר לא נפתח

להיות לו הרוחה.

נאלה ישר: 80 כל לש אדע לסאני אן יכמי פיסאל אלסכ לנפסה:
 81 ואן לש יכן רהט ככאי וגיראני יקולון מן יעיטנא מן לחמה נאכלה
 ולא נשבע: 82 ואנא אקול פי אלסוק לא יבית גריב ומצאריעי אפתחהא
 ללציף: 83 ואנ כנת גמית גרמי כסאיר אלנאס או דפנת פי מלאביי
 84 אן ארהב אלגמהור אלכתיר ואזרא אלעשאיר ידעירני פסכת 5
 ולא אכרג אלכאכ כופא: 85 פמן יעיטני מן יסמע לי ולית יגיבני
 אלכאפי בחדוי ויבון דו לצמתי קד כתב כתאבא: 86 אן לש אחמלה
 עלי מנכבי ואתזין בה באלתיגאן: 87 ועדר כטאי אגעלה מדכרא לי
 וכאחד אלמדברין אקרבה:

10 צפת אנידנו מן נגיד.

88 ואן צרבת ארצי עלי וגמיע אהל אתלאמהא יבכון: 89 אן
 אכלת קואהא בלא תמן וליכת נפס אצחאבהא: 40 פכדל אלחנמה
 יכרג לי שוך וכדל אלשעיר זואן תם כלאם איוב:
 נטע איוב פי הוא אלפעל עיון אלצאלחת פכחי אנה פעלהא ועיון אלכבאיר
 15 אלמנכרה וכתירא מן צנארהא וחכי אנה תרכהא ולם יגיבה ען דלך בלדר ולמא מצי
 לה ג' מקאלאת ואלקום ממסבון חכס עליהם אלכתאב באלאנקטאע פקאל [תמו
 דברי איוב].

לב.

1 ואנקטע האולא תלאתה אלנאס מן מגאוכה איוב אל הו

B 3 אלגריב | D 4 ללאציאף | B פי ככאי | D 6 מן יסמעני | 8 (מדכרא) DQ

מככרא | (לי) B אלי O חסר | D 12 או תלרת נפס צאחבתהא.

32. הקדים בראש הפסוק: ואני אומר. פי' לאורח: לאורח.

33. פי' כאדם: כשאר בני אדם (הראב"ע: כדרך בני אדם). ופי' בחבו: במחבואי, וכן

פי' הראב"ע: כמו חבי כמעט רגע.

34. בסוף הפסוק הוסיף מיראה.

85. פי' הן תוי שרדי יענני: ומי יתן ויענני שרדי בגבולי. (ורגיש בתשובותיו על ר"ס

סי' קנ"ב הזכיר פי' זה בזה בלשון הן תוי תאוי. ובלי ספק גזר הגאון מלת תוי מלשון והתאויים

לכם במדבר ל"ד ו' ושם תרגם גם כן בלשון חד הוא גבול בל"ע).

87. ביאור: פירשתי אנידנו מן נגיד (אשימנו נגיד).

88. פי' תלמיה אנשי תלמיה.

40. ביאור: אסף איוב בפרק זה עיקרי המעשים הטובים וסיפר שהוא עשה אותם

ועיקרי העברות החמורות המאוסות והרבה מן הקלות וסיפר שסר מהם, ולא ענהו בלדר על זה

וכאשר עברו לו שלשה מאמרים והאנשים שותקים מלענותו דן עליהם הכתוב בהפסקת דבריהם

ואמר תמו דברי איוב.

5—1. ביאור: אחר כן פחה אליהוא לדבר ואמר ג' מאמרים כנגד הג' אשר שכתו

מלאמרם אליפו ובלדר וצופר ואחר כן אמר מאמר רביעי להתחיל בו ואמר בו שאיוב לא יוכל

להשוב עליו. והדבר היה כן ולא השיבו. ובכל זאת לא נמנע מדבר בכל אחר מהשלשה

אלצרףּוּ הוּ אַלְאִנְאִבָּה מִן אַלְמִרָאָה לְרֹאעִיָּהּ.

11 אֲנֵהָ פִּאֲחֻשָּׁה כִּמְאֵה אֲנֵה הוּ דִּנְבִּי אִלְסִפְהָה: 12 וְהוּ נָאֵר תֹּאכַל
אֵלַי דָּאת אֱלֹהֵלָאךְ וְגָמִיעַ גִּלְתִּי תִסְתַּאֲצֵל: 13 אֵן זֹהֶרֶת פִּי מִהֶאֱכַמְהָ
עֲבָדִי וְאִמְתִּי אֲדָא כְּאַצְמִאֲנִי: 14 וּמָא אַעֲמֵל אֲדָא קֶאֱם אֱלֹכֵאֲפִי
לְחִסָּאֲבִי וְאֲדָא טֹאֲלִבְנִי מֵא אֲרֹד עֲלִיהָ: 15 אִלִּים צִאֲנֵעִי פִי אֱלִבְטָן
צִאֲנֵעָה וְהִיאֲנָא פִּיהּ וְאַחַד: 16 וְאַקְסָם אֵן כִּנְת מִנְעַת מִן אַלְמִרָאֵד
אַלְפִקְרָא אוֹ אִשְׁכַּצַּת עֵינֵי אֲרִמְלָהּ: 17 אֵן אֲכֹלֶת כִּסְרִתִּי וְחָדִי וְלִם יֹאכַל
יִתִּים מִנְהָה: 18 אֲדִי מִן צִבְאֵי רִבְתָּנִי אֱלֹאֲוִגְאֵעַ וּכְאֲנִי מִן בְּטָן אִמִּי
אִסְאִירָהָה: 19 וְאַחֲלָף אֵן כִּנְת רֹאִית הָאֱלֹכֵא בְּלֹא לְבָאִם וְלֹא כִסּוּהָ
לְלִמְסַכִּין: 20 אֵן לִם יִבְאֲרִכְנִי עֲלִי דְפֹא צִלְבָּהּ וּמִן גֹּזִי כְּרִפְאֲנִי יִתְדַפֵּא:
21 וְאַן כִּנְת חֲרִכְת עֲלִי יִתִּים יָדֵי עֲלִי אֲנִי אֲרִי פִי אֱלִמְחָאֵל עֹנִי:
22 פִּלְתִּקַּע כְּתָפִי מִן אֱלִמְנַכְבּ וְתִנְכַסֵּר דְּרֹאעֵי מִן אֱלִקְצִבָּהּ: 23 מִמָּא
יִפּוּעֵנִי תַעֲם אֱלִטָּאִיק וְחִמְלָתָה לֹא אֲטִיק: 24 וְאַן כִּנְת צִירְת אֱלֹדְהָב
תְּכִלָּאֲנִי וְלֹא קִלְת עֵן אֱלִגְוָהֵר מִיִּתְאֲקִי: 25 וְאַן פִּרְחַת אֲדָא כְּתֵר מֵאֵלִי
וְאֲדָא נֹאֲלַת יָדֵי מִנְה כְּבִירָא: 26 וְאַן רֹאִית שְׁמִסָּא יִלְמַע אוֹ קִמְרָא וְהוּ
מֵאֲרִ עִזְיוֹא: 27 פִּאֲנִכְדַּע קִלְבִּי פִי אֱלִסְתֵּר וּבֹאִם פִּמִּי יָדֵי אֱגִלְאֵלָּה לָּהּ:
אִמָּא מֵא חֲכִי מִן קִי אִם אֲרֹאֵה אוֹר וִיפֶת פְּהוּ צִפּוֹ מֵא יַעֲלֵל אֱלִצְאִכּוּן אֲדָא
הֵם רֹאוּ אֱלִשְׁמִם וְאַלְקִמֵּר פִּי נִצַּף אֱלִשְׁהֵר אֱלֹאִיל וְהוּ יִקֵּר הוֹלֵךְ בִּאֲסוּ יִרְהִם
פַּעֲטָמוּהָ.

28 פִּלְיִנְלִנִי אִיצָא עֲקָאֵב דִּנְבִּי אִלְסִפְהָה אֵן גִּחְדַּת אֱלֹאֲלָה מִן
עֲלֹהָה: 29 וְאַחֲלָף אֵן כִּנְת פִּרְחַת בּוֹכִם שְׁאֲנִי אוֹ טִהֶרֶת עֲלִיהָ אֲדָא
D 2 פִּאֲנֵהָ Q לֵאֲנָה | B 3 כְּאַצְמוֹנִי | 5 אִלִּים D אֲלָא אֵן | (פִּי אֱלִבְטָן) D פִּי
אַלְסִמָּא | 6 (פִּיהּ) D פִּי בְטָן Q פִּי רַחֵם | O אֱלֹאֲחֵד | O וְאַקְסִמַּת D אֵן מִנְעַת . . .
וְאַן אִשְׁכַּצַּת | 9 BO אִסְרִיָּה | B אֵן רֹאִית | 10 (כִּסּוּהָ) D לְבָאִם | 10 DQ גֹּזִי כְּרִפְאֲנִי
O גֹּזִי כְּבִאֲשִׁי | 13 O לֹא אֲצִיר אֱלֹדְהָב | 14 אֵן אֱלִגְוָהֵר | D אוֹ פִּרְחַת | 16 D כְּתִירָא |
18 בְּכִי אֱלִצְבֹּאֵן (= הִנְעִירִים וְתִקְנִתִּי לְפִי הִעֲנִין) | 20 B פִּהֵל יִנְאֲלִנִי D פִּלְיִנְאֲלִנִי |
O עֲקָאֵב בְּדִבְבּ.

11. פִּי עֹון פִּלְלוּם: עֹון הִנְבְּלִים. וְכֵן פִּי עֹון פִּלְלִי בְּפִסּוּק כ"ח.
16. כְּרִאֵשׁ הַפִּסּוּק הוֹסִיף: נִשְׁבַּע אֲנִי. וְכֵן כְּרִאֵשׁ פִּסּוּק י"ט וּבְרִאֵשׁ פִּסּוּק כ"ט.
18. פִּי הַפִּסּוּק: כִּי מִנְעוּרִי גִדְלוֹנִי הִכְאִבִּים וְכֹאֲלוּ מִבְטָן אֲמִי אֲלֵךְ עִמָּהֶם (עֵינִי תִשׁוּבוֹת
דּוֹנֵשׁ עַל רִשׁ סִי דִי: וְגַם פִּירֵשׁ גִּדְלָנִי כֹאֵב כְּמוֹ קֶאֱבִי שֶׁהוּא חוֹלִי . . . וְזֶה חֲרִבָּן לְשׁוֹן).
20. פִּי אִם לֹא בְּרִכּוֹנִי חֲלָצִיו: אִם לֹא בְּרֵךְ אוֹתִי עַל הַתַּחֲמֵם חֲלָצִיו.
26. פִּי אוֹר: שְׁמִשׁ. וְכֵן פִּי הִרְאִבִּיעַ.
27. פִּי וְתִשְׁק יָדֵי לְמוֹ פִּי: וְיִשְׁק פִּי אֶת יָדֵי לְכַבְדּוֹ. — בִּיאור: מֵה שְׁסִיפֵר בְּאִמְרוֹ
אִם אֲרֹאֵה אוֹר וִיפֶת הוּא סִיפּוֹר מֵה שִׁיעֵשׁוּ הַצִּבְאִיִּים (עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים וְהַמְזוּלוֹת) כְּשִׁירְאוֹ הַשְׁמֵשׁ
וְהִירַח בַּחֲצֵי הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וְהוּא יִקֵּר הוֹלֵךְ הֵם נוֹשְׁקִים יִרְהִם וְבוֹת יִכְבְּדוּהוּ.
28. פִּי גַם הוּא עֹון פִּלְלִי: יִמְצְאֵנִי גַם כֵּן עוֹנֵשׁ עֹון הִנְבְּלִים.

להם פיהא מגִּית: 25 ואתאֲלִי אֵן לֹם אִכְנ אִכְנִי לִמֵּן דְּהִרָה צַעֲב וּתְהִתֵּם
נַפְסִי לְלִמְסַכִּין: 26 אִד רְגֹזֹת לִירָא פִּאתָאנִי שֶׁר־ וְצִכְרַת לְלִנּוֹר פִּאתָאנִי
אִפְל: 27 וְאִמְעָאִי תִגְלִי וּמָא תִהְדָּא מִמָּא תִלְקָאנִי אִי־אִם אִלְצַעֲרָ:
28 וּמִצִּית פִּי סוֹאֵד מִן גִּיד שְׁמִם וְקִמַּת פִּי אִלְגֹּזֵק אֲנִיִּת: 29 וּבִאֲנִי צִרַת
אֲנָא לְלַעֲרֵכֶד וְצִאחֲבָא לְלִנְעָאִם: 30 וְאִסּוֹד גִּלְדִּי מִן פּוֹק לִחְמִי וְעִטְמִי 5
נִכְר מִן אִלְסָמוֹם: 31 וְצִאֵר טַנְבוּרִי חֲזָנָא וּבְדִל קִיתָאֲרִי צוֹת בִּכָּא:

לֹא.

- 1 וּבִנְת קִד עֵהֲדַת עֵהֲדָא מַע עֵינִי פִּמָּא אִלְתַּפַּת אִלִּי בְּהִכְנָה:
הִי אִלְנָאֲרִיָּה אִלְחַסְנָה.
- 2 וּמָא נְצִיב אִלְאִלָּאָה מִן אִלְעֵלֹד וְנַחֲלָה אִלְכַּאֲפִי מִן אִלְרַפֵּעַ:
יַעֲנִי בְּקוֹלָה וּמָה חֵלֶק הָלֹא אִיד יִקּוֹל וְחֵל יַעֲלֵל אִלְלָה נְצִיבָא לְאִלְטָאִלִּם אִלָּא 10
מִחֵל מָא נָאֻלָּנִי מִן אִלְחַעֲס וְאִלְחַבָּאֵר.
- 3 אִלָּא אֵן אִלְתַּעֲס לְלִגְאִיר וְאִלְחַבָּאֵר לְפַעֲלָה אִלְגֵּל: 4 אִלָּא אֲנִיָּה
יִרִי טִרְקִי וְגִמִּיעַ כְּטָאִי יַחְצִי: 5 אֵן מִצִּית מַע דְּוִי אִלְוֹזֵר אוֹ אִסְרַעֲת רְגִלִּי
אִלִּי אִלְמַכְר: 6 אִסְאֵל אִלְלָה אֵן יִזְנִי פִי מִיִּזְאֵן עֵדֵל פִּאֲנָה יַעֲלֵם בְּצַחֲתִי:
7 אֵן מִאִלַּת קִדְמִי מִן אִלְטִרִיק אוֹ מִצִּי קִלְבִּי פִי תִבַּע עֵינִי אוֹ לֹזֵק 15
בְּכַפִּי שִׁי:
מָאֻם הוּא מִחֵל מִאֻמָּה.
- 8 פִּאֲדָא זִרְעַת פִּלִּיאֲכִלָּה גִּירִי וְדִרָאֲרִי יִסְתַּאֲצִלּוֹן: 9 וְאֵן אִנְכְּדַע
קִלְבִּי עֲלִי אִמְרָאָה אוֹ כִּמְנַת עֲלִי כֹאֵב צִאחֲבִי בִּסְכַּבְּחָא: 10 פִּלְתַּצְרָךְ
20 זִוְגִיתִי לְאֲכָר וְיִגְלֹו עֲלִיהָא גִירִי:

B 1 ואותה לי אלם אכן ... ותגתם נפסי | D 3 אלאפל | D וליס תהדא | D 5

ללעראכיר B לערביד | 6 חזינא | D עאהדת | O אלבהכנה DQ בהכלה | DO 13 דוי
זור | O 15 לצק | 18 (גירי) DO אכר | DB פלחרצד.

25. הוסיף בראש הפסוק: נשבע אני.

30. פי' חרב: "סמום" והוא רוח זלעפות.

1. ביאור: "בהכנה" (תרגום בתולה) היא הנערה היפה.

2. ביאור: ר"ל באמרו ומה חלק וגו' הלא איד וגו' היתן האל חלק לרשע וזלת דמיון
מה שבא עלי כן האיד והנכר (ר"ל השכר).

5. פי' עם שוא: עם אנשי שוא.

7. ביאור: מאום הוא כמו מאומה.

9. בסוף הפסוק הוסיף: בעבורה.

10. פי' טחון לאחר אשתי: תקרא אשתי לאחר. — ביאור: פעל "צרף" (תרגום טחון)

יאמר על האשה כשתקרא לאיש ההולך אחריה (ואולי פירשה על דרך משל מקול הטחנת). —
ועיין מה שכתב הגאון במאמר י' מס' או"ד (על 294).

6 וּמִן דֹּאכַל אֶלְבִּלָּאד יִטְרֹדוּן וַיִּגְלִבּוּן עֲלֵיהֶם כְּאַלְסֶאֲרֶק: 6 פֶּהֶם
פִּי אַרְהַב אֶלְאוּדִיָּה יִסְכְּנוּן וּפִי תִקְאֵב אֶלְתֶּרֶאֲב וְאַלְצִכּוֹר:
כִּפִּים תִּרְגּוּם סְלֵעִים.

7 פִּישְׁכְּהוֹן אֶלְדִּין בִּין אֶלְשֹׁגֶר יִנְהַקוֹן וּתַחַת אֶלְחֶרֶשֶׁף יִתְעַרְצוֹן:
8 6 פֶּהֶם דּוּוֹ אֶלְסַפָּה תָם דּוּוֹ לֹא אֶסֶם לֶהֶם צַעְפּוֹ מִן אֶלְבִּלָּאד: 9 וְאַלְאֵן
צֶרֶת כִּלְחַנְהֶם וּבִנְת לֶהֶם כִּלְאֶמֶא: 10 כִּרְחוּנִי וּבַעֲדוֹ עֲנִי וּמִן וְגַחִי לִם
יִצְדּוֹ אֶלְבִּצֶאֲק: 11 וְלִמָּא חֵל רִבְאִטִּי וְעֵדְבִנִי וְאַלְרֶסֶן מִן בִּין יְדִי בַעַת בַּח:
קִי כִי יִתְרִי פִתַּח יִשִּׁיר אֵלִי אֶלְלֵת תַּעֲי אֲנִה חֵל רִבְאִשְׁתָּ.

12 קִאֲמוּ עֵן יִמִּינִי כְּאַלְעִכְדֶּשׁ וּכְלוּ פִיה רִגְלִי וְגַעְלוּ עֲלִי מַחְגָּת
10 טִרְקָאֵת תַּעֲסֶהֶם:
אַלְעִנְרֶשׁ נֹע מִן אֶלְשׁוֹךְ.

13 וּשְׁעָתוֹ סִכְתִּי מִן גִּיר אֵן יִנְתַּפְעוֹן כְּאַדְאִי וְלֹא מַעִין לֶהֶם:
14 וּכְאַלְתִּגְרָה אֶלְוֹאֶסְעִיָּה מִן אֶלְמָא כְּדֹאךְ יִאֲתוֹן אוּ פִי מִכָּאֵן דּוּוֹ
אֶלְאִזְכוּיָּה יִתְדַחַרְגּוֹן: 15 כְּדֹאךְ תִּקְלָב עֲלִי אֶלְנִכָּאֵל וְקֹד אֶנְכִּלָּב כְּאַלְרִיחַ
16 גְּמִיע נִבְלִי וְגִאֲז כְּאַלְגִּים גִּיאֲלִי: 16 וְאַלְאֵן פִּנְפָּסִי תִתְסַאֲפֹךְ עֲלִי אֶד
חֲאוּנִי אִיאֶם אֶלְצַעֲפָה: 17 וּכְאֵן עֲטָאֲמִי תִקְלַע מִנִּי לִילָא וְעִרוֹקִי לֹא
תִסְכֹּן: 18 וּבְגָהֵד מִן קִוָּה אֶתְדַרְעֵ לְבִאֲסִי וּבִמְקַדָּר תּוֹנִיתִי יֹאזְרִנִּי:
19 וְקֹד רִמָּאֲנִי עֲלִי אֶלְטִין חִיתִּי מֵאַתְלֵת אֶלְתֶּרֶאֲב וְאַלְרִמָּאֲד: 20 וְאֵן
אַסְתַּגָּת אֶלִּיךְ לִם תִּגְבְּנִי וְאֵן וְקַפַּת וּפַהֲמַתִּנִּי: 21 פִּכְאֲנֹךְ תִּנְקִלָּב עֲלִי
חִנְקָא וּבַעֲטָם יִדֵּךְ תִּתְהַדְרִנִּי: 22 פִּתְחַמְלִנִי וְעֲלִי אֶלְרִיחַ תִּרְכִּבְנִי וּתְמוֹגִנִּי
בִּפְקָה: 23 הוּ אֲנִי עֶרְפַּת אֲנֹךְ תִּרְדֵּנִי אֵלִי אֶלְמוֹת הוּ אֶלְבִּית אֶלְמַעַד
לְכֵל חִי: 24 וּיקִינָא אֲנִה בִּלְקַע לֹא יִמַּד נֶאֱצֵר פִּיה יִדָּה וְהוּ תַעֲס לִים

2 D אַרְהַב | 4 O יִתְעַרְצוֹן | 5 B דּוּוֹ סַפָּה | 9 O עֲלִי יִמִּינִי | Q כְּאַלְעִכְדֶּשׁ אִירִישׁ |

15 B תַּסְתַּפֵּךְ | 17 B וּכְמִקְדָּר | 21 (הוּ) B חֶסֶד.

5. פִּי מִן גִּי: מִתּוֹךְ הָאֵרֶץ.
6. בִּיאוֹר: כִּפִּים תִּרְגּוּם סְלֵעִים.
7. פִּי בִין שִׁיחִים יִנְהַקוּ: וּיְדַמּוּ לְאִשֶּׁר בִּין הָעֵצִים יִנְהַקוּ.
11. בִּיאוֹר: אָמְרוּ כִי יִתְרִי פִתַּח רֹמֶם אֶל הָאֵל יְיָ שְׁהוּא פִתַּח יִתְרוֹ.
12. בִּיאוֹר: עִכְרֵשׁ (תִּרְגּוּם פִּרְחַת) מִין מִן הַקּוֹצִים.
13. פִּי לְהוֹתִי וְיַעֲלוּ: מִבְּלִי שׁוֹשׁ לֶהֶם תּוֹעֵלֶת כְּנֹקִי.
14. פִּי הַפִּסּוֹק: וּכְפִרְץ רַחֵם מִן הַמֵּיִם כֵּן יִאֲתוּן אוּ בִּמְקוֹם שׁוּאָה הִתְגַּלְגַּל.
17. פִּי וְעוֹרָקִי בְּמֵלֶה דּוּמָה בִּלְעֵן וְכֵן פִּי רִי יוֹנָה בִּשׁ עֵרַק וְהִרָאֲבָע: בִּלְי קֹדֶר גִּירִי.
18. פִּי יִתְחַפֵּשׂ: אֲתַעֲטֶפָה.
23. פִּי בֵית מוֹעֵד: הַבַּיִת הַמְּזוּמָן. וְכֵן פִּי הָרִאֲבָעָה.
24. פִּי הַפִּסּוֹק: וּבִאֲמַת הוּא עֵי (רִ"ל שְׂמֵמָה) לֹא יִשְׁלַח כּו עוֹזֵר יָדוֹ וְהוּא אִיר שְׁאִין לֶהֶם כּו מוֹשִׁיעַ.

- 17 וטאלמא כסרת אניאב אלגאיר וטרחת מן אסנאנה אלפריםה:
 18 פקדרת אני לא אתופי אלא מע בלי מנולי ובאלרמל אטיל אלעמר:
 19 ואן ענצרי מנפתח אלי אלמא דאימא ואלמל יבית פי זרעי סרמדא:
 20 ואן כרמי גדיד מעי וקוסי בידי תתבדל:
 אי יתבדל שי בעד שי.

- 21 ובאן אלקום יסמעון לי ויצברון ויסכתון למשורתי: 22 ובעד בלאמי לא יתנון ועליהם ידר בלאמי: 23 וירגוני באלמטר ובאנחם פערז אפואההם לאללקים: 24 ואן צחבת מקאבלתהם לא יומנון ונור וגזי לא יוקעון: 25 ובנת אלתאר מן טרקהם מא אגלם פיה ראסא ואסכן ביניהם כמלך פי כראדיסה והם בין ידי כמן יעאזי אלחזנא: 10

ל.

- 1 ואלאן צחך מן הו אצגר מני פי אלעמר ומן בנת אוהד פי אכאיהם מן אן אנעלהם מע בלאב גנמי:
 יעני אן יכנו לי רעאח.
 2 תם אקול למא דא לי קוה ידיהם וקד צאע מעהם אלהרם:
 יעני אנחם קד הרמו בלא מערפח.
 3 והם פי עוז וגוע ושום באנחם פארין מן מפאזה טלמא לאויה
 או מזואה: 4 וקאטפון מלוחא וורק אלישגר ומן אצל אלרתם מעאמהם:
 הו נוע מן אלשגר.

- DQ 2 מע מנולי | 3 (דאימא) DQ חסר | B 6 יסמעון מני | D ובעד מא בלאמי |
 D 8 לא יומנון בו | B 9 טרקהם | O מא בנת אגלם | D 11 מן הם אצגר ... פי בלאב |
 D 14 ירהם ... צאע מנחם | 16 הם פי עוז ופי גוע.

18. פי' הפסוק: חשבתי שלא אמות כי אם עם בלות ביתי וכוהל (ר"ל חול הים) אאריך ימים.
 19. בשני חלקי הפסוק הוסוף: תמיד, לעד.
 20. ביאור: יחלוק כלומר יתחלף זה אחר זה. (עיון פי' הרו"ק: בכל יום ויום היו עושים לו כבוד חדש ולמה כי קשתי בידי תחלוק חכמתי ומעשיו היו חרשים).
 25. פי' הפסוק: היותי בוחר מדרכיהם מה שאשב בו לראש ואישכון ביניהם כמלך בגדודיו והם לפני כמי שמתחם אכלים (עיון פי' הרו"ק בסוף פרק ב': כמו המלך בגדוד שאין חילו רשאין לדבר עד שופתה כך היותי אני ביניהם והם היו לפני כאשר אכלים ינחם כמו אותם הבאים לנחם האכל שאין להם רשות לדבר עד שופתה האכל).
 1. ביאור: לשית עם כלבי צאני כלומר שיתיו לי לרועים.
 2. ביאור: כלומר שהם הזקינו בלא דעת.
 3. פי' גלמוד: וברוע מול עיון לעול ג' ז'. ופי' העורקים ציה כאלו הם בורחים מציה.
 4. פי' עלי שית עלי העין מלשון עלי זית (וכן פי' הראב"ע: אפילו עלי השית שהוא האילן). — ביאור: רתמים הוא מין מן העצים.

כט.

1 פעאוד איוב צרב מתלה פקאל: 2 מן יצעני כאלשהור
אלקדימה באיִם כאן אלאלאה יחפני: 3 ובתלמיעה סראגה עלי
ראסי וכנת עלי נורה אסיר פי אלטלאס:
אלמעני בחשך והו מתצר אלכא.

5 4 וכמא כנת פי איִם נעמתי ועעבה אלאלאה עלי לבאי: 5 ומא
דאם כאן אלכאפי מעי וגלמאני חואלי: 6 וחין כאן סעי ירחיץ פי
אלסמן מתלא ואלצואן יצב לי אקסאם אלדהן שבחא:
בחמה הו מ' בחמאה מתצר מתל וגם כל שרית ישראל (ד"ה א' י"ב ל"ט)
[מכאן שארית] ותורני (ש"ב כ"ב מ') מכאן ותאורני.

10 7 וכנת אכרג אלי אלמחאל ענד אלמסקף ופי אלרחאב אהי
מגלסי: 8 וראוני אלאחדאת ואכתבו ואלכחול וקפו או קאמו:
9 ואלרייסא חבסו אלכלאם וצירו ידהם עלי פמהם: 10 וצות אלמדברין
קד אכתבו ולסאנהם קד לצק בחנכהם: 11 לאן אדאנהם סמעף בי
פמדחוני ועיונהם ראתני פשהדו לי: 12 באני אפלת צעיפא מגולת
15 ויתימא ולא מעין לה: 18 ודעוה אלהאלך תאתיני וקלב אלארמלה
ארנן: 14 וקד לבסת אלעדל מתלא ולבסני ושמלני אלחכם כאלממטר
או צניף: 15 וכנת ללאעמי מקאם אלעינין וללאומן מקאם אלרגלין:
16 ומקאם אלאב לליתאמי ואי חכם לס אעלמה אסתבריתה:

B 1 מן יצעני | B 13 לזק | O באן | D 16 אלחכם ושמלני כממטר | O 17
וללזמן | 18 (לליתאמי) B ללמסכין.

והחכמה מאין תמצא בכלל ודברי היסודות הנזכרים בה בפרט במאמר א' מס' או"ד (דף 45).
ועוד האריך בזה בפירושו למשלי ל' ג'. ודבר עוד על זכר ד' יסודות בפרשה זאת בפירושו
לס' יצירה פרק א' הלכה א'. ועל פסוק כ"ח עיין בפירושו לס' יצירה במקום הנזכר וס' או"ד
תחלת מאמר ד' (דף 48). — וכאשר ראה איוב שאמר מאמר שני ולא ענהו אליפו הוה דעתו
במאמר שלישי והוא אמרו ויוסף איוב וגו'.

3. ביאור: חשך מעמו בחשך ותוא מקוצר בית.
4. פי' חרפי: טובי (וכן פי' הראב"ע: גדולתי בלי דומה כי אם לפי הענין).
6. בשני חלקי הפסוק הוסיף: על דרך משל, על דרך דמיון. — ביאור: בחמה הוא
במקום בחמאה והוא מקוצר כמו וגם כל שרית ישראל במקום שארית ותורני במקום ותאורני.
(נזכר בחשובות דוגש על ר"ם סימן קכ"ב).
7. פי' שער: אל מקומות אסיפת העם וכן דרך הגאון לתרגם שער אכ אין ענינה שער
ממש עיין דברים י"ב וי'. משלי ל"א כ"ג ול"א. ופי' עלי קרת אצל הבנין המקורה.
13. עיין פי' הגאון למשלי כ"ד כ"א.
14. אחר מלת צדק לבשתי הוסיף: על דרך משל. — ועי' פי' הגאון לישעיה ס"א י'.

וזנא והי' ללמא בילא: 26 ועמל ללמטר רסמא וטרקן ללפקיע אצואתא:
חזיו אלדי פֿערטה פקיעא הו אלסחאב אלמתקטע וקר יקאל אלשקאיק איצא.

27 חזיו ראדא וקצֿהא והי'אהא ואסתבראהא: 28 תם קאל
ללאדמיין אן תקויו אללה הי חכמה ואלזואל ען אלשר פהם איצא:

- מעל איוב פי הוה אלמקאלה אן הוה עלם לא נגדה נחן ולא נצל אליה 5
מן דלך קלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר ואלטעאם ומעאדן אלהב ואלנחאם
ואלחיד פיצורה אלמתוקד כמא פעל בסדום הו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אבר
אלקצֿה ולא להא אעני אלחכמה תמן פנשתריהא כמא דבר מן גמיע אלאשיא
אלעויה כל רד גמיע דלך אלי אללה תע' הו קי' אלהים הבין דרכה וגעלהא מקאם
חכמה אללכתראע ואללכתראע אלדיין לא יעלמהא אלא הו תע' ושכחהא איצא 10
באלטבאיע אלדי לא יערף ביה טבעת עלי דאך אלא הו אז קאל כי הוה לקצות
הארץ יביט לעשות לרוח משקל וגו' דבר שמים ורוח וארץ ומים אז הי אלענאצר
אלדי לא יעלם אלנאם ביה טבעת ולא ביה רסמת כל אצמא יסלמון פעלהא
ותדבריהא אליה. — תם אן איוב למא ראי אנה קד קאל מקאלה תאניה ולם יזאובה
אליפו אכד מדהבה במקאלה תאלתה והו קי' ויוסף איוב וגו'. 15

B 1 וואל.

F 2 ופס' החזיו פקיעא והו אלסחאב אלמתקטע וקר יקאל לה שקאיקא איצא |

F 5 וכאן מעל איוב פי הוה אלמקאלה עלי מא קאל והחכמה מאין תמצא ודלך אנה קד
כאן קדם דבר מא יגירה אללה עז וגל פי עאלמה אן יקלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר
ואלטעאם ומעאדן אלהב ואלפצה ואלנחאם ואלחיד פיצורה אללנאר מתוקדה כמא פעל
בסדום והו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אבר אלקצֿה פקאל עלי . . . אן הוה עלם לא נגדה
בקי' והחכמה מאין תמצא ולים הו איצא יצל אלינא לקי' מאין תבוא ולא להא תמן פנשתריהא
וגמיע מא נסק מן אלחטאן ואלזואהר אלעויה. תם רד דלך אגמיע אלי אללה אלהים הבין
דרכה וגעלהא טקאם (פה נפסק כ"ו F).

28. ביאור: עיקר הדברים שסמך עליהם איוב במאמר הזה הוא שזאת חכמה אשר לא
נמצאה אנהו ולא נגיע אליה וממנה שהפך הארץ אשר בה דגן ולחם ומחצבי הזהב והנחשת
והברזל ושמה לבערת אש כאשר עשה בסדום הוא אמרו כי יש לכסף מוצא עד סוף הפרשה
ואין לחכמה מחיר שנקנה אותה כאשר זכר מכל הדברים היקרים אבל השיב הכל אל האל
ית' הוא אמרו אלהים הבין דרכה ושם אותה במקום חכמת הבריאה והעשיה מאין אשר לא
ידע אותן כי אם הוא יתעלה ודמה אותה גם כן בטבעים לא ידע איך הטבעו על זה כי אם
הוא כאמרו כי הוא לקצות הארץ יביט וגו' הזכיר שמים ורוח וארץ ומים כי הם השרשים אשר
לא ידעו בני אדם איך הטבעו ולא איך היה חקם אבל הם ישלמו עשייתם ופקודתם אליו ית'.
[ג"א סמך איוב במאמר זה על מה שאמר והחכמה מאין תמצא והוא שהקדים מה שיעשה
האל ית' וית' בעולמו שהפך הארצות אשר יש בהן דגן ולחם ומחצבי הזהב והכסף והנחשת
והברזל ושם אותן כמו אש לבערה כאשר עשה בסדום. ואמר עוד שזאת חכמה לא תמצא
לנו ואינה באה אלינו ואין מחיר שנקנה אותה וכל מה שסידר מן המחירים והפסגים היקרים.
אחר כן השיב כל זה אל האל אלהים הבין דרכה]. — ענין ד' היסודות בפסוק כ"ד וכ"ה
הביאו גם הראב"ע והר"ק והרמ"ק בפירושיהם. ועי' מה שהשיב הגאון על דברי הטועים בפרשת

8 חֲתִי בְנוֹ אֶלְסַבָּאֵעַ לֹם יִטְוֶהָ וְלֹא אֶלְשַׁבֵּל מֵאֵל אֱלִיהָ:

לֹא עֲדָה תִרְגִּי לֹא סָר אִי לֹא מֵאֵל.

9 מִדֹּיִדָה אֱלִי צְלוּדְהָא וְקִלְבִּי גִבְאִלְהָא מִן אֲצוּלְהָא: 10 וְשִׁקְמָה
כְּלָגְאִנְהָא מִן צוֹאוּיְנְהָא וְכָל אִמְרֵי עֲזִיזֵי קִדִּי סִבְכִּי פִי עֲלִמְהָ: 11 וּמִגִּיִּין
5 אֶלְאִנְהָאֵר קִדִּי חִבְסָהָא וּגְבִיאִיָּהָא קִדִּי אֲזִרְגָּהָא אֱלִי אֶלְנֹר: 12 וְאֶלְחִבְמָה
כְּדָאֵךְ מִן אִין תּוֹגֵד וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ הִיא אֶלְפָּהִם: 13 וְלֹם יַעֲלֵם אֶלְאִנְסָאֵן
קִימְתָּהָא וְלֹא תּוֹגֵד פִּי דָאֵר אֶלְאִחִיָּא: 14 וְלוֹ אִמְכֵּן אֶלְגִּמֵּר אִין יִסְאֵל
לְקָאֵל לִים הִי פִי וְכִדְלֵךְ אֶלְבַּחֵר לוֹ גָּאֹז אִין יְקוּל לְקָאֵל לִים הִי עֲנִדִי:
15 וְלֹא יַעֲטִי אֶלְאִבְרִיז בְּדִלְהָא וְלֹא יוֹזֵן אֶלְמֵאֵל תִּמְנָהָא: 16 לֹא תְקַאֵם
10 בְּפִצִּיזֵי אִופִּיר וְלֹא בְּאֶלְבִּלֹר אֶלְעִיזֵי וְאֶלְמָהָא: 17 וְלֹא יְקַאֲמָהָא אֶלְדִּהֵב
פִּכִּיךְ אֶלְזִגְאֵג וְלֹא בְּדִלְהָא סָאִיר אִינִיָּה אֶלְפּוֹ: 18 וְאֶלְמִרְגָּאֵן
וְאֶלְאִסְתְּבִרָאֵךְ לֹא יִדְכִּרָאֵן בְּאִזְאִיָּהָא וּמִדֹּיִ אֶלְחִבְמָהָ אֶעֱזֵ מִן אֶלְזִנְוָהֵר:
19 לֹא יְקַאֲמָהָא זִבְרִגֵּד אֶלְחִבְשָׁהּ וְכִאֶלְפִּצִּיזֵי אֶלְנִקְרָהָ לֹא תְקַאֵם:
20 וְאֶלְחִבְמָהָ כְּדָאֵךְ מִן אִין תַּצֵּל אֶלְיִנָּה וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ אֶלְפָּהִם:
15 21 וְקִדִּי כְּפִית מִן עֵין כָּל חִי חֲתִי מִן טָאִיר אֶלְסַמָּא אִנְסְתִּרְתָּ: 22 וְכִאֵן
אֶהֱלֵ אֶלְהִלָּאֵךְ וְאֶלְמֹתֵי יְקוּלֹן בְּאִדְאִנְנָא סְמַעֲנָא כְּבִרְהָא: 23 לְכֵן אֶלְלָה
אֶלְעֵאֵלִם בְּטִרְיָקָהָא וְהוּא אֶלְעֵאֲרָה בְּמוֹצֵעָהָא: 24 לֹאֲנָה אֱלִי אֶקְאֲצִי
אֶלְאִרִּיזִי יִלְתַּפְתָּ וּמֵאֵ תַחַת גְּמִיעַ אֶלְסַמָּא יִרְאָה: 25 וְקִדִּי צִנַּע לְלִרְיָאֵה

$G^2 G^4$ 1 בְּנוֹ אֶלְסַבָּאֵעַ | O יִטְוֶהָ $G^2 G^4$ יִטְוֶה | $G^2 G^4$ וְלֹא אֶלְשַׁבֵּל | BD אֱלִיהָ G^4
עֲלִיהָ | $G^2 G^4$ 4 כְּלָגְאִנְנָא | B מִן צוֹאֲנִיָּה | 5 (קִדִּי II) $BG^2 G^4$ חִסֵּר | 8 (לוֹ גָאֹז אִין יְקוּל
לְקָאֵל) | O יְקוּל G^4 חִסֵּר | 9 DG^4 וְלֹא תְקַאֵם | 11 $OG^2 G^4$ אִנָּה אֶלְפּוֹ | 12 $OG^2 G^4$
וְאֶלְאִסְתְּבִרָךְ | (בְּאִזְאִיָּה) DQG^4 מַעְהָא | 13 B זִמְרִגֵּד | 14 Q הִיא אֶלְפָּהִם DO אֶלְפָּהִם בָּהּ |
15 D מִן עֵין | (חֲתִי מִן) B וּמִן | 17 B בְּטִרְקָהָא | 18 BQ וּמִן תַּחַת | O וְקִדִּי יִגְעֵל לְלִרְיָאֵה
מִיִּזְאֲנָה וִירְתֵּב אֶלְמִיָּהָ בְּאֶלְמִכִּיָּאֵל.

2 F וּפְסִי לֹא עֲדָה לֹם יִמִּיל לֹאֲנִי גְעֻלְתָּה תִרְגִּי לֹא סָר מִתֵּל סוּרוֹ נָא אֵל בֵּית עֲבֻדְכֶם.
8. בִּיאֹר: לֹא עֲדָה תִרְגֹּם לֹא סָר כְּלוּמֵר לֹא נָטָה [נִיָּא כְמוֹ סוּרוֹ נָא אֵל בֵּית עֲבֻדְכֶם].
10. פִּי כָל יָקֵר רֵאתָה עֵינִי: וְכָל דְּבַר יָקֵר כְּכֹר הַקִּדִּים בִּידִיעִתּוֹ.
11 תִּרְגֹּם מִכְּכִי בְּמִלָּה אֲשֶׁר תִּרְגֹּם בָּהּ נִכְכִּי לְקִסֵּן לִ"ח ט"ז וְטַעְמָה מְקוּה מִים אוֹ
לוֹ מְבוּע מִים.
14. פִּי הַפְּסוֹק: וְלוֹ הִיתָה יִכוּלְתָּ הַתְּהוּם שִׁישְׁאָלוֹ מִמֶּנּוּ הִיָּה אוֹמֵר לֹא בִי הוּא וְכֵן הִים
הִיָּה אֲפֻשֵׁר שִׁידְבֵּר הִיָּה אוֹמֵר אִינְנָה עֲמִדִי.
17. פִּי וְזִכּוּכִית: וְכָל שֶׁכֵּן הִזְכּוּכִית. וְהַפִּי הוּא הַכּוּא ר' יוֹנָה בִּש' זָכָר בְּלִי הַזְכִּיר
שֵׁם הַגָּאוּן.

18. פִּי לֹא יוֹכֵר: לֹא יוֹכֵר כִּנְגֻדָּה.
20---23. עֵין מַה שֶׁכָּתַב הַגָּאוּן עַל פְּסוּקִים אֵלֶּה בְּפִירוּשׁוֹ לֹס' יִצִּירָה פִּרְק א' הִלְכָה א'.
22. פִּי אֲכָדוֹן וּמוֹת: אֲנִשִּׁי אֲכָדוֹן וּמוֹת (פִּי) הִרְאִיבֵנִי: הֵם הַמִּתִּים הַקִּדְמוֹנִים.
25. בִּיאֹר: מִלַּת חֲזוֹן אֲשֶׁר תִּרְגְּמַתִּיהָ "פְּקִיעַ" טַעְמָתָהּ הֵעֵן הַנִּגְזֵר לְגִזְרִים וְיִקְרָא גַם כֵּן
בְּל"ע "שְׁקָאִיק" (= גִּזְרִים).

22 ויטרח עליה מן לא ישפק עליה מן ידה יהרב הרובא: 23 ומן יספק עליה כפיה שמאתא ויצפר עליה מן מוצעה תהדא:
ק' עלימו כפימו הו מגאז [מקאם עליו כפיו ומתלה ישר יחזו פנימו (תהלים י"א ז)] אלמעני פניו לאנא פי אללה תעאלי.

בח.

- 1 אן מוצעא כאן פיה ללפצה מברג ותצפאה ללדהב: 2 וחדיד יוזד מן תראבה ונחאם יצב מן חגארתה: 3 געל אנלא אלי חלול אלטלאם וכדלך לכל פאן הו מסתבר אלי דאת אלפאל ואלגבס: 4 ואתגר אלואדי מן חית יגרי פצאר אלמנסיון מן אלרגל אלגריבה קד צעפו מן אלנאם ואצטרבו: 5 וארין כאן מנהא יכרג אלטעאם פאנקלבת כדל גמיע דלך פצארת כאלנאר: 6 ומוצע מן חגארתה 10 אלמהא ומן תראבה אלהב: 7 וסכה לס יערפהא אלטאיר מתלא ולם תלחטהא עין אלחדאה תבאלגא:

שופתו תלמחהא מתל ששופתני השמש (שה"ש א' י"ו).

1 O ומן ידה יהרב הרבא G^2 ומן מן ידה יהרב הרבא | DQ ומן סאפק יספק G^2 2 יספק | DQ שאמתא $G^2 G^4$ שמאתה | 5 DQ אד | DG^4 מוצע | D מברגא | B ומצפאה | 6 G^2 ינצב | G^2 להלול אלפלאם פיה | 7 O וכדאך DQ ולדלך | $DOQG^4$ מסתברו | 8 $G^2 G^4$ יגר | G^4 פצאר אלי אלמנסיון | 9 B ארין | 10 B ואנקלבת $DG^2 G^4$ אנקלבת | 11 D והי סכה | D לא ... ולא | 12 $ODG^2 G^4$ עין אלחדא Q עין אלגראב.

3 F ק' עלימו כפימו הו מגאז מקאם . . . לאנא אלי אללה עז וגל | 13 F ופס'

שופתו תלחטה לאנחאמא ב' הדא ואלב' שופתו השמש שה"ש.

22—23. פ' הפסוקים: וישלך עליו מי שלא יהמול עליו ואשר סידו ברוח יברח ומי שוספק עליו כפיו שטח לאידו וישרק עליו ממקומו להפחידו. ביאור: אמרו עלימו כפימו הו העברת לשון בטקום עליו כפיו וכמוהו ישר יחזו פנימו הענין פניו כי באל ית' הוא כדבר. (זכור בתשובות דונש על ר"ם ס' ק"ן).

1—8. פ' הפסוקים: כי יש מקום שהיה בו מוצא לכסף וזקוקה לזהב. וכרול ויקח מעפרו ונחשת תוצק מאבניו. שם קין (ומן קצוב) לבוא החשך וכן כל מה שיש לו תכלית הוא חוקר עד עצם אפל וצלמות. — על פסוק ג' ע"י פ' הגאון לס' יצירה פרק ב' הלכה א.

4. פ' הפסוק: פרין הנחל ממקום שהוא נגר ויהיו הנשכחים מן הרגל הורה דלום מאניש ונתבלבלו. — ע"י פ' הראב"ע: גם יפרוץ המקום נחל שהוא גר והענין מוגר כמים הטורים.

5. פ' תחתיה: תחת (כלומר תמורת) כל זה.

7. הוסף בשני חלקי הפסוק: על דרך משל על דרך הפלגה. — ביאור: שופתו תביש אליה כמו ששופתני השמש.

7 פכיה יכון עדיו כטאלם או מקאומי כגאיר:

קו' יהי כרשע אויבי הו אכנא מלל כה יעשה אלהים לאויבי דוד (ש"א כ"ה ב"ב).

8 ומא רגא אלדנס אד יטמע והל יסלי אללה נפסה: 9 או צראכה יסמע אלטאיק אדא חלת בה אלשדד: 10 או יתדלל עלי אלכאפי או ידעו אללה פי כל וקת: 11 ואנא אדלכם עלי קדרה אלטאיק ואלדי ענד אלכאפי לא אבתמה: 12 והודאכם כלכם קד שאהדתם דלך פלם דא גרורא תגתרון: 13 אן הדא נציב אלדמ' אלטאלם מן ענד אללה ונחלה אלראחבין מן אלכאפי יאכדונהא: 14 אן כתרו בנוה פאלי אלסיף ודראריה לא תשבע טעאמא: 15 ושרידה באלקתל ידפנון ואראמלה לא יבבין עליהם מן שגלהן במצאיק אכר: 16 ואן צבר פצה באלתראב והיא מלאכס באלטין: 17 פיהי דלך ואלצאלת ילכסה ומאלה אלברי יקסמה: 18 ובני ביתה באלענכבות ועמל כצא כטל אלעריש:

15 קריה מלצה. ופסרת נוצר כן לאנמה ב' פי אלמקרא הוא ואלב' בעיר נצורה (ישעיה א' ח')

19 ואן אנצגע והי גני פלים ינצם חתי יפתח עיניה פאדא לים הו: 20 וידרכה אלנכאל כאלמא בסרעה ובאן אלזוכעה חמלתה לילא: 21 או ריה אלקבול חמלתה גפלה פמצי אד נקלה מן מוצעה: וישערתו מלל ואסערם על כל הגוים (זכריה ז' י"ד) פנקלתהם אלי אלמם.

B 3 והל יסאל אללה מן נפסה G² יסלו | DQ 4 אלקאר | G² 5 ידעו אליה | O 6 אבתמכמה | G⁴ 8 מן ענד אלכאפי | G⁴ כתר בנוה G² כתר אולאדה | D 9 ושרידה Q ושראידה G⁴ ושרידה | G² G⁴ תכבין | G⁴ 12 יקסמה אלברי | B כוחא | O כאלעה G² G⁴ כאלעש | O כאלאל G² כאלאל | OB 13 אלעריש | G² 17 ותרבה | D 18 אדא ריה | G⁴ אן נקלה.

F 2 וקולה יהי כרשע אויבי כלאם אכנא כקו' כה יעשה אל' לאויבי דוד | 14 מכי' F ובכי' O: נצר הוא כן מלל בעיר נצורה | F 19 ויסערתו ונקלה מלל ואסערם ... אלמם.

7. ביאור: יהי כרשע אויבי הוא כנוי לשון כמו כה יעשה אלהים לאויבי דוד.
8. פי' יבעע: יאוח ממנו. 'ופי' וכי ישל אלוה נפשו: היבטית האל לנפשו (מל' שלוח).
15. בסוף הפסוק הוסיף: בעבור שהן טרודות בפגעים אחרים.
18. פי' הפסוק: ובנה ביתו כעכביש וככל סכה עשה סכת גמא. — ביאור: תירגמתי נוצר כן כי שנים הם במקרא זה הא' והב' בעיר נצורה (עי' תרגומו לישעיה א' ח' ומה שהעיר שם עליו המוציא לאור).
19. עיין המאמר העשירי מס' או"ד דף 287.
21. ביאור: וישערתו כנוי ואסערם על כל הגוים כלומר העברתים אל העמים.

מע אלטלאס: 11 ועמד אלסמא תרפרף ותבהת מן זגרתה: 12 בקוֹתה
זגר אלבהר ובפהמה אוהן פתנתה: 13 ובאמרה חסן אלסמאואת
וארדעת ידה אלתנין אלמחיט: 14 הודא הודא בעץ אוצאפה פאי שי
מן אלאמור סמע בה ורעב גברוֹתה מן יפהמה:
פאכין בעד הודא במא דא אגאבה אליהוא ען קולה הודא אעני הרפאים 5
פלמא ראי אן צופר קד אמסך אנד מדהבה במקאלה תאניה הו קולה.

בו.

1 ועאוד אויב צרב מתלה פקאל: 2 וחק אלטאיק אלדי אואל
חכמי ואלכאפי אלדי אמר נפסי: 3 אנה מא דאמת נפסי פי ורוח
אללה פי אנפי: 4 אן תכלמת שפתאי בגור ולסאני לא ידרס ארבא:
תצדירה בהדא יקול וחק אללה מא דמת באקיא לא קלת גור[א] ומעני הסיר 10
משפטי אן אויב כאן האכמא פימא בין קומה כמא וצף ואשברה מתלעות עול
(כ"ט י"ז) פלמא חלת בה הדה אלמציבה ואל חכמה.
5 ואעוד בנפסי אן אזכרכם וואלי אן אתופי לא אויל צחתי מן קולי:
מעני לא אסיר תמתי הו באלקול יעני לא אתרך אן אקול [אני] צחית.
6 וקד תשדרת בצלאחי ולא ארביה כמא לם יבע קלבי מן עמרי: 15
יחרף יכיע מפרד.

1 OG תרף | DB ובקוֹתה | 2 O ובקדרתה חסן | 3 BD פאי שיין Q פאי שיין |
4 D ורעם | 7 G⁴ רפע מתלחה וקאל | DQ וחקא אן אלטאיק | 8 D אמא מא דאמת |
9 O לא ידרס אלמכר | 4 G⁴ אבדא | 15 G² G⁴ ולם ארביה | (כמא) DQ ממא G² חסר |
B יבע D יביע.

5 G⁴ . . . וסאכין בעד הודא במא דא אגאבה אליהוא ען הודא אלקול פלמא ראי
אויב אן צופר קד אמסך אנד מדהבה במקאלה תאניה אד קאל | 10 F תצדירה בקי . . .
ואלג' פואסיק מתללה חי אל כי כל עוד אס תרברנה ומעני קולה הסיר משפטי . . . |
14 F ומעני לא אסיר . . . צחית | 16 F ופסרת יחרף יכע מפרדא.

11. עיין פי' הגאון לפרק ד' הלכה ה' מספר יצירה.

12. פי' רגע: גער.

13. פי' נחש בריח: התנין הסוכב הוא התלי בחכמת השמים ועיין פי' פי' פ"א הל' ד'.

14. ביאור: אבאר אחרי זה כמה ענהו אליהוא על מאמרו זה רצוני לומר הרפאים
יחוללו וגו'. ואחר שראה אויב ששתק צופר החל לחזות דעתו במאמר שני.

4—2. ביאור: הקדים בזה הדבור לומר חי אל בכל עורי לא דברתי עולה. [נ"א והג']
פסוקים מחוכרים זה לזה. וענין הסיר משפטי שאויב היה שופט בין בני עמו כאשר סיפר
ואשברה מתלעות עול וכאשר באה עליו הצרה הזאת סר משפטו.

5. ביאור: לא אסיר ר"ל בדבור כלומר לא אעזוב כלומר תם אני.

6. ביאור: יחרף יחרד (או יורא) מלה נסדרת (והראב"ע פי' יקטן לכי כאדם שיש לו חרפה).

מענאה אן גואב מסלחך יא איוב ה'ה הו אמר פי עלם אללה לא נקה נחן עליה
ולא נעלמה. פלמא ראי איוב אן גואבהם קר אל אלי מתל מקאלתה אלדי יחל
גמיע מא נשאהדה מן נעם אלטאלחין ואלם אלצאלחין עלי חכמה אלבארי תע
ועלמה ק'י קלבה וקאל לבלדר א' לם תאתי בשי.

כו.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 לעמרי מא אענת מן לא ק'ה לה ולא
אגת דראעא לא ע' להא: 3 מא אשרת למן לא חכמה לה ולא
עלמתה אלפקה: 4 ולא אכברת אחדא בכלאם ולא חכמה אחדי
ברגת מן ענדך:

ה'ה אל' פואסיק הי גרין ה'ה אלקצ'ה לחנון גואב בלדר.

5 והודא אלשגעא יצרעון מן גזאיר אלבחר וסאיר אלעמאר'ה:
ארעי איוב האהנא אן אללה יצרע אלגבאברה בנת'ה כמא ישא פאמסק צופר
ען גואבה.

6 מן ענד אלדי אלחרי ענדה עריאן ולא בסו'ה ללהלאך:
7 אלמאד אלסמא עלי תיה ואלמעלק אלארין לא עלי שי: 8 אלצאר
15 אלמיהא פי גיומה ולא ינשק אלגמאם דונה: 9 אלמאסך וגה אלכרסי
ורכס עליה גמאמה: 10 רסם חגאבה עלי וגה אלמא אלי פנא אלנור

5 (לעמרי) O חסר | DQ 6 מא משורחך למן לים לה חכמה ולכתיר אלמערפה
אלפלספה | D 7 באלכלאם G | ולא חכמה אחד | O 13 מן ענד אללה | G עריאנא |
14 DB אלצאר אלמא | DQ 15 ולא ינשק אלמענאן | G ואלממסק.

9 G⁴ תם ארעי איוב האהנא . . . פאמסק צופר ען כלאמה.

3. בפסוק זה יש שני תרגומים: א) מה יעצת לאשר אין לו חכמה ולא הודעתו תושיה.
ב) מה עצתך לאשר אין לו חכמה ולרב דעת הפילוסופיה.
4. פי' הפסוק: ולא הגדת לאחר מלים ולא חכמה אחת יצאה ממך.
4—2. ביאור: אלה הג' פסוקים הם כוונת זאת הפרשה להיות מענה לבלדר.
5. פי' הפסוק: הנה הגבורים יחוללו (מלשון חָלַל) מן איי הים ושאר הישוב. —
ביאור: איוב טען פה שהאל יפיל פתאם את הגבורים חללים כאשר ירצה ובוה השתק את
צופר מלענות.
6. עיין פי' הגאון למשל' ט'ו י"א.
7. פי' צפון השמים. ופי' על בלימה "לא על דבר" ובפירושו לם יצירה פי' ד' הלכה
ה' ביאר הגאון מדוע לא פי' "על לא-דבר".
9. פי' פרשו צבר.
10. פי' חק חג כאלו נכתב חק חוג (עיין לעיל כ"ב י"ד). — בס' או"ד מאמר א'
(דף 55) כתב הגאון: והודיענו עוד כי יש לאור ולחשך תכלית להיות תשובה על העם הזה
באמרו עד תכלית אור עם חשך.

וכראם אלסנבלה ינקצפון: ²⁵ ואן לם יכן ב'דאך פמן יב'דבני ויצ'ר
כלאמי לים כמא קלת:

אלגרין אלדי אברוה מן ה'ה אלמקאלה [אלויארה] עלי בלאם אליפו רמו
מעט (כ"ד). וא'מא נסק אלכלאם ח'תי אנתהי אלי האהנא פקאל לאליפו אנבתני
באלעאקבה פקלת ויתרם אכלה אש ואנא לם אסאלך ען ד'לך וא'מא סאלתך פי ⁵
אלעאגל אלברני כ'ף ינעם עליהם וימהלון והם מהמא אקאמו ב'דאך יפסדון פי
אלבלאד [ויקתלון וא'מא אסאלך] ה'דא עלי מ'דהבך ואמא אלדי אקולה אנא א'ך לה
אן יפעל מא ישא וליס ד'לך במנכר פלא תגיבני באלעאקבה ארפע קולך מעט ואינונ
והמכו ועלי ד'לך אנאבה בלדר כמא ס'יאתי.

כה.

1 וא'גאב בלדר אלשוחי וקאל: ² אלסלטאן ואלפוע מעה והו ¹⁰
צאנע אלסלאם פי ארפאעה: ³ וחל מוגור אהצא לבראדיסה ועלי מן
לא יתבת נורה: ⁴ ומא יחת' אלאנסאן מע אלטאיק ומא יזכו אלמולוד
מן אמראה: ⁵ הודא ח'תי אלקמר לא ילמע ולא אלכואכב תצפו
בחצרתה: ⁶ פכ'ף אלאנסאן אלדי הו ר'מה ואכן אדם אלדי הו דוד:

אלמ'רג מן מקאלה בלדר ה'ה הו קולה ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וכאן

G 1 ומן יצ'ר כלאמי כמא לם אקל | D 10 פאגאבה בלדר אלשוחי וקאל ען ד'לך ¹⁵
בקול מכתצר | D 11 דפעה O ארתפאעה.

8 ואלגרין אלדי אברוה אלויארה מן איוב עלי בלאם אליפו רמו מעט וא'מא נסק
אלכלאם מן אלאל' אלי אלזכר חתי אנתהי . . . ואנא לם אסאלך פי אלעאקבה וא'מא סאלתך
פי אלעאגל פאברני כ'ף ג'אז אן ינעם עליהם וימהלם והם מהמא . . . אסאלך ה'דא ען מ'דהבך
אנת וא'מא אנא אלדי אקול לה אן יפעל מא שא פליס ה'דא ענדי מנכר פלא תגיבני באלעאקבה
ארפע מן ביננא מעט ואינונ פאגאבה בלדר השוחי עלי ד'לך בקול מכתצר | ¹⁵ ואלמ'רג מן
מקאלה בלדר ה'דא קאל ומה יצדק וכאן מענאה . . . אלי מתל מקאלתה אלדי יחל ג'מיע
מא נשאהדה מן נעמ'ה אלטאלחין ואלם אלצאלחין . . . וקאל לבלדר א'ך לם תאתי בשי הו
קול אלכתאב.

26. ביאור: הכוונה היוצאת מן המאמר הזה המוספת על דברי אליפו הוא אמרו רמו
מעט. ואיוב סדר דבריו עד שהגיע הנה ואמר לאליפו השיבות לי ברוע אחרית הרשע ואמרת
ויתרם אכלה אש ואנכי לא שאלתיך על זאת לא שאלתיך אלא על העולב הזה הגד לי איך
הוא ייטיב להם ויארזיך להם וכל עוד שהם עומדים כן ישחיתו בארץ ויהרגו ואני שואלך זה כפי
דעתך. אבל לפי מה שאנו אומר שיש לאל לעשות מה שירצה אין זה קשה ולפי זה אל תענני
פענש העולם הבא הרם דברך עוד מעט ואינונ, ועל זה השיבו בלדר כמה שיבא אחריו זה.
6. ביאור: היוצא ממאמר בלדר זה הוא אמרו ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וענינו הוא
שהמענה על שאלתך אשר שאלת איוב הוא בדבר תלוי בידיעת האל אשר אנחנו לא נעמוד
עליו ולא ידענוהו. וכאשר ראה איוב כי כבד נטה מענה חבריו אל מה שדומה לדבריו ושגם
הם יאמרו כי מה שנראה מטובת הרשעים ויסורי הצדיקים הכל תלוי בחכמת הבורא ית'
וידעתו אמין לבבו ואמר לבלדר לא הבאת מאומה.

אלטלאם ביותא כאנת מכתומה נהארא לא יחתשמן אלנור: 17 והם
אגמעין אלנהר ענדהם כאלגבם כדאך יערפין אלנבאל ואלגבם:
18 פמא אסרעה כאנה יגרי עלי וגה אלמא חין תדם שיעתהם פי
אלבלאד ולא יולי בהם טריק אלעמארה: 19 אלי מפאזאה דאת חמי
5 וינפר ענהם פיהא מא אלחלג ומא אשקאהם פי אלחרי: 20 ותנסאה
אלקראבאת וכאן אלרמה אסתחלתה פלא ידבר אבדא וינכסר
כאלעוד אלגור:

קולה מתקו רמה הו מתל מתקו לו רגבי נחל (איוב כ"א ל"ג) ויריד בהמא
גמיעא אללוזם ואלדואם בקול אלקום אן הדא אלבלד קד חלא לי הו מתל קו
10 אסתחלאני.

21 אלמראעי אלעאקר לא תלד פיטלמהא ולא יחסן אלי
אלארמלה:

אומי בקו רועה עקרה אלי אן אלטלאם אנמא יקצר אלי כל צעיף פיטלמה
אמא עאקר או ארמלה מא יכפיה שומהן או מא אשכחהן.

22 ויגאדב אלגאלא בקותה יקום ולא יומן בחיאתה: 23 אן אלדי
יעטיה אלותאק חתי יתכל עינאה עלי גמיע טרקהם: 24 פארפעו מן
ביננא קולכם ען קליל סיפנון ויתמאהנון וכסאיר אלטאלמין ינצמון

1 (לא יחתשמן) G לס תרי | DQ 2 כדאך ערפו | B 4 מפאזא | D 5 אשקאה מן
אלחרי | 6 (אבדא) DQ חסר | O ואנכסר | G 7 מתל אלעור | DQ 15 וטול אקאמתה
יקום O וטול מא יקום | O 16 חתי יתוכא | 17 (ינצמון) G ינקצפון.

G 7 מתקו הו מתל מתקו לו ויריד בהא גמיעא אלדוב (צ"ל אללוזם) ואלדואם |
18 ואומי בקו רועה אלי [אן] אלטלאם יקצר כל צעיף פי טלמה אמא עאקר או ארמלה מא
יכפיה שומהם.

18. פי' הפסוק: מה קל הוא כאלו ילך על פני המים כאשר תקולל מחלוקתם (סיעתם)
בארץ ולא יניחום לפנות דרך ארץ נושבת. — עיין מה שכתב הרי"ק: רבינו סעדיה פירש לשון
כרמים וזיתים דרך יישוב כי כאשר יראה אדם כרמים יודע כי מקום יישוב הוא על כן קלל
הרשע בארץ שלא יהיה ביישוב עם בני אדם כי אם במדברות.

19. פי' הפסוק: אל צית בעלת חום וירחקו שם מהם מימי שלג ומה רב עינוים בשאול.
20. פי' ישכחוהו רחם: ישכחוהו הקרובים. — ביאור: אמרו מתקו רמה הוא כמו
מתקו לו רגבי נחל ובשניהם הוצה לומר הדבקות וההתמדה כאשר יאמר העם (בלשון ערב)
הארץ הזאת מתקה לי הוא כאמרו ערכה עלי.

21. ביאור: רמז באמרו רועה עקרה אל מה שהרשע יתכוון לעשוק כל עני עקרה או
אלמנה אשר רוע מולד לא נעלם מהם או מי שדומה להן.

21—22. פי' הפסוקים: וימשוך האבירים בכחו יקום ולא יאמין בחייו שהנותן לו
הבטחון למען ישען עינוי על כל דרכיהם. אם כן הרימו מבינינו דבריהם עוד מעט ואינם והמכו
וכשאר הרשעים יקפצון . . .

ואלבידא להם אלפֿה כאלכבו ללצביאן: 6 אלדין יחצרון פי אלחקל
עלפֿהם וכרום אלטאלמין יתבֿעון:

ינעטף בשדה בלילו עלי אלוהוש אלדין חכם אללה באן יאכלון כרום
ארשעים נקוי ופגשו ציים את איים (ישעיה ל"ד י"ד).

7 פֿהם יביתון עראיא בלא לבאם ולא כסוֹה להם פי אלקרֿ: 8 מן 5
סיל אלגבאל ירטבון ומן עדם אלכֿ קד לאזמו אלצֿאן: 9 ינעבון
אליתים מן עאדתהם אלנהב ועלי אלצעף וסתרהנון: 10 פימשון
עראיא בלא לבאם ויחמלון אחמארהם גיאעא:

ווצף א־נֶהם יחמלון אלצעפא [אלכֿ] ומע דאך יגיעון ויעצרון להם ומע דאך
יעֿשונֶהם ויעירונֶהם [ציל וידעונֶהם] בין אלסואר לא ידלונֶהם אלכיות. יצהירו 10
[מן] צהרים.

11 ובין אסוארהם יקילון ויעצרון להם תגארא ומע דלד יעמשון:
12 פדאימא אלהט מן אלקרֿיֶה ישהקון ונפוס אלצרעי תגֹת ואללה
לא יצֿר אלספֿה: 13 והם מֶמן כאנו אדא ורד אלנור כאנֶהם לא יתבתון
טרקה ולא יגלסון פי סככה פֿחתשמוה: 15

במורדי אור משתֿק מן מורד אלדי הו נוול חבי אן אלליל ואלנהאר ענדהם
ואחד יקתלון ויסרקון ויפסקון פיהמא גמיעא.

14 כל פי אלנור יקום אלקאתל מנהם יקתל אלצעף ואלמסבין
ויכון באלליל כאלסארק: 15 ועין אלזאני מנהם תרצד אלגלם קאילא
לא תלמחני עין ומוארא־ה אלזוֹה יצֿר: 16 ואלסארק מנהם קד נקב פי 20

1 O ואלכֿ להם | G+DQ אֶלֶף. | D כאנו אלדין יחצרון | 2 G יתחאכעון | 6 D סויל
אלגבאל | 12 BG ומע דאך | D וטע דא | 13 B ונפס | OG תגית | 15 O ולא יתבתון פי סככה |
18 B פי כל אלנור | O פי אלנהאר | O פיקתל | 20 D עין מחצרי ומוארה אלזוֹה יסתר.

3 G וינעטף ... כרום ארשעים. | 9 G ווצף א־נֶהם ... ומע דאך יגיעונֶהם ויעצרון ...
יעֿשונֶהם וידעונֶהם פי אלקילולֶה בין אלסואר לא . . . צהרים | 16 G וחבי אן אלליל
ואלנהאר ענדהם ואחד יקתלון ויפסקון פיהמא גמיעא.

6. ביאור: בשדה בלילו מוסב על הפראים אשר גזר עליהם האל שיאכלו כרם הרשעים
כאמרו ופגשו ציים את איים.

9. פי־ משור ממה שהם רגילים לשדוד. וכן פי־ הרמ"ק מרוב שור. והרשב"ץ הזכיר
פי־ הגאון בלשון זה: משור לשון השורד שורד.

10--11. ביאור: ספר שהם משיאים העניים את דגנם ועם זה ירעבו והעניים ידרכו
להם יין ועם זה יצמאו ויניחו אותם בעת הצהרים בין החומות ולא יביאום אל הבתים.
יצהירו כן צהרים.

18. ביאור: במורדי אור נגזר מן מורד שהוא ירדה. סיפר שהיום והלילה אצלם אחד
יהרגו ויגנבו ויחטאו כשניהם יחד. (וכן פי־ הרמ"ק בעת שהשמש במורד בעת שקיעתו).

16. בראש הפסוק הוסף: והגב כהם.

12 ומן וצִיָּה קולה לם אברה ואבֿתר מן רסומי קד אִלֶּכְרֵת
אקואלה: 13 והו פואחד ומן יראֶדָה ומא ישאת נפסה עמל: 14 ואנֶה
ליכמל שרומי ומתלהא כתר ענדה: 15 לדלך אדהש מן בין ידיה
וכלמא אתפֿהם אפוע מנה: 16 ואלטאיק קד ארצי קלבי ואלכאפי
5 אדהשני: 17 מא לם אנעטב מן קבל אלטלאם ולא מן בין ידֶ גטי
אלאפל:

כד.

1 אקול מא כאל מן אלכאפי לם יטאלעו אוקאתא ועארפֿוה לם
ירו אִיאם ועדה: 2 קום יוֹגֶן אלתלום ויגצבון אלקטוע וירעו גהא:
יִתְצֵל קו' גבולות ישיגו באלפסוק אלדי קבלה פֿיכון תאליפהמא מדוע משדי
10 לא נצפנו עתים גבולות ישיגו ותציר אלעבארה לם יטאלעו מן אלכאפי אוקאתא
ואלנון פי נצפנו ללחפֿנים.

3 והמאר אלאיתאם יסוקון ויסתרהנון תור אלארמלה: 4 וימלון
אלמסאכין מן אלמדיק חתִי קד אכתבא מנהם צעפא אלכלאד:
5 כאנֶהם וחוש פי אלברֶז גרגו אלי צנעתהם מלתמסון אלפריסה
BDG 1 פֿליס אנפֿיה | O קד דִכֶרֶת | B 2 והו ואחד | O 8 שרמי | DO 5 ולא בין
ירי | B 7 מא מן אלכאפי | BD 8 וקומא ויוֹגֶן | G 18 קד אכתבו | D צעפא אלארץ |

9 G ויִתְצֵל קו' גבולות ישיגו פי אלפסוק אלדי קבלה פֿיכון מן איתלאפהמא מדוע
משדי לא נצפנו עתים ותציר אלעבארה מא באל אלפאלמין לם יטאלעו מן אלכאפי אוקאתא
ונצפנו הו נצפו פאלנון תפנים מלל בצפיתנו צפינו (איכה ד' י"ז) וקו' עינינו בגוים תצפינה
(תהלים ס"ו ז).

12. פי' מחקי: יותר מחקי. — עיין מה שכתב הגאון באו"ד סוף מאמר ה': ואומר
במצדיקי בני אדם כי חטאיהם לא ישלמו בהרגל כמו שכתוב באשורו אחזה רגלי וגו' צפנתי
אמרי פיו.

13. עיין מאמר ב' מספר או"ד (דף 88): חפץ הספרים באמרם כי העושה עשה הדברים
כדברו בצויו או במאמרו או בחפצו או ברצונו כלומר שעשה אותם בכוונה ממנו לא על דרך
השוא ולא בשגגה ולא בהכרח כאשר אמרו והוא באחד מי ישיבנו ונפשו אותה ויעש. ובפירושו
לספר יצירה סוף פרק ג' הביא מלת באחד לראיה על אמתת האחרות שאין הבורא נפרד ממנה.

2. ביאור: אמרו גבולות ישיגו יתחבר לפסוק שלפניו ולפי זה יהיה תכונם מדוע משדי
לא נצפנו עתים גבולות ישיגו ויהיה פירושו לא יִרְאֶךָ משדי (בני אדם אשר גבולות ישיגו)
עתים (בעתים מזומנים). והנון בנצפנו לפיאר הלשון, ופירושו נצפו כמו בצפיתנו צפינו
בגוים תצפינה.

5. פי' ערבה לו לחם לנערים. הערבה חביבה לחם כלחם לנערים.

קו' מי יתן ידעתי וגו' ישיר בה אלי אללה לא־נָה קד תמנִי מרארא אן יער־פה אללה דנבה ולם יפעל לה דלך לחבון אלמחנֶה אקוי פמנהא קאל אערכה לפניו משפט וגו'.

4 פאצאָפּ בחצרתה אלחכם ואמלא פֿי מקאבלאת: 5 חתי אעלם אִי בלאם יִיבני בה ואפהם מא יקול לי: 6 הל בכתרֶה קוֹדֶה יאצמני 5 פלים הו פקט אלדי ילזמני:

מעני הכרב כח [אן אלחכם] לים במגאלכֶה ולים ילזמני בקול צמני פקט כל במא יתנ מן בין קולנא גמיעא ויבון אך פקט מֶל וישאר אך נח (בראשית ד' כ"ג).

7 והנאך כנת אקאבלה מסתקימא חתי אפלת מן מחאבמי אלי אלגא־וי: 8 הודא אדהב שרקא ולים הו וגרבא ולא אפהמה: 10 יעני אִי אחוֹקֶע רסלה ומלאיכתה דאימא לחקול לי איש דנבי ענדה פאהרב שרקא וגרבא פלא אנדה.

9 ואן אבד שמאלא פלא אנטרה ואן עטף גנובא פמא אראה: 10 ממא עלם אן טריק אלחכם מעי וא־נָה קד אמתחנני פכרגת באלדהב: 15

יעני אן הוּא ממא ידלכם אִי נקי כאלדהב.

11 וקד תמסכת רגלי בקדם נביֶה וחפֿטֶת טריקה פמא אמיל מנה: באשורו קדמה מֶל לא תמער אשורוי (תהלים ל"ז ל"א).

4 B פאצאָפּ | (מקאבלאת) B אועאפּ | O 6 אלזמני | O 10 פלא אפהמא | BDG 13 פלים אנפֿרה.

1 G וקו' מי יתן ידעתי ישיר בה . . . תמנִי מן רבֶה מרארא אן יער־פה מא דנבה ולם יפעל . . . פמנהא קאל אדעה מלים | G 7 ומענאה סי הכרב הו אן אלחכם לים הו במגאלכֶה . . . כל מן בין קולנא גמיעא . . . אך נח | 11 וקו' הן קדם אהלך יעני אִי אחוֹקֶע . . . לחקול לי אי שו דנבי . . . ולא אנדהא | G 16 והוא ממא ידלכם עלי אִי נקי מֶל אלדהב כזהב אצא. | G 18 באשורו מֶל תמוך אשורוי (תהלים י"ז ה').

6. ביאור: טעם הכרב כח וגו' שהמשפט אינו בכח גובר ולא יחויבני במה שאמר בעל ריבי בלבד אבל במה שיצא מכין דברי שינינו. ואך ענינו בלבד כמו וישאר אך נח.
7. סי' הפסוק: שם היותי מתוכה עמו ביותר עד שאמלט משופטי לנצח.
8. ביאור: כלומר שאעשה תמיד שלוחיו ומלאכיו שיאמרו לי מה עונו אצלו ואנוס למורה ולטוער ולא אמצאחו.
9. תר' עטף במלה הדומה לה בלשון ערב וענינה נטייה וכן סי' ר' יונה בש' עטף.
10. ביאור: ר"ל זה ממה שיורה אחכם שנקי אני כזהב. — עיין מה שכתב הגאון במאמר ו' בס' או"ד (דף 198) והנפישות הזכות המווקקות אשר ניצלו תוקרנה ותכובדנה כי ידע דרך עסדי כחנני כזהב אצא.
11. סי' באשורו: באשורי נכינו. — ביאור: באשורו צעדו כמו לא תמער אשורוי.

ואעדד כצאן אלאודיה דהב אופיר: 25 כל יכון אלכאפי הצנך ומאלך אלטאהר:

מעני ושית על עפר בצר והיה שרי בצריך הו אנהם קאלו לה אן אנת חסבת אלחצון מתל אלתראב ואלזהב מתל אלחנארה ולם חתבל עליהא לכנך תנעל אלבארי הצנך ומאלך אנגחת אמורך. 5

26 פאנך חנינד תתדלל בין ידיה ותרפע וגהך אליה שאפעא:
27 תשפע ענדה פיסמעך ותסלם נדורך: 28 ותקמע אמרא פיתבת לך ועלי מרקך יספר אלנור: 29 ותעלם אנהם באנו אתצעו לך וקלת הדא אקתדאר ואלכאפין אלעינין יגיתה:

10 יעני אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם גוה ואנהם תעטמו עליך אן לים אלאמר כמא קלת כל תדללו לך הו קי' כי השפילו וגו'.

80 ויפלת אלבר' פתפלת כדאך בנקא כפך:

כג.

1 פאגאב אויב וקאל: 2 אליום איצא שבואי מצאלך וקד תקלת צרבתי מע תנהדי:

15 מרי שיחי אראד בה אנה שכוואה פי כל יום יצאלף מא שכואה [פי אמסה].

3 לית אלדי אערפה אנדה ואצל אלי גאיתה:

1 O ואעתדד G ואעד | (ומאלך אלטאהר) G ומלך אלגואהר | 6 O אליה מן אלעויב |

9 BG ואלכפץ | B יגית | 12 B כפך.

8 G ומעני ושית . . . לכנך תנעל אלכאפי [הצנך] ומאלך אנגחת אמורך. |

10 G ואראד בקי' כי השפילו תעלם אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם גאווה (sic) אנהם תעטמו עליך לים אלאמר כמא קלת כל תדללו לך כי השפילו. | 15 G מרי שיחי אראד . . . פי אמסה.

אם תחשוב המבצרים כעפר והזהב כאבנים ולא תשען עליהם כי אם תשים שרי מבצריך והונך אז תושע. — עיין פי' הגאון למשלו י"ח י' ושם פירש שני הפסוקים בלשון קצרה: הנח המבצרים על העפר ככוזה אותם ומואסם ושים שרי מבצריך כמאמין בו. ושם בפירושו לפסוק י"א שב והביא תרגום שני הפסוקים. והרשב"ץ כתב: והיה שרי בצריך רבינו סעדיה ז"ל פי' קדש ופי' בצריך לשון מבצר.

29. ביאור: רוצה לומר שחברריך אשר גניתם ואמרת עליהם גוה שהם התנאו עליך תדע שהדבר אינו כן אך הם השפילו את עצמם לפניך הוא אמרו כי השפילו וגו'.

2. ביאור: מרי שיחי ר"ל ששיחו בכל יום משונה משיחו של אתמול. (פי' מרי מלי סורר ומורה. ודומה לזה פי' הראב"ע: מורה הוא שיחי כל השיחות כענין עני ישראל מורה מאד וענינו משונה).

3. ביאור: אמרו מי יתן וגו' רומז בו אל האל כי כבר פעמים רבות בקש שיודיעני האל עניו ולא עשה לו זה למען יהיה נסיונו יותר חזק ועל זה אמר אערכה וגו'.

אנצב אסאסהם: 17 אלקאילון ללטאיק זל ענא ויסתקלון מא יפעל
אלטאיק בהם: 18 והו מלא ביותהם לירא ואבעד מנהם מא קדר עלי
אלטאלמין אמהאלא: 19 פיראהם אלמסתקימון פופרחון ואלברי יהוי
בהם: 20 אן לס תכן אנאמהם קד אנכתמת ובאקיהם אכלה אלנאר:

אלמברו מן הזה אלמקאלה הו אם לא נכחד קימנו ודלך אן איוב סאלהם 5
וקאל מדוע רשעים יחיו (כ"א ז') אנאכה אליפו וקאל אנמא ינעם עליהם נעמה
אסתרנא חתי יכון אלאלם אלחאל בהם בעקב נעמה אצעב וקע ואשד וקאלו לה
נראך תתוהם אן הוא יפני עלי אלזאלק, כמא יקול אלדהריון אן עבים סתר לו (י"ד).
או לעלך לס תשאהר מא קאל [צ"ל חל] בהם אשר קמטו ולא עת (ט"ז). וקולה
קימנו יריד קימם וכדלך רחקה [מני (י"ח) יעני רחקה] מהם ומתלה אם תנאל גאל 10
וגו' (רות ד' ד') והדקותי עמים רבים והחרמתי לה' בצעם (מיכה ד' י"ג) ישוב ירחמנו
(שם ז' י"ט) פכאן גרין אלגואב בסו עאקבתהם כקו' ויתרם אכלה אש.

21 פארבן אליה תסלם ובהדה אלאמור יאתיך אלציר: 22 ואקבל
מן אמורה אלשרע וציר אקואלה פי קלבך: 23 ואן רגעת אלי אלכאפי
בנית אד תבעד אלגור מן מנזלך: 24 ואגעל מע אלתרעב אלחצן 15

OG 2 ואבעד ענהם DQ ואבעד | O אמהאלא להם | O פיראהם אלצאלחון | G 4 אן
לא תכון | G ובקאיהם | O אכלת אלנאר | Q פארבן אליה בדאך | O 14 ולאן רגעת
Q ולו רגעת | B 15 פי אלתרעב G מן אלתרעב.

G 5 (בסוף הפרשה) ואלמברו . . . ואשד וקאלו לה פדאך תתוהם אנא יפני עלי
אלכאפי אלזאלק כמא יקולו אלדהריון . . . לס תשאהר מא חל בהם אשר קמטו וקולה קימנו
יריד קימם וכדלך רחקה מני יעני רחקה מהם ואלעבראניון יסתעמלון הוא מתל ואם תנאל
גאל ואם לא יגאל יכבוש עונותינו וכל חטאתם פכאן גרין אלגואב סו עקבתהם כקו' ויתרם
אכלה אש.

17. פ"י ומה יפעל שריו למו: ויזולו במה שיפעל בהם שריו.
18. פ"י ועצת רשעים רחקה מני: והרחיק מהם מה שיעץ על הרשעים להאריך להם.
20. תירגם קימנו "אנאמהם" ר"ל יקומם כי במלת אנאם תרגם יקום בדברים ו"א ו'
ובבראשית ג' ד' וכ"ג (ובשני פסוקים אלה נדפס בטעות "אלנאם" במקום "אלאנאם"). ועל הפי'
הזה רמז הראב"ע באמרו: רובי המפרשים אמרו שהוא קימנו בקמץ קטן. וכן פ"י הרד"ק בשרש
קום: והוא כמו קימנו בצרי רוצה לומר יקומנו. — ביאור: היוצא מהמאמר הזה הוא אמרו אם
לא נכחד קימנו וזה שאיוב שאל אותם לאמר מדוע רשעים יחיו ואליופ ענה אותו ואמר לא
יטיב האל לרשעים הלזך והיטיב אלא בעבור שיהיה ענין היסורים שבא אחר מוכתם יותר קשה
וחזק עליהם. ועוד אמר לו הנך חושב שזה נעלם מהבורא כאשר אמרו בעלי קדמות העולם
שהעבים סתר לו וגו' או אפשר שלא תראה מה שנגזר עליהם אשר קמטו ולא עת. ואמרו
וקימנו ר"ל קימם (וזה נזכר בתשובות דונש על ר"ם סימן ק"ן) וכן רחקה מני ר"ל רחקה מהם
וכן נאמר אם תנאל גאל ואם לא יגאל וגו' ולפי זה כוונת המאמר לספר דיע אחריתם באמרו
ויתרם אכלה אש.

22. ענין פירוש הגאון למשלי א' ג'.

24—26. ביאור: טעם ושוית על עמר בצר והיה שריו בצריך הוא שאומרים לו חבריו

דל קול אליפו עלי אן אללה תע' לא ידפע מצדו ולא יגלב מנפע' לנפסה
באמרה ונהיה.

4 והל יובכך מן תקואך או בהא יחאכמך: 5 אלא אן שרך כביר
ולא אנקצא לדנובך: 6 מנהא אן תסתרהן אכאך מגאנא ותסלך תיאב
5 קום פיצירון עראה:
הוא מל קולה יהב חכמתא לחבימין (דניאל ב' כ"א) ולעות מאוני מרמה
(עמוס ח' ה').

7 לא תסקי לגבא מא ותמנע אלגאיע אלטעאס: 8 ודו אלדראע
אלגאלבה תביה לה אלבלד ואלוגיה תקימה פיה טלמא: 9 וטאלמא
10 כלית אלארמל פרגא ואדרע אלאותאס תזידה צעפא: 10 לדלך
חואליך אלפכאך וידהשך אלפזע גפלה: 11 או תכון פי טלאס לא
תבצר פיה או קטר אלמא יגטיך: 12 אלא אן אללה פוק שמך אלסמא
פאנטר אלי שאן אלכואב מא ארפעא: 13 פכיה תקול מא יעלם
אלטאיק ותתעגב כיה יקצי מן לון אלצבאב: 14 ואלגוים תסתר ענה
15 פלא ירי וחגאב אלסמא יסיר דונה: 15 אמדאהב אלהריין תחפטהא
אלתי סלכו רהט אלגל: 16 אלדין אוהצו בגיר וקתהם וכאלנהר

B 3 והל יקאבלך | D לאן שרך | D 4 ומנה אן B אנך תסתרהן טוב אנך |
O אצחאבך | BG 5 פיצירון עראיא | 10 פראגא | D ודראע אלאותאס | 11 O חואליך
פכאבא | G אן תכון... וקטר אלמא... | 13 G מא יערף | 14 OD ואלגוים יסתרה.

G 1. ודל מן קו' החפץ עלי אנה עו וגל לא ידפע... ונהיה | G 6. ובגדי ערומים
קום יצירון פי אלחאל אלב' וכלך ולעות מאוני מרמה ומא אשבה דלך.

3, ביאור: מאמר אליפו יורה שהאל ית' לא ירחיק הזיק מעצמו ולא יקנה תועלת
לעצמו בצוויו והזהרתו.

6. פי' ובגדי ערומים תפשוט: ותפשוט בגדי אנשים עד שיהיו ערומים. — ביאור: זה
כמו אמרו יהב חכמתא לחבימין ולעות מאוני מרמה (ענין מה שכתב ר' יונה בס' הרקמה דף
194, למע דף 317 ואמר שם שעל דברים כאלה אמרו רבותינו נקרא על שם סופו).
8. פי' הפסוק: ואיש זרוע גוברת תתיר לו הארץ ונשוא פנים תעמיד בה בחמס. (וענין
מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ב' כ"ב).
14. תרגם חוג "חגאב" כלומר סתר מבדיל ופרגוד וכן תרגם הטלח בישעיה מ' כ"ב
ובמשלי ח' כ"ז.

15. פי' ארה עולם: דעות מאמיני קדמות העולם. ומה פי' הראב"ע: אורח העולם עם
האומרים כן היה העולם ואיננו חרש. פירוש זה הביא הגאון בפירושו לספר יצירה בתחלת
ההקדמה וגם תרגם שני הפסוקים ט"ו וט"ז ותרגם תשמר "תחרס" ודרכו "ומאה" ואשר קמטו
ולא עת "אלדין אכתרבו פי גיר וקת". והוסיף שם פירוש על תרגומו ואמר: קרא הכתוב
דעת האנשים האלה בשם אורח עולם בעבור שהם ישימו העולם כלא גבול ולא שיעור והאנשים
אשר הלכו בארצו זה נקראו מתי און בעבור שהם חיברו לדעתם ראיות בטלות וגו'. — וענין
עוד מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ז' כ"ז.

29 אלם תסאלו מארֶה אלטריק ואיאתהם לא תתבתון: 30 אַן אלי יום
אלתעם יצֶה אלשריר ואלי יום אלקיאמה יודון: 31 פמן ילברדה בחצרתה
אמורה ואלדי עמלה מן יסלמה אליה: 32 והו אלי אלקבור יודי ועלי
אכדאסהא יראבט: 33 כאַן קד חלת לה גבאש אלואדי ווראה כל אלנאם
יגֶר ואלדין קבלה לא אחצא להם:

5 ווארד בקולה מתקו לו אללוס יעני אַן אלמית לאום היה אלגבאש חתי
כאֶהא קד חלת לה ושאבת.

34 פכיה תעאזוני באלהבא וגיאבאתכם מנסוכֶה אלי אלנכת:
אשתקֶת נשאר מן שאר בשרו (ויקרא י"ח ו').

כב.

10

1 ואגאב אליפו אלתימני וקאל: 2 אבאזא אלטאיק ירכן אלמר
חתי ירכן אליהמא אלעאקל:

קו' יסכן גבר יעני הל יצאֶה אלמר רבֶה פי מזלם חכם חתי יסכן עלימו
משכיל יע' חתי ירכן אלקאצי אלעאקל ויסמע בלאמהמא יומי בקו' עלימו אלי
אל וגבר נמיעא.

15

3 והל ללכאפי מראד פי אן תצלח או לה טמע פי אן תצהח טרקד:

B 1 אלא תסאלו | B אלי אן אלתעם D אלי אן יום אלתעם | D 4 ווראה יגֶר בכל
אלנאם | B 8 אלי אלנכאת | D 11 פאגאב G פאגאבה | G 12 עאקל.

6 מב" G. | G 9 נשאר מן שאר בשרו | G 13 מעני יסכן הל יצאפֶה אלמר
רבֶה . . . נמיעא.

29. פי' תנכרון: תכירון.

30. פי' ליום עברות: יום תחית המתים (יום הרין). וכן פי' יום עברה (משלי י"א ד').
עיון עוד תשובות דוגש על הגאון סי' ק"ן ושם הביא פסוק זה בין הפסוקים אשר יש בהם
יחיד ורבים כלומר פועל בלשון רבים מחובר אל פועל בלשון יחיד (יחשך יובל).

31 פי' ישלם: ישלים.

33. ביאור: רוצה באמרו מתקו לו הדביקה ר"ל שהמת דבק ברגבים האלה עד
שגראה כאלו מתקו לו ועברו עליו.

34. פי' נשאר מעל: מיוחסת למעל. — ביאור: גורתי נשאר מן שאר בשרו. (וכן פי'
הר"ק: תשובותיוס קרוב ומרע למעל מן שאר בשרו. והר' יונה בשי' שאר הזכיר תרגום הגאון
כלי הזכיר שמו).

2. ביאור: אמרו יסכן גבר ר"ל האפשר שיערך גבר משפט את אל כמושב בית דין עד
שהדיין המשכיל ישיב מול שניהם לשמוע דבריהם. רומז באמרו עלימו אל אל וגבר יחרו. —
תורגם פעל סכן במלת "רכן" שטעמה סמך או נשען ולפי זה פי' הפסוק: הישען הגבר (ר"ל
הישען על כחו היעריבנו לבו או התיצב) מול האל עד שישען המשכיל מול שניהם. וכן תרגם
בפסוק כ"א הסכן נא יצמו: "סארכן אליה" הישען עליו וקרוב לזה פי' היש אומרים שהזכיר הראב"ע.

רַבָּה אֶלְמַעֲרַפָּה וְהוּ מִן אֶלְרַפְעַי יַחֲכֵם: 23 כֹּאן יָמוּת הָדָא בַּעֲטָם צַחְתָּהּ
כִּלְּ הַיּוֹתָה מוֹדַע סָאֵל: 24 וְאוֹדָאָה מֵלֵא לִבְן וְעֵטָמָה תַּתְּסִי מִכֹּאֵא:
25 וְהָדָא יָמוּת בְּנַפֶּס מִרָּה וְלֹא אֲכַל שִׁי מִן אֲלִזִּיר: 26 וְגִמְיַעַא עֲלִי
אֶלְתֵּרָאב יִנְצַגְעִין וְאֶלְרַמָּה תַּגְמִיָּהם:

6

וְזָרָג אֵלִי כֹאב אֶלְוִיָּאָדָה מִן הָדָא אֶלְפַּעַל מַסְלָה אִיּוֹב לֹאֲצַחֲאָבָה מֵא קוֹלָם
הָדָא וְקָד כֹּאן עֲאֲרָצָה בָּה פִּי פַּעַל יִשְׁלִי אֹוְהִלִּים לְשׁוֹדְרִים (י"ב ו') וְלִכְן לִיִּם עֲלִי
הָדָא אֶלְטֵרִיק לֹאֲנָה הֵנֶאךְ אֲדַעִי דַּעִי קֹאֵל פִּיהָ אֵן לָלֵה אֵן יַנַּעַם עֲלִי אֶלְכֹּאֲפֵר
תָּם חֲשַׁעֲב אֶלְכֹּלָאִם אֵלִי אֵן אֶתְסַע תָּם לִמָּא קֹאֵל לֵה צִיפֵּר אֵן אֶלְטָאִלִּם לֹא כִּד מִן
אֵן יַעֲקָב פִּי אֶלְדִּנְיָא וְאֵן אֶלְנָאִם לֹא כִּד מִן אֵן יִבְנִין לֵה אֶסְתַּחֲקָאָה תֵּרֶךְ אִיּוֹב
10 אֵן יִטְאֲלִבְהֵם בַּמַּתֵּל הָדָא וְקֹאֵל פִּתְרִכּוֹ קוֹלִי אֲנָא וְדִלְוִנִי כִּיָּה תְּכוּן לִלְכֹּאֲפֵר נַעֲמָה
סַעֲדָה וְאֶחָדָה מְדוּעַ רִשְׁעִים יִחְיוּ תָּם נְרִי צֹאֲלָחָא יָמוּת בְּנַפֶּס מִרָּה וְגִמְיַעַא יָמוּתָן
פֹּאן כֹּאן אֶלְתּוֹאֵב וְאֶלְעֻקָּב כִּמָּא תְּקוּלוֹן אֲנַתָּם פִּי אֶלְדִּנְיָא פֹּאן יִתְאֲבָן אוּ יַעֲקָבָן
וְקָד מֵאֲתָא מִי יִגִּיד (ל"א) וְהוּא לְקִבְרוֹת (ל"ב). פֵּעַן הָדָא אֶלְמַסְלָה אֲנֹאֲבָה אֶלְיוֹפּוּ
כִּמָּא תֵּרִי בַּעַד הָדָא.

15

27 וְכֹאֲנִי עֹאֲלִם אֶפְכֹּאֲרַכֶּם וְהִמְמַכֶּם אֶלְתִּי תִּטְלַמוֹנִי בְּהָא: 28 וְהוּ
אֵן תְּקוּלוֹן אֵין בֵּית אֶלְכִּבִּיל וְאֵין מִסַּכָּן אֶלְטָאֲלִמִּין קָד סַאֲוִית בִּינָהם:

G 1 פִּי אֶלְרַפְעַי | G 2 מוֹדַע וְסָאֵל | O תַּתְּסִי B סַתְּחִי | 4 O יִנְצַגְעִין . . .
תַּגְמִיָּהמָא | D תַּגְמִי עִלְיוֹם | 15 O פִּלְקֵד עִלְמָת | G בַּאֲפֹאֲרַכֶּם | 16 (קָד סַאֲוִית בִּינָהם)
B חֲסֵר.

G 5 וְמַעֲנִי זֶה יָמוּת וְזֶה יָמוּת הוּא אֶלְמַזְרָג אֵלִי אֶלְגֵּרֶץ אֲנָה גֹּאֵב אִיּוֹב. — וְזָרָג אֵלִי
כֹּאב אֶלְוִיָּאָדָה מִן הָדָא אֶלְפַּעַל מַסְלָה אִיּוֹב עֵן נַעֲמָה אֶלְכֹּפֵר מֵא קוֹלָם הָדָא וְקָד כֹּאן
עֲאֲרָצָה בְּהָא מִרָּה אֲזִירִי קִבֵּל הָדָא פִּי פַּעַל יִשְׁלִי אֹוְהִלִּים וְלִכְן לִיִּם... פִּי אֶלְדִּנְיָא וְאֵן אֶלְנָאִם
יִגֵּב עִלְיוֹם אֵן יִבְנִין לֵה... בַּמַּתֵּל מֵא תְּקִדִּם פִּקֹּאֵל אֶתְרִכּוֹ קוֹלִי אֲנָא וְדִלְוִנִי אֲנַתָּם כִּיָּה תְּכוּן
לִלְכֹּאֲפֵר נַעֲמָה סַעֲדָה מְדוּעַ ר' יִחְיוּ תָּם נְרִי צֹאֲלָחִין יָמוּתוּ בְּנַפֶּס מִרָּה וְגִמְיַעַא יָמוּתוֹן פֹּאן
כֹּאן... אֲנַתָּם הוּא מֵא פִּי אֶלְדִּנְיָא פֹּאן יִתְאֲבָן וְאֵין יַעֲקָבָן... כִּמָּא תֵּרִי.

23. פִּי בַּעֲטָם: בַּעֲרָצָה וְכֹן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׁ עַעֲס.

24. פִּי עִמְיִינוּ: גִּידִי צוֹאֵרוֹ.

26. בִּיאֹוֹר: [ג'א]: וְמַעֲנִי זֶה יָמוּת וְזֶה יָמוּת הוּא הִרְבּוֹר הַיּוֹצֵא אֶל הַכּוֹוֹנָה לַהַיּוֹת
מַעֲנָה אִיּוֹב] וַיּוֹצֵא מִכָּל זֹאת הַפְּרָשָׁה כְּמִין תּוֹסַפֶּת מֵה שִּׁשָּׁאֵל אִיּוֹב אֵת חֲבָרֵיו מֵה יֵאמְרוּ עַל
טוֹבֵת הַכּוֹפְרִים. וְכִבֵּר הָיָה מְשִׁיב עִלְיוֹם כּוֹה בַּפְּרָשָׁה יִשְׁלִי אֹוְהִלִּים לְשׁוֹדְרִים אֲכַל הוּא אִינוּ
עַל זֶה הַדֶּרֶךְ כִּי שֵׁם הַיּוֹצֵא דַּעַת מַלְכוֹ וְאִמֵּר שִׁישׁ לֹאֵל לְהוֹטִיב לְכּוֹפְרִים וְאַחֵר כֵּן נַחֲפָרּוּ
הַדְּבָרִים עַד שֶׁהִרְחִיבוּ. אַחֵר כֵּן כֹּאשֶׁר אָמַר לוֹ צוֹפֵר כִּי הִרְשַׁע לֹא נִמְלֹט מִלְּהוֹת נַעֲנֵשׁ בַּעֲלֹם
הוּא וְשִׁבְנִי אֲדָם לֹא נִמְלֹט מִלְּהוֹת מְבִינִים שֶׁהוּא רָאוּי לְעוֹנֵשׁ עֲזֹב אִיּוֹב הַתּוֹכַח וְעַם בַּעֲנִין
זֶה וְאִמֵּר לָהֶם הַנִּיחוּ אֶת דְּבָרִי וְהוֹדוּנִי לְפִי דְּבָרִיכֶם אִךְ יִהְיֶה לְכּוֹפֵר חַיִּים נַעֲיָמִים אִף שְׁעָה
אַחַת מְדוּעַ רִשְׁעִים יִחְיוּ. אַחֵר כֵּן אָמַר רּוֹאִים אֲנִיכֶם צִדִּיק שׁוֹמֵר בְּנַפֶּשׁ מִרָּה וְצִדִּיק וְרִשְׁעַי
יָמוּתוּ יַחֲדוֹ. וְאִם יֵשׁ גְּמוּל וְעוֹנֵשׁ כִּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים בַּעֲלֹם הוּא אִיהָ גְּמוּל אוּ עוֹנֵשׁ אַחֵר
שֶׁכֵּבֶר מֵתוֹ מִי יִגִּיד עַל פְּנֵי דְרָכּוֹ גּוֹי וְהוּא לְקִבְרוֹת יוֹבֵל גּוֹי וְעַל זֹאת הַשְּׁאֵלָה הַשִּׁיב לוֹ
אֶלְיוֹפּוּ כֹּאשֶׁר תִּרְאֶה אַחֲרָי זֶה.

28. בַּסּוֹף הַפְּסוֹק הוֹסִיף: כִּבֵּר הַשְּׁוִית בִּינָיָהם.

14 פקאלו ללטאיק זל ענא פאן מערפֿה טרמך לא נרוד: 15 מא אלכאפי חתי נעבדה ומא ננתפע אדא אסתקבלנאה: 16 והודא אלצאלחין לים פי ידהם לירחם ותקדירה עלי אלטאלמין קד בעד ענהם: 17 פהם יקולון מתי סראג אלטאלמין יכמד ויאתיהם תעסהם ויקסמהם כמא אלחבאל בגצבה: 18 ויצירון כאלתכן בין ידי אלריח ובאלהישם 5 חמלתה אלזובעה:

הזה אלג' פואסיק עלי אלכפאר אלהא הן לא בידם לאנֿה צדר אלהא ויאמרו לאל סור ממנו תם נסק עלי מא צדר בה מה שדי כי נעבדנו יעני אנֿה לים מוגד ויקולון הודא נרי צאלחין לא בידם טובם תם נרי טאלחין עצת רשעים רחקה מני אי אנֿהם לא יזמנון באן הודא יכון נפֿיר ק' ען קום עצאֿה יחוישה (ישעיה ה' 10 י"ט) וקאל גירחם לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה (עמוס ט' י').

19 ואללה יכנו לבניה גלה תם יכאפיה חתי יעלם: וכאפאחם פשערו אדא פעלו מתל אביהם חסב ק' ואף בעונות אבותם אתם ימקו (ויקרא כ"ו ל"ט).

20 ותנטר עינאה תבארה ומן חמיה אלכאפי ישרב: 21 פמא מראדה לביתה בעדה ועדרד שהורה קד גזית: 22 והל יעלם אלאנסאן D 1 ומא אלכאפי | 4 DQ סראג אלפאסקין | D ויקסמה B ויקסמונה | O 5 כמא יקסם אלחבאל B כמא באלחבאל G כמא בחבל | B יכונו כאלתכן | D וכחשים | O 6 אכלתה | D 12 ואללה פהו יכנו | G 15 תברה | D 16 והל יערף.

7 G. ונטסקה הזה אלפואסיק הן לא כמה יהיו כתכן עלי קול אלכפאר לאנֿה צדר אלהא (ויאמרו לאל) תם נסק עלי מא צדר מה שדי יענון אנֿה לים מוגד ויקאל הודא נרי צאלחין [לא בידם טובם תם נרי טאלחין] עצת רשעים פי קולון והם מודיין כמה נר אנֿהם לים יזמנון באן הודא יכון נפֿיר מא קאל קום עצאֿה ימהר יחוישה מעשהו וקאל גירחם לא תגיש ותקדים | G 13 וקי' אלוה יצפון אדא הם פעלו כחלה חסב ואף בעונות אבותם אתם ימקו.

בפניו שהוא רשע ופושע חל מהביא ראייה עליהם מנפשו אבל תפך עליהם הדרישה ואמר לסדוני אתם איך היה שאנחנו רואים הרשעים בטוב עד זמן מה כאמרו מדוע רשעים יחיו ושיער שהם לא יכזיבוהו באמרו שנותנים הרוחה לרשעים ובעת הרוחה יחיו חיים נעימים וזאת כוונתו עד סוף הפרשה. [בנ"א יש עוד: אחר כן אבאר מה שצריך מן הפרשה לביאור. וברגע שאול יחתו אפילו בכותם לא יארכו תחלואיהם ואף בזה לא יענשו].

16—18. ביאור: שלשה פסוקים אלה על הכופרים הם אמורים. כי הקדים כראשונה אמרו ויאמרו לאל סור ממנו ואחר כן מחובר אל מה שקודם לו מה שדי כי נעבדנו רצונם לומר שאינו נמצא והם אמרים הנה נראה הצדקים לא בידם טובם ואחר כן נראה הרשעים עצת רשעים רחקה מני [נ"א ועוד אמרים כעוורים לדעת זאת כמה נר רשעים] כלומר שהם לא יאמינו שיחיה זה — שתעשה עצת האל היעוצה על הרשעים — כמו שאמר הנביא על האנשים הפושעים ימהר יחוישה מעשהו ונביא אחר אמר כמו כן לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה. 19. ביאור: יצפון לבנו אנו וישלם להם והם ידעוה כאשר עשו גם הם מעשה אביהם והוא דומה למה שאמר הכתוב ואף בעונות אבותם אתם ימקו.

29 הדא קסם אלנאסאן אלטאלם מן אללה ונחלתה אלמקולה
מן אלטאיק:

כא.

1 פאבתדא איוב וקאל: 2 אסמעו כלאמי סמאעא ויכון דלך עזאבם
5 לי: 3 אחתמלוני חתי אתכלם ובעד דלך אהוו בי אן אסתחק:
4 הל שכואי לאנסאן אכר מעי פמא באל רוחי לא תצנר: 5 ולו אלי
ותחשו וצירו אליד עלי אלפם: 6 ומע הדא אן דכרת אמרא דהשת
ואכד ברני אלחקלקל: 7 מא באל אלטאלמין יחיון וקד גסמו וכתר
מאלהם: 8 ונסלהם תאבת בין ידיהם מעהם ודראריהם בחצרתהם:
10 9 וביותהם סאלמא מן אלפוע ולא קציב אללה עליהם במריץ: 10 ותורה
אן לקח לס יולק ואן ולדת בקרתה לס תתבל:

יסמון פי אלמשנה אלחאמל מעוברת ויקלון לולאד מילוט ופילוט מל
תפלט פרתו והמליטה זכר (ישעיה ס"ו ז').

11 ויפלתון צביאנהם כאלגנס ואולאדהם ירקעון: 12 ויחמלון
15 אלה ואלעוד ויפרחון בצות אלכליאק: 13 ויפנון איאמהם פי טיב עיש
ופי טרפה ירדון אלתירי בגיר מריץ:

מקאלה איוב היה הי כללה מעתמד עליה ודלך אנה למא ראהם יבאהתונה
באנה טאלם עאצי תרך אלאחתגאג עליהם בנפסה כל עכס עליהם אלמטאלבה פקאל
אפתוני אנתם כיה צרנא גרי לטאלמין נעמא וקתא כקו מדוע רשעים יחיו וקדר
20 אנהם לא יכרונה אן אלטאלמין ימהלון פקאל פפי חאל מהלתהם הודא יתנעמן
פהדא כאן קצרה אלי אכר אלקצה.

1 D מן אלאלאה ונחלתה ענד אללה | 4 G פאגאבה Q פאגאב | G עזאא לי |
5 G אחמלוני DQ אפלא תחתמלון כלאמי | G תהוו בי אן אסתחקת | 6 B פולוא |
7 G ואסתוחשו | B דהשת מנה | 8 O הו מא באל | G ואיצא כתר מאלהם | 9 D בין
אידיהם | DO מעהם פי אלכלאד | 14 OG ויכלון צביאנהם | 15 O אלכליאק אלקיתאר.

17 G מקאלה איוב היה ... אלמטאלבה וקאל פאפתוני אנתם כיה ... הודא ינעמן
פהדא... אלקצה. תם אבין מא יחתאג מנהא אלי שרה. וברגע שאול יחתו חתי [פי] מותהם
ליס חמול עללהם פיתעדיבון.

29. פי ונחלת אמרו: ונחלתו האמורה.

3. בסוף הפסוק הוסיף: אט ראוי אני לזה.

9. בסוף הפסוק הוסיף: בחלי.

10. ביאור: במשנה קוראים לאשה הרע מעוברת והלירה נקראת מילוט ופילוט כמו

תפלט פרתו והמליטה זכר (עין פירוש שבעים מלות סימן ה': עבר אשה מעוברת).

18. בסוף הפסוק הוסיף: בלא חלי. וכן פי הראב"ע בלא עינויים. והר"ק כתב: ויא

וברגע לפי שעה בלא חללים ארוכים.

13-6. ביאור: מאמר איוב כלו ראוי לסמוך עליו. וזה כאשר ראה אותם אומרים

וגעלת הוה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא אלי בעין [בעצהא] מנסובא אלי פעל אלטאלם בנפסה ובעצהא מנסוב אלי עקאב אללה תע' לה ווצעה בעצהא וחמלת עליה אלבעין אלזכר חתי צאר זו בנו ואנתם.

25 וסהם יסל ויזרג מן טהרה וצפאר מן מרארתה ידהב ותקע עליה אלהיבה:

וגעלת שלף כלמה מצמרה הו חין.

26 וכמא כאן ינהב כל בנו מטלם מדפון לבזאינה פלדלך תאכלה נאר לא תנפך וכמא כאן יסי אלי אלשריד פי כבאייה:

קולה כל חשך טמון יעני [כ] אשר גול חושך ואלנאר אלתי לא תנפך הי נאר גהנם אלתי קאל פיהא כי ערוך מאתמול תפתה (ישעיה ל' ל"ג).

27 לדלך יכשפון אהל אלסמא דנבה ואהל אלארץ יקאומונה:

28 ויתדחרג אדא מנזלה כאלמנגראת פי יום גצבה:

קד כאן צופר יעלם אן אהל אלטופאן וגירדם חין אהלכו כאן מאלהם קד תדחרג מעדם והלך פמנהא קאל נגרות ביום אפו כאלמנגראת פי יום גצבה אלאמואל מע אלטאלמין. גמיע מא וצף צופר פי הוה אלמקאלה יעני בה איוב ולכך אלמעול עליה מנהא אלדי הו גזאבה הו קולה יגלו שמים עונו יקול לה אן אלטאלם יגב אן תכשף לה אלמלאיכה בדנבה וכדאך אהל אלארץ יקאומונה פלא תסומנא יא איוב אלי מחאשאתך פאנחה לא תחל לנא.

BG 8 לס תנפך.

1 וגעלת הוה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא מנסובא אלי פעל אלטאלם . . . . . ואנתם | 6 מכ"י G. | G 9 קולה כל חשך יעני כאשר [גול] כל חשך טמון | G 13 וקו' יגל יבול בית פרתה תדחרגא טן ויגל את האבן (בראשית כ"ט י'). וקד כאן צופר יעלם . . . חין הלכו כאן מעלם. . . יגב אן תכשף אלמלאיכה . . . אלי מחאשאתך פאננא לא נסתחל דלך.

ומקצתם שב על עונש האל ית' והנחתי הפעל האחר ושמתי הפעל השני מוסב עליו עד שהיה הכל מסודר חלק לעונת חלק.

25. ביאור: שמתי למול שלף מלה מוסתרת והוא חין (ר' יונה בש' גו ובש' שלף פי' כי שיעורו שלף נשק ושלף כאן פועל עומד. והראב"ע פי': שלף החין מהאשפה). — פי' ברק: המרה האדומה. וכן פי' ר' יונה בש' ברק.

26. פי' הפסוק: וכאשר היה שוטה כל אוצר חשך טמון למצפוניו בעבור זה תאכלהו אש לא נפח וכאשר היה מרע לשריד באהלו [בעבור זה יגלו יושבי השמים עונו ויושבי הארץ מתקוממים לו]. — ביאור: אמרו כל חשך ר"ל כאשר גול כל חשך (ר"ל מטמוני חשך) ואש לא נפח הוא אש הגיהנם אשר נאמר בו ערוך מאתמול תפתה.

28. ביאור: [נ"א פירשתי יגל לשון גלגל מן ויגל את האבן]. צופר היה יודע שאנשי המבול וזולתם כאשר נשמדו נתגלגל ממנום עמהם ואבר ובהם אמר נגרות (כלומר כאשר נגורו) ביום אפו ר"ל הממון עם הרשעים. — כל מה שפירש צופר בפרשה הזאת רומז בו אל איוב אך מה שסמך עליו ואשר הוא מענהו הוא אמרו יגלו שמים עונו. הוא אומר לאיוב ראוי הרשע שהמלאכים יגלו לו עונו וכן יושבי הארץ מתקוממים לו אם כן אל תבקש ממנו איוב שנחטול עליו כי זה איננו מותר לנו.

13 וישפק עליה ולא יתרכה וימנע אלנטק פיה תחת חנכה:
 14 פלדלך טעאמה פי אמעאיה יתקלב כאן מראראת אלהיאת אלקש
 פי גופה: 15 וכמא בלע מאלא חראמא בדאך יתקאיה חתי יקרה
 אלה מן בטנה: 16 כאנה סם אלשגעא ירצע או תקתלה לסאן אלאפעי:
 17 ולא ירי אקסאמא ואנהארא ואודיה נעים כעסל וסמן: 18 וכמא כאן
 יגלב כסב אלהאם בדאך לא יבלעה וכסרעתה אלי מאל גירה בדאך
 לא יתמתע בה:

צממת אלי משיב יגע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל
 תמורתו מאל גירה לאן אצל אללפטת תנייר וכלאף.

10 19 וכמא עספהם חתי תרכהם פקרא בדאך אלבית אלדי גצבה
 לא יבניה:

פי עוב דלים אצמאר ותקדירה עובם דלים ומתלה וימלט משחיתותם (תהלים
 ק"ז ב') תקדירה וימלטם.

20 וכמא לא יערפו אלסלו פי בטונהם מנה בדאך במנאדם לא
 15 יפלתון: 21 וכמא לס יבק להם שרידא מן טעאמהם עלי דלך לא יצבר
 לה לירה: 22 ואדא אמתלא קפיוה יציק בה ועקובה כל יסקי אשקאה
 תאחיה: 23 וכמא כאן קצדה אן ימלא בטנה חראמא בדאך יבעת פיה
 מן שדה גצבה וכאן ימטר עליה מחארבתה: 24 פאן הרב מן סלאח
 אלהיד אבתדלת עליה אלקום אלנהאם:

D 1 אלנטק בה | B 2 מעא | O ינקלב | D מרארה | O 3 ובמא... בדאך... מן
 גופה | B 4 פאנה | O אלשגעא מן אלהיאת | D 5 די כעסל O הי שביה בעסל | D 6 אלמאל
 אלהאם | O 7 לא ימתע | 10 (בדאך) B ובדאלך Q ולדאלך | O 14 ובמא כאנו לא
 יערפו | O במנאה לא ינפלת | D 15 לה | B פי טעאמהם | B לא יצבר לה לירה |
 B 16 קפיצה | Q צאק בה | B כל שאקי | DQ (אשקאה) חסר | Q 17 מאלא חראמא | B
 יבעת מן פיה | G 18 מחארבה | G 19 תבדלת.

8 אצפת אלי משיב יגע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל... וכלאף |
 G 12 ופי קולה עוב דלים הרף מצמר הו עובם דלים מתל וימלט משחיתותם אלדי מענאה וימלטם משי'.

13. פי' ימנענה ימנע הדבור בו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס' או"ד (דף 5):
 אעפ"י שהכסילים חומלים על סכלותם ואינם מניחים אותה כמו שאמר יחמול עליה ולא יעונבה.
 18. פי' משיב בל' אסיפה וקביצה ותרגמו במלה הערבית אשר תרגם בה תשבנה בפסוק
 י'. — ביאור: אל משיב מלת איסור כי ענין הפרשה רומז עליו (שהוא מדבר על מה
 שקנה באיסור) וטעם כחיל תמורתו חיל חילופו כל' חיל וולתו כי עיקר מלת תמורה חילוף ושינוי.
 19. ביאור: באמרו עוב דלים הסתרת לשון ושיעורו עובם דלים וכמוהו וימלט משחיתותם
 שיעורו וימלטם (וכן פי' הר"ק: ריצץ בני אדם עד עובם דלים).
 22. פי' הפסוק: כאשר תמלא סאתו (וכן בתרגום: תתמלי סאתיה) יצר לו ועונש כל
 עמל אשר עשק אותו יבוא עליו.
 23. פי' הפסוק: וכאשר היתה כוונתו למלא בטנו בממון אסור כן ישלח בו חרון אפו
 וימטר עליו מלחמותו.
 24—19. ביאור: שמתי אלה הפעלים הנוטים זה אל זה מקצתם שב על מעשה הרשע

ק' הוּאֵת הוּ אֶתְבֹּאת וְעָלִי אִן פִּי אֲדֹלָה הָא וּמִתְּלָה הַנִּגְלָה נִגְלִיתִי אֶל בֵּית אֲבִיךָ
(שְׁמוּאֵל א' ב' כ"ז) אֲדֹלִי הוּ תַּחֲקִיק.

6 אִן רִנִּין אֶלְפֶּאֶסְקִין עֵן קָרִיב וּפְרָח אֶלְמֶרְאִין אֲלִי טְרַפְּהָ: 6 וְלֹ
אֲמַכְן אֵן יַעֲדֵד אֲלִי אֶלְסֶמָּא קִדְרָה וּרְאֶסָה אֲלִי אֶלְסַחָאֵב יִבְלַג: 7 לִכְאֵן
עֲנַד אֲנִטְוָאָה יָבִיד אֲלִי אֶלְגֶּאִיָּה חֲתִי יִקּוּל נֶאֱטָרָה אֵין הוּ:
8 כְּגַלְלוּ יִשְׁתַּקֵּן מֵן וּנְגַלּוּ כִסְפֵּר הַשְּׁמַיִם (יִשְׁעִיָּה ל"ד ה') אֲדֹלִי הוּ אֲנֶרְדָּא וְאֲנִטְוָא.

8 וּבֶאֱלַחְלֵם יִטִּיר פֶּלֶא יִגְדֹנָה וַיֹּאֲרֵק כְּרוּיָא אֶלְלִיל: 9 וְאֵן עֵין
טַמְחָתָה פֶּלֶא תַעֲוֹד וְלֹא תִלְמַחָה אֵיִצָּא פִּי מוֹצֵעָה: 10 וּכְמָא כְּאֵנוּ
בְּנוֹה יַעֲסֹפִין אֶלְפֶּקְרָא וַיִּדְאָה תִּגְלָב גִּלְהָ:
וַיְדִי תִשְׁבְּנָה גִלְבּ מִתְּלָ לֹא וַיִּשֶׁב לֹא מִנְחָה (מ"ב י"ז ג').

11 כְּדֹאךְ מִהֶמָּא עֲטֹאֲמָה מֶלֶא קֹדָה שְׂכַאכָה מַעָה פִּי אֶלְתֶּרָאֵב
תִּנְצֹעָה:

אֶעֱלֵמָנָא אֲנֵה יִתְרֵם פִּי בַעֲיָן עֵמְרָה.

12 וּבְמָא כְּאֵן אֲדָא חֵלָא פִּי פִּיה שֶׁר כְּתֻמָּה תַּחַת לִסְאֲנָה לִיכְתִּיָּן בָּה:
הָא מָא נִשְׁאֲהֵר מֵן אֶפְעָאֵל אֶלְאִשְׂרָאֵר אֲנֵהֶם אֲדָא אֲתֵלָה לֵהֶם צִרֵב מֵן 15
אֶלְטֵלֶם וְאֶלְמַעְאֲצִי כְּתֻמוֹה לִיתְפֹּדְרוּ הֶם בָּה הוּ קוּלָה יַחְמוּל עֲלֶיהָ וְגו'.

3 O [יִנְסָד] עֵן קָרִיב | 4 D וּפְעָה | DO אֲלִי גִים אֶלְסַחָאֵב | OB לִכְן |
7 G וַיִּקּוּ כְרוּיָא אֶלְלִיל | 11 O כְּדֹאךְ | DQ כְּבֹדָךְ | O עֲלִי אֶלְתֶּרָאֵב | 12 תִּנְצֹעָה אֲדִי יִתְרֵם
D ת' או יִתְרֵם | 14 D לִיתְנֹלֵץ בָּה.

1 G וְקוּלָה הוּאֵת מִתְּכַת | 6 G כְּגַלְלוּ מֵן וּנְגַלּוּ כִסְפֵּר הַשְּׁמַיִם | 10 מְכִי G. |

13 G עֲלִימוֹי שְׂכַאכָה מִשְׁתַּקֵּן מֵן עֵלֶם וַיַּעֲלֵמָה פֶּלֶאָא קָאֵל אֵן שְׂכַאכָה יִנְצֹעָה מַעָה פִּי אֶלְתֶּרָאֵב
אֶעֱלֵמָנָא אֵן יִתְרֵם פִּי בַעֲיָן עֵמְרָה! 15 G וְקָאֵל אֵם תַּמְחִיק בְּסוּי הוּ מָא יִשְׁאֲהֵר מֵן אֶפְעָאֵל
אֶלְאִשְׂרָאֵר אֲנֵהֶם אֲדָא אֲתֵלָה לֵהֶם כְּאֵב מֵן אֶלְטֵלֶם או מֵן אֶלְמַעְאֲצִי כְּתֻמוֹה עֵן אֶלְגֶּאִם לִיתְפֹּדְרוּ
הֶם בָּה לִדְלֵךְ קָאֵל יִכְחִידְנָה וַיִּסְנַעְנָה.

וְהוּא בְּסִי לְמַעַ דָּף 85: וְתַחֲתִי — הָא"א — לְקִיִּים דְּבַר וְלֹאֲמָתוֹ בְּכַמוֹ הַנִּגְלָה נִגְלִיתִי וְגו' הוּאֵת
יִדְעַת מְנִי עַד וְגו'. וְהַרְיִיק פִּירִשׁ: הוּאֵת יִדְעַת מְנִי עַד תְּמִיחָה מִתְקִיּוּמָת כִּי בִאֲמַת יִדְעַת וְגו'.
7. בִּיאֹר: כְּגַלְלוּ נִגְזֹר מֵן וּנְגַלּוּ כִסְפֵּר שְׁמַיִם אֲשֶׁר מַעֲמֹו הַתְּגוּלּוֹת כְּדֹרֵךְ מִגְלָה (וְקִרֹב
לֹוה מִי' ר' יוֹנָה בִּישְׂרָשׁ גִּלְל מִלְשׁוֹן גִּלְגּוֹל וְתַנּוּעָה: לְפִי תַנּוּעוּתוֹ יֹאבֵד לִנְצַח כְּלוּמֶר כְּעוֹד
שְׁתֵּרָאָה אוֹתוֹ מִתְנַעֵנֶע וְהוֹלֵךְ וְהִנֵּה הוּא אוֹבֵד. וְהַרְיִיק פִּי: כְּאִשֶּׁר יִתְגַּלֵּל לִכְאֵן וְלִכְאֵן
לִנְצַח יֹאבֵד).

10. בִּיאֹר: טַעַם תִּשְׁבְּנָה אִסִּיפָה וְהִבֵּאתָ, כְּמוֹ וַיִּשֶׁב לֹא מִנְחָה. — מִי' הַפְּסוֹק: וְכֹאֲשֶׁר הָיוּ בְּנוֹי
מְרֻצִּים אֶת הַדְּלִים וַיְדִיּוּ אֶסְפוּ אֶת אוֹנוֹ (מִל' אֶן) כֵּן אֵף אִם עֲצֻמוֹתָיו מִלְּאוּ כַח נְעוּרָיו וְגו'.
11. בִּיאֹר: עֲלִימוֹי נְעוּרָתוֹ נִגְזֹר מֵן עֵלֶם וַיַּעֲלֵמָה וְכֹאֲשֶׁר אִמֶּר שְׁנַעֲרִיתוֹ תִּשְׁכַּב עִמּוֹ עַל
עַפְר הוֹדִיעֵנוּ שִׁימוֹת בְּחֻצֵי יִמּוֹ.

12. בְּסוֹף הַפְּסוֹק הוֹסִיף: לְמַעַן יִהְיֶה לֹא לְבָדוֹ. — בִּיאֹר: הוּא מָה שְׁנִרְאָה מִמַּעֲשֵׂי
הַרְשָׁעִים כְּאִשֶּׁר יִצְלַח לֵהֶם דְּרֹךְ עֵשֶׂק וְשֵׁשׁ יִסְתִּירוּהוּ מִבְּנֵי אֲדָם לְמַעַן יִתְחַדּוּ בּוֹ הֶם לְבָדֵם.

קאל פאן קלתם מא אלדי יגב אן נחבת לך מן אצול אלדין ומא פי אבארך
 חתי ידונה אלמונין קלת לכם אחריו עקאב אללה ואהקוה מן הוא אלכלאם הו
 קו גורו לכם ותקדיר אלכלאם ומה שרש דבר לאן מה עאמלה פי גויין אלפסוק
 ואמא צמיר אלגאיב אלדי פי לו וצמיר אלמנשאב אלדי פי בי פאלמעניאן ללגאיב
 6 ודלך גאיב פי אללגה מתל אם תנאל גאל ואם לא ינאל (רות ד' ד') ישוב ורחמנו
 יכבוש עונותינו וגו' כל חטאתם (מיכה ד' י"ט). גרצה פי הוה אלמקאלה למא ראהם
 קד כאשפות וקאלו לה גהרא אן הוא בנשאך וכדא יסתחך כל טאלח אגד פי אן
 ילטף בהם ויחננהם עלי נפסה ויסאלהם אן לא יסתקבלוה בהוא אלכלאם אלצעב
 אלדי ייורה עלי וגעה כמא יקול עד אנא תוגיון נפשי וגו' תהברו לי חם קאל פי אכר
 10 אלפעל חנוני וגו'. ואנאבה צופר עלי הוא וקאל[לה] לא יחל לנא אן נחאשיך כל
 נקאומך ונטהר בטאך כמא סאחכיה פי הוא אלפעל.

ב.

1 פאנאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 לבן כואמרי תגיבי אנה
 בסבב אמסאכי:

15 יתצל קולה חושי בי במא בערה מוסר כלמתי אשמע חתי יציר מענאה אני
 למא סכת ענך יא איוב אזיחתי הו קו מוסר כלמתי וגו'.

3 אלדי צרת אסמע אדבא הו כזאי וראיי מן פהמי יגיבי: 4 יקול
 הוא אלדי תערפה מנד קט מנד ציר אדם עלי אלארץ:

G 13 פאנאבה | O תנאובני G ינאובוני | Q 17 אלדי כנת | BOG וראי |
 B 18 אערפה D יערפני.

G 1 תם קאל להם פאן קאלוא אי [שו] יגב אן נטלבה יא איוב ואי שו אצל מן
 אצול אלדין פי אבארך חתי נכתבה ללמונין הו קו ושרש דבר פאן קאל[ו] דלך [קלת]
 אחריו עקאב אללה ואהקוה פי וקד וגו אלעבראנין אן ינאטבון אלמסתקבל פי בען כלאם
 כאלגאיב כקו אם תנאל גאל ואם לא ינאל וקו אבאינא ישוב ורחמנו אגאזה פי מגאיון אלאלו
 ישוב ותשלך ואלבי חטאתם [כדלך] קאל איוב האהנא מה נדרף לו נמצא בי. | 6 מכ"י G.
 ובכ"י O על פסוק כ"א: למא ראהם קד כאשפות . . . וכדא יסתחך כל פאלם אגד . . .
 אלדי ייורה המא עלי וגעה . . . חנוני וגו' | G 10 אנאבה צופר . . . נקאומך לנפשה בטאך
 כמא אני סאחכיה באכראגי לה אלי לגה אלערב. | G 16 יתצל . . . אזיחתי.

בעד נפשו ושאל מהם שלא יקדמו פניו בדברים הקשים האלה המוספים על יגונו כמו שאמר
 עד אנה תוגיון וגו'. אחר כן אמר בסוף הפרשה חנוני וגו'. וצופר ענה אותו על זה ואמר לו
 אין מותר לנו לחמול עליך כי אם נקום עליך להראות חטאך כמו שאספרנו בפרשה הזאת [בנ"א
 מוסף: בתוצאי אותה אל לשון הערב].

2. ביאור: אמרו חושי בי נקשר במה שאחריו מוסר כלמתי אשמע עד שיהיה טעמו
 בעבור שחשתי (ר"ל שחשתי) ממך איוב הכלמתי.

3. פי הפסוק [בעבור חושי] שהייתי שומע דרך מוסר הוא כלמתי ודעתי מבינתי וענני.

4. ביאור: אמרו הזאת הוא לקיום דבר (לא לשאלה) אף על פי שיש הא בראשו

וכמוהו הנגלה בגילתי אשר הוא לאמת הדבר (עיון מה שכתב ר' יונה בסי הרקמה דף 48

גואלי הם אוליא מן אלנאס תמני אן ירו בלאמה חתי יכון לה זכרא
חאבתא ואוליאיה מן אלמומנין יתנאקלון אכבארה הם ומן קאם מן נסלהם עלי אלדניא
בקוי ואחרון על עפר יקום וגרצה בולך אן יעלם כף יבלי אללה תעי אלצאלחין והם
צאברון לולך קאל ואחר עורי נקפו זאת וגו'.

26 ובעד בלי גלדי יחאט בקצתי הדה פאכון מן אמראי' גסמי קד 5
דללת עלי אללה:

יעני אוריה ללנאס ופיה כלמה מצמרה ומענאה ואחר בלות עורי חסב כל מצמר.

27 כמא אנא אשאהד נפסי ועיני תנטר לא גירי חתי שלצת
אשכאצי אלי חגרי:

קו' כליותי יעני עיניה לאנהמא אלשאנצאחא.

28 פאן קלתם מא אלדי ינבגי אן נכלבה לך ואי אצל מן אלכלאם
וגדנאה לך חתי נדונה: 29 פאחדרו מן קבל אלסיף פאן חמייה אלדנוב
הי סיף אללה לקבל אן תערפו אן אלחכם חק:

D 5 בלא | O יחאפר | G 6 אדל | 8 (כמא) B חסר | DQ לא גריב |
12 (וגדנאה לך) D חסר | D 18 תערפו Q תעלמון.

G 1 וצרפת ואני ידעתי גואלי חי אלי אלנאס לא אלי אללה וקלת חתי אעלם אוליא
באקין ואחרון בעדהם פי אלחראב יקומון. ווצלת בקוי אלאל אלדי תמני פיה אן ירוון בלאמה
חתי יכון לה זכרא תאמא חאבתא ואחרון על עפר יקום. וכאנת גאיתא פי הדיא אן יבצר
אלנאס ויערפם קדרה אללה וכף יבלי אלצאלחין ואוליאיה מן מואטן (ציל אלמומנין) יתנאקלון
אכבארה ולולך | G 7 ומבשרי אחזה אלוה יעני אוריה ללנאס והאחנא כלמה מצמרה הי ואחר
עורי בלות עורי עלי מא עלמתה מן סגאז אלמצמראת | G 10 וקוי כלו יומי אלי עיניה
סן אלשבץ.

26. פי' הפסוק ואחר בלות עורי יקופו ספורי זה ולפי כן מן חלאי בשרי הוריתי על
האל. — ביאור: אחזה אלוה ר"ל אראנו לבני אדם. ויש בו מלה נסתרת ומעמו ואחר בלות
עורי כדרך כל נסתר [נ"א על דרך מה שידעת ממשפט הנסתרות].

27. פי' הפסוק כמו שאני אראה את עצמי ועיני תראוני ולא וולתי עד שכלו בלותי
אל חיקי. — ביאור: אמרו כליותי ר"ל עיניו אשר תכלינה.

28—29. ביאור: הוא אומר ואם תאמרו מה הוא שראוי לקיום לך משרשי התורה
ואיזה דבר בתוך הגדותיך ראוי שיתכבדוהו המאמינים [נ"א איזה דבר ראוי שנבקשהו איוב
ואיזה שרש משרשי התורה בהגדותיך למען נכתבהו למאמינים] אומר לכם גורו לכם מפני עונש
האל ויראו כמפני חסדי הדרבים האלה [נ"א ואם יאמרו זה אמרתי גורו מפני עונש האל ויראו
מפני על אודותי]. ושועור הדברים: ומה שרש דבר כי מלת מה משמשת בשני חלקי הפסוק.
אבל כנוי הנסתר אשר בלו וכנוי המדבר אשר בבי הכל שב אל הנסתר וזה יתכן בלשון כמו
אם תגאל גאל ואם לא יגאל ישוב ירחטנו וגו' כל השאטם [נ"א וכבר התירו העברים לדבר אל
הנמצא לפניהם כאלו הוא נסתר כאמרו אם תגאל וגו' וכמאמר אבותינו ישוב ירחטנו וגו']
התירו לדבר על שני דרכים הא' ישוב ירחטנו והב' השאטם וכזה אמר איוב כאן מה נדרש
לו נמצא בו]. — כוונתו במאמר הזה כאשר ראה חבריו שגלו לו מחשבתם ואמרו לו
בגלוי זה היה בעבור השאטך וכן ראוי לכל רשע החל להסביר להם פנים ולהתחנן אליהם

17 ורוחי קד גאנבת זוגתי וחנתי לבני בטני: 18 חתי אלעביאן זהרו פי ואדא פארקתהם תכלמו פי: 19 וכרהוני גמיע רהט עצבתי ואלדין אחבבתהם אנקלבו עלי:

סודי עצבתי מן ורוזנים נוסדו יחד (תהלים ב' ב').

20 וקד לזק עטמי בגלדי חתי אסנאני תפאלת מני:

5

הדא כלאם מנקול ומענאה ויתמלט ממני עור שני וקולה בעורי ובבשרי דבקה עצמי לאן אלעור קד יסמי בשר כקי פי מוצע תאן דבקה עצמי לבשרי (תהלים קי"ו) יצף נחולה וקלה לחמה חתי אנה לא חנאב בין גלדה ועטמה עלי אלאבלאג כקי צפד עורם על עצמם (איכה ד' ח').

21 פחננו עלי ורופוני יא אצחאבי פאן אפה אללה קד חלת בי:

10

22 למ תכלבוני מתל האולא אלקום ולא תשבועון מן לחמי:

ופסרת למה תרדפוני כמו אל מתל האולא ולם אציפה אלי אלקרים לפסאר אלמעני מתל הערים האל (דברים י"ט י"א) הארצות האל (בראשית כ"ז ג').

23 לית אלאן תכתב אקואלי ולית פי אלכתאב תרסם: 24 בקלם

15 מן חדיד או רצאין אלי אלאבד פי אלצואן תנחת: 25 חתי אעלם אן אוליא באקיון ואחרון בעדהם עלי אלתראב יקומון:

1 G וחנתי לבני | B זהרו בי | 2 (תכלמו) O וקעו G יתוקעו B וקעו

ותכלמו | 5 B אלוך O לצק | DQ בגלדי ולחמי | G חתי בלחם אסנאני | O תפלה |

14 G בקלם חדיד | 15 B ורצאין | 16 B אוליא אללה | G ואכר ... יקום.

4 מכי G | 6 G וקי' ואתמלטה כלאם מנקול מענאה ויתמלט ממני עור שני |

12 מכי G.

19. ביאור: סודי קהלתי מן ורוזנים נוסדו יחד (בפירושו לתהלים ב' ב' כתב הגאון

תרגמתי נוסדו נקהלו כאמרו בהוסדם יחד עלי ואמרו בסודם אל תבוא נפשי).

20. ביאור: ואתמלטה בעור שני דבור נעתק (הפוך) וטעמו ויתמלט ממני עור שני.

ואמרו בעורי ובבשרי [כאלו אמר בעורי] כי העור יקרא בשר כאמרו במקום אחר דבקה עצמי לבשרי. הוא מספר רוזתו ומיעוט בשרו עד שאין מבדיל בין עורו לעצמו על דרך הפלגה כאמרו צפד עורם על עצמם.

22. ביאור: פירשתי אל כמו אלה ולא יחסיתיהו אל קדמון העולם כעבור השחת

הענין והוא כמו הערים האל הארצות האל. — (דונש בתשובותיו על הגאון סי' ה' הזכיר פירוש זה: ופירש למה תרדפוני כמו אל כמות אלה שהוא לשון חול כמו הערים האל והשוב עליו. והראב"ע בספר שפת יתר אמר כי פי' הגאון נכון ואין להשיב עליו אבל בפירושו על איוב כתב הראב"ע אל הוא הקדוש. גם הרשב"ץ הזכיר פי' הגאון).

25. ביאור: גואלי הם אוהבי מן בני אדם. איוב התאוה שימסרו דבריו עד שיהיה לו

זכר קיים ושאוהביו מן המאמינים יעתיקו זה לזה הגדותיו הם ומי שיקומו אחריהם מורעם על העפר כאמרו ואחרון על עפר יקום וכוונתו בזה שירעו בני אדם איך ייסר האל ית' את הצדיקים והם כובלים היסורים לזה אמר ואחר עורי וגו' [ג"א פירשתי גואלי על בני אדם לא על האל... וחברתי הפסוק הזה אל שקדם לו אשר התאוה בו שימסרן דבריו שיהיה לו זכר שלם וקיים.

והיה תכליתו בזה שיראה את בני אדם ויודיעם כה האל ואיך ייסר הצדיקים...]

קד עלמנא אן אלקום אלי אלן לם יאטבוה אלא בה' מקאלאת אליפו ב' בלדר ב' צופר רפע' פנקול אן דלך אחצא אקוואלה ואקוואלם ואלסכב פי הדא אן אלמר אדא סמע מא יכרה אנתאט מרה ואדא הו אנאב עליה אחתד תאנייה ענד דכרה פחציר בלך אלה' עשרה.

4 ולו יקינא סהות פאנמא כאן סהוי מעי וחדו יבית: 5 יעניהם בהדא אלקול אן לו אטטא יקינא לקד כאן ינבני אלא תעיוני לאן נלטי עלי וחדו הו קו' אתי תלין משונתי.

5 מא מן אלחך אן תכברו על' ותובכוני בעירתי: 6 פאעלמו אן אללה עז' אמרי ואחדק כי מצאדה: 7 כאני אצרך טלמא חתי לא אנאב או אסתגית בגיר חכם:

10 הן אצעק חסם הו מלל הן פראים במדבר (איוב כ"ד ה') כאנהם וחוש פי אלבר ומתלה והנה מן היאר עלות וגו' (בראשית מ"א ב').

8 וקד גדר טריקי חתי לא אגוז ועלי סככי קד ציר טלאמא: 9 וברמי עני קד סלך וזעזע תאג ראסי: 10 נקיץ חואלי חתי דהבת וקלע כאלעוד רגאי: 11 ואשתד עלי גצבה וכאנה חסבני כאעדאה: 12 אגמעון תאתי כראדיסה תגליץ עלי מרקאה תחיט חואלי גבאי:

13 וקד אבעד עני אלוני ועארפי גאנבני: 14 ואנתהו אקרביא ומעאריפי נסוני: 15 חתי גיראני ואמאי כאלאגנב חסבוני וכאלגריב צרת ענדהם: 16 לעבדי אדעו פלא גיבני חתי בפאי אתצרע לה:

5 G פאן סהוי מעי | 8 B תכברון OG תרבון | DGQ ולא תובכוני | O פאעלמו אלן | 9 B אמרה | DQ מצאידה | 10 D אגית Q אגאת | D 16 מריקהא | D 17 אבתעדת עני אלוני ועארפי | B 18 ומעארפי O ועארפי | G גיראן בתי ואמאתי | B 19 אתצרע אליה.

6 G וקי' ואף אמנם יעניהם אן אטטא יקינא . . . משונתי | 11 G וקי' הן אצעק חסם יעני בה חל אנא אסתגית טלמא או בלא סכב ולא עלה ולא וגע חתי צרת לוס אנאב ולדלך עברת הן אצעק כאני ולה נפאיר הן פראים כאנהם וחוש.

7. ביאור: הן אצעק חסם הוא כמו הן פראים במדבר כאלו הם פראים במדבר וכמוהו והנה כן היאור עלות. [מ"א אמרו הן אצעק חסם רוצה בו לומר האני משוע מחסם או בלא סבה ולא עלה ולא מכאוב עד שלא נעניתו ולכן ביארתי הן אצעק כאלו אצעק ויש לו דומים כמו הן פראים כאלו הם פראים].

12. תרגם ויסלו "תבלצר" וכן בישעיה נ"ז ו"ד תרגם סלו אלצוחא" ומעם הטלה הערבית מהרו נקו ואולי פירשה הגאון מלשון כולת שהוא קטח מנוקה.

שכאשר ישמע האיש דבר שרע עליו יתקצף פעם אחת וכאשר יענה עליו יחרה אפו שנית בזכרו הדבר ולפי זה חסם פעמים' תהיינה עשר. (פי' זה הזכיר הראב"ע בשם הגאון: בין בדברי חבריו ותשובות איוב הם עתה עשר פעמים. וכן פי' הר"ק עשרה מענים הם עד כה בינו וביניהם). פי' לא תבושו תהברו לי לא תבושו להלשונני.

4. ביאור: הוא אוסר להם בזה הדבור אלו באמת חסאתי לא היה ראוי שתתפארוני כי שגגתי עלי לבדי היא. הוא אמרו אתי תלין משונתי.

7. ביאור: הן אצעק חסם הוא כמו הן פראים במדבר כאלו הם פראים במדבר וכמוהו והנה כן היאור עלות. [מ"א אמרו הן אצעק חסם רוצה בו לומר האני משוע מחסם או בלא סבה ולא עלה ולא מכאוב עד שלא נעניתו ולכן ביארתי הן אצעק כאלו אצעק ויש לו דומים כמו הן פראים כאלו הם פראים].

12. תרגם ויסלו "תבלצר" וכן בישעיה נ"ז ו"ד תרגם סלו אלצוחא" ומעם הטלה הערבית מהרו נקו ואולי פירשה הגאון מלשון כולת שהוא קטח מנוקה.

אלענפואן פי לנה אלערב אױל אלשי.

16 וּמִן תַּחַת תִּיבִם אֲצוּלָה וּמִן פּוֹק יִנְקָצָה זִרְעָה: 17 דְּבָרָה יִבִּיד
מִן אֲלֶאֱרִץ וְלֹא אֶסֶם לָהּ עָלַי וְגַה אֲלֶאסּוֹאֶק: 18 יוֹדִפְעוּנָה מִן אֲלֶנּוּר
10 אֵלַי אֲלִטְלֵאִם וּמִן אֲלֶדְנִיָּא יִבְעִדּוּנָה: 19 לֹא נִסַּל לָהּ וְלֹא עֶקֶב פִּי קוֹמָה
וְלֹא שְׂרִיד פִּי מֵאוֹתָהּ: 20 עָלַי יוֹמָה תוֹחֵשׁ אֲלֶאֱכְרוֹן וְאֲלֶאֱלֹן אֲבִלְהֵם
אֲלֶאקְשְׁעָאֵר: 21 יִקְיֵנָּה הִדָּא חָאֵל מִסֵּאכָן אֲלֶגְאִירִין וְהִדָּא רֶסֶם מִן לָם
יַעֲרָה אֲלִטְאִיק:

פקודי אך אלה הוא מן רוק עמלה ותמרתה מתל קו' ויאכלו מפרי דרכם
15 (משלי א' ל"א).

יפה

1 ואֵלֶּכֶם אִיּוֹב וקֹאֵל: 2 אֵלַי כִּם תִּחְסְרוּן נַפְסִי וּתְלַעְעוּנִי בְּאֵלֶּכֶלֶם:
3 הִלֵּה עֶשֶׂר מִדָּתַת תְּלוּנִי וְלֹא תִסְתְּחוּן אֶן תִּבְאֶה תוּנִי:

01 O אלוהים | 2 BG וואכל פרויע גסער | 5 Q וינתקל | 6 B מסתתל פי רוקה
G מסתרוק ר' (מאואה) Q מוטנה | 9 O ולא זכר לה | 12 G אלאקשעראר | B הוא חאל
מסאכין אלגאיווין G הוא מסאכין אלגאיווין | BG והוא רסס מוטע מן | 18 Q אלקדר | 18 B הווא.

4 G ופסרת בדי עורו פרוע מאל וחצא אש ממטה בדיה (יחזקאל ו'ט ו') ופסרת בבור
ענפואן לאן אלענפואן פי לגה אלערב אוי אלשי | 7 G ואלאצל פי קין מבלי לו עלפה מאל
בלול חמוין (ישעיה ל' כ"ד) אם ינעת שור על בלילו (איוב ו' ה') ולמא כאן אלעלף לא יחסן
ענד אלנאם אסחערט מכאנה אלוך | 14 מב' G.

13. ביאור: תרגמתי כדי עורר נענים כמו ותצא אש ממטה בדיה ותרגמתי בכור "ענפואן" כי המלה הזאת בלשון ערב ראשית הדבר. (עיון פ' הראב"ע: כדי עורר סעיפי עורר על דרך משל בכור מות חזק או ראשית).

15. ביאור: תרגומי מבלי לו "רוקח" (לחם חקו) כי איננו נאה לאמר בני אדם "עלף" (מספוא). [נ"א העיקר באמרו מבלי לו "עלפה" כמו בליל חמיץ על בלילו אבל מפני שמלת "עלף" איננה נאה אצל בני אדם השאלתי במקומו מלת "רוקח"] — פי' תשכן באהלו מבלי לו: יושבנו אלה (הכלחות) באהלו ממה שראוי לו ללחם חקו.

21. ביאור: מעם אך אלה וגו' זה הוא פעולת מעשהו ופריו כאמרו ויאכלו מפרי דרכם.

3. ביאור: כבר ידענו שעד הנה לא דברו אליו חבריו אלא חמשה מאמרים אליפו ב' בלרד ב' וצופר א' אם כן נאמר שיעשר פעמים הוא מספר מאמריו עם מאמריהם והסכה כזה

תרג' סתמום פלשתים (בראשית כ"ו ט"ו) טמונין פלשתאי.

4 יא מפתרם נפסה בגצבה הל בסבכך יתרך אלארץ וינתקל אלצ'אן מן מוצעה:

הוא אלגריץ אלמקצור לאיוב ויענונה אנה למא קאל א'י אולמת בלא ד'נב וכאן ענדהם קאיל הוא מג'רא ללקצ'א קאלו לה הלמענך לסבכך אנת נתרך 5 אלעאלם בלה ולא אלעאלם באסרה אלא גבל ואחד הל נקדר ננקלה בסבכך פכ'י נקל רב אלעאלמין מן וצפה באלעדל לחאלך פנצפה באלגור בל מא נול כך הוא אלא מן ד'נובך וכדא סביל אלטאלמין ותלי עליה [גם אור רשעים ידעך] אלי א'זר אלקצ'א יומון ב'זמיע אלקול אליה.

6 בל נור אלטאלמין יכמד ולא יספר שראר נארה: 6 כמא א'ן אלגור יטלם פי כבאיה כדאך סראג'ה עליה יכמד: 7 ותצ'יק כטאה ען קואה ותטרהה משורתה פי הלאך:

וק' צעדי אונו יעני באונו הנא אלק'ה אלמח'כה ללכדן ח'תי תתפ'צל כטואת אלקדם פאצ'אף אלצעדים אליהא אי לא תכון לה ק'ה עלי אלנהוץ ואלמעני יצר 15 אונו מצעדים.

8 כאן קד ב'לת רג'לאה פי שרך או הו עלי שבכ'ה יסיר: 9 וקד א'זר בעקבה אלפ'ך ואשתד' בה נקאבה:

צמים נקאב מן מבעד לצמתך (שה"ש ד' א') ואראד נקאב אלפ'ך ואסתתארה.

10 אלמדפון פי אלארץ חבלה ומעאלקה עלי אלסב'ה: 11 מן

2 O יתרך אלבלאר | G 10 שראר נורה | B 16 כמא בלאח | Q 19 ומעאליקה |

1 סב'י G | G 4 ק' מורף נפשו יענון איוב והו אלגריץ אלמקצור בה וד'לך א'נה למא קאל אולמת בלא ד'נב . . . הל נקדר ננקלה מן מוצעה בסבכך פכ'י . . . מן וצפה אלעדל אלי צפה אלגור לא'ן מא אנול כך הוא אלא מן ד'נובך וכדא סביל אלטאלמין. גם אור רשעים אלי א'זר אלקצ'א יומי ב'זמיע אלקול אליה | G 18 ופ'סרת צמים נקאב מן ק' מבעד לצמתך ואראד ב'לך נקאב אלפ'ך ואסתתארה.

3. ביאור: תרגום סתמום פלשתים טמונין פלשתאי. — ובפ'י שבעים מלות ס' כ"ט כתב הגאון: נטמינו בעינוכם היתה לו גומא וסיממה (שבת דף פ"א:).

4. ביאור: הכוונה אשר יכונו בזה על איוב היא כאשר אמר באו עלי יסורים בלא עון והאומר זה נחשב אצלם למרשע משפט האל. אמרו לו הלמענך וגו' הבעבורך ענובו כל העולם כולו ולא העולם ככל'ו אלא אפילו הר אחד בלבדו הוכל להעתיקו ממקומו בעבורך ואין נעתק ארון העולמים מתואר הצדקה שלו אל תואר העול בעבור ענייך אלא מה שבא עליך לא בא אלא מפני ענייך וכן דרך הרשעים. ובפסוק שאחריו אמר גם אור רשעים ידעך רומז בו וגם בכל המאמר עד סוף הפרשה על איוב. — ועיין מה שכתב הגאון במאמר א' מספר אור"ד (דף 67): ואמר הכתוב כמי שחשב שהדבר הולך אחר אמונתו ונעתק עם מחשבתו מורף נפשו באפו וגו'. ועיין עוד שם בהקדמה (דף 15): וביטול מה שהוא דוחה המוחש באמרו מורף נפשו באפו.

7. ביאור: באמרו אונו רוצה כאן הכח המניע את הגוף עד שיתחלק הכח ההוא בצעדי הרגלים. וספק אליו הצעדים כלומר לא יהיה לו כח לקום והטעם יצר אונו מצעדים.

9. ביאור: תרגומי צמים „נקאב“ באמרו מבעד לצמתך ורוצה בזה נקבי הפח והתכסותו.

קולה לשחת קראתי מן כתר־ה אלדואר אלדי ינאלה.

15 ואין האהנא האצ־ר גִּנְאִי או רגִּנְאִי מן ילמחה: 16 והו אמֶא אלי
אלתרי קד נול או עלי אלתראב קד אסתק־:

קו' ברי שאול יעני אן אלדי ארגוה מערום מִנִּי פהו אמֶא אלי אלתרי קד
6 נול או עלי אלתראב קד אסתק־ ועלי אלחאלין גִּמְעִיָּה פהו דפעה לא ירתפע. ותפסיר
ברי אלי כמֶא קִדְמַת אנהם ח' עלי הִיא אלתפסיר. ואלמברו מן מקאל־ה איוב הִיא
קולה על לא חמס (ט"ז י"ז) ודִּלְךְ אִנֶּה לִמָּא ראהם קד אחלוה עלי עלם אללה חין
אחתג בבלי אלמומנין חם כדבוה חין אחתג בנעמֶה אלכאפר קאל פי נפסה אִנֶּמֶא
אמכנהם הִיא חין אחתג בנירי פקאלו הִיא לא תעלמה פִּאחתג חִינִיג בנפסה קאל
10 הִיא אנֶא נקִי תִקִי וקד גאלני מא תשאהרוני פלולֶא אן ללה אן יפעל כִּיף שא לס
יציבני הִיא וליס דִּלְךְ גור.

יח.

1 פאנאב בלדר אלשוחי וקאל: 2 אלי מתי תגעלון אנקצֶא
ללכלאם תפהמון חִתִּי נתבלֶם:

15 קנצי מתל קצי ואלנון תפִּימֶא.

3 מא באלנֶא חסבנֶא כאלבהאים ואנסדאנֶא פי עיונבם:

OG 8 קד אסתק־ אגמע. | 13 G אגאבה | O אלי אין Q אלי כם |
D ללכלאם אנקצֶא | 14 O תתפהמון | 16 Q מא באלכם | O ואנסדאנֶא

1 G וקו' לשחת ללהלאך מן כתר־ה אלרוֹאם (צ"ל אלדואר) | 4 G וקו' ברי שאול
תרדנה יעני אלדי ארגוה מערום מִנִּי פהו אמֶא אלי אלתרי קד נול או עלי אלתראב קד אסתק־
ועלי אלחאלין גִּמְעִיָּה פהו דפעה לא ירתפע. | 6 מכו' G והוא בכי' O אצל פסוק י"ז מסימן
ט"ז בזה הלשון: ואלמברו מן . . . בבלי אלמומן . . . אמכנהם הִיא חית אן אחתגגת בגירי
פקאלו לי . . . אנֶא תִקִי וקד גאלני מא תשאהרונה פלולֶא אן אללה אן יפעל מא ושא
וליס דִּלְךְ גור לס יציבני הִיא אלבלֶא. | 15 G קנצי הו מתל קצי ספֶכֶם בנון.

14. ביאור: אמרו לשחת קראתי מרוב השבִּץ אשר בא עלי.

16. ביאור: אמרו ברי שאול ר"ל מה שאקוה נעדר ממני כי הוא או ירד אל השאול
או נח על העפר ועל שני העיניים יחד נדחה תקותי ולא תרום עוד. ופירוש ברי אל כמו
שהקדמתי שהם ח' על הפירוש הזה (גם לקמן ל"ט כ"ה תרגם הגאון ברי שופר "אלי אלבוק"
ולעיל י"א ג' תרגם בדיך ענך, ואולי דבר שם בפירושו הארוך על מלת ברי ועל זה רמז כאן
באמרו מה שהקדמתי ומלבד ג' מקומות אלה באיוב נמצאו ח' מקומות שנאמר בהם ברי ר"ל
ירמיה נ"א נ"ח [ב' פעמים] חבקוק ב' י"ג [ב' פעמים] ונחום ב' י"ג וסך כולם ח'). — ביאור:
והיוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאיוב בראותו אותם שהם השיבוהו
אל ידיעת האל כאשר הביא ראיה מיסורי המאמינים והכויבוהו כאשר הביא ראיה משובת הכופר
אמר בנפשו הם לא יכלו לעשות זה אלא כאשר הבאתי ראיה מוזלתי ועל זה אמרו לא ידעת
זה על כן הביא ראיה מעצמו אמר הנה אני נקי וחם וכבר בא עלי כה שאתם רואים ולולא
שהאל יעשה מה שירצה לא פגעני זה ואין זה עול.

2. ביאור: קנצי כמו קצי והנון לפיאור.

9 ויאבד אלצאלח טריקה ואלטאהר אלידין יזראד תאיִדא:

קולה ויאחו צדיק יעני נפסה.

10 ולבנכם ממא רגעתם ואקבלתם ולם אגד פִּיכֶם חִימָא:

11 פאיִאמי קד מרת והמומי אנבתרת חתי ניאט קלבי:

תקול אלערב למעאליק אלקלב ניאט אלקלב ובדלך יסמון בה שי מעלקא. 5

12 ממא יציִרון אלליל כאלנהאר באלסהר ואלנור קריב מן

אלטלאם באלסדר:

עמף בקי לילה ליום ישימו עלי מורשי לבבי קאל אן קלבי קד צאר לה אלליל כאלנהאר מן אלסהר לאן אלוגע יחמי אלהראר אלגרוייה אלמנבעתה מן אלקלב פי אלשריאנאת עלי גמיע אקטאר אלברן פמתנע אלקלב מן אלסכון פי 10 היגאנה פלם יתם אלפעל ללבנאר אלרטב אלמרתקי אלי אלדמאג אן ינאם ובדלך איצא אור קרוב מפני חשך מן אלסדר והו אלדואר אלעארין מן אלאמראין אלהאר אדא תרקי כנארא יאבסא אלי אלגו אלמקדס אלדי פי אלדמאג אלדי פיה יתצור אלכילא פיציר אלנור ואלטלאם ענד אלעליל קריבין פי אלנור.

13 ואן רגות וטנא פאלתרי בתי ופי אלטלאם קד רפדת פראשי: 15

14 וקד קלת ללהלאך אנת אבי או ללרמה אנת אמִי או אכתי:

B 1 וטאהר אלידין | G אירא | DQ 4 פאנא איִאמי | BOG והממי | B 6 ממא

תציר | 15 (וטנא) B חסר | B פי אלתרי | B 16 ואן קלת.

2. G וקי ויאחו יעני בצלחה | G 5 פסרת מורשי ניאט מן כלאם אלערב למא יקול

ניאט אלקלב ובדלך כל שי מעלק תסמיה מנוטא | G 8 ואעמף בקי לילה ליום עלי מורשי לבבי יקול אן קלבי קד צאר לה פי אלליל כלנהאר מן אלסהר לאן אלוגע יחמי אלהראר אלגרוייה אלמנבעתה מן אלקלב פי [אל]שריאנאת אלי גמיע אקטאר אלברן פמתנע אלקלב מן אלסכון ענד היגאנה פלא יתם ללבנאר אלמרתקי אלי אלדמאג אן ינאם.

9. ביאור: באמרו ויאחו צדיק רומז איוב על עצמו. — ועי' טה שכתב הגאון בספר

איִד מאמר ה' (דף 172).

10. פי' הפסוק: ואולם אתם (= כלכם) ממה ששבתם ובאתם ולא מצאתי בכם חכם [עשיתם שימוי עברו וגו']. — ודונש בתשובותיו סי' 150 הזכיר שהגאון פי' כלם כמו כלכם.

11. ביאור: תרגומי מורשי "גיאט" ממה שאומרים הערב "גיאט אלקלב" והם הגידים שהלב תלוי עליהם וכן יקראו בשם זה כל דבר תלוי.

12. ביאור: אמרו לילה ליום ישימו נקשר במורשי לבבי. הוא אומר ללבבי היה חלילה כיום מפני נדירת השנה כי המכאוב יחמס החום הטבעי המשתלח מן הלב בגידים אל כל קצוי הגוף ומונע את הלב מנוח בהתעוררו ולא תשלם הפעולה לאד הלח העולה אל מוח הראש לישון. וכוה גם כן ואור קרוב מפני חשך מהבלבול והוא השבץ הקורה מן החלאים החמים כאשר יעלו אד יבש אל החלק המוקדם אשר בסמוך הראש הוא אשר בו יצייר הדמיון ואם כן יהיו האור ותחשך אצל החולה קרובים במראה. (עי' מה שכתב הרשב"י).

3 ואִדָּא קלת לבעצתהם אַנְעל צמאני מעך פמא מנהם מן
יסאפק ידי:

יעני בהִדָּא אלקול אצחאבה אי לו קאל לואחר מנהם אצמני לִמָּא פעל.

4 באַנֶךְ קד כזנת אלעקל מן קלובתהם פבדאך לא תרפע: 5 מן
5 יכבר אצחאבה באלקול אללִין ריאא ועיון בניה תשכין:

הִדָּא אלקול פי מן יתכלם בכלאף מא פי באטנה מתל קו' גבר מחליק על
רעהו (משלי כ"ט ד').

6 במא וצעני תמתילא ללשעוב ובאלדֶךָ צרת ללִגְהֶאת:

ופסֶרת ותופת ורפָא אעני אלדֶךָ אלדי ילעב בה פקאל איוב מתלה ילעב בי.

7 חתי דמסת עיני מן אלאלם וצארת מכאליקין כאלטִלִּא אַנְמַע: 10
8 יתוֹחֶשׂוּן אַלְצֶאלְחוּן מן אפעאלהם הדה ואלברי עלי אלמראי יטִהֵר:
יעני בהִדָּא אלקול פעל אצחאבה בה.

2 DQ ידי | 4 B פאנֶךְ | 5 O ואעיון בניה | 8 D יצעני | GD קד צרת |
10 GD אלאלאם | O מכאליקין | 11 O יתוֹחֶשׂוּן | O מן אעמאלהם

3. G קאל איוב פלי קלת לואחר מן אצחאבי אצמני לִמָּא סאפק ירי [1] לא יפעל ודלך
אלצמאן לא יכון ענדהם יצִתִּי אִנֶּה צמאן חתי יסאפק ידה פילזמה אלצמאן כקול שלמה בני
אם ערבת לרעך תקעת לזר כפך (משלי ו א) הִדָּא בהִדָּא ושונא תוקעים בוטח (שם יא טו). |
6 ומענאה פי לחלק יגיד רעים הו מן יכלמה צאחבה בכלאם לִין וליס דלך מן נִיתָה בל ריא
ומכר. 9 מִכִּזְיִי G. | 12 G וקו' ישמו ישרים עלי פעל אצחאבה בה.

בעין. כמו שאמר שלמה על הזונה בביתה לא ישכנו רגליה איננו רוצה שהרגלים לבד ישכנו
כי אם כל הגוף וכוונתו באמרו רגלים שההעתק ממקום למקום בהם יתהלך. — ועיון מה שכתב
הגאון באו"ד מאמר ו' (דף 202): ואפשר שתיחס פעל מן הפעלים לא יהיה כי אם לגוף ולנפש
אל אבר אחד כאמרו בביתה לא ישכנו רגליה ותעש בחפץ כפיה ובהמרותם תלך עיני אם חבי
לא יבין חוות והדומה לזה. ועוד עיון ביאור הגאון למשלי י"ט כ"ג.

8. ביאור: בדבור זה רמזו על חבריו כלומר אילו אמר לאחר מהם ערבני לא עשהו.
[ב]א לא היה תוקע לידו ולא עשה מה שבקשתי ממנו. והעריבות לא יתכבד אצלם שהיא עריבות
עד שיתקע הערב ליד ואז מוטלת עליו העריבות כמאמר שלמה בני אם ערבת לרעך תקעת לזר
כפיד זה בזה (ר"ל עריבת באשר תקעת) ושונא תוקעים בוטח]. ועיון פי' הגאון למשלי ו' א'
ושם פי' בדרך אחר. וגם מלת תקע תרגם שם כמ"ע "צאפח". ומלת "יסאפק" היא כמו "יסאפק".
4-6. פי' על כן לא וגו': ובעבור זה לא תרומם את מי שהוא יגיד חבריו בדברים
חלקים על דרך חנופה. — ביאור: הדבור הזה הוא במי שידבר חילוף מה שיש בקרבו כאמרו
גבר מחליק על רעהו [ב]א הוא מי שידבר את רעהו בדברים חלקים ואין זה כוונת לבו כי אם
חנופה ומרמה]. — ועיון פי' הר"ק: על כן לא תרומם אותם שיגידו וידברו לרעיהם בחלקות.
6. ביאור: ופירשתי ותופת ותוף רצוני לומר התוף אשר ישחקו בו. אמר איוב כמו
בתוף ישחקו בי (הוא פי' היש אומר שהזכיר הראב"ע והרשב"ץ כתב: פי' הגאון הקימני למשל
ולשיניה אל העמים וכתוף וחליל אני לפניהם לשחק בי).
8. ביאור: רוצה בזה הדבור מעשה חבריו בו.

זכיה: 18 פאן כאן דלך פיא ארצ'י לא תגמי מעאצ'י ולא יכון לעראכי מוצע:

היא ישבה קול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע.

19 פכ'ף אללאן ופי אלסמא שאהדי וחאצרי פי אללרתפאע: 20 יא חכאמי ואצחאבי קד אקמר בצרי מן רגא אלאלאה: 21 פכ'ף יקאבל 6 אלמר רב'ה במנאטרה' כאסתקבאלה לצחכה במנאטרה: 22 והי סנואת דואת אחצא תאתי וטריק לא ארגע פיה הודא אסלכה: אימאוו בקולה ויוכת לגבר יעני כ'ף יתנאטרון ואללה ה' באקי ואלאנסאן ימ' פי עמרה ולא ירגע פיה.

10

יז.

1 פקד הלכת רוחי תמצצת א'אמי ותמנ' לי אלכבור: 2 ממא קום דו סכריה' מעי ופי גלאף קוליהם הודא אבית:

קצדה בקולה אם לא התלים יעני אצחאבה יקול אנהם יסכרון בי ואנא באית מעהם פי גלאף דלך ובהמרותם מן תמורה וז'ן אלעין באלנום לאנה' פיה יט'הר עלאמה' דלך ומתל קולה בביתה לא ישכנו רגליה (משלי ז' י"א).

15

B 1 פאן כאן דאך. | O 4 פי אלארפאע | O 4-5 יא חמאי ויא אצחאבי | O 5 קד קמר | OG 6 אלמר אללה | G 6 כמקאבלה אלאנסאן | O לאצחאבה | G באלמנאפרה | O והו D ופי | B 7 לא אעוד | B 11 ומסכת OQ תמסכת || G תמנית לי || B 12 קד אבית DG אבית.

8. G וק'י אל יהי מקום בקול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע | 8. G ואימאוו ויוכת לגבר יעני כ'ף יתנאטרה' ואללה... פיה. | 15-16 G וקצדה בק'י אם לא התולים עמדי חתי אצחאבה קאל אנהם יסכרון בי ואנא... תמורה. וק'י תלן עיני לים יריר בה אלענין וחדהא תבית כל גמלה' אלאנסאן ואנמא דכר אלעין לאן עלאמה' אלנום פיהא תתבין כק'י שלמה ען אלזונה בביתה לא ישכנו רגליה לים יריר אן אלרגלין וחדהא תסכן כל גמיע אלגסם ואנמא קצד אלרגלין לאן אלנקלה בהא תכון.

18. הקדים בראש הפסוק: ואם הדבר כן. פי' דמיו: פשעי. — ביאור: אל יהי מקום לזעקתי זה דומה למה שיאמר האומר לדברך יש מקום אצלי. (וכן פי' הראב"ע לא תמצא זעקתי מקום).

20. פי' מליצי: שופטי.

21. רמזותו באמרו ויוכת גבר ר"ל איך יתוכחו זה את זה והאל חי וקיים והאדם עובר בחייו ולא ישוב עוד.

2-1. פי' קברים לי אם לא וגו': צריכים לי הקברים בעבור שאנשים בעלי התלים עמדי ובחילוף דבריהם הנה אליו. — ביאור: כוונתו באמרו התלים כלומר רעיו. הוא אומר הם יתחלו (יצחקו) בי ואני עטחם בחילוף זה. ובהמרותם מן תמורה. והוא יחד העין בתנומה כי בה יראה סימן התנומה וכמו זה בביתה לא ישכנו רגליה [נ"א ובאמרו תלן עיני איננו רוצה בזה העינים בלבד כי אם כלל האדם והוכיר את העין בעבור שסימן התנומה יתבאר

8 ואוהצני כאנֶה שאהד עלִי וקד קאומני ענד גֶחודי ישֶהד פי וגִהי: 9 בגִצֶבֶה אפֿתרסני ותהדִדני ואצֶר עלִי אֶסנאנה וצאר עדוֹי יחדִ נטֶרה פֿי:

קאל תראהם יחדִו אבצארהם פֿי ויקולו תרי חָקא אַחֵל בה הוּא אלבלא. 10 וקד פֿגרו עלִי אפואההם ובעאר צֶרבו לִדִי וגמיעהם עלִי יגֶתראון:

יִתמלאן מַחֵל אֶשר מלאו לבו (אסתר ז' ה'). 11 אד יסֶלמני אלטאיק אלי מני אלגאיר ופי מראד אלטאלמין יורֶמני:

10 יקולון אלנאם פלאן פי ורטֶה אי אֶנֶה פי וסט בלִיֶה.

12 כנת סאליא פפרפרני ואכֶד בקפאי פנפֿצני ואקאמני לה כאלהדֶק: 13 תסתדיר עלִי נשאכתה יפלע כלאי ולא ישפֿק ויספֿך עלִי אלארץ מרארתי:

רבינו נשאכתה לקוֹ יפלח כליותי ואלפלוח פֿהו מנסוב אלי אלסהאם בקוֹ עד 16 יפלח חץ כבדו (משלי ז' כ"ג).

14 ויתלמני תלמֶה בעד אכרי ויהאצֶר אלִי כאלגֶבֶאר: 15 חתי כִּטֶת מסחא עלִי גִלדי ובחתת פי אלתראב קרני: 16 ואצפר וגִהי מן אלבכא ועלי מקלתי אלגבם: 17 מע אֶנֶה לא טֶלם פי כפֿי ועלותי

B 2 באסנאנה | OG יחדִ בצרהי | 5 OGQ פֿערו | 6 G² יתגירון (sie) | 11 D וכתת G² פֿכנת | 12 B יסתדיר | B נשאכתה G² | 18 G מעמא לים פֿלם.

4. G קאל ותראהם יחדִון אבצארהם יקולון תרי הוּא קד חֵל בה הוּא אלבלא לקוֹ צרי ילמש וגו' | 7. G יתמלאון יתגאירן מַחֵל אֶשר מלאו לבו אסתגרא | 10. G וקולה יסגירני לים הוּ לעלמֶה אן אלאנסאן אלמעאנד לה קד סאל רֶבֶה אן יסֶלם אויב פי מראדה בל קאל אויב קד פֿעל אללה בי אבתרא. ומעני תורֶט אלטוסֶט יעני פי וסט בלִיֶה. | 14-16 מכ"י G ובכ"י O נמצא כזה הלשון ואלפילוח פֿהו [מנסוב] אלי אלסחם וכק' עד יפלח חץ כבדו.

9. ביאור: אמר אתה רואה אותם שילמשו עיניהם בי ויאמרו הנה הביא עלינו האל את הצרה הזאת.

10. ביאור: יתמלאון יעוו כמו אֶשר מלאו לבו.
11. ביאור: יסגירני וגו' לא בעבור שידעִ שהאיש השוטן לוֹ שאל מאל להסגיר את אויב בידו כי אם אמר אויב כבר עשה בי האלהים את זה מעצמו ושעם ירמני ופילני בתוך הרעה, אומרים הערב פלוגי בשוחה ("פי ורטֶה") כלומר בתוך הרעה.
13. ביאור: רבינו בעלי חציו כאמרו יפלח כליותי והפלוח מיוחס אל החצים כאמרו עד יפלח חץ כבדו.
15. פי עוללתי: חפרתי או בקשתי.

טז.

1 ואגאב איוב וקאל: 2 סמעת בתירא מתל הדה אלאקואל
ובלכם מעציון באלדגל: 3 הל לבללאם אלכאטל אנקצא או מא
יבלגך מנה חתי בה תגזי: 4 אני יקינא לאתכלם מתלכם ולו כאנת
נפוסכם פי הדה אלהאל בדל נפסי לבנת אולף עליכם בלאמא צחחא
5 ואניע עליכם בראסי תחיונא:

יעניהם אנה לו אצבתם אנתם במתל הדה אלמצאיב לבנת לא אקרעכם ולא
אלדעכם בכלאם כל אעזיכם ואצברכם.

6 אאידכם בקולי חתי יכאד נטקי אן ינעד: 6 וקד צרת אן
תבלמת לם ינקץ וגזי ואן אנתקית לם ידהב עני: 7 ואמא אלאן פקד
10 אעזוני ואוחש גמיע צחבתי:

קולה הלאני יומי בה אלי מעאנדיה ובאנציה פקאל קד צארו ישהדון עלי
כוור כאני גחדת או כדבת הו קולה ותקמטני וגו'.

1 G אלאקאול | 2 OG² מעיון | 3 2-3 G מא דא יבלגך | 3 (בה) O מנה | G² הגאוב |
4 O נפסכם | 5 D ואניע ראסי עליכם | 8 G² ואאידכם | (נטקי) BD קולי | G² ואן צרת |
9 DQ ואמא אלאן | 10 O ואוחש מני | O צחבתי G² צחאבי.

6. G קולה לו יש נפשכם יעניהם לו אצבתם אנתם במתל הדה אלמצאיב לבנת לא
אלדעכם בכלאם כל כנת אעיוכם ואצברכם | 11—12. G וקולה אף עתה הלאני [יומי] אלי
אלמעאנד אלדי פי ענאדה [שהד עליה כוור] לא לאנה עלם מא גרי מן אלכטב בין מלך
אללה ובין אלנאס אלדי עאנדו איוב ולכנה כאן יעלם אן פי אלכלד לה מבגצין פמנא (צ"ל
פענאם) קאל קד צארו ישהדו עלי באלוור כאני גחדת או כדבת הו קו ויקם בי כחשי.

שראית אתה מה שלא ראינו אנחנו הוא אמרו מה ידעת וגו' אך לא אנחנו לבדנו כי אם כל
החכמים אוטרים שזה אינו וזה הוא מה שאמרו אשר חכמים יגידו. אבל מה שראינו אנחנו ושאר
החכמים הוא בהפך מה שאמרת והוא שהרשע לא יסור כל ימיו להיות נשבר ונדכא מחרון
האל לאמרו כל ימי רשע וגו' ומחיותו לאש לאכלה לאמרו בסוף הפרשה ואש אכלה וגו'.
3 פי' ומרוצד: אל איזה תכלית יגיעוך הדברים הבטלים. וכן פי' ר' יונה ב"ש טריק.
4. ביאור: אומר להם אלו באו עליכם כצרות האלה לא הייתי גוער בכם ולא הייתי
נושך אתכם בדברים כי אם הייתי מנחם ומיחל אתכם.
5. פי' הפסוק: אאמנכם בדברי עד שבטעט ויחשך דבורי.

7. ביאור: אמרו הלאני ירמוז אל שוטטנו ושונאנו ומקנאנו. אמר כבר היו מעידים בי
שקר כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ותקמטני וגו' [נ"א הלאני רומז אל השטן אשר בשטנתו
העיד עליו שקר. ולא שהיה יודע איוב מה היה הדבור בין מלאך האל ובין בני אדם אשר
שטנו לאיוב אך הוא היו יודע שיש לו שונאים בארץ ועליהם אמר כבר היו מעידים בי בשקר
כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ויקם בי כחשי וגו'].

82 פלדלך פי גיר וקתה ינקצף ולבֿה גיר רִיאָן:

תמלא הו מתל תמלל וכפתו לבֿה מתל כפות תמרים (ויקרא כ"ג מ').

33 וינתר כאלגפן הערמה ויטרה כאלזיתון נוארה:

יחמס ינתר מתל ויחמס כגן שכו (איכה ב' ו').

5 34 לאָן גִמיע אהל אַלריא מישום ואלנאר תאכל אהל אַלרשא:

35 אַלדִין כאנו יפכרון אַלשֶׁר ויולדון אַלגֶל וקלובהם תהיִי אלמכר:

אסתעמל אלחבל מכאן אלפכר לאנֶה מא יולדה אלפכר. — ואלמכרו מן הֶהָ אַלְקָצָה חתי יציר גִּזְאָבָא לְכִלָּאִים אוֹיֵב קוֹל אֲלִיפּוֹ כֹל יָמֵי רִשְׁעִי (ב') אֲלִי אֲזָר אַלְקָצָה וּדְלָךְ אֵן אוֹיֵב קָאֵל אֵן גִּמִּיעַ אֲלֵנָאִם קִד שְׁאֵהֲדוּ כִּאֲפֵרָא מִנְעֵמָא עֲלֵיהּ פִּקָּאֵל אֲלִיפּוֹ הָדָא מִחָאֵל לֹא תִדְעִי אֵנֶךְ שְׁאֵהֲדַת מֵא לֹם נִשְׁאֵהֲדַת נַחַן [הוֹ קוֹי] מֵה יִדְעַת (ט') וְלִים נַחַן וְחֹדְנָא בֹל גִּמִּיעַ אֲלַחְכֵּמָא יִקְוֹלוּ אֵן הָדָא לֹא יִכּוֹן וּדְלָךְ קָאֵל אֲשֶׁר חֲכָמִים (י"ח) בֹּל אֲלֹדִי שְׁאֵהֲדַנָּה נַחַן וְסֵאִיר אֲלַחְכֵּמָא הוּא בַּעֲכֵם מֵא קִלְתָּ [ה] אֵנַת וְהוּא אֵן [אַל] כִּאֲפֵר לֹא יוֹזֵל טוֹל דִּהֲרָה מִתְּבוּרָא מִתְּעוּסָא מִן סִכְט אֲלֵלָה לְקוֹי כֹּל יָמֵי רִשְׁעִי וּמִצִּירָה אֲלִי אֲלֵנָאִר לְקוֹלָה [פִּי] אֲזָר אַלְקָצָה וְאֵשׁ אֲכֵלָה אֲהֵלִי שַׁחַד (לִיד).

B 1 פי גיר יומה | 5 DGOQ גִּמיע אַלריא | 6 G אַלדִין יפכרון | Q ובטונהם.

2. G ופֿסֿרת תמלא ינקצף מתל וימל (איוב יד ב) וְזַעֲלַת אֲלֵאֲלָף תַּפְּסִימָא וּפֿסֿרת וכפתו לבֿה מתל קוֹי כפות תמרים | 4 G ופֿסֿרת יחמס ינתר מן ויחמס כגן | 7. G ופֿסֿרת עמל (צ"ל הרה) פכרא לאסתהאלה נסבתה אלי אלחבל | 14—7 הוא מכ"י G ובכ"י O נמצא הביאור הזה אצל פסוק כ' בחילופי פרטים וזה לשונו: אלמכרו מן הֶהָ אַלְקָצָה . . . גִּזְאָבָא לְאוֹיֵב הוּא קוֹל אֲלִיפּוֹ . . . אֲלִי אֲזָר אֲלַפְצֵל וּדְלָךְ אֵן אוֹיֵב זַעֵם אֵן גִּמִּיעַ אֲלֵנָאִם קִד שְׁאֵהֲדוּ כִּאֲפֵרָא מִנְעֵמָא עֲלֵיהּ פִּקָּאֵל אֲלִיפּוֹ פִּי הָדָא אֲלֵקוֹל וְקָאֵל הָדָא מִחָאֵל . . . וְלִים וְחֹדְנָא בֹל גִּמִּיעַ אֲלַחְכֵּמָא יִקְוֹלוּן אֵן הָדָא לֹא יִכּוֹן הוּא קוֹי אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ. בֹּל אֲלֹדִי שְׁאֵהֲדַנָּה . . . אֲלַחְכֵּמָא לֹא יוֹזֵל טוֹל דִּהֲרָה מִתְּבוּרָא מִתְּעוּסָא מִנְעֵרָעָא מִן סִכְט אֲלֵלָה לְקוֹי כֹּל יָמֵי רִשְׁעִי . . . לְקוֹלָה וְאֵשׁ אֲכֵלָה אֲהֵלִי שַׁחַד פִּי אֲזָר אַלְקָצָה. וחלק מביאור זה נמצא גם כן בכ"י G² וזה לשונו: לֹא יִכּוֹן וּדְלָךְ קָאֵל אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ בֹל אֲלֹדִי שְׁאֵהֲדַנָּה נַחַן וְסֵאִיר אֲלַחְכֵּמָא הוּא בַּעֲכֵם מֵא קִלְתָּ וְהוּא אֵן אֲלַחְכֵּמָא לֹא יוֹזֵל טוֹל בְּהִרָה (sic) מִתְּבוּרָא מִתְּעוּסָא מִנְעֵרָעָא (צ"ל מִנְעֵרָעָא) מִן סִכְט אֲלֵלָה לְקוֹי כֹּל יָמֵי רִשְׁעִי הוּא מִתְּחֹלֵל וּמִצִּירָה אֲלִי אֲלֵנָאִר לְקוֹי פִּי אֲזָר אַלְקָצָה וְאֵשׁ אֲכֵלָה אֲהֵלִי שַׁחַד.

32. ביאור: תמלא הוא כמו תמלל [ג"א כמו וימל והושמה האלף לפיאר]. וכפתו כמו כפות תמרים. — וכן פ"י מלת תמלא ר' יונה בשי' מלל והראב"ע הזכיר הפ"י בשם רובי המפרשים. 33. ביאור: יחמס וְשִׁיךְ (יפזר) כמו ויחמס כגן שכו. — וכן פ"י ר' יונה בשי' חמס.

והרמ"ק פ"י בשם י"א יסיר צ"ל וְשִׁיךְ.

35. ביאור: נשִׁתְּמַשׁ בלשון הריון במקום המחשבה כי על מה שתוליד המחשבה ידבר [ג"א פורשתי הרה יחשבו כי אי אפשר ליחס הדבר אל ההריון]. — ביאור: והיוצא מהפרשה הזאת להיותה מענה על דברי איוב הוא מאמר אליפז כל ימי רשע הוא מתחולל עד סוף הפרשה. וזה שאמר איוב כי כל בני אדם ראו רשע וטוב לו ואמר אליפז זה בטל אל תאמר

25 לאֲנֶה מִדְּאֵלִי אִילִיָּא אֶלְטֹאִיק יִדְהָ וְעֵלִי אֶלְכֹאֲפִי יִתְגַּבֵּר׃
 26 יִחַאצֵּר אֵלֵיהֶּ בַּעֲנֵק קִיָּ בְּגִלְטֵ טְהוֹר תִּרְאֶסְהָ׃ 27 וְקִדְ גְּמִי וְגַהֶה
 בִּשְׂמַחָה וְצִנֵּעַ עֵכְנָה עֲלֵי גִנְבָּה׃

וּפְסָרַת פִּימָה עֵכְנָה מִפְרָדָּה וְאַמָּא עֲלֵי כֶסֶל פְּהוּ גִנְבָּה.

28 פִּלְדֹּלֶךְ יִסְכֵּן קְרִי מִגְּתֹאחָהּ וּמִנְאֹזֶל לֹם תַּעֲמֵר לֹאֲנֶה אַעֲדָתָהּ
 אֵן תִּכּוֹן רְגוּמָא׃ 29 וְהוּ אַמָּא לֹא יִיסֵר אִי לֹא יִתְבַּת מֵאֵלֶה אִי לֹא יִמִּיל
 אֵלֵי אֶלְאֶרֶץ כְּלֹאֲמַהֶם׃

קִר יִפְסָמוֹן פִּי אֶלְסִרְיָאִי בֶּאֱלִנּוֹן מֵלֶם מְנֵלֶם הַטִּין חֲנִטִין וְשַׁעֲוִירִין וְקוֹי וְלֹא
 יִטָּה לֶאֱרִץ מְנֵלֶם אֶלֹא יִכּוֹן לֶהֶם גֹּאֵה וְלֹא תִקְבֵּל לֶהֶם כְּלֵמָה.

30 לֹא יִזּוּל מִן אֶלְטֹלֶאֶם וּפְרֹאכָה יִיכְסֶהָ אֶלְלֹהִיב חֲתִי יִזּוּל 10
 בִּסְרַעָה בְּרִיחַ פִּיחַ׃
 יַעֲנִי עֲצִיָּאֲנָה.

31 וְתִרִי אֶלְצֹאֵל לֹא יוֹמֵן בֶּאֱלִמְסָתוֹי בֵּל יַעֲזִיר אֶלְזוֹר תְּגִיירָא לֶה׃
 שׁוּ הוּ אֶלְאֶסְתוֹי מִן קוֹי וְאַשֶׁת מִדִּינִים נִשְׁתוּהָ (מִשְׁלִי כִי״ו ט״ו) פִּקְאֵל אֵן
 אֶלְצֹאֵל לֹא יוֹמֵן בֶּאֱלֹחֶךָ וְלֹא אֶלְמִסְתוֹי וְלִכְנָה יוֹמֵן בֶּאֱלְזוֹר פִּיגְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן 15
 אֶלְחֶךָ וְיִקְבֵּלָה.

D 1 וְאֵלִי אֶלְכֹאֲפִי | O 3 וְעֵמֶל עֵכְנָה D Q וְצִנֵּעַ עֵכְנָה | O עֲלֵי גִנְבָּה כְּצֹרָה |
 B 5 קְרִי מִגְּתֹאחָהּ | 7 כְּלֹאֲמָה | B O 10 יִיכְסֶהָ G יִיכֵם | G וְיִזּוּל | D Q 13 לֹא יִתֵּק |
 (תְּגִיירָא) G מוֹגוֹדָא

4 הוּא מִכִּי״ו G | 8-9 G וְאַלְמַעֲנִי פִי וְלֹא יִשָּׂא (צ״ל יִטָּה) יִרִיד אֵן לֹא יִכּוֹן לֶהֶם גֹּאֵה
 וְלֹא תִקְבֵּל לֶהֶם כְּלֵמָה | 14-16 G וְקוֹי אֵל יִאֲמֵן בִּשְׁוֹא תִפְסִירָה אֶלְמִסְתוֹי מִן פִּן תִּשׁוּהָ לֹו גֵם
 אַתָּה (מִשְׁלִי כִי״ו ד) פִּקְאֵל אֵן אֶלְטֹלֶאֶם (צ״ל אֶלְצֹאֵל) לֹא יוֹמֵן בֶּאֱלֹחֶךָ וְלֹא בֶּאֱלִמְסָתוֹי וְלִכְנָה
 יוֹמֵן בֶּאֱלְזוֹר פִּיגְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן אֶלְחֶךָ פִּיקְבֵּלָה וְלֹדֶךָ יִכְתֹּב שׁוּ בִּלֹא אֶלְף.

25. פִּי״ אֵל אֵל׃ אֵל חִסְדִּי אֵל.

26. פִּי״ בְּצוֹרָר׃ בְּצוֹרָר חוֹק.

27. בִּיאוֹר׃ פִּירִשְׁתִּי פִימָה ״עֵכְנָה״ וְהוּא מֵלֶה יִהִידָה וְכֶסֶל הוּא צֵד. — ר׳ יוֹנָה בִּשְׁוֹ
 פִּים בֹּאֵר הַמֵּלֶה הָעִרְכִּית הַזֹּאת הֵם קִמְטִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּכַתֵּן הָאִישׁ הַשְּׂמֵן וְהָאִשָּׁה הַשְּׂמִנָּה.
 29. בִּיאוֹר׃ מְנֵלֶם כְּמוֹ מִלֵּם (= מִלְּתָם) כִּי בִּאֲרָמִית יִפְאָרוּ אֶת הַמֵּלֶה בְּנוֹן כְּמוֹ חֲטִיִן
 חֲנִטִין וְשַׁעֲוִירִין. וְאִמְרוּ וְלֹא יִטָּה לֶאֱרִץ מְנֵלֶם ר״ל יִשָּׂא יִתְנוּ לֶהֶם כְּבוֹד וְלֹא יִקְבֵּל מִהֶם דְּבַר.

30. בִּיאוֹר׃ בְּרוּחַ פִּי ר״ל רִשְׁעוֹ.

31. בִּיאוֹר׃ שׁוּ הוּא הַדְּבַר הַשְּׂוֹה מֵאִמְרוּ וְאַשֶׁת מִדִּינִים נִשְׁתוּהָ [בִּנְיָ״א פִּן תִּשׁוּהָ לֹו גֵם
 אַתָּה] אֲבֵר אֵלֵיכֶם שֶׁהִנְחֵתָה לֹא יִאֲמִין בְּאֵמַת וְלֹא בְּדִבְרֵי הַשְּׂוֹה וְהַיִּשָּׁר כִּי אִם יִאֲמִין בִּשְׁוֹא וְיִשְׁמְחוּ
 תְּבוֹרַת הָאֵמַת וְיִקְבֵּלוּ [בִּנְיָ״א מוֹסִיף׃] וְלֹוה נִכְתֵּב שׁוּ בִּלֹא אֶלְף]. — כֵּן פִּירֵשׁ גִּ״כ ר׳ יוֹנָה
 בִּשְׂרֵשׁ שׁוֹה. — וְעִיִּין מַה שֶּׁכָּתֵב הַגָּאוֹן בְּתַחֲלַת הַקְּדֻמּוֹת לִסְ׳ אוֹיֵד (דָּף 4) וְהוּא מְחֻזָּק בִּשְׁוֹא
 וּמִנִּיחַ הַשְּׂוֹה וְעִלּוֹ נִאֲמַר אֵל יִאֲמֵן בִּשְׁוֹ גוֹי.

אונב אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא יגב עלי אהל אלכלר ואלעואם
אלתסלים אליהם.

20 אן אלכאפר טול א״אמה הו מנצער ואחצא סני אלראהב
אלדי דכרת לה: 21 צות אלפוע פי אדניה ופי וקת אלסלאמה יאתיה
5 אלנהב: 22 מא יצדק אנה קד רגע מן אלטלאם חתי קד טאלעה
אלסיף: 23 והו נאיד פי טלב אלטעאם אין הו חתי יעלם אן קד היי
פי מבאנה יום טלאם: 24 יעתריה אלצר ואלציקה פתחדק בה כאלפלך
אלעדיד מחיט אלכרה:

געלט מלך הנא אלפלך והו מלך קולה וכל צבא השמים (מ״א כ״ב י״ט)
10 וכידור מלך כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כ״ב י״ח) פקאל אליפו כמא אן
אלפלך מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיט אלאפאת באלטאלם.

G 8 לאן אלכאפר | D מצרוע | B 4 קד דכרת | 6 חס יעלם | B 7 פיעתריה |
G מוחדק בה | G כאלמלך | O 8 אלעתיד B אלאחיר

1. G. חס קאל להם לבדם אגאבוא (sic) אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא פיגב
עלי אהל אלכלר ואלעואם אלתסלים אליהם. ולא יקול אלקאיל לא אקבלה או תכון אלעאמה
תערפה הא גיר ואגב כל יכנווא אלנאקלין חכמים כקי אשר חכמים יגידו ויכון אלתאבעין
להם עואם לקי להם לבדם. וקי ולא עבר זר יעני אן מא כאן גריב מן נאקלי כבר פליס יגוז
לה אן יחוסס פי מא בינהם ויקאל לה אוגדני מא נקלתה קיאסא או חסא אד כאן אלדי ינקלה
גאיוא אלא תרי אן אלכלאם פי אלכאכאר אלדי יכוץ פיהא אהל זמאנא הא פי מתלה כאן
אלסלם אלאלוין עלי מה שרחנא. — 9. G ועכרת במלך עתיד לכידור כאלפלך אלעדיד ללכורה
פאומית באלכורה אלי מרכו אלארץ אעני מרכו אלפלך וגעלת מלך לקבא ללפלך לוגורי
אלנגום תסמי צבא לקי את השמש [ואת הירח] ואת הכוכבים כל צבא השמים (דברים ד' י״ט)
פקלת למא גאז אן תכון אלנגום צבא גאז אן יכון אלפלך מלך. פקאל אליפו כמא אלפלך
מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיט אלאפאת באלטאלם.

[בנ״א מוסיף הביאור: ולא יאמר האומר לא אקבלנו בלתי אם ידע אותו כל העם. זה איננו
ראוי רק יהיו המעתיקים חכמים כאמרו אשר חכמים יגידו ויהיה כל העם הולך אחריהם לאמרו
להם לבדם נתנה הארץ. ואמרו ולא עבר זר בתוכם ר״ל לא יתכן שמה שהוא זר ממעתיקי
ההגדה יבוא בתוכם ושיאמר למעתיק המציאותי בהקש או בהרגשה מה שהעתיקתו כאשר יהיה
הדבר אשר הוא מעתיק אפשרי. הנך רואה שהדברים בהגדות אשר חקרו בהם אנשי זמננו זה
חקרו בס כמו כן הקדמונים כאשר ביארנו]. — והר״ק פ״י להם לבדם לבעלי הקבלה לחכמים.
24. ביאור: פירשתי מלך גלגל והוא כאמרו כל צבא השמים (ר״ל כמו שהמאורות
נקראו צבא כן הגלגל המושל בס נקרא מלך) וכידור כמו כדור אל ארץ רחבת ידים. ואמר
אליפו כמו שהגלגל סובב לכדור הארץ כן הצרות מסוככות את הרשע. [ג״א כדור רומנו אל
מרכו הארץ כלומר מרכו הגלגל ושמותי מלך כנוי לגלגל בעבור שמצאתי שהכוכבים נקראים צבא
ואמרתי כמו שיתכן שיהיו הכוכבים צבא כן יתכן שהיה הגלגל מלך]. — ועיין דברי ר׳ יונה
בש״ כדר. והוא אמר שאפשר לתרגם כמלך עתיד לכידור כמו שתרגמו הגאון בלי הזכיר שמו
ואמר על הפירוש הזה שראוי לקבלו עד שנמצא פירוש טוב ממנו. והראב״ע אמר על פירוש זה
שהוא רחוק והר״ק פ״י גם כן: כמו הגלגל העתיד לסבב תמיד בלי עיכוב כן ירדפוהו צרה ומצוקה.

12 חֲתִי מֵא יֵאָבֵד מִנֶּה קִלְכָּךְ וּמֵא תוֹלָאָה עֵינָאָךְ: 13 אֵל תִּרְדֹּ
עָלִי אֲלֻטָּאִיק גַּצְבֵּךְ וּתְזַרְגֵּךְ מִן פִּיךְ בְּלֹאמָא מִנְבְּרָא:

פקאל לה מא תנאף אללה ויחד ולא מא תועד בה מן עקאב חין תרד גצבך
עלי רבך בכלאם תקולה חו קי כי תשוב אל אל וגוי. ורוח גצב מתל אנה אלך
מרוחק (תהלים קליט ז).

5

14 מֵא אֲלֹאנִסְאֵן חֲתִי יִזְבוּ אוּ יַעֲלֶה מוֹלֹד אִמְרָאָה: 15 הוּדֵא
מִקְדָּסִיה לֹא יִתְתַּקֶּהָם מִתְּלָה וְאֵהֵל אֲלִסְמָא לֹא יִזְכּוּן עֵנְדָה: 16 פְּכִיפָה
אֲלִמְכָרָה אֲלַעְצִי אִמֵּר שְׂאֲרֵב אֲלֹגֹד כֹּאֲלָמָא: 17 אִסְתַּמַּע פֹּאנִי
אֲבִיבֵךְ וְאֵלֹדִי רֵאִיתָה אִקְצָה: 18 אֵלֹדִי אֲלַחְכְּמָא יִזְכְּרוּן וְלֹא יִכְתַּמוּן
מֵא נִקְלוּה מִן אֲבֵאִיהֶם:

10

קולה אשר חכמים יגידו בעד קולה וזה חויתי ואספרה יעני אף אלעלם
אלצחיה יכון עלי צרבין אמא במשאחרה חו קי וזה חויתי ואספרה ואמא בכבר צאדק
חו קי אשר חכמים יגידו ודלך בארתפאע אלטף ואלתואטי לקי ולא כחדו מאבותם.
19 להם וחדדהם יגב אן יסלם אלבלד ולא יגזו אגנבי פי מא בינהם.

DO 1 ולא תולאה | B 2 אלי אלטאיק | 3 (פקאל) בכי פקאלוא | B 7 קדוסיה
O קדיסיה | O G לא יותקם B לם יותקם | Q 8 אלמכרוה | D 14 אן חסלם אלבלאד
O אלארק.

3—4. G קאל לה ויחד מא תנאף אללה ולא מא תועד בה מן אלעקאב חתי תרד
גצבך עלי רבך בכלאם תקול חו קי כי תשוב אל אל רוחך. | 11—13. G וקאל אשר חכמים
יגידו בעד מא קאל כבלה וזה חויתי ואספרה אעלמנא בדלך אף אלעלם אלצחיה באלשי יכון
עלי צרבין אמא במשאחרה כקי וזה חויתי או בכבר צאדק פי מא קאל אשר חכמים יגידו
וקולה ולא כחדו מאבותם יורד בדלך אן יכון כר כל טבקה תנקלחא ען טבקה מתלחא.

12. פי הפסוק: עד שלא יוכיח לך ממנו (כלומר מדבר תנחומות אל שתיה נעלם
מטך) ולא תשענה אליו עיניך.

13. ביאור: אמר לו אליפו אוי לך איוב לא תירא האל ולא מה שיעד מן העונש כי
תשוב כעסך אל אליהו בדברים שתדבר. ומעם רוח כעס כמו אנה אלך מרוחק (עו פי ר' יונה
בשי רוח ופי הראב"ע: רוחך כעסך כמו כל רוחו יוציא כסיל).

15. פי ושמים: ויושבי שמים. — ועיין אורח תחלת המאמר החמישי ובמאמר הששי
(דף 194).

16. פי נאלח: פושע. וכן פי בתהלים י"ד ג' נאלחו פושעו בו.

18. ביאור: אמרו אשר חכמים יגידו אחר שאמר וזה חויתי ואספרה ר"ל שהידיעה
השלמה תהיה על שני דרכים או בהרגשת החושים וזה אמרו וזה חויתי ואספרה או בהגדה
נאמנת זה אמרו אשר חכמים יגידו והוא כאשר ירחיקו מההגדה דמיון שוא והסכמה (נ"א ולא
כחדו מאבותם ר"ל שכל כת המגידים תעתיק ההגדה מכת כמות). — עיין מה שכתב הגאון
בהקדמתו לסי' א"ד (דף 16): ואחר כן אמת לנו המאמרים הצדיקים שהם אמת כאמרו אחור
שמע לי וגו' ויש להם תנאים כבר ביארנום בפירושו אלה הפסוקים במקומם.

19. ביאור: אמר שכאשר העתיקו חכמים ונבונים את ההגדה מחויבים ויושבי המדינה
ועמי הארץ להאמין להם (וכן פי הפסוק: להם לבדם ראוי שיושלם הארץ ולא יעבר זר בתוכם)

טו.

- 1 פאגאב אליפו אלתימי וקאל: 2 אחכים יכתדי מערפֿה והי באטלה או ימלא קלבה ממֿא הו כריה אלקבול:
- היה אלהא מֿהל הא החפֿין אחפֿין מות רשע (יהוקאל י"ה כ"ג) והו ינפי אן יבון אלאנסאן בהיה אלצפֿה ואמֿא רוח באטלא פמֿהל קול' והנביאים יהיו לרוח 5 (ירמיה ה' י"ג) רוח צה שפֿיים (שם ד' י"א) רוח מלא מאלה (שם ד' י"ב).
- 3 או יעט בכללאם לא ירבה פיה ואקואל לא יתפע בהא: 4 ואנת איצא תפסך אלתקוי ותנקז מן אלבתֿ בין ידי אלטאיק:
- שיחה הי מֿהל אשפך לפניו שיחי (תהלים קמ"ב ג') ומעני קולה אף אתה תפר יראה יריד אנך יא איוב אִמֿא סמעוך אלנאם תקול יולם אלצאלה וינעם עלי 10 אלטאלה כמא שא זהד כתר מנהם פי אלתקוי.
- 5 אד ידל קולך עלי דנבך ותכתאר נטק אלצבתא: 6 פקולך יטלמך ולא אנא ונטקך ישחד עליך: 7 אאִל אלנאם אנשית או קבל אליפאע בדי כך: 8 אבסראיר אללה תסמע ותנקז אלחכמה אלי ענדך: 9 מא תערף ולא נעלם בה או תפהמה וליס הו מענא: 10 כל 15 דו אלישיב ואלבהל פינא ומן הו אכבר מן אבך סנא: 11 אקליל ענדך תואעד אלטאיק או הו אמר כפֿי ענד:
- תנחומות תואעד מֿהל הנה עשו אחיך מתנחם לך (בראשית כ"ז מ"ב).

D 1 אלחכים | B Q 2 כריה אלקבל | B 6 צרת אנת תפסך | D O 7 אלנֿה | G 13 בודי כך | D 14 וליס נעלם | B 15 ואלכהל | ומן הו O חסר.

8. G אף אתה תפר יראה אי לִיס הווא (?) תִשָּׁע מנה ותגרע שיחה אלצלוֹה ואלרגבה. | 17. G תנחומות תואעד לאט כִּפִּי.

2. ביאור: ההא אשר במלת החכם הוא כמו הא במלת החפֿין אחפֿין מות רשע והוא ירחיק שיחיה האדם בזה התואר. ושעם רוח בטל והוא כמו והנביאים יהיו לרוח רוח צה שפֿיים רוח מלא מאלה.

4. ביאור: שיחה היא כמו אשפך לפניו שיחי. ושעם אמרו אף אתה תפר יראה ר"ל כאשר ישמעו אותך בני אדם אומר שהאל יוסר הצדיק ויטיב לרשע כאשר ירצה רבים מהם ימאסו את היראה.

11. ביאור: תנחומות הוא כמו הנה עשו אחיך מתנחם לך (וטעמו יעוד והתראה ואמירה בלב לעשות דבר וכן תרגם הגאון בבראשית ו' ו' וינחם ה' "תואעדתם אללה" ושם ו' ז' נחמתי "תואעדתהם" ושם כ"ז מ"ב תרגם מתנחם לך מותואעדך).

19 חֲתִי תִסְחַק אֶלְמִימָה הַגֹּאֲרֶתָה וּתְגַלֵּךְ נִבְאָתָהּ וּתְרַאֵב אֶרְצָהּ
כְּדֹאךְ רָגָא אֶלְאִנְסָאן אֲבֹדָתָ:

קאל ספִּיחִיהּ וְהוּ יִירֵד גְּמִיעַ אֶלְנִבְאָת מִתַּל כִּי כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלִיָּהֶם (יִשְׁעִיהּ
י"ג י') וְהוּ יִירֵד גְּמִיעַ אֶלְנִגּוֹם וּמִתַּלָּה כִּי חֶרֶבְךָ הִנֵּפֶת עֲלֶיהָ (שְׁמוֹת כ' כ"ה) וְהוּ יִירֵד
גְּמִיעַ אֶלְחֹדֵר.

5

20 כִּמָּא תִנְאֲדִיָּה אֵלֵי אֶלְגֵּאִיָּהּ פִּידְחֵב תָּם תִּגְדֵּר וְגַהֵה פִתְמִרְדָּה:
21 פֶּאן בְּתִירוֹ בְּנוֹה לֹם יַעֲלֵם וְאֵן קָלּוֹ לֹם יַפְהֵם: 22 לְבִן בְּדִנָּה יוֹגְעָה
וּנִפְסָה עֲלֶיהָ תַּחֲוֹן:

יַעֲנִי אֵן אֶלְמִיָּת לֹא יַעֲלֵם בִּשְׂי מִן דִּלְךָ בֵּל מִשְׁגּוֹל בַּחֲסֹאכָה וְעִדְאָבָה וְאוֹגְעָה
וְאִחְזֹאנָה. וְגִרְיָן הָדָא אֶלְמִקְאֵלָה קִד דְּכִרְנָאָה פִּי דִרְגָּא אֶלְיִשְׁרָה פִּלָּא נָטִיל בַּעֲדֵאֲדִתָּהּ. 10
D 1 תָּם תִּסְחַק | O 6 וּתְמִרְדָּה.

אלאנסאן בגבל ואקע יעני גבל כאד יקע. 5—8. G. וקולה ספִּיחִיהּ יומי אלי גְּמִיעַ אֶלְנִבְאָת
דְּכִר אֶלְבִּעֵץ וְהוּ יִירֵד אֶלְגֵּמָלָה. 9—10. G. וּגְרָצָה פִי קוֹלָה יִכְבְּדוּ בְּנוֹי אֵךְ בִּשְׂרוֹ אֵן אֶלְמִיָּת
וְעִלִּי אֲנֵה בְעֵד מוֹתָה לֹא יַעֲלֵם מֵא יִכּוֹן פִּי אֶלְדִּינֵא וְלֹא מִן אִמֵּר בְּנוֹה פִּאָּה מִשְׁגּוֹל פִּי שְׂגַל
נִפְסָה וְחִסְאָכָה וְעִדְאָבָה וְאוֹגְעָה וְאִחְזֹאנָה. וְאֶלְמִכְרוֹ מִן הָדָא אֶלְפִּצֵּל לִלְגֹּאֵב הוּ קוֹל אִיּוֹב
יִשְׁלִיֹּו אוֹהֵלִים לְשׁוֹרְדִים וְדִלְךָ אֵן צוֹפֵר חֵין קֹאל לֵה אֵן אֶלְצֹאֵלָה אֶלְדִּי קֵלָת אֲנִךְ שִׁאֲהִרְתָּה
מִוִּלְמָא לִים הוּ עִלִּי אֶלְחִיקוּקָה צֹאֵלָה וְאֲנָמָא יִתְפֹּאֲהֵר בִּאֶלְצֹלָאֵה קֹאל פִּי נִפְסָה הָדָא מִדִּאֲפִיעָה
מִתְגַּהֵה תִמְצִי לֹהֵם טַעִי לֹאֵן פִּי אֶלְנָגֵם מִן יִשְׁתֵּר אֲנֵה צֹאֵלָה וְלִים בִּצֹאֵלָה וְלִכְנִי אֲדַע הָדָא
אֶלְאֲחִתְגֵּאָה וְאֲחִתְגֵּאָה בְּנַעֲמָה אֶלְפִּצֹלָמִין לֹאֲנֵהם חִינִיד לֹא יִמְכְּנֵהם אֵן יִקּוּלוּ לִי אֶלְפִּצֹלָמִין לֹא
יִרְאִי אֶלְנָגֵם בִּאֶלְפֵּלִם וְלִים בְּטֹאֵלִם עִלִּי אֶלְחִיקוּקָה אִד לִים מִתַּל הָדָא פִּי אֶלְעֹאֲדָה פִּלְדִּלְךָ קֹאל
יִשְׁלִיֹּו אוֹהֵלִים לְשׁוֹרְדִים וְיוֹעַ גִּי אֲנוֹאֵעַ מִן אֶלְעֹצָאָה שׁוֹרְדִים וְהֵם אֶלְפִּצֹלָמִין פִּי אֶלְאִמּוֹאֵל וּמִרְגִּיוֹי
אֵל וְהֵם אֶלְפִּצֹקֵם מִרְתְּכִבִּי אֶלְכִּבְאִיר וְאִשֵּׁר הִבִּיא אֵלוֹהַּ כִּידוֹ (הֵם אֶלְכִּפֶּאֶר בִּאֶלְלָה תַעִי) וְקֹאל
הוּאֵה נִשְׁאֲהֵר הָדָא אֶלְגִּי צִנוּף כְּנַעֲם עֲלִיָּהֶם.

19. ביאור: אִמֵּר סִפִּיחִיהּ וְהוּא רֹצֵה כֹל הַצִּמְחִים כִּמּוֹ כִּי כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלִיָּהֶם וְהוּא
רֹצֵה כֹל הַכּוֹכְבִּים וְכִמּוֹתוֹ כִּי חֶרֶבְךָ הִנֵּפֶת עֲלֶיהָ וְהוּא רֹצֵה כֹל בְּרוֹל [גִּי' מוֹסִיף: זִכֵּר מִקְצַת
הַדָּבָר וְהוּא רֹצֵה כִלְלָן]. — וְעִיִּין פִּי הַרְמִי'ק: הַצִּמְחַת בְּלִי זְרִיעָה קְרוֹי סִפִּיחַ. — אֵת הַדְּבָר
הַזֶּה אֲבָנִים שִׁחֲקוּ מִיּוֹם הַזִּכִּיר הַגָּאוֹן בְּפִירוּשׁוֹ לִסְפֵּר יִצִּירָה (פֶּרֶק ב' הַלֵּכָה ה' וּפֶרֶק ג' הַלֵּי ב')
כְּמִשַּׁל לְלִשׁוֹן הַפּוֹךְ כִּי טַעְמֹו מִיּוֹם שִׁחֲקוּ אֲבָנִים וְעִיִּין מַה שִּׁכְתֵּב הָרַאבִּי"ע בְּסִפֵּר מֵאוֹנִים בְּשַׁעֲרֵי
הַיּוֹצֵאִים (דָּף טו).

20. פִּי הַפִּסְקוֹ: כִּמָּה שִׁתְּגִיעִיהּ אֵל הַתְּכֵלִית וְיִלְךָ לוֹ אַחֵר כֵּן תִּשְׁנֶה פִּנּוֹי וּתִשְׁלַחְתּוּ.

21. פִּי יִכְבְּדוּ יִרְבּוּ וּפִי יַעֲזֵרוּ יִמְעִטוּ.

21—22. ביאור: וְכוּנְתוֹתָ בִּאִמְרוֹ יִכְבְּדוּ בְּנוֹי אֵךְ בִּשְׂרוֹ וְגו' שֶׁחֵמַת אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִדַּע
אַחֲרֵי מוֹתוֹ מַה שֶּׁנֶּהִיָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִדַּע מֵאוֹמֶה מְדַבְּרֵי בְּנוֹי בְּכֹל זֹאת הוּא עוֹסֵק בְּעַסְקֵי
נַפְשׁוֹ וּבְחִשְׁבוֹנוֹ וְעִנְשׁוֹ וּמִכְאֻבּוֹ וְאִבְלוֹ. [גִּי' ר"ל שֶׁחֵמַת לֹא יִדַּע מֵאוֹמֶה מִזֶּה אֲבָל הוּא עוֹסֵק
בְּחִשְׁבוֹנוֹ וְעִנְשׁוֹ וּמִכְאֻבּוֹ וְאִבְלוֹ. וְכוּנְתָה הַפִּרְשָׁה הַזֹּאת כִּכֵּר זְכֵרֹנוֹה בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַבִּיאוֹר וְלֹא
נֶאֱרָךְ בְּשׁוֹט דְּכִרְיוֹנָו]. בְּסִי' אוֹי"ד מֵאִמֵּר ו' (דָּף 206) הַזִּכִּיר הַגָּאוֹן כִּי רְבוּתוֹנוֹ ז"ל סִמְכוֹ עַל
פִּסְקוֹ זֶה דִּין קָבֵר אוֹ חֲבוֹט קָבֵר (עִיִּין שֶׁבֶת דָּף קנ"ב).

בְּכִי G יֵשׁ בְּסוֹף הַפִּרְשָׁה דְּבָרֵי אֲרוּךְ עַל כּוּנְתָה כֹל הַפִּרְשָׁה וּמַה שִּׁיּוּצָא מִמֶּנָּה לְמַעֲנֵה
וְהַדְּבָר הַזֶּה נִמְצָא בְּכִי O בְּחִילוּפֵי פִרְשֵׁים בְּבִיאוֹר לְפִסְקוֹ ו' מוֹסִיִּין י"ב וְכִכֵּר בֹּא לְמַעֲלָה בְּמִקְוָמוֹ.

15 תדעו בי פאגליך תעמי צניעתך מא באן ישתאק אליה:

קאל איוב מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו רבי אלי אן יגו אנלי ווקת מציי
פתדעו בי אלי אלאזרה פאגליך ותעמי[ני] אלדי אנא צניעתך מא כנת מיסתאקא
אליה לאן [פי] קו' למעשה יריך תכסף לא ינעטף הדיא אלשוק עלי רב אלעאלמין
5 בל עלי אלצאלחין אלדי יעטיהם מנאחם וכו' הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו (ישעיה
מ' י') ובאלקול פי תכסף כדאך אלקול פי ישמח ה' במעשיו (תהלים ק"ד ל"א) אנה
מנקול מן צפתה אלי אלמבלוקין מתל שמחו צדיקים בה' (שם צ"ו י"ב) ישמח צדיק
בה' (שם ס"ד י"א) הם קאל.

16 פכיר אללאן תחצי כטאי ולא תחפץ חינא עלי דנבי:

10 הדיא אלקול מנה באב תחץ יקול יא רב אדא כנת לי עלי הדיא אלועד ואנת
תפי במא תעד פכיר תולמי פי הדיא אלדאר ובאנך אנמא תחצי עלי כטאי או כאנך
תתאול עלי דנובי הו קולה ותטפל על עוני אלדי הי דנוב אלצבא לקו' עונות נעורי
(איוב י"ג כ') בל אשפני וארחמי חלי תכון קד אנעמת עלי פי אלדארין הדיא
אלמעני פי פסוק חתום בצרור פשעי אלדי בעד הדיא.

15 17 וכאן גרמי פי צרה מכתומה ובאנך תאולת עלי דנבי: 18 ולבן
אלגבל אלואקע יסקט ואלצואן ינתקל מן מוצעה:
מתל אלנאסאן בגבל ואקע יעני גבל ואהי יריד אן יקע.

B Q 1 צנעאתך | B D מן כאן.

8—2. G. קאל מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו אלי אן יגו אנלי ווקת מציי . . .
בל עלי אלצאלחין אנה יעטיהם מנאחם כקו' הנה שכרו אתו. תם קאל כי אתה צעדי תספור.
10—14. | G. הדיא מנה באב תחץ קאל יא רב אדא ועדתי [1]אנת תפי פכיר תכאלמני פי
הדיא אלדאר ובאנך . . . הו קו' ותטפל אי כאנך תאדני בדנוב אלתי הי דנוב באלאסם
לא באלמעני לקו' ותורישני בל אשפני . . . פי אלדארין. | G. 17. וקו' הר נופל יכול מתל

פירוש אבל הוא באר בו שהאל ית' יכול להחיות המתים וכבר יעד שהוא יקרא להם ויחיה
אותם ויטיב להם לאמרו כל ימי צבאי איחל (ועיין פי' הרו"ק: ואין זה כפירה בתחיית המתים
כי הוא ספר תולדות האיש שאין זה בטבעו אך ביכולת הבורא ית' שמו לא דבר).

15. ביאור: אמר איוב כל ימי היותי בעולם הזה איחל ואקוה שיבוא קצי וזמן חלופתי
ושתקרא אותי אל העולם הבא ואנכי אענך ותתן לי שאני מעשיך מה שאכסוף לו כי באמרו
למעשה יריך תכסוף לא תחוכר התשוקה אל אדון העולמים כי אם אל הצדיקים אשר יתן להם
האל תאותם כאמרו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו. וכמעט תכסוף כן מעט ישמח ה' במעשיו
שהוא נעתק מתואר האל אל הברואים כמו שמחו צדיקים בה' ישמח צדיק בה'. — ועיין זכר
פסוק זה בענין תחיית המתים בספר או"ד סוף מאמר ו'.

16. ביאור: זה המאמר דרך תחנונים. אמר איוב אלתי כאשר יעדתי בזה ותעשה מה
שיעדת בו איך תכאיבני בעולם הזה כאלו תספור צעדי וכאלו תפתר עונותי בכוונה רעה הוא
אמרו ותטפל על עוני והם עונות הנעורים כאמרו ותורישני עונות נעורי [ג"א כלומר כאלו
תוכיחני על מה שיש עלי] שם עון ואינו עון]. ואולם רפאני ורחם עלי עד שתהיה מטיב לי
בשני העולמות. זה מעט פסוק חתום וגו' שאחר זה.

18. ביאור: דמה את האדם להר נופל רצונו לומר הר נבקע הרוצה לנפול.

אלשגרה קד ינקטע ענהא אלמא וקד תצמר ותכרז אן תגף פאדא עאדעהא אלמא ואלענאיה כתירא מא תעיש ותכרז תמרא וליס כדלך אלאנסאן.

- 8 אן שאך פי אלארץ ענצרהא וכאד אן ימות פי אלתראב סנכהא: 9 פהי מן ראיחה אלמא תפרע ותמד ערוקהא מתל גרם גדיד: 10 ואלמר אדא מאת פקד אנכדר ואלאנסאן אדא תופי אין הו מנהא: 5 11 וכמא ידהב אלמא מן אלבחר ואלנהר יגף וייבס: 12 בדאך אלמר אדא אנצגע פי אלקבר לא יטיק אן יקום ואלו בלי אלסמא לא יקדרון אן יסתיקטון ולא ינתבהון מן סנתהם:

לם יקצר איוב תעניו אלבארי תע' ואנמא קצרה תעניו אלאנסאן וצעפה ען אלנהוש מן צרעתה הו קולה ואיש שכב וגו'. 10

- 13 פליתני פי אלחרי זונת פכאן יסתרני אלי אן ירגע געבך עני פתגעל לי רסמא ותדברני: 14 ומע תעגבי אדא מאת אלמר איטיק אן יעיש פאנא טול אדאם נצבתי אצבר אלי אן יאתי מציי:

לם ידע איוב קולה מהמלא אעני אולו מים ואיש שכב כל קד שרה פיה אן אללה עד וגל קאדר עלי אחיא אלמותי וקד ועד באן ידעו בהם ויהיה וינעם עליהם 15 לקו' כל ימי צבאי איחל.

O 3 אן שאך פי אלתראב | BD 5 אנכדר | O 7 אדא אנצער | Q לא יקר B אן | יקום מנה | O 13 פאנא.

תצמר ותכרז אן תגף פאדא עאדעהא אלמא תעיש ותכרז תמרא ואמא אלחיואן כלה אד מאת ליס לה חילה יטיק בהא אן יעיש מן דאתה או ישא אללה עד וגל ולדלך קאל וגבר ימות וגו' ומתלה צב אלמא אלגארף מן אלבחר כדלך הו כקו' אולו מים מני ים. 9. ולם יקצר איוב בדאך תעניו אלבארי מן אחיא אלמותא לאכנה יקצר תעניו אלאנסאן וצעפה. 14—15. G ומא קיל דלך מהמל[א] כל קד שרה פיה אן אללה עד וגל קאדר עלי אחיא אלמותי ידעו בהם ויהיה וינעם עליהם לקו' כל ימי צבאי איחל.

ומתחת למעלת החי גם כן בכל זאת טוב הוא בחכונתו מבני אדם בשער תקות חיי העולם הזה וזה שהעין בהכרת ממנו המים יכול וכמעט ייבש וכאשר ישובו אליו המים ישוב העין לחיות ויעשה פרי אבל האדם אינו כן [כי] אבל כל חי כשמת אין בו כח אשר בו יוכל לחיות מעצמו אם לא שירצה האל ית'. ולזה אמר וגבר ימות וגו'. וכמו זה הוא השפך המים השוטפים מן הים כאמרו אולו מים מני ים[.].

8. פי' ימות: כמעט ימות.

9. פי' ועשה קציר כמו נטע: ותשלח' שרשו כנטיעה חדשה.

10. פי' ואין: איה הוא מהדברים ההם (כלומר הנזכרים בעין).

12. ביאור: אין כוונת איוב לומר שאין זה ביכולת הבורא ית' כי אם כוונתו שאינו

ביכולת האדם ושהלש הוא מהקין במישכו.

14. פי' הספוק: ועם תמיהתי הכולל גבר לחיות אם ימות אני כל ימי צבאי איחל עד

בוא הלוטתי (כלומר מוחתי). — ביאור: לא עזב איוב את מאמרו ר"ל אולו מים ואיש שכב בלי

יד.

1 אלאנסאן מולוד אלנסא אלקציר אלעמר אלכחיר אלרגז:
 2 או כנואר טלע תם אנקצף או יחרב באלטל ולא יקף: 3 אלי הדא
 צרפת ענאיתך או מתלי מן תדכלה אלי אלחכם מעך: 4 פאמא אן
 ימות והו יג'על אלטאהר מן אלנגם גיר מנפרד: 5 או יבתר עמרה או
 6 יבלג אחצא ישחורה אלדי ענדך פקד געלת לה רסומא לא יקדר
 יתאזזהא:

אמא קולה מי יתן טהור מטמא וגו' אם חרוצים וגו' פאן דלך מן צפאת צעף
 אלדמי וקל' חילתה וקצר עמרה קאל יא ס'די אתחאכס מן הו כהדא אלחאל אמא
 אן ימות צנירא והו יט'ן אן אלטאהר ואלנגם שי ואחד פיה קאל מי יתן טהור וגו'
 10 והדא בקול יונה ען נינוה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו (יונה ד' י"א) כדאך
 קאל איוב אשר יתן טהור מטמא לא אחר או ית'רס פי וסט עמרה והו שאב' פיציר
 מבתורא ופיה יקול אם חרוצים ימיו או יכמל אחצא ישחורה וכס הי ומקדארהא ופיה
 יקול מספר חדשיו אתך פמן הו כאחד הדא אלג' מנאול כף ענה אלדמי ואפאתך
 הו ק' שעה מעליו וגו'.

15 6 פכף ענה אלי אן יתנאהי ויסתופי כאלאגיר יומה: 7 לאן
 אלשגרה מוגוד לה רגא וקד תקטע תם תכלף ופראכהא לא תנתה:
 יריד אן אלנבאת ועלי אן דרגתה פי אלחרתיב דון דרגה אלנאטקין ודון דרגה
 אלחיואן איצא פאנה אצלח חאלא מן אלנאס פי כאב רגא חויה אלדניא ודלך אן

B 2 כנואר . . . ויהרב . . . | D 3 מן ידכל אלחכס מעך | Q 4 מע אלנגם |
 B 5 רכמא | (יקדר) O חסר.

G 44,18—45,2 פי אלחיוא אלדניאיה ודלך אן אלשגרה קד ינקטע ענהא אלמא מדה וקד

הביא פי הגאון בזה הלשון: ורבינו סעדיה ז"ל פ' בסד מענין כבל או עץ שמשוימים בו רגל
 האסורים שקורין ציפו והוא מלשון רז"ל סרן ובערבי קורין לו אלקורמא (ציפו = cippus,
 אלקורמא = אלקרמיה).

1. חיבר פסוק זה עם הקודם לו וחיבר אליהם במלת או גם את הפסוק שאחריו.
3. פי' פקחת עיניך: השיבות השגחתך.
- 4—5. ביאור: אמרו מי יתן טהור וגו' אם חרוצים וגו' הוא מתארי חלישות האדם
 ומויעוט יכולתו וקיצור חייו. אמר איוב אדוניי החבוא במשפט עם מי שהוא בעיניי זה והוא או
 ימות כשהוא קטן ויחשוב שהטהור והטמא אחד הם ובו אמר מי יתן וגו' וזה כמאמר יונה
 בנינוה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו או שימות בחצי ימיו והוא נער ויהיה נכרת ובו אמר
 אם חרוצים ימיו או ישישלים מספר חדשיו ושיעורם ובו אמר מספר חדשיו אתך וכמי שהוא נתון
 באחד משלשה הענינים האלה מנע ממנו יסוריך ומכוחיך הוא אמרו שעה מעליו וגו'.
7. ביאור: ר"ל שהצומח אף על פי שבמדרגות המעלות מעלתו מתחת למעלת המדברים

חֹאֲזִי מִן קוֹ לַעֲשׂוֹת דְּרָכּוֹ (שׁוֹפְטִים י"ז ח') ו-ן קוֹל גִּלְאֵם שְׁאוּל אוֹלִי יִגִּיד לָנוּ אֵת דְּרָכּוֹ אֲשֶׁר הִלְכְּנוּ עֲלֵיהָ (ש"א ט' ו') וְלֹם יִבְנוּ מִפְתָּקִין אֵלֵי אֲלֹנֵי כְּאֶצֶּה פִּי מִעֲרַף אֶלְטִרִיק.

16 וְהוּא אֵינֶצֶא לִי מִגִּית לֹאֲנֶה לִים יִדְבֵּל מֵרָאִי בִין יִדְיָה: 17 אִסְמַעְי כְּלָאֲמִי סִמְאָעָא וּבְכָרִי יִדְבֵּל פִּי אֲדָאֲנִכֶם: 18 הוּדָא אֲלָאֵן לוֹ צִפְפַּת פִּי 5 אֲלֻחֶכֶם לַעֲלֹמֶת אֲנִי אֲזַכֵּר: 19 וְלוֹ כֹּאֵן הוּא אֲלִדִּי יִכְאֲצֵמִי לִכְנֶת אֲלָאֵן אֲמָא אִמְסָךְ וְאֲתוּפִי.

יַעֲנִי לוֹ אֲתֹתָר אֵן יִהְאֲכִמִּי לִכְנֶת אִפְעַל וְאֲחִדָּהּ מִן [אֲתִנְתִּין] אֲמָא אֵן אִמְסָךְ וְאֲתִרְכָּה יִקְתְּלִי לִקְיִי כִי עֵתָה אֲחִרִישׁ וְאִנְעֵ אוֹ אִטְלָב אֲלִיהָ וְאֲתִצְרֵעַ.

20 וְאֲמָא אִקְוֹל כְּלִתָּאֵן לֹא תִצְנַעְהִמָּא מֵעִי כְּהִדָּא חִינִיד מִן 10 רַחֲמֶתְךָ לֹא אֲנַחֲב: 21 אֲפִתְךָ אֲבַעַד עָנִי וְהִיבִתְךָ לֹא תִהְוֹלֵנִי: 22 וְאֲדַעֲנִי אֲלִי אֲלִטָּאָעָה אֲגִיבְךָ אוֹ אֲדַעֲוֶךְ פִּתְגִיבִנִי:

סָאֵלָה שִׁינִי אֲחִדְהִמָּא אֲצִרָאָה הִדָּה אֲלִאֲמִרָאִין לִקְיִי כִכְךָ וְגוֹי וְאֲלֹאֲכֵר יִכְאֲטִבִּנִי אֲמָא כְּאִמְרֵ וְנָחִי מִן עֲנִדָּה פִּאֲנִתְחִי אֲלִיהָ אוֹ כְּמִסְאֵלָה חֲאָלָה פִּיסְתִּנִּיבִי לִי פִּיהָ.

23 וְכִם לִי דִנּוּב וּבִטָּאִי עֲרַפְנִי גִרְמִי וּבִטָּיִתִי חֲתִי אֲנִתְהִי: 24 וְלֹא 15 תִּחְגֵּב רַחֲמֶתְךָ עָנִי וְתִחְסִבִּנִי כַעֲדוֹ לִךְ: 25 אֲתִרְחֵב מִן הוּא בּוֹרְקָה מִנְדַּפְעָה אוֹ תִכְלֵב מִן יִשְׁבָּה קִשָּׁא יִכְסֵּא: יַעֲנִי אֲלִאֲנִסָּאֵן אֲלִדִּי יִשְׁבָּה עֲלָה נִדָּף וְקִשׁ יִבֵּשׁ.

26 אִדִּי תִכְתֵּב עֲלִי כְּלָאֲפִי וְתַעֲאֲקִבִּנִי בְּדִנּוּב צִכָּאִי: 27 וְתִצְוֵר עֲלִי 20 אֲלִמְצָאֵר רִגְלִי וְתִחְפֹּט גִּמְעִי טִרְקִי וְעֲלִי כְּטָא רִגְלִי תִרְסֵם: 28 וְהוּא כְּאֲלַעֲפֵן יִכְלִי אוֹ כְּתוֹב אֲבִלָּה אֲלַעֲלִי:

5 O לא ידבֵּל | 11 O אֲפִתְךָ | B אֲכַעֲדֵהִמָּא Q אֲכַעֲדֵהָ | 12 O אֲגִבְךָ . . .

פִּתְגִיבִנִי | 16 B לַעֲדוֹ | 19 B וְתִצְוֵר אֲלִמְצָאֵר עֲלִי רִגְלִי | D תִּרְסֵם | D וְהוּא כְּלַעֲפָא.

צִרְכִּי מִן אֲמִרוֹ לַעֲשׂוֹת דְּרָכּוֹ וּמִמֶּה שְׁאוּל נִעַר שְׁאוּל אוֹלִי יִגִּיד לָנוּ אֵת דְּרָכּוֹ אֲשֶׁר הִלְכְּנוּ עֲלֵיהָ וְחֵם לֹא נִצְרָכוֹ לִנְבִיא בְּדַעַת דְּרָכֶם כְּלָכֵד. (גִּם ר' יוֹנָה בִּשְׁ דֶּרֶךְ פִּי לַעֲשׂוֹת דְּרָכּוֹ שׁוֹפְטִים י"ז לַעֲשׂוֹת צִרְכּוֹ וְכֵן תִּרְגֵּם הַגָּאֹן וְאֲחֵרֵי ר' יוֹנָה בִּשְׁרֵשׁ הַנּוֹכַח מַעֲשֵׂי דְרָכּוֹ בִּישְׁעִיהָ נ"ח י"ג הַאֲתִתְךָ אוֹ הוֹאֲזִיק .)

19. כִּיאוֹר: לֹא חֲפֵץ לִשְׁפֹּטִנִי הֵייתִי עוֹשֶׂה אֶחָת מִשְׁתִּים אוֹ שְׁאֲחִרִישׁ וְאִנִּיחָהוּ לְהִטּוֹתִי אוֹ שְׁאֲדִרוֹשׁ אֲלִיוֹ וְאֲכַנֵּעַ לוֹ [וְאִיכֵר אֶךְ שְׁתִּים אֶל תַּעֲשֵׂ וְגו'].
20. פִּי טַפְטִיק: מִרְחִיטִיק.

22. כִּיאוֹר: שְׁאֵל מִמֶּנּוּ שִׁנֵּי דְכָרִים הָאֶחָד יִשְׁכֹּר הַחֲלָאִים הָאֵלֶּה וְזֶה אֲמִרוֹ כִּכְךָ מַעֲלִי הִרְחֵק וְהִשְׁנִי שִׁדְכָר אֲלִי אוֹ כְּצוּי וְאֲחִזְרָה כְּאֵתָה אֲגִיעַ אֲלִיוֹ אוֹ אֲשָׁאֵל מִמֶּנּוּ דִּבְרֵי צוֹרֶךְ וְהוּא יַעֲנֵנִי בּוֹ.

25. כִּיאוֹר: ר"ל הָאָדָם הַדּוֹמֶה לַעֲלָה נִדָּף וְקִשׁ יִבֵּשׁ.

26. פִּי מִרוּרוֹת מִרוּי וְפִי תוֹרוּשִׁינִי וְתַעֲנִשְׁנִי. (וְכֵן פִּי מִלֵּת מִרוּרוֹת ר' יוֹנָה בִּסְפָר הַחֲשִׁגָּה בִּשְׁרֵשׁ מִרְרֵ בִּסְפָר הַשְּׁרִשִּׁים בִּשְׁרֵשׁ מִרְרֵ).

27. הוֹרָאת מִלֵּת "מִצָּאֵר" אוֹ "מִצָּאֵר" אוֹ "מִצָּאֵר" שֶׁכֶּה תִּרְגֵּם סָד אִינֶה כְּרוּרָה וְהַרְשִׁבִּיץ

יג.

1 הודא קד ראת עיני דלך אגמע וסמעת אדני ופדמתה:
2 במערפתכם ערפת אנא איצא ולם יקע עניי שי ממא מעבם: 3 לבני
אסאל אלכאפי ואריר אסתקבאל אלטאיק: 4 לבנכם מתאולו אלכאמל
ואטבא אלמחאל גמיעכם:

5 מ' טפלו עלי שקר (תהלים ק"ט ס"ט) ותטפל על עוני (איוב י"ד י"ז).

5 ליתכם אמסכתם אמסאכא פכאן דלך לבם חבמה: 6 אסמעו
יא קום עטתי ואנצתו מזאצמתי לבם: 7 הל אלי אלטאיק תנסכון
אלגור או תכלמונה בארבי: 8 או הל יחתאג אן תחאכונה או תלצמון
לה: 9 והל תטיב נפוסכם אן יסתכריכס פיגדכם אן כמא יסלר
10 כאלנאס תסכרון בה: 10 או ליוכלכם עלי מא תחאכון אלגוה פי אלסר:
11 אלא אן המלתה תהולכם ופועה יקע עליכם: 12 פיציר דכרכם
ממאתלא ללרמאד וטחורכם בטחור אלאטיאן: 13 אמסכו עניי חתי
אתכלם אנא ויגזו עלי מא כאן: 14 עלי מא דא אנהיש לחמי באסנאני
מן אלאס ואציר נפסי פי כפי מן אלרעב:

15 יקול לו כנת טאענא עליה פעלי מא דא כנת אחתמל היה אלאלאס אלתי
תכאדני אן אנהש לחמי מן שדחהא לולא אן אמאנתה פי קלבי ובירה נעם ולו
קתלני איצא לצברת לה הו קי יקטלני.

15 ולו קתלני לצברת לה ופי חואיגי לאסתקבלתה:

יעני מהמא ערצת לי מן האגה פלים לי סואה עלי סאיר אלאחואל ודרכי

D 1 (ראת עיני) ראית פי | O גמיע דלך וסמעתה | D 3 מתאולין | B 6 יא ליתכם |
(פכאן) B כאן QD פאן | BD 7 הל ללמאיק | B 9 אנפסכם | (אן) OQ חסר | O 10 או
יובככם D איובככם | B 14 נפסי בכפי | B 18 אסתקבלתה.

4 ביאור: טפלו שקר כמו טפלו עלי שקר ותטפל על עוני (תרגום מלת טפלו וכן לקמן
ותטפל במלת "תאול" אשר הוראתה באר ופתר בכלל ובאר ככוונה רעה בפרט).
8. פי הפסוק: וכי צריך הוא שתשא פניו או יסתריבון בעבורו. בלשון זה הביא
הרשב"ץ פי הגאון.

12. פי הפסוק: והיה זכרונכם נמשל לאפר וגביכם כגבי חמר (וכן פי' ר' יונה בסוף
ש' מושל. והרמ"ק פי' גם כן בלשון זה: זכרונכם יהיו לפני השם נמשלים לאפר כענין כל הגוים
יהיו כאין נגדו והפך זה זכר צדיק לברכה).

13. פי' ויעבר עלי מה ויעבר עלי מה שהיה (ועיין ר' יונה ערך טה).

14 ביאור: הוא אומר אלו הייתי רב עמו על מה אשא חיסורים חאלה אשר מפני
חזקתם כמעט אשר בשירי לולא שאמנתי בלבי. ואמנם לו יקטלני בידו גם כן איחל אליו הוא
אמרו לו יקטלני וגו'.

15 ביאור: ר"ל בכל צורך שיקרני אין לי זולתו לבוא לפניו בכל ענין. ומעם דרכי

13 יעלמון אִן מעה אלהבמה ואלגברוֹה ולה אלמשורה ואלפּהם:
 14 קד יהדם שיא פלא יבני גלק עלי אמר פלא יפתח לה: 15 וקד יחבם
 אלמיה פתיבם וקד יטלקהא פתקלב אלארין: 16 מעה אלעֵז ואלפּקה
 ולה אלעלם באלסאהי ואלגאלט: 17 אלמסִיר באלחבם אלמשירין
 מסלובין ואלקצֵאה יגזו: 18 ורבאטאת אלמלוך חללהא ורבט מיזארא
 5 פי אחקאיהם מבאנהא: 19 אלמסִיר אלימֵה מסלובין ואלאצעאב
 יִפּהם: 20 אלמזיל נטק אלדרבין וראי אלמשיאִך יאבֵד מנהם:
 נאמנים הם אלפּחא אלדרבון פי עלם אללגֵה מי מימיו נאמנים (ישעי' ל"ג ט"ז).

21 אלסאפך אלאזרא עלי אלנבל ומנאטק אלצעלאב קד חללהא:
 22 אלמגִלי אמורא הי אעמק מן אלטלאם ומברג אלי אלנור אלגואבם: 10
 23 אלמזִיג אלקבאיל תם יבירהם וסאטח אלאמם תם יסִירהם:
 ומעני קו' שוטח לגוים וינחם אן אלללק חיתמא סארוא פצל אללה עליהם
 ורוקה להם מבסוט.

24 אלמזיל עלם רוסא אהל אלארין חתי יִצֵלהם פי תיה לים
 15 בטריק:

מעני דלך הו יקול אן יעלם ען האולי אנהם צאלִין לא אן יחבם עליהם בִדֵלך.
 25 חתי יצירוא יגסִין טלאמא לא נור ויגעלהם צאלִין באלסבראן:
 יעני אֵנֶה יחִירֵהם פי אמור דניאהם לא דינהם ומתלה קו' והיית ממשש
 בצהרים (דברים כ"ה ב"ט) ה' מסך בקרבה רוח עושים (ישעיה י"ט י"ד) ואשבאה דלך.

3 O פתקלב פי אלארין | 6 O ואלצעאב | 7 אלאשיאִך | 9 O אלצללב D אלאצעאב
 | 10 D מן אלגואבם | 11 O אלמכתר | D O יבירהא.

ראשון (דף 65): ותפריס ככר חברו הידוע בשכל אל המוחש בטבע באמרו הלא און וגו'
 ביוששים חכמה וגו').

16. פי' לו' שוגג ומשגה: לו' הידיעה בשוגג וחזקה (וכן פי' הראב"ע הוא ידע שגגתו
 של אדם).

17. פי' מוליד: מוליד בגזרתו.

20. ביאור: נאמנים הם צחי ושר בינחם צלולה בחכמת השון כמו מימיו נאמנים.

22. פי' עמקות מני חשך: דברים שהם יותר עמוקים מזהחשך. — פסוק זה הביא
 הגאון בפירושו לס' יצירה בתהלת ההקדמה לראיה על שמעשה אנשי המחקר בגלותם עמוקות
 דומה ימנשה הכורא.

23. ביאור: וטעם אמרו שוטח לגוים וינחם ישחדר האלהים על בני אדם בכל מקום
 שהם הולכים וידו להם פתוחה.

24. ביאור: הוא אומר בזה שהאל יודע באלה שהם תועים לא שיגור עליהם שיתעו.

25. ביאור: ר"ל שהוא יעשה גבוכים בדברי העולם הזה לא בדברי תורה. ודומה לו
 אמרו והיית ממשש בצהרים ה' מסך בקרבם רוח עושים והדומים לזה. — עיין מה שכתב הגאון
 באו"ד בסוף הסאמר הרביעי (דף 160) על דבר המניעה מתקנות העולם וטובותיו.

- 7 וְלוֹ אִמְכָּן אֵן תִּסְאֵל אֱלֹהָאִים לְדַלְתְּךָ וְטֹאִיר אֱלִסְמָא לֹא־כִבְרְךָ:
הָיָא תְבִאלָנּ פִּי אֱלִכְלָאָם וַיַּעֲנֵי לוֹ אֲנִשְׁקַת אֱלֹהָאִים לֹא־כִבְרַת בְּדִלְךָ וְהָיָא מִתְלָ
קו' אִם אִסְק שְׁמַיִם שֵׁם אֹתָהּ (תְּהִלִּים קל"ט ח') וְכִדְלִיךְ [וְחֹשׁ] אֱלֹא־יִיְן וּסְמִךְ אֱלֹהֵי
הוֹ קו' אוֹ שִׁיחַ לֹא־יִיְן וְגו'.
- 8 אוֹ תִבְתָּ לְוֹחֵשׁ אֱלֹא־יִיְן לְדַלְךָ וּסְמִךְ אֱלֹהֵיכָהּ לִקְיִן לְךָ דְלִיךְ:
9 לֹא־נָה מִן לָם יַעֲלֵם פִּיהֶם אֲגַמְעִין אֵין קִדְרָה אֱלֹהִים צִנְעַת הָדָה
אֱלֹא־מִוֹר: 10 אֱלֹדִי פִי יִדְהָ נֶפֶס כָּל חַי וְרוּחַ בְּדִין כָּל אֲנִשְׁמָן: 11 אֱלֹא
אֵין אֱלִסְמַע כִּמָּא יִמְתַּחַן אֱלִכְלָאָם וּכְמָא יִדְוֹן אֱלֹהֵיכָהּ אֱלִטְעָאָם: 12 כִּדְאֵךְ
פִּי אֱלִכְהוּל אֱלֹהֵיכָהּ וּפִי דִוִּי טוֹל אֱלַעֲמֵר אֱלִפְהֵם:
- 10 נַעַל אִיּוֹב אֱלִפְסוֹק אֱלֹא־ל מִן הָדִין אֱלִפְסוֹקִין מִתְאֵלָא וְאֱלֹתָנִי מִמְתּוּלָא עֲלִיהָ
קָאֵל כִּמָּא אֵין אֱלִנְפָם נִגְדָהּ אִדָּא קִצְדַת אֱלֹקָהּ עֲלִי אֱלֹא־לֹוֹן וְעֲלִי אֱלֹא־שְׁבָאֵל פּוֹעַת
אֱלִי אֱלִנְטֵר וְאִדָּא קִצְדַת מַעֲרַפָּה אֱלֹא־צוּאָת נִמְעַת קִיְתָהּ אֱלִי אֱלִסְמַע וְאִדָּא הָמָת
בְּדוֹק אֱלִטְעוֹם פּוֹעַת אֱלִי אֱלֹהֵיכָהּ כִּדְאֵךְ נִגְדָהּ אִדָּא אֱלִכְתָּ פִי תִמְיִי שִׁי צִמַת קִיְתָהּ
וְנִמְעַתָהּ אֱלִי אֱלִקְלָל שְׁעִלְמָנָא אֵין לִלְעֻקָּל שְׁעִלָא צִחִיחָא כִּפְעִל אֱלִנְטֵר וְאֱלִסְמַע
וְאֱלִשְׁם וְטֹאִיר אֱלֹהֵיכָהּ. פִּמְנָהּ נַעֲלָמָא קִרְיִין קָאֵל הָלָא אֵין בִּישִׁישִׁים חֲכִמָּה
15 וְאֱלִיכָזָר עֲלִי אֱלִישִׁישִׁים דִּוִּן אֱלֹא־נִשִׁים לַעֲלָמָה אֵין אֱלֹהֵיכָהּ תַּחְתָּנָא אֱלִי וְזִמָּן פִּי
אֲכַתְסָאכָהּ תֵּם קָאֵל פִּחְכְּמָהּ הִי כִדְהָ אֱלֹהֵיכָהּ מִן אֱלִצְהָהּ כִּצְהָהּ עֲלֵם אֱלֹהֵיכָהּ
וְאֱלִצְרוּרָתָהּ הִי אֲזִרְגָת לָנָא וְשִׁהֲרַת אֵין אֱלֹהֵיכָהּ תַּעִי לָהּ אֱלֹהֵיכָהּ וְאֱלֹהֵיכָהּ כִּקְיִ
עֲמוֹ וְגו'.

Q 1 לתדלך | B 5 או תנא | B 6 כל הנה אלאמור | 17 (כצחא) בכ"י נצחא.

אלוהם בידם. — ביאור: מן הפרשה הזאת להיות מוענת מאיוב הוא הפסוק הזה. אחרי
אשר אמר לו צופר הצדיק אשר אמרת שראיתו ביסורין איננו צדיק באמת רק הוא מראה את
עצמו צדיק עיב איוב דרך התוכח בזה והחל להתוכח בטובת בעלי חסום כי הם אינם מראים
עצמם בעלי חסום בפני בני אדם כי אין זה מן המורגל. ולזה אמר ישליו אתלים לשורדים.
וספר שלשה מיני פושעים: שורדים והם החומסים ממון. ומרגזיו אל והם המורדים העוברים עברות
חמורות. ואשר הביא אלוה בידו הם הכופרים באל יתב'. ואמר אנחנו רואים שלשה מינים אלה
שטוב להם.

7. ביאור: זה הפלגה בדברים ורוצה לומר אלו נתן הדבור לכהמות הגידו לך זה זה
דומה לאמרו אם אסך שמים שם אתה. וכן חית הארץ ורגי הים זה אמרו או שיה לארץ וגי.
8. פ' הארץ לחית הארץ.

11—12. ביאור: את הפסוק הראשון משני פסוקים אלה שם איוב למשל ואת השני
לנמשל בו. אמר כמו שמצאנו שהנפש ברצותה לעמוד על הגוונים ועל הצורות תנוס אל הראות
וברצותה לדעת הקולות תקבץ כחה אל השמע ובהיות כוונתה למעס הטעמים תנוס אל
החך כן נמצא אותה כאשר תחפץ להבין דבר שתקבץ כחה אל השכל. ואם כן נדע שיש
לשכל פעולה [תמימה כפעולת הראות והשמע והריח ושאר החושים ויש שעשה שניהם
מחוברים זה לזה אמר הלא אין וגי' בישושים וגי'. ואמר הישושים ולא האנשים לדעתו כי
החכמה צריכה לעת לקנותה. אחר כן אמר החכמה אשר היא בענין הזה מן התמימות
כתמימות ידיעת החושים וצרכיהם היא הוציאה לנו והעידה שהבורא יתב' לו החכמה והגבורה
כאמרו עמו חכמה וגי'. (ועיין פ' הרי"ק: בישושים חכמה זאת כי עס הקב"ה עצה וגבורה וגי'.
והרשב"ץ הזכיר פ' הגאון: כמו שהאזן מלים תבחן כן וגי'. ועי' מה שכתב הגאון באור' מאמר

8 תָּם אֵן לִי עֲלָמָא מִתְּלַבֵּם וְלִם יָקַע עֲנִי שִׁי מִמָּא מַעֲבֵם תָּם מַע
מִן לִים מִתַּל הִדָּה אֲלֹאמֹר:

יַעֲנִי מִן הָיָא אֲלֹדִי לִים מַעַה מִתַּל הָיָא אֲלֵעִלִם בִּאֲנָה יִכּוֹן אֲלֻעֲאֵלָה אֲלֹדִי
יָגֵב אֵן יִכּוֹן קֹרֵא לֵאלֹהִה וְיַעֲנֵהוּ יַצִּיר צָחֲבֹא וְלֹהֵא שִׁי מֵא יִנָּאֵל מִן אֲלֻמַּצְאִיב כִּקְוִי
שְׁחֹק לִרְעֵהוּ וְגוֹי.⁵

4 אֵן יִכּוֹן צָחֲבֹא לְצֹחֲבִיבָה מִן הוּ מוֹחֵל אֵן יִדְעוּ אֲלֵלָה פִּיזִיבָה וְאֵן
יַצִּיר לְעֵבֶא אֲלֻעֲאֵלָה אֲלֻצְחִיחַ: 5 פִּיכּוֹן אֲלֻפִּלִּיל מוֹדְרִי עֵנֵד כֵּל עֵבֵל
מוֹדַע אֲדֹא יִשְׁאֵהֵד אֲלֻמַּעֲדִין לִזְוֹאֵל אֲלֻקֶּדֶם בְּצֵד דִּלְךָ:

יְקוֹל אֲדֹא יִשְׁאֵהֵד אֲלֻנֵּאִם צִדִּיק תְּמִים צָאֵר שְׁחֹק אֲזֹרוּ הֵם אִיצָא חִינִיד
בִּאֲלֻטֵּאעִי אֲלֵתִי הוּ כְּנוֹר אֲלֻפִּלִּיל וְקֶצְרוֹ פִּיהָ. לִפִּיד מִן קִי וּלְפִידִים בְּתוֹךְ הַבְּדִים 10
(שׁוֹפְטִים ד' ט"ז) וְעִשְׁתוֹת שְׁאֵנִן הֵם אֲלֻנֵּאִם אֲלֻסְמֵאֵן אֲלֻמֹּדְעוֹן עָלֵי חֲאֻלָּהִם מִן שְׁמֵנוּ
עִשְׁתִּי (יִרְמִיָּה ה' כ"ה) וּמִן שְׁאֵנִן מוֹאֵב מְנַעֲרוֹי (שֵׁם מִיָּה י"א). וּמַעֲדֵי רִגְלִי מִן וְלֹא
מַעֲדוֹ קֶרְסְלִי (תְּהִלִּים י"ח ל"ז).

6 וְהוּ אֵן תִּסְלֹו אֲלֻאֲכִיבִיָּה לְלִנְאֲחִיבִין וְאֲלֻמוֹאֲתִיק לְמַרְגְּזִי אֲלֻטֵּאִיק
לִלְדִין יִגִּיבּוֹן מַעֲבֹדָהֶם פִּי יִדְהֵם:

15

אֲלֻמְבְּרוּ מִן הָיָא אֲלֻפֶּצֶל לִיכּוֹן גּוֹאֲבֹא מִן אִיּוֹב הוּ הָיָא אֲלֻפֶּסְקוּ וְדִלְךָ אֵן
צוֹפֵד חִין קֹאֵל לֵה אֵן אֲלֻעֲאֵלָה אֲלֹדִי קֵלֵת אֲנֵךְ שְׁאֹהֲדָתָה מוֹלְמָא לִים הוּ עָלֵי
אֲלֻהֲקִיקָה צֹאֵלָה וְאֻנְמֵא יִתְשֹׁאֵהֵר בִּאֲלֻעֲלֵאֵחַ. תָּם תִּרְךָ אִיּוֹב אֲלֻאֲחֲתֵנֵאֵךְ בְּמִן הָיָא
סְבִילָה וְאֲלֹדִי פִי אֲלֻאֲחֲתֵנֵאֵךְ בְּנַעֲמָה אֲלֻטֵּאֻלְמִין לֵאנָהֶם לִים יִרְאוּ אֲלֻנֵּאִם בְּטִלְמַחֶם
וְלִים דִּלְךָ פִי אֲלֻעִיִּרָה. פִּלְדִּלְךָ קֹאֵל יִשְׁלִיו אֲהֻלִּים לְשׁוֹרְדִים וּזֹעָה ג' אֲנוֹאֵעַ מִן
אֲלֻעֲצֵאֵה שׁוֹרְדִים וְהֵם אֲלֻטֵּאֻלְמִין פִּי אֲלֻאֲמוֹאֵל וּמִרְגִּזִּי אֵל הֵם אֲלֻפֶּסְקֵךְ מִרְתַּכְכוּ
אֲלֻבְּאִיר וְאִשֶּׁר הִבִּיא אֲלֹהֵה בִידּוֹ הֵם אֲלֻכְפֶּאֶר בִּאֲלֵלָה תַע' פִּקֹּאֵל אֲנֵא נִשְׁאֹהֵר
הֲאֻלִּי אֲלֵנִי צִנּוּף מְנַעֵם עֲלִיחֵם.

6 O לאצחאבה | B 7 מורי | O עבל מוצע | Q 8 לזול | 9 בכ"י יש לפני "יקול"

וקולה ישליו וזה טעות הוא | 10 כ"י וקצרו | O במעבורתהם.

בעבור שנתגלה לו עתה מה שהיה כלב כל אחד מחבריו ואחר שנתקבצו שלשתם בדעה אחת
והוא שהאל יתבי לא יסיר עבדו אלא כשהוא ראוי לזה נהיו ראויים בזה שיקדם פניהם בזה
המאמר כי הוא ידע בנפשו שהוא צדיק וכמו עליו יסורים בהפך מה שאמרו והאמינו הם.

3—4. ביאור: ר"ל מי הוא זה שאין עמו ידיעה זאת שהצדיק הראוי להיות קורא
לאֱלֹהִים ויענהו ויהיה לשחוק ולבזו במה שובחאו עליו הרעות כמו שאמר שחוק לרעהו וגו'. —
ופי לא נוסף אנכי מכס לא נוסף ממני דבר ממה שיש עמכם. אבל דונש בחישובותיו על ר"ס
סי' ע"א הביא פה אחר בשמו: אמר אינני גדול מכס וזה הפירוש בחר לו הדייק וזה לשונו:
ואינני גדול מכס ודומהו ואולם הר נוסף יכול מענין נפילים שהם גדולים.

5. פירוש הפסוק: ויהיה הלפיד (כלומר יראת ה') לבזו אצל כל איש שכן ושנאן
כאשר יראת הננונים למעד רגל בהפך זה. — ביאור: הוא אוסר כאשר יראו בני אדם צדיק
תמים שהיה לשחוק או יבזו גם הם את יראת ה' וקצרו בה. לפיד הוא מן אמרו ולפידים
בתוך הכדים. ועשתות שאנן הם האנשים השמנים השוקטים על תכונת ענינם מן שמנו עשתו
ומן שאנן מואב מנעוריו. ומעדי רגל מן ולא מעדו קרסלי.

6. פי' הפסוק: והוא ישליו האהלים לשוורדים והמבטחים למרגזיו אל ולאשר יביאו

18 פֶּאֶן אַנְתּ אַעֲלַחַת קִלְבְּךָ וּבִסְטַת אֵלֶיהָ כַּפִּי: 14 וְאֵן כֹּאן פִּי יֵדֶךָ גָּל פֹּאבְעֵדָה וְלֹא תִסְכֵּן פִּי לְבֹאֵךְ גִּזְרָא. 15 פֶּאֲנֶךָ חִינִיד תִּרְפַּע וְגִהֶךָ מִן עֵיבֹכְךָ וְאֵן כִּנַּת מְצִיקָא לֹא תִכְאֶף:

וּלְמַעֲנֵי פִי וְהִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק לֹא־נָה לֹא יִבְשֶׁרָה בְּאַלְצִיקָה.

5 16 וְתַצִּיר אַנְתּ תִּנְסִי שְׁקֹאֵךְ וּתְדַבֵּרָה כִּמְאֵ מֶרְ בְּךָ: 17 וְאַבְתֵּר מִן אֲלִטְהִירָה יִתְבַּת עִמְרֶךָ בִּל תִּלּוּחַ וְתַצִּיר כְּאַלְצִבְאָח:

חֲלֵד הוּא אֲלַעֲמֵר כְּקוֹ דְּדוֹד וְחֲלָדִי כִּאֵין גִּנְדֵּךְ (תְּהִלִּים ל"ט ו') פִּקְאֵל לָהּ אֵן עִמְרֶךָ יִתְבַּת בְּנוֹר אֲקוּי מִן אֲלִטְהִירָה וּלְכֹנָה לִים יִנְקִין כְּנִקְצָאן הָדָא אֲלוֹנוֹר בִּל כְּלִמְא מֶר פְּהוּ פִי וְיֹאדָהּ וּכְקוֹי שְׁלִמָה (מְשָׁלִי ד' י"ח) וְאַרְחַ צִדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר 10 עַד נִכּוֹן הַיּוֹם.

18 וְתִתֵּן כֹּאֵן לֶךְ רִגְא וְאֹדָא אֲבַתְנִית בֵּיתָא אֲנַצְעֵת פִּיהּ וְאַתְקָא: 19 וּרְבִצַּת פִּלָּא מוֹעֵג לֶךְ וְאַבְתַּהֲל אֵלֶי וְגִהֶךָ אֲלִבְתִּירוֹן: 20 וְעִיֵּן אֲלִטְאַלְמִין תִּשְׁכִּין וְאַלְמַפֵּרָּ קַד בְּאֵד מִנְהֶם וּרְגֵאָהֶם מְלִיב אֲלִנְפִּס:

יב.

1 פֶּאֲנָאֵב אִיּוֹב וּקְאָל: 2 חֲקָא אֲנִכְם לְקוּם וּמַעֲבֵם תַּצִּיעַ אֲלִחְבֵּמָה: תַּצִּירָה פִּי הָדָא אֲלַפְצֵל בְּהָדָא אֲלָקוּל מֵא לִם יִקְלָה קִבֵּל הָדָא הוּא לֹא־נָה 15 אֲשֶׁרֶף עָלֵי מֵא פִי קִלְבּ כֹּל וְאַחַד מִן אֲצַחְאֲבָה אֵלֵי אֵלָאן פִּלְמָא אֲנַתְמַע אֲלֵי עָלֵי רֹאֵי וְאַחַד וְהוּא אֵן אֲלֵלָה תַּעֲי לֹא יוֹלֵם עֲבָדָה אֵלָא בְּאַסְתַּחְקֵק חִינִיד אֲסַתְחַקֵּן אֵן יִקְאַבְלֵם בְּהָדָא אֲלָקוּל לֹא־נָה שְׂאֵהֵד נִפְסָה צֹאֲלָחַא וְקַד אֹוִלִם בְּלֹאֶף מֵא קֹאֲלוּה וְאַעֲתִקְדוּה.

1 B כֶּפֶךְ | Q 3 אוּ מִן אֲלִמְצִיק לֹא תִכּוֹן תִּכְאֶף | O 6 פִּתְכוֹן כְּאַלְצִבְאָח | B כְּאַלְצִבָּה | B 11 בַּהּ וְאַתְקָא.

13. עֵיִין סַפֵּר אִוִּיד בְּסוּפּוֹ: כֹּל הַסֵּפֶר אֵינּוּ מוֹעִיל כִּי אִם עִם זְכוֹת הַלֵּב וּכְוֹנֶת תִּיקוּנוֹ כִּמְנוֹ שְׂאֵמֵר אִם אַתָּה הַכִּינוּת לְבָךְ וְגו'.

15. בִּיאוֹר: טַעַם וְהִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק כִּי לֹא יִבְשֶׁר לֹו מִצּוּקָה. — וְהִרְשִׁבִּי־נָה בִּיהֵא פִי הַגִּאוֹן: שְׂהוּא מוֹעִיֵּן צוּקָה כְּלוֹמֵר וְאַפִּילוּ הִיִּית מוֹצֵק לֹא תִירָא.

17. בִּיאוֹר: חֲלֵד הוּא הַחַיִּים כִּמְאֵמֵר דְּדוֹד וְחֲלָדִי כִּאֵין גִּנְדֵּךְ. אִמֵּר לֹו צוּפֵר חִיִּיךָ יִכּוֹנוּ בְּאוֹר חֹזֶק מְאוֹר הַצְּהָרִים אֹוִלִם לֹא יִמְעֹט כִּאֲשֶׁר יִמְעֹט הָאוֹר הַזֶּה כִּי אִם הוּא הוֹלֵךְ וְגִדֵּל וּכְמֵאֵמֵר שְׁלִמָה וְאוֹרֵר צִדִּיקִים וְגו'. — פִּירוּשׁ תַּעֲוֹפָה: תּוֹרָה. וְכֵן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׂרֵשׁ עוֹף. וְהִרְיִק פִּי: וְיִוִּתֵּר מִצְּהָרִים יִקּוּם עוֹלָמְךָ תַּעֲוֹפָה תְּאוֹר כְּבִקֵּר תַּחִּיהָ שְׁהוֹלֵךְ וְגִדֵּל אֹוֹר. וְהִרְמִיק הַזִּכִּיר פִּי יֵשׁ אֹוֹמְרִים תַּעֲוֹפָה תּוֹרָה. וְהִרְשִׁבִּי־נָה כֹּתֵב: תַּעֲוֹפָה פִּירוּשׁ הַגִּאוֹן ז"ל תִּסְתַּחֲל כִּמְנוֹ תַּתְעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְיִאֲנִינוּ וְזוֹה פִּירוּשׁ הִיאֵר אֲשֶׁר הַזִּכִּיר הִרְאִב־עֵ אֲבֵל הַגִּאוֹן לֹא פִירֵשׁ כֵּן וְאַפְשֶׁר שְׂמַעְהָ הִרְשִׁבִּי־נָה בְּמִלַּת "תִּלּוּחַ" בְּתִרְגוּם הַגִּאוֹן כִּי טַעְמָה גַּם כֵּן תִּסְתַּחֲל בְּהִיָּתוֹת פּוֹעֵל יוֹצֵא.

18. פִּי וְחִפְרָת: וְאִם כִּנּוּת לֶךְ בֵּית (אֲוִלֵי פִירֵשׁ כֵּן כְּעִבּוֹר שְׂרָאשִׁית הַכִּנּוּן חִפְרִית הַיִּסּוֹד).

19. עֵיִין פִּירוּשׁ הַגִּאוֹן לְמִשְׁלֵי יוֹט ו'.

20. פִּי מִפֶּחַ נִפְשׁ: אֲבָדֵן תְּקוֹת הַנֶּפֶשׁ.

2. בִּיאוֹר: מֵה שֶׁהִקְדִּים אִיּוֹב הַמֵּאֵמֵר הַזֶּה בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת וְלֹא אִמְרוּ קוּדֵם לֹוֹ הוּא

אֲנֵעֲאֵף דִּלְךָ חֲתִי תַעֲלֶם אֵן אֱלֹהָ אֲנִמָּא יִדְאִיִךְ מִן דִּנְבָךְ: 7 אַנְהֵאִיָּה
עֲלֵם אֱלֹהָ תִגְדּוּ אוֹ גֵאִיָּה קִדְרָהּ אֱלֵכֵאִי תִבְלַגּ:

אבתר הוה אלמקאלהּ הו גואב למא ואדה אויב עלי בלרד פקאל אַיִן קר
שאהדת צאלחין הלכו מע שאלמין קאל לה אלאן צופר אַן אולאיך אלדין תוהמת
אַנְהָם צאלחין ליסהם בִּדְאָךְ וְלוֹ כִּאֲנֵנוּ בִּדְאָךְ לֵם יִהְלֵכֶם אֱלֹהָ וְאִנְמָא אֱהֻלְכֶם 5
לעלמה בסִרְהֶם לֵאמֹה יַעֲלֶם מִן עֲבָאֲדָה מֵא לֵם נַעֲלֵמָה נַחַן לֵאן עֲלֵמָה אֲשַׁמֵּךְ מִן
אַלְסֵמָא וְאֵעֲמֵק מִן אֲלֵתְרִי וְאִטּוּל מִן אֲלֵאֲרִין וְאִוְסַע מִן אֱלֵבְחֵר בְּקִי הַחֲקֵר אֱלוֹהָ תִמְצֵא.

8 וּמֵא הִי אִישְׁמִךְ מִן אֲלֵסֵמָא מֵא תַפְעֵל פִּיהּ וְאֵעֲמֵק מִן אֲלֵתְרִי
מֵא תַעֲרַף מִנָּה: 9 וְאִטּוּל מִן אֲלֵאֲרִין מִסֵּאחֲתֵהָא וְאֵעֲרִין מִן אֱלֵבְחֵר:

10 וְהוּא אֵן יִמְצִי וְיוֹקֵף וְיִגְמַע פִּמֵּן דֵּא יִרְאֵדָה:
פִּמְמָא נַעֲלֵם אֵנְהָ בִּדְאָךְ פִּינָב עֲלִינָא אֵן רֵאִינָאָה אֲמִצִי אוֹ אֻקָּף אוֹ גִּמַּע אוֹ
פִּרְק אֱלֵא נִרְאֵדָה.

11 לֵאמֹה יַעֲרַף אֲרַהֲטֵא אֱלוֹזֹר וְיִרִי אֱהֵל אֱלִגְלָל גִּיר מִפְּהוּמִין:

יַעֲנִי אֵנְהָ יַעֲלֵם בְּקִים שְׂרִירִין גִּיר מִפְּהוּמִין עֲנֵד כֹּל אֱלֵנָאם.

12 וְאֱלִרְגֵל בִּאֲלַחֲכֵמָה יִתְלַבֵּב וְדִלְךָ אֵן אֲלֵאֲנִסְאָן כְּגֵחַשׁ וְחִישׁ 15
אֲדֵא יוֹלֵד:

יַעֲנִי אֵנְהָ עֲאֵלִם אֵיִצָּא בְּסִרְרִיהּ הִיא אֲלֵאֲנִסְאָן אֲלִדִי יִתְאַהֲרָה בִּאֲלַחֲכֵמָה וְהוּ
בִּאֲלַחֲקִיקָה בִּאֲלֵגֵחַשׁ פִּי אֱלִבְרִיָּה אֲלִדִי לֹא יִבְאִלִי מֵא יַעֲמֵל.

O 8 וּמֵא אֲרַפַּע | B 10 יִרְאֵדָה O 15 וְרִגְלָא O | וְחִישׁ.

7. פִּי תַפְסוּק: הַחֲקֵר דַּעַת אֱלוֹהָ תִמְצֵא אִם עַד תַּכְלִית גְּבוּרַת שְׂדֵי תַגִּיעַ. — בִּיאֹר:
רַוב זֶה הַמֵּאמֵר הוּא מַעֲנֵת עַל מַה שֶּׁהוֹסֵף אוֹיֵב עַל בְּלִרְדּוֹ וְאִמֵּר הִנֵּה אֲנִי כִבֵּר רֵאִיתִי צְדִיקִים
שֶׁאִבְדּוּ יַחַד עִם רְשָׁעִים. אִמֵּר לוֹ צוֹפֵר אֵלֶּה שֶׁחֲשַׁבְתָּ שֶׁהֵם צְדִיקִים אִינֶם כֵּן וְאֵלּוֹ הֵיוּ כֵּן לֹא
הָיָה תֵּאֵל מֵאִבְדֵם וְלֹא אִיבְדֵם כִּי אִם בַּעֲבוּר דַּעְתּוֹ אֵת סִתְרֵם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַעֲבָדָיו מַה שֶּׁלֹּא נִדְעַ
אֲנַחְנוּ כִּי יוֹדֵעֵתוּ גְבוּהָהּ מִשְׁמִים וְעַמְקָהּ מִשְׁאֹל וְאִרְכָּהּ מֵאֲרֵץ וְרַחֲבָהּ מִיָּם כִּאֲמָרוֹ הַחֲקֵר אֱלוֹהָ
הַמִּצָּא וְגו'. — בְּהַקְדָּמָתוֹ לַפִּירוּשׁ ס' יִצִּירָה (דף 6) כֹּתֵב הַגָּאוֹן: וְהַחֲכָמִים בְּאִסְרֵם הַחֲקִירָה
בְּנִסְתָּרוֹת (מ' הַגִּיגָה ב' א') לֹא אִסְרוּ אֱלֵא מַה שֶּׁאִמְרוּ הַכְּתוּב בְּאִמְרוֹ הַחֲקֵר אֱלוֹהָ תִמְצֵא אִם
עַד תַּכְלִית שְׂדֵי תִמְצֵא רֹצֵה בִּזְהָרָא הָרֵאשִׁית וְהַתְּכִלִית וְאִמֵּר גְּבִיִּי שְׁמִים וְגו' רֹצֵה כּוֹ מַה
לְמַעַלָּה וְכַתּוּב לְמַטָּה וְאִמֵּר אִרְכָּה מֵאֲרֵץ וְגו' רֹצֵה כּוֹ מֵהַמְּרַקִּים וְהַשִּׁיעוּרִים. וְעֵינֵינוּ גַם אוֹדִיד
תַּחֲלַת מֵאמֵר ב'.

10. בִּיאֹר: וּמִמָּה שֶׁנֶּדַע שֶׁהוּא כֵּן חַיִּיבִים אֲנַחְנוּ בְּרֵאוּתָנוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא תַחֲלִיף אוֹ הַסְגִיר
(פִּירוּשׁוֹ בְּלִשׁוֹן הַעֲמִיד) הַקְהִיל אוֹ תַפְרִיד (הוּא הִפֵּךְ וְיִקְהִיל) שֶׁלֹּא נִשְׁכַּחְתּוּ. — גַּם הַרְאֵבִי עִירַשׁ
יַחֲלִיף כְּמוֹ כֹּל בְּנֵי הַלֹּף.

11. בִּיאֹר: ר"ל שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הָאֲנָשִׁים הָרַעִים שֶׁאִינֶם יוֹדְעִים אֲצֵל כֹּל בְּנֵי אָדָם. —
פִּי אֵן מִתִּי אֵן וְפִי לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵנוּ אֵלֵיהֶם בְּנֵי אָדָם. וְהַרְשִׁיבִי כֹתֵב: פִּי ר"ס ז'ל
וִירָא אִישׁ אֵן אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲבָל הוּא סָבֵל. וְאֵין זֶה פִּירוּשׁ הַגָּאוֹן.

12. בִּיאֹר: ר"ל שֶׁהוּא יוֹדֵעַ גַּם כֵּן תַּעֲלֻמוֹת הָאָדָם הַזֶּה הַמְּתַפָּאֵר בְּחִכְמָה וְהוּא בִּאֲמַת
כַּעֲיֹר פֶּרָא כְּמִדְבַּר אֲשֶׁר לֹא יוֹשֵׁם לְבוֹ עַל מַה שִׁיעֶשָׁה. — פִּי יִלְבֵּב: יִתְחַכֵּם. אֲךָ לֹא נִדְעַ
מִתְרַגְּסוֹת אֵיךְ פִּירַשׁ מִלֵּת נִכּוֹב וְאוֹלִי פִירוּשׁוֹ בְּחִילּוֹף אוֹתוֹת כְּטַעַם לְבוֹב כְּטַעַם הַפִּירוּשׁ שֶׁהוֹכִיר
רִי"ק וְאִישׁ לְבוֹב יִלְבֵּב. וְפִי עֵינֵי פֶּרָא אָדָם יוֹלֵד וְזֶה שֶׁהָאָדָם כַּעֲיֹר פֶּרָא כִּאֲשֶׁר יוֹלֵד (בְּיוֹם הַיּוֹלָדוֹ).

- 17 תגֹּדֶד יִשְׁחַדֵּךְ חֲדָאִי וּתְכַתֵּר אֶלְאָמֶךְ עֲנֵדִי מֵאֲצִיָּהּ וּמִנְתַּעֲבָהּ
מֵעִי: 18 וְלֹאִי נָפַע אֶכְרַגְתִּי מִן אֲלִבְטָן בִּנְת אֲתוּפִי וְעֵין לֹא תִרְאֵנִי:
19 פֶּאֶכּוֹן כֹּאֲנִי לֹם אֶכֶן אוּ מִן אֲלִבְטָן אֲלִי אֲלִקְבֵר אוּדִי:
קוֹלָה הָיָא יִדְלֵ עֲלִי אֵן אֲלִשִׁי פִי אֲלַעֲדִם יִסְמִי שִׂיא.
20 אֵלֹא אֵן אֲיֵאֲמִי קִלִּיל מִתְנַאֲהִיָּה פִכָּה עֲנִי חֲתִי אֲתִרְפָּה קִלִּילֹא:
וְקוֹלָה וְשִׁית מִמֶּנִּי יַעֲנִי כָּה עֲנִי אֲלֹאֲנֹאֲע לַפְטָה שֶׁת אֲלֹזַע וְאֲלֹנַעֲבָה [ו] קִד
יָגוֹז אֵן תַּפְסֵר אֲיֵצֵא פִי בַעֲיָן אֲלִמֹאֲצֵע נִקְלָה.
21 קִבֵּל אֵן אֲמַצִּי פִלֹא אֲרַגֵּע אֲלִי אֲרִיץ טִלְאֲמָהּ וְגִבְסֵא: 22 אֲרִיץ
הָאֲלִכָּה מִתֵּל אֲלֹאֲפֵל גִּבְסֵא לֹא צַפּוֹק פִּיהָא פִּתְטָהֵר כִּמֵּא תֹאֲפֵל:
10 הָיָא נַעַת לִלְמוֹת וְלֹא סִדְרִים הִוּוּ נָטִם אֲלֹנֹאֲכֵב וְרַצְפָּהֵא.

יא.

- 1 פֶּאֶגֶאֲב צוֹפֵר אֲלִנְעֻמְתִּי וְקֹאֵל: 2 אֲכַתִּיר אֲלִכְלֵאִם לֹא יִגֶּאֲב אוּ
דִו אֲלִנְטָק יִפְלֵג לִדְלָךְ:
יִשְׁתַּךְ יִצְדָק מִן וְמָה נִצְטָדָק (בְּרֹאשִׁית מ"ד ט"ז).
3 אוּ עֵנֶךְ תִּמְסַךְ אֲלֹאֲרַהֲטֵי חֲתִי הַזֹּות בְּהָא וְלֹא מִכְזִי לָךְ:
4 15 פִּקְלַת אֵן בְּתִי זָכִי וּבִנְת עֲנֵד נִפְסָךְ נִקְיָא: 5 וְלִכֵּן לִית יִכְאֲטִבְךְ אֲלִלָּה
וּיִפְתַּח אֲקוּאֲלָה מַעַךְ: 6 פִּיִּכְבֵּרְךְ בְּגִבְסֵאֵי אֲלִחְכֵמָהּ פֶּאֶן פִּקְהֵאֵהָ
2 B וְלֹמֵא דֵא | 5 (קִלִּיל) בְּגִלְיוֹן B נִאֲקֵן | 6 בְּכִי יַעֲנִי כָּה עֲנִי אֲלֹאֲנֹאֲע וְקוֹלָה
וְשִׁית מִמֶּנִּי | 14 Q אֲלֹרְהֵאִט | B וְלִים מִכְזִי | 16 Q וּיִפְתַּחֵךְ | B בִּאֲקוּאֲלָה.

17. פִּי חֲלִיפּוֹת מִלְשׁוֹן חֲלָף עֵבֶר וְצִבְא מִלְשׁוֹן נִצֵּב וְכֵן כֹּתֵב הַרְשָׁכִי: וְהַגָּאוֹן דִּל פִּי
צִבְא מִעֲנִין הַתִּיּוֹבוֹת כְּלוֹמֵר חוֹלְפוֹת וְעוֹמְדוֹת. וְהַרְאֵב"ע הֵלֵךְ אַחֲרֵי הַגָּאוֹן בְּפִי הָעֲנִין אֲבָל לֹא
בְּפִירוּשׁ מִלֵּת צִבְא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: חֲלִיפּוֹת וְצִבְא הוֹלְכוֹת וְעוֹמְדוֹת וְהָעֲנִין שֶׁהֵם עֵתָה בִּזְמַן הַזֶּה וְהָעֲנִין
עַל הַתִּלְאוֹת. וְעִי' פִּי הַרְמִ"ק.
19. בִּיאור: מֵאִמְרוֹ זֶה יוֹרֵה שֶׁהַדָּבָר כִּשְׁאִינֵנוּ נִמְצָא נִקְרָא דָּבָר.
20. בִּיאור: וְשִׁית מִמֶּנִּי רּוֹצֵה לִּומר הִסֵּר מִמֶּנִּי הַמִּכְאֹבִים. וְטַעַם לְשׁוֹן שֶׁת הוּא הַנְּחָה
וְהַצָּבָה וַיִּתְּכֵן בְּקֶצֶת מְקוֹמוֹת גַּם כֵּן לְפָרְשׁוֹ בַּעֲנִין הָעֵתָה וְהַסֵּרָה (וְזֶהוּ מֵה שֶׁאִמְרַת הַרְמִ"ק
בְּפִירוּשׁוֹ: וְשִׁית מִמֶּנִּי הֵפֵךְ שִׁיתָה ה' מוֹרֵה עֲנִין עֵקֶר וְעִיקוֹר. וְהַרְמִ"ק כֹּתֵב: אוּ הוּא כְּטַעַם הַסֵּר.
וְהַרְמִ"ק יוֹנֵה בִּשְׁ שׁוֹת תִּרְגֵּם וְשִׁית מִמֶּנִּי כְּמוֹ הַגָּאוֹן "וְכָה עֲנִי").
22. בִּיאור: זֶה תּוֹאֵר הַמוֹת וְלֹא סִדְרִים הוּא סִדֵּר הַכּוֹכָבִים וּמַעֲרֻכּוֹתָם (וְכֵן פִּי ר' יוֹנָה
בִּשְׁ סִדֵּר. וְהַרְאֵב"ע פִּי: מַעֲרֻכּוֹת הַכּוֹכָבִים וְכֵן פִּי הַרְמִ"ק: וְלֹא סִדְרֵי יָרֵחַ וְכּוֹכָבִים). — פִּי
אַרְץ עֲפָתָה: אֲרִץ אוֹבֶדֶת.
2. בִּיאור: יִצְדָק נִגְזֹר מִלְשׁוֹן וְמָה נִצְטָדָק (תִּרְגְּמוֹ בִּלְשׁוֹן נִצּוֹח).
3. פִּי בִּדְיָךְ: מִמֶּךְ. וְלִפִּי דַעְתּוֹ הוּא מִלֵּת הָעֲנִין כְּמוֹ בְּרִי יְשׁוּפֵר (אִיּוֹב ל"ט כ"ה).
6. פִּי כְּפִלִּים לְתוֹשִׁיָּה: יִדְעִית הַחֲכֵמָה כְּפִלָּה. וּבְפִירוּשׁוֹ לְסַפֵּר יִצִּירָה פִּרְק א' סוֹף הַלֵּכָה
א' (דָּף 24) כֹּתֵב הַגָּאוֹן: הַחֲכֵמָה שְׁתֵּי חֲכָמוֹת כִּי כְּפִלִּים לְתוֹשִׁיָּה חֲכֵמָת הַיּוֹצֵר וְחֲכֵמָת הַנוֹצֵר.
וְפִי יִשָּׁה מִלְשׁוֹן אִשֶּׁר יִשָּׁה בִּרְעוּתָהּ וְעַל הַפִּירוּשׁ הַזֶּה אִמְרַת הַרְאֵב"ע שֶׁהוּא עַל עֲנִין רַחֲקוֹ. וְהַרְמִ"ק
פִּירוּשׁ: הִיָּה מְחַיֵּיב אוֹתָךְ מַעֲוֵן יִשָּׁה כְּמוֹ כִּי תִשָּׁה בִּרְעֶךְ.

7 מע עלמך אֲנִי לֹם אֲכַפֵּר וְלִים מִן יָדְךָ מִנָּגָא: 8 אַפֶּאתְךָ שְׁאָקְתָּנִי וְדַעַכְתָּנִי הֵאֱמַת בִּי פֶאֱהֻלְכְּתָנִי:

ויעשוני הו' מִתֵּל וְשֵׁם עִשׂוּ דְרִי בְתוּלִיהֶן (יְהוּקָאֵל ב"ג ג') וְעִמּוּתָם רְשָׁעִים (מִלֵּאכִי ג' ב"א).

9 אֲדַבֵּר אֶלְאֵן יֶאֱרֹב אֲנִי כְּאֶלְטִין כְּלָקְתָּנִי וְאֵלִי אֶלְתֵּרֶאֱב תִּרְדְּנִי: 5
10 אֵלֶּא אֵן כְּאֶלְלֵבִן תִּפְרַגְנִי וְכְאֶלְגֵּבִן תִּזְמַדְנִי: 11 גִּלְדָּא וְלַחְמָא תִּלְבַּסְנִי וּבַעֲטָאָם וְאֶעֱצָאֵב תִּטְלִלְנִי:

יְעִנִי בְּהִדָּה אֲלֵנִי פֶאֱסִיק תְּכֹן אֶלְאֲנִסָּאן פִּי אֶלְתֵּלֵת אֶלְאֶהוּאֵל אֵלְלֵהָא אֲנִשְׁאָה מִן אֶלְתֵּרֶאֱב וְאֵלֵבִי תְּכֹן אֶלְתֵּנֶאֱסֵל בְּתוּסֵת אֶלְאִשְׁכָּאֵל וְאֶלְתֵּלֵת אֶחֱיָא אֶלְמוּתִי.

12 חִיּוּהַּ וּפְצִלָּא צִנַּעַת מִעִי וְתִדְבִּירְךָ חִפֵּט רוּחִי: 13 וְהִדָּה זִנְתָּהָא 10
פִּי עֵלְמָךְ וְקֹד עֵלְמַת אֲנֵהָא עֲנִדְךָ: 14 אֵן אֲזַמְאֵת חִפֵּטָת עֲלִי וּמִן דִּנְבִי לֹא תִכְרִינִי:

וְקוֹי וְשִׁמְרַתִּי לִים יִרִיד חִפֵּט נִפְסָה וְאֶמָּא יִרִיד אֲנִי תַחֲפֵט עֲלִי זְמַאִיאִ.

15 פֶּאֲדָא כִּנַּת אֵן כִּפְרַת פֶּאֲלוּיֵל לִי וְאֵן זִכּוּת פֶּלֶא אֶרְפַּע רֵאסִי
פֶּאֲנִי כְּתִיר אֶלְהוּאֵן נֶאֱמַר אֵלִי שְׁקָאִי: 16 וּבִקְדָּרָה כְּאֶלְשִׁבֵּל תְּצִידִנִי 15
פֶּתְעוּד תִּנְתַּצֵּף מִנִּי:

יִשְׁתַּךְ מִן וְנָתַן בְּפִלִּילִים (שְׁמוֹת כ"א ב').

O 10 עֵמַלַת מִעִי | B 14 פֶּאֵן אֵנָא כִּפְרַת | B 15 תְּצִידִנִי.

8. פ"ה הפסוק: נגערך העציבוני וידכאוני סבבוני ויאכדוני.

ביאור: ויעשוני הוא כמו וישם עשו דרי בתוליה ועמותם רשעים (וכן פירש הראב"ע: והנכון בעיני שפ"י וידך כמו יד ה' הויה ועצבוני כמושמעו גם ויעשוני כמו הנני עושה את כל מעניך ועשותם רשעים גם ותכלעני כמושמעו. והרשב"ץ כתב: והגאון ז"ל תרגם ידך כמו הגה יד ה' הויה וגו').

11 - 9. ביאור: בג' פסוקים אלה הוא מדבר בהיות האדם על שלשה דרכים הא' יצירתו מן העפר הב' יצירת הולד דור אחר דור על ידי הצורות והג' תחית המתים. — פ"ה זה הביא ר"ק בשם הגאון וזה לשונו: אמר רבינו סעדיה הגאון כי שלש יצירות זכר בג' הפסוקים הללו זכר כי כחמר עשיתני יצירת אדם הראשון שנוצר מן האדמה הלא כחלב תמיכני וגו' יצירת הולד מטיפת הזרע עור ובשר תלבישני לתחית המתים כמו שנאמר (יהוקאל ל"ו ו') והנה עליהם גידים עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה. והר' בחיי כתב בלי הזכיר שם הגאון: ג' הפסוקים אלו רמז לשלשה הוויות זכר נא כי כחמר עשיתני רמז להויה ראשונה . . . ועל כן מדבר לשעבר הלא כחלב רמז להוויות מן הזרע הנקפא וזה שאמר וכגבינה תקפיאני והוא לשון הוה שהוא ככל יום עור ובשר תלבישני רמז להוויה שלישית לזמן תחית המתים והזכיר זה בלשון עתיד.

14. ביאור: ושמרתי איננו רוצה לומר שמירת הנפש כי אם שמירת החטא.

16. ביאור: תחפלא נגזר מן ונתן בפלילים (וטעמו תעשה משפט בי').

30 חֲתִי אֵן אֶרְתַּחֲצֶת בְּמֵא אֶלְתִּלָּג או זכית כִּפִּי בִּנְקָא: 31 לִבְנֹת
חִינִיד פִּי אֶלְעֻקָּאב תִּגְמַסְנִי חֲתִי כֹאֲן תִּיאֲכִי תִכְרַהֲנִי: 32 לֹאֲן לִים הוּ
רָגַל מִתְּלִי פִּאֲגֻאוּכָה או נִדְבַל גְּמִיעָא אֵלִי אֶלְחָבִם:

גְּמִיעָא הָדָא אֶלְקֹל וּמֵא יִתְבַּעַה יִנְפִי עֵן נִפְסָה אִמָּה יִפְאָצַם רָבָה בְּהָדָא אֶלְכֻלָּאִם.
5 33 וְלִים מִן אֶלְמוֹגֹד אֵן יִכּוֹן בִּינְנָא וְאָעֵט יִצֵּעַ יְדָה עֲלִינָא גְּמִיעָא:
34 פִּיזִיל עֲנִי קִצִּיבָה וְחִיבְתָּה לֹא תִהְוֹלִנִי: 35 פִּכְנַת אֶתְכֻלָּם וְלֹא
אֶכָּאפָה אֵד לִים כִּדָּאךְ עֵנֵד נִפְסִי.

י.

1 וְקֵד קִנְטַת נִפְסִי מִן חִיאתִי פֹאֲרֵד עֲלִי נִפְסִי יִשְׁכּוּאִי וְאִנְתָּה בְּמֵר
נִפְסִי: 2 וְאֶקּוֹל לָלֵה לֹא תִגְעֲלֵנִי מִן אֶלְטָאֲלִמִּין עֲרָפְנִי עֲלִי מֵא דֹא
10 תִּלְכָּאֲצִמֵנִי:

אֵל תִּרְשִׁיעֵנִי הוּ מִתְּלִי וְהִצְדִּיקוּ אֶת הִצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הִרְשָׁע (דְּבָרִים כ"ה א')
סֵאל רָבָה אֵלָּא יִטְלֵמָה יִעֲנִי לֹא יִחָכַם עֲלֵיהָ כֹּאֲנָה טָאֵלִם לֹא תִטְלֵמִנִי. [ו] סֵאלָה אֵן
יִעֲרָפָה מֵא דִּנְבָה אֵד לֹא יִטְלֵם אַחֲדָא.

3 אֵד כֹּאֵן מִן גִּוֹדךְ אֵלָּא תִגְשֵׁם וְלֹא תִזְהַד פִּי צִנְעַתְךָ וְלֹא תִטְהַר
15 עֲלִי מִשּׁוֹרֵדָה אֶלְטָאֲלִמִּין בְּתַצּוּיִב: 4 וְהֵל כְּרוּיָא אֶלְבִּשְׁרִיין רוּיָאךְ או
כְּנִטֵר אֶלְנָאִם תִּנְטֵר: 5 או כֹּאֲ"אִם אֶלְנָאִם בְּקֹאךְ או כְּעִמֵר אֶלְמֵר
דוֹאמְךָ: 6 אֵד טִטְאֲלִבְנִי בְּדִנְבִי עֲאֲגֵלָא וְתִלְתִּמְסֵנִי כְּטָאִי:

סֵאל אִיּוֹב רָבָה פִּי הָדָה אֶלְגִּי פּוֹאֲסִיק אֵן כֹּאֵן לֵה דִנְבִי קֵד כְּפִי עֵנָה פִּלָּא
יִעֲאֲגֵלָה אֶלְעֻקָּאב לֹאֵן אֶלְמִעֲאֲגֵלָה הִי מִן סִנְדָּה אֶלְנָאִם לְזוֹפְהֵם אֶלְפּוֹת.

1 (לִבְנֹת) O חֲסֵר | O 7 אֵד לִים אִנָּא | O 8 פִּי חִיאתִי | Q 9 לֵם גְּעֲלַתִּי |
Q 15 וְהֵל כְּרוּיָא אֶלְבִּי לֵךְ | Q 17 כְּטָמִיתִי.

32. ביאור: ככל הדבור הזה ובמה שבא אחריו מרחיק מנפשו התוכחו עם האל
באלה הדברים.

1. תרגם נקטה במלה דומה לה בל"ע וטעמה קצה נפשי או נתחאשה נפשי ועיין ר' יונה בשי' קטט.

2. ביאור: אל תרשיעני הוא כמו והרשיעני את הרשע איוב שאל מאת האל שלא ירשיעני ר"ל שלא יחייבני כרשע ושאל מאתו עוד ישודיעהו מה עונו כי אין דרכו לעשות איש. — ועיין מה שכתב הגאון באור מאמר ה' (דף 173) וכאשר יהיה האדם נבחן ביסוריו ושאל מאלהיו להודיעו על מה הביאם עליו נהג שלא להודיע כאשר אמר משה רבינו למה הרעות לעבדך ולא באר לו ואמר איוב הודיעני על מה תרובני ולא באר לו.

3. פ' הטוב לך כי תעשוק: מטובך הוא שלא תעשוק. וכן שאר הפסוק: ולא תמאס פעלך ולא תופיע על עצת הרשעים לאמר כי ישרה בעיניך.

4—6. ביאור: בג' פסוקים אלה שאל איוב מאת האל שלא יחיש את ענישו גם אם יש לו עון כי רק דרך בני אדם להחיש מפני יראתם שיעבר הזמן (ועיין פ' הרי"ק).

23 אֲמַא כְּשׁוּט יִמִּית גַּפְלָה פִּתְצִיר כַּפְאִיָּה אֵלֶּאכְרִיא פִּיה הוּא:
24 או בארץ תסלם ביד טאלם יגמי וגה קצאתהא ואן לם יכן בהדה
אלאמור פבמא כאן:

אלמנן מן גמלה הדה אלקצה אלי אן יציר ויארד עלי קול בלדר הו קול איוב
אחת היא וגו' אם שוט וגו' יקול לה ועמת אלא לא נשאהר צאלחא מולמא לא ולא
5 אלאלין ראו דלך כמא קאל כי שאל נא לדור רישון (ח' ח') שהודא אנא קד
שאהרתה אבלי צאלחא מע טאלח פלדלך קלת אן לה איצא אן יפניהמא הו קו' על כן
אמרתי תם ורשע הוא מכלה אמא באפה אלתי ימיתהם גפלה ולקבהא בשוט פיציר
ענד אלנאם חנינך מקדאר תואב אלצאלחין הווא [ואמא בארץ . . .] ויעני אלא קד
10 שאהרנא יא בלדר גלאף מא קלת.

25 ואימי אנך מן אלמחאצר וקד תקצת וכאני לם אר פיהא
זירא: 26 ומצת מע אלספן פי אואניהא או כנסר ינקץ עלי טעאמה:
27 ואן קלת אתנאסי מן שכואי אתרך גצבי ואתרפה: 28 חדרת גמיע
מישקאתי ועלמת אנך לא תברני: 29 אן אנא כפרת פלמא דא אתעב
15 פי הבא:

הוא כלאם מוצול במא קבלה ותקדירה ידעתי כי לא חנקני אם אנכי ארשע
תם קאל מא לי וללכבר והו שי לא ימכנני תלאפיה ולו אנתסלת במא אלחלו לגמסני
רבי פי עקאבה כקו' למה זה הכל איגע.

O 2 פאן כאן לים כדלך פאי שי הו | 13 (מן) O חסר | B 14 משאקיי (ועיין תרגום
הגאון לישעיה נח ג).

23. פי' למסת נקיים ילעג: ויהיה תשלום הנקיים בשוט הזה ללעג. ואם כן פי' מסת
מלשון מסת נדבת ירך (דברים ט"ז י') ועיין הביאור שאחרי זה.
24. ביאור: הוצא מכלל זאת הפרשה עד שיהיה תוספת על מאמר בלדר הוא מאמר
איוב אחת היא וגו' אם שוט וגו'. הוא אומר לבלדר כפי דעתך לא נראה צדיק מדוכא ביסורין
ואף הקדמונים לא ראו זה כמו שאמר כי שאל נא וגו' והנה אנכי כבר ראיתי שהאל מוסר
צדיק עם רשע ועל כן אמרתי כי הוא מאבד גם כן את שניהם זהו אמרו על כן אמרתי
תם ורשע הוא מכלה. ויעשה זה או כפגע אשר ימיתם פתאום וקרא אותו בשם שוט ועל ידי
זה יהיה מדת גמול הצדיקים ללעג אצל בני אדם או בתת הארץ ביד רשע וגו'. רצונו לומר
דע בלדר כי כבר ראינו הפך מה שאמרת. — והרשב"ץ קרא בפסוק כ"ד „בארץ" ולא „בארץ"
וזה לשונו: וריבנו סעדיה ז"ל פירש ארץ חסר כף הרמיון כלומר והוא כארץ שנתנה ביד
רשע. — פי' אם לא אפוא מי הוא: ואם לא היה בדברים האלה (שוט ממות או ארץ נתנה
ביד רשע) כמה היה.

25. פי' ברחו לא ראו טובה: וכבר כלו וכאלו לא ראיתי בהם טובה.
26. פי' עם אנויות אבה: עם האנויות ככליהם. ולא ידעתי מה הוא וההכס עוואלד הגיה
„פי אואנהא" כלומר בפרקם או בזמנם עיין לעיל ח' י"ב תרגום באבו.
29. ביאור: זה נקשר במה שקודם לו ושיעורו ידעתי כי לא חנקני אם אנכי ארשע
ואחר כן אמר מה לי ולרשעה והוא דבר אשר לא אוכל לתקנו ולו התרחצתי במי שלג טבלני
האל בענישו וזה אמרו למה זה הכל איגע.

12 הודא יחתם בשי פמן יראדה ומן יקול לה מא תפעל: 13 הו אללה לא מרד לגצבה מן דונה אנכפין אעואן אלפתן: 14 פכיה אנא אגובה או אכתאר מכאלמתה: 15 אלדי אן זכות לס אלפט בדלך בל להאכמי אתחנן: 16 ואן דעותה פאגאבני לא אתק באנה קד סמע צוטי באסתחקאק: 17 והו אלדי באלעאצק ישפני וקר כתר אלאמי מגאנא: 5 יעני אנה פעל בי מא שא עלי אצל בלאמה לים אנה יטלמי.

18 לא יתרכני ארד נפסי ממא יכתר לי אלמראראת: 19 אן כאן ללקוה ואלאיד פהודא המא ואן כאן ללחכם פמן יחצרני: הודא אלקול הו גמלה מזהבה יקול לאצחאבה אן כאן תקולון אנה יפעל מא 10 ישא לאנה קארד פהודא דלך עיאנא ואן כאן בחכם כמא תקול פמן יחצרני ויבין לי דלך ולכני לא אראדה ולא אחאנה.

20 לאני אן אחתגגת בשי טלמי קולי חתי אדא בנת צחיהא סרע על: 21 ואן בנת צחיהא לא אעלם נפסי בדאך אזהר פי נפסי: יריר באני אעלם אני צחיה וליס אשאהר נפסי כדאך יעני כמא יגב ללצחיה אן 15 יצאן פאנא מן הרה אזהר פי חיות.

22 ואקול הי ואחדה לדלך קלת אן אליצאלה ואלטאלה לה אן יפניהמא:

יעני אן אלאעמאר טוילה וקצירה ואחד אף כאן אלאגמיע יפניאן.

B 1 יראדה | Q 2 אנכפצת | Q אגובה | 5 לאסתחקאקי | O 8 אלי אלחכם | O 13 ואד אנא צחיה | B לס אערק | O 16 ועלי דאך קלת | O אלצחיה ואלטאלם.

12. פי יחתק כמו יחתם.

13. פי רחב מהומות או מרידות וכן תרגמו הגאון בכל מקום במלת "פתגה".

15. הרשב"ץ הביא פי הגאון: ואין לי כח לדבר לפניו דרך ויכוח רק בתחונות אדבר למשפט.

16. בסוף הפסוק הוסיף: לזכותי.

17. ביאור: רצוני לומר שהוא עשה בי מה שרצה בעיקר דבריו לא שהוא עושקני. —

פי' יושפני במלה הדומה לה כלשון ערב ומעמה יצמיחני או יציעורני.

19. ביאור: המאמר הזה הוא כלל דעתו. איוב אומר לחבריו אם הייתם אומרים שהוא יעשה מה שירצה מפני שהוא חזק חנה זה נראה בעינים ואם היה מה שעשה במשפט כמו שאתה אומר מי יועידני ויבאר לי זה אכן אני לא אשוב לו ולא אתוכח עמו.

20. ענין מה שכתב הגאון על לשון הפרושים באוד מאמר עשירי (דף 287): ואלו היה האדם משתדל בכל כחו להתחכם תנצחתו אולתו או להנקות יצצו טנופו או להיות כריא יחלחו מזוג או להלכב יכשילוהו לשונו כמ"ש אם אצדק פי ירשיעני תם אני ויעקשני.

21. ביאור: ר"ל אף על פי שידעתי שאני תם לא אראה את נפשי כענין זה כלומר כאשר ראוי לתם שיהיה נשמר ומפני זה אני אקוץ בחיי.

22. ביאור: כלומר שהחיים ארוכים וקצרים אחת היא כי כולם יכלו.

ט.

- 1 פאגאב איוב וקאל: 2 חקא אנא אעלם אנה כדאך ומא יחתג
אלאנסאן מע אלטאיק: 3 ומן הו אכתאר מבאצמטה לא יטיק אן יניבה
עלי ואחרד מן אלק: 4 לאנה חכים אלעלם ואיד אלקנה מן דא תצעב
עליה פסלם מנה:
- לבב עלם מתל נער חסר לב (משלי ו' ז') וסבב תסמיתה דלך לאן אלקלב 5
מסכן אלעלם וכמא תסמי אלערב אלנבאת נדי לאנה בה יבון.
- 6 אלמרגז אלארין מן מוצעהא ועמדהא תתקלקל: 7 אלקאיל ללקרין
ולא ישרק וען אלכואבב יתם: 8 אלמאד אלסמא וחדה וקאהר קמאקס
אלבחר: 10
- מוטי אלזאלק עלי קמאקס אליה חזא אסתעארה ללקהר ואלסלמנה.
- 9 צאנע בנאת נעש וסהיל ואלתררא ואלכדור אלגנוביה:
אסמא מא כאן פי אלנה אלגנוביה מן אלגנום חדרי תימן לאסתתארהא עא
במילאננא ען זט אלאסתוא אלי נהא אלשמאל.
- 10 צאנע אלכבאיר בלא נהאיה ואלאעגובאת בלא אחצא: 15
11 הודא ימר עלי תדבירה פלא ארי גמלתה וימצי פלא אפהמה:
- O 2 ואן הו אראד | Q לם יחתאג | O אן יגאוכה | O 3 מן דא יעצב (עיון רס"ג
לשפות יג טו) | B 7 חתי נקלהם | O 16 בגיר אחצא.
2. הרשב"ץ הביא פי' הגאון בלשון זה: באמת ידעתי כי כדברך אשר אמרת כי רוח
כביר אמרי פו כן הוא כי מי הוא האדם שיתוכח עם האל ואם ירצה להתוכח עמו איך יצא
זכאו ויצדק עם אל בדינו.
4. ביאור: טעם לבב דעה כמו נער חסר לב (חסר דעה) ונקראה הדעה בשם זה
בעבור שהלב משכן הדעה ובמו שהערב קוראים הדשא טל (גדי) בעבור שהוא צומח בשל.
(עיון מה שכתב ר' יונה בשרש ב"ב). — פסוק זה הביא הגאון על חכמת הכורא באו"ד
בהקדמה (דף 12) ובמאמר שני (דף 80).
5. פי' הרים אנשי הרים והרשב"ץ הביא פירוש.
7. תרגם חרס במלה הדומה לה בלשון ערב "קרין" והוא עיגול השמש.
8. ביאור: הבורא דורך על בטתי הים הוא השאלה לגבורה וממשלה.
9. ביאור: שם הכוכבים אשר הם בפאת דרום חדרי תימן בעבור שהם נסתרים ממנו
בנטייתנו מקו השוה אל פאת צפון (וכן אמר ר' יונה בשו' חדר כי באמרו חדרי תימן הוא
רומז אל הנטיה הדרומית וגם הראב"ע פירש כדברי הגאון). — הגאון הביא פסוק זה לראיה
על שחלקי השמים אין להם מספר באו"ד בתחלת מאמר ב'.
11. פירוש הפסוק: הן העבר עלי השגחתו ולא אראנה כלל וגו'.

יעני לא יכון מעלול בלא עלה. ספרת אחו אלקרט והו נכאת ינכת עלי
שאטי אליל.

12 עאדה פי אואנה לם יקטף וקבל גמיע אלהשאישי ייבם:
13 כדאך סביל כל נאסי אלטאיק ורגא אלמראי יביד:

מתל אלכאפר כאלכררי אלדי ישמך הם ינקצף סריעא קבל סאיר אלנכאת. 5

14 אלדי חבל אלשמם תכלאנה ובית אלענכבות מיתאקה:
15 פאן יסתנד עלי ביתה לא יקף ואן יתמסך בה לא יתבת:

מתל לה פי הדין אלפסקין אן אלכפאר לא יתבת להם מא יעתמדון עליה מן
מאל וגאה פי ארניא ואן גמיע דלך כחבל אלשמם אלדי אדא מסבה אלאנסאן לם
10 יחצל פי ידה מנה שי.

16 ואלצאלה כגצן הו רטב כחצרה אלשמם ופי גנאנה פראזה תכרה:
מתל אלצאלחין ככרם רטב כחצרה אלשמם ולה פראך ואצול קד תשעכת פי
רגם מן חנארה.

17 ועלי אלהגם אצולה תתשעב ואלי דאכל אלהגארה תצל:

יסבכו מן ותצת בסבכי היער (ישעיה ט' י"ז) ויבא הפרד תחת שובך האלה 15
(ש"ב י"ח ט').

18 אלדי לא יהלכה שי מן מוצעה חתי באנה יגחדה ויקול לם
19 אראך: הודא הו סאר באמורה ומן אלתראב כלף אכר ינכת לה:
20 כדאך אלטאיק לא יזהר פי אלצאלה ולא ימסך ביד אלאישראל:
21 פאצבר אלי אן ימלי פאך צחבא ושפתוך גלבה: 22 וילבם שאניך
כזאא ואכביה אלפסאק תעדם:

B 8 וקבל כל אלחשאי | 11 (פראזה) O פאכהה (ועיין לקמן יד ז וטו ל) |

O 14 ועלי רגם | B 17 פאנה יגחדה | B 21 אלכאז | O ואכביה אלעאציין | O יעדם
B יעדמון.

12. פי' באבו בפרקו.

13. ביאור: דמה את הכופר אל הגומא אשר יגאה ואח"כ יקטף מהרה לפני שאר הצמחים.
14—15. ביאור: בשני הפסוקים האלה אמר בדרך משל שהכופרים לא יעמדו להם
ממון וכבודו שישענו עליו בעולם הזה ושכל זה כחות השמש אשר בהחזיק בו האדם לא יגיע
בירו ממנו מאומה. — (ופי' וקוט הבוא הראב"ע: פי' הגאון בו חבל — צ"ל חבל —
השמש והוא רחוק. וכן הבוא הרשב"ץ: והגאון ז"ל פי' חבל השמש).

16. ביאור: דמה את הצדיק אל גפן רטובה לפני השמש ולה יונקות ושרשים אשר
יסתבכו על גל אבנים. — הרשב"ץ הביא פירוש הגאון בדרך כלתי כדור.

17. ביאור: יסבכו מן ותצת בסבכי היער תחת שובך האלה. — פי' בית אבנים יחזה
ואל חוך האבנים יכנס.

18. פירוש הפסוק: אשר לא יאבדנו דבר ממקומו עד שהוא (ואבד כלה) כאלו יכחש בו
ויאמר לא ראיתיו. וזה לשון הר"ק בפירושו: אם יבלענו ממקומו לגמרי יבלענו.

21. הוסיף בראש הפסוק: ואם כן סבול.

ח.

1 פאנאב בלדד אלשוהי וקאל: 2 אלי כס תתכלם בהדה אלאמור
ובאטל עמים אקואל פיך: 3 הל אלטאיק יעוֹג אלחבס אם אלכאפי
ישׁוש אלעדל:

הוא אלפצל גמיעה גואב ודלך אנה לִמָּא סאל רִבָּה אן ימיתה או ישפיה קאל
לה בלדד מסלתך הדה עלי הוא אלאסתתנא פִּטא כל הי סאקטִי־אד געליתהא שרטא 5
לאַנְך לן תלל אִמָּא צאלהא כמא תקול פמחאל אן יהלכך או מִכְטִיא מִדְּנִבִּא כמא
נקול פמחאל אן ינעם עליך לאַנְה אלעדל.

4 אן כאן בנוך קד אכטו לה פקד ארסלהם פי יד גרומהם:
5 ואן אנת טלבת אלי אלטאיק ואלי אלכאפי תתחנן: 6 אן בנת זכִיָּא
מסתקימא פאִנְה אלאן יטהר דלך עליך ויכאפיך באחסאן צלאחך: 10
7 ותכון פי אִוְלַךְ צגירא ופי אכרתך תכתר גִּדָּא:
והזה אלג' פואסיק קאלהא בלדד לה פי באב אלטאעִי.

8 כל סל יא הדא ען אלאגִיאל אלאואיל וגאיי פי אסתברא
אכבאר אבאהם:

וכונן וגאיי מן קולה אבא עד תכונתו (איוב כ"ג ג') אלי גאיתה. קאל לה אן 15
תוהמת פי מא אקולה פסל פיה אלקדמא ואלמשאִיך.

9 לאן נחן אמס אנשינא וליס נעלמהא ואן אִי־אמנא כאלטִל עלי
אלארִי: 10 אלא אִי־הם ידִלוֹנְך ויקולון לך ומן עקולחם יכרגון אלכלאם:
11 אישמך אלברדִי בלא וחל או יכתר קרט בניר מא:

O 1 פאבתדא | O 2 יעוֹג אלעדל | Q 8 פקד אטלקהם | O 9 אן בנת בריא |
O 17 נשינא.

2. פי' ורוח כביר והבל גדול.

3. ביאור: הפרשה הזאת כולה מוענה לאיוב. אחר ששאל איוב מאת האל שיומיתו או ירפאהו אמר לו בידך שאכתך ואת על זה התנאי הטא הוא ולא עוד אלא שהיא בטלה מעצמה מפני ששמת אותה תנאי כי מה נפשך לומר אם צדיק אתה כמו שאתה אומר שקר הוא שאבדך ואם חוטא בעל עון אתה כמו שאנחנו אומרים שקר הוא שייטיב לך כי הוא הצדיק.
6. פי' יעיר עליך יגלה לך זה (וכן תרגם ביישועה נ' ד' יעיר „יטהר“) ופי' ושלם נות צדקך וישלם לך בהטבת צדקך (פי' נות מלשון נאה והוסיף ב"ה וזה מה שאמר הראב"ע: או מהשלום ויהסר ב"ה מנות צדקך).

7—5. ביאור: ושלשה הפסוקים האלה אמר לו בלדד בשער יראת ה'.

8. ביאור: פי' וכונן ובוא עד תכלית מן אמרו אבא עד תכונתו כלומר אל תכליתו. אמר לו אם מסופק אתה בסה שאומר שאל עליו הראשונים והזקנים.

11. ביאור: רוצה לומר לא יהיה עלול בלא עלה. תרגמתי אהו „קרט“ והוא צמח צומח על שפת יאור מצרים (עין ר' יונה בסוף שרש אחה).

עין נאטרי ומחמאה ינטר אלי קד פנית: 9 ובמא יפני אלגמאס וימר
כדאך וארד אלחרי לא יצעד:

גרצה אן יחבי עגו אלאנסאן וצעפה ען אן יחיי נפסה בער מותה.

10 לא ירגע אבדא אלי מנולה ולא יתבתה איצא מוצעה: 11 תם
5 אַני לא אצד קולי אתכלם בציק רוחי ואיטכו במרארה נפסי: 12 הל
אנא בחר או תנין חתי צירת עלי מחרסא:

יעני אן אלבחר יתאגז אלי חפטה באלרמל לילא ינרק אלעמארה בקי אשר
שמתי חול גבול לים (ירמיה ה' כ"ב) ובדלך אלתינן יתאגז אלי חפטה ען אלאדיה
קאל פתראני אנא מתל אחר האולא חתי אוחקתני כהדה אלאמראין לילא אודי אלנאס.

10 13 ואן קלת יעאזיני סרירי ויחתמל מן שכואי מצגעי: 14 אדערתי
באלאחלאם ומן אלרויות תהולני: 15 חתי אכתארת נפסי אלכנק
ותמנתי אלמות מן ניתי: 16 זהדת פמא אריד אן אעיש אלי אלדהר
אנה עני פאן איאמי הבא: 17 מא אלאנסאן אד תעטמה או תרד אליה
באלך: 18 פתבלוה פי כל גדאה ותמתחנה פי כל טרפה: 19 כס לא
15 תכף עני אלאלאם לא תדעני חתי אבלע רקי: 20 ואן אכטאת מא דא
אפעל כך יא חאפט אלאנסאן פלא תציירי מסתקבלא לך פאציר עלי
נפסי תקלא: 21 ומא לא תחמל ען גרמי ותתגאז ען דנבי פאני אלאן
פי אלתראב אנצגע ואטלב פלא אונד:

עברת ושחרתי ואטלב לאסתחאלה בקאהא עלי האלהא פי מא יכף אלבארי תע.

2 O לא יטיק אן יצעד מוה | 4 O לא ירגע איצא | 10 O יעני | 12 B פוהרת |
13 O ואן חרד | 14 Q תבתליה | 15 (אלאלאם) O אלמא Q אלאדא | 16 B לס צירתני |
17 O תחתמל עלי גרמי Q עלי דנבי.

9. ביאור: כונתו לספר לאות האדם והולשתו מהחיות נפשו אחר מותו. (ועיין ספר
אכננות ודעות מאמר ז).

12. ביאור: רצונו לומר שהים צריך לשמרו בחול למען לא ישטוף התכל כאמרו
אשר שמתי חול גבול לים וכן תתנין צריך לשמרו למען לא יזיק. אמר איוב אתה רואה אותי
כאחד מאלה עד שהפקדת עלי החללים האלה כשומרים למען לא אויזק לבני אדם.

14. עיין מה שכתב הגאון בס' או"ד בהקדמה בדבריו על הדמיונים והחלומות (ד' ט"ז).

15. פי' מות מעצמותי: והתאויתי את המות מרצון עצמי (כלומר לאבד עצמו לדעת).

16. פי' מאסתי וגו' מאסתי בחיי ולא ארצה לחיות לעולם.

18. פי' ותפקדו ותנסהו.

19. פי' לא תשעה ממני לא תכלא ממני היסורים.

20. פי' למספג פוגע כאויב מתנגד.

21. ביאור: תרגמתי ושחרתי וַאֲבָקֶשׁ (במקום ובקשתני) כי אי אפשר להניח המלה

כמו שהיא במה שיאמר על הכורא יתעלה (כי אי אפשר לומר שהבורא יבקש דבר).

יעני נפסה קד צארת מלל אליהם אלשק. יעני אנתמעם עלי לתאכלו לחמי ותנעלוני ולימל לם.

28 ואלאן אמענו אנתגהו פי כלאמי פאן אנא כדבת בחצרתכם:

29 פרדו עלי מרדא לא יכון גורא או ארגעו אלי קולי אדא צדק:

30 הל מוגוד פי כלאמי גור אם קולי לם יפהם אפאתי:

ז.

1 אלא אן אלאנסאן עלי אלארץ בגיש ואקע וכא'אם אלאגיר עמרה:

יעני סרעה רחילה וזואלה ולפטה צבא תקתצי דולה ומדה וחליפה יקתצי דהאבהא ואלמבארלה מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב י"ד י"ד).

2 או כעבד יתשוף אלמל וכאגיר ירגו אגרתה:

יעני אן אלאגיר יפרח במיל אלמל ליסתריח מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פי אלדניא.

3 כדאך אנהלת לי שהור באטל וליאלי שקא וטפת לי: 4 אן אנצעת קלת מתי אקום פטאל אלליל פאסתבתרת מן אלארקאלי אלסחר:

15 ושבעתי אסתבתאר מלל שבע שמחות את פניך (תהלים ט"ו י"א).

5 וקד לבס בדני אלרמה ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

פסרת רגע אולם לאן [מעני] אלכלמה זגר פנקלחהא אלי אלאלם. ואלאלף פי ימאס מלל מא הי פי לצנאכס (במדבר ל"ב כ"ד) ואורעי מקנה תשכר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אנה מן רמיה חאיך וקד פני בתירדהא בכלל אלרגא:

20 אדבר אן חיותי באטלה לא תעוד עיני אן תרי בירא: 8 לא תלמחני

4 B פרד עלי מרד | Q לא יכון פיה | Q אד יצדק | Q 5 פי לסאני | Q או סאיר

קולי | Q 13 אנהלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ולי אלסחור ר"ל לילות שאין בהם שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצוני לומר שימחר לנסוע (כצבא מלחמה ממהר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת הזמן ובוא אחרת תחתה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כמו שהשכיר ישמח בנכות הצל למען ינפש מעמלו ויגיעו כן ענין האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבעתי טעמו רבוי כמו שבע שמחות את פניך. — פי ומדד ערב וארך הלילה. והרשב"ן הביא פירוש הגאון: שהערב מדד עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגומתי רגע "אולם" (לשון מכאוב) כי טעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה נ"א ט"ו רוגע הים "ואגר אלבהר" כלומר גוער בים) והעתקתיו אל טעם מכאוב, והאלף בוימאס כמו האלף במלות לצנאכס ואורעי מקנה תשכר (ר"ל שהאלף נוסף וטעמו וימס). — ושי וגוש עפר ודבק בעפר מלשון נגששה כעורים וזהו פי הו"א שהבוא הראב"ע.

6. אחרי ויכלו הוסף: רובס.

8. פי עיניך בי ואנינו: ובעוד שיכובי בי כבר כליתי.

19 כִּדְאֵךְ אֶלְתַּפְתּוֹ הָאוּלָא אֵלִי טָרַךְ תִּימָא וּרְגֹו מַסְאַלְךְ שְׂבָא:

חם עאר אלי נעת פעל אצחאכה ודמהם פקאל הביטו יעני כאנדם פי בוורי תימא וכאנדם לם ישאהדון אד לים ירתון לי.

20 כֹּאבוּ מַמָּא וּתְקוּ בַּהּ וְחִין בִּלְגוֹ אֵלִיהּ כֻּזּוּ בַּהּ:

5 וקאל קד כאבו ממא בה כאנו יתקון יעני נפסה אנדם כאנו יתכלון עלי מאלה וגאחה וצארו יכאפון אלמצאוב בעד מא כאנו מנהא אמנין בקו להם כי עתה וגו'.

21 אַנְכֶם אֵלֶּאן קִד צִרְתֶּם כִּמָּא לֹא תִבּוּנוּ תִּזְאִפּוֹן תִּדְעִירוֹן

וּתִזְאִפּוֹן: 22 אֶתְרִי קֶלֶת לְכֶם אַעֲמוּנִי שִׂיא אוּ וַאֲסוּנִי מִן קוּאכֶם:

10 וקלת פי הכי אמרתי אתרי קלת לכם לאנתקאל מעני כי בדכול אלהא עליה פיפסר בחסב מוצעה וכדלך נקול פי הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ו) אתראה סמי אסמה יעקב למא פעל כי היא אלפעל. ונקול פי הכי אחי אתה (שם כ"ט ט"ו) אמן אנל אדך קריבי. פיקול הנא אפי מא טלבת מנכם מאלא ולא דפע טלם ואנמא אריד מנכם הדאיתי אלי מא כפי מן אמרי.

15 23 וַאֲפִלְתוּנִי מִן יָד אֶלְעֵדָּו וּמִן יָד אֶלְרָאחִבִּין תִּפְדוּנִי: 24 פִּדְלוּנִי

אפי קלת לכם דלך חתי אמסך ען לומכם ומא סהות ענה אפהמוניה:

25 מֵא אַבְלָג אֶלְאִקוּאֵל אֶלְמַסְתְּקִימָהּ וּמֵא בְּהָא יַעֲטֵ וְאַעֲטֵ מִנְכֶם:

26 אַעֲטָהּ תַּחֲסִבּוֹן כָּל כְּלָאם וּרְאִיא אֶלְאִקוּאֵל אֶלְמוּיִם מִנְהָא: 27 אוּ

עֲלִי יִתִּים תּוֹקְעוֹן וּתְתוֹלְמוֹן עֲלִי צֹאחֲכֶם:

1 O כִּדְאֵךְ הָאוּלָא אֶלְתַּפְתּוֹ | 15 B וַפִּלְתוּנִי | 18 (וּרְאִיא) B וּרִיחַ Q וּרִיחַ |

19 B וְעֲלִי יִתִּים | O תַּקְעוֹן.

19. ביאור: אחרי כן שב לתאר מעשה רעיו ולהוכיחם ואמר הביטו וגו' כלומר כאלו הם במדברות תימא וכאלו אינם נראים כי לא יגודו לי.

20. ביאור: ואמר כבר בושו ממה שהיו בוטחים בו. פוונתו על עצמו שהם בשהו בממונו ובכבודו ונהיו מתיראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מהן לאמרו להם כי עתה וגו'.

21. פי' הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופי' תיראו מלי' יראה וחתת כמו תחתו.

22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק טעם מלת כי בהכנס

ההא עליו ופירושו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראהו שנקרא שמו י' לפי

שעשה בי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אומר כאן: הנה אני

לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושה ממני ואיני רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.

23. ת' עריצים "ראהבין" וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל עריץ

"רהב" והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או מרהיב והוא איש אשר בני

אדם ייראו ממנו.

24. פי' תורוני ואני אחריש: תורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש בהוכיח אתכם.

25. פי' מה נמרצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בשרש מרץ: ענינו ההנעה בדבר

עד תכלית ("אלמבאלגה") יהיה מה שיהיה טוב או רע. ומה פירש הראב"ע חזקו והר"ק פי'

לשון חזק. — פי' הוכח כאלו אמר מוכיח.

26. פי' רוח עצה ודעת ועיין ר' יונה בש' יאש.

27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר היתה כיתום מדוכא. ותכרו רצונו לומר נקבצתם

עלי לאכול בשרי ולשום אותי כרה.

היה אלאמרין פך אתאני בסואלי ומא יסני. ואמא אן יתרכני מוגעא מולמא במא
אכרהה פאסתותי מנה. ויבון ואו ותהי מקאם או מתל וגנב נפש ומכרו (שמות כ"א ט"ז).
הוא מא זארה איוב בעד מא סמע גואב אליפ [א]אנבה בלדר עלי הוה אלווארה
פי מקאלתה אלתי בעד הוה [אשרחהא] פי מוצעהא אן שא אללה תעאלי.

11 פמא קתי חתי אצבר ובס אגלי חתי אטול רוחי: 12 לו כאנת 5
קתי בקוה אלחגארה או בדני כאלנחאס: 18 אתרי לים עוני מן נפסי
אם אלפקה קד זאל עני: 14 אלי אלמלאשי מן צאהבה אלפצל ותקוי
אלכאפי יתקד:

למס מלאשי מתל וחס השמש ונמס (שמות ט"ז כ"א).

15 הם אלותי אלדין גדרו בי בואד אנחדר וכפיין אודיה מרת: 10
16 אלמסדון מן קבל אלגלד אלמגבה מן קבל אלחלג: 17 אלתי פי
וקת ברודתהא מתכאתפה ופי סלונתהא תנחל מן מוצעהא: 18 פתלתפת
אלי סבל טרקהא ותציר פי אלתי ותפני:

הוה אלני פואסיק הקדרים בעת יורבן ילפתו הי צפה אלאודיה אנהא פי וקת
ברודתהא תבון נאמדה פאדא הי סנת אנחלת וואלת מן מוצעהא אלי אלבוארי. 15

2 בכי ואסתית | Q 6 קלת אתרי | O 11 אלכרה (ועיין רס"ג לישועה ג ג סואדא
ת' קדרות) | O 12 פתנפתל | O 18 אלי אלתי.

10. פי ואסלדה אשכחנו או ארוממנו ואולי פירשו בלשון הגבהה כאשר פי' ר' האי
בפי עדות הראב"י.

8—10. ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם אשר הוסיף איוב על הדברים אשר שמע
מאליפ והם היוצאים גלויים מכל הפרשה הזאת. אמר אני אומר שיתכן לו להמיתני ואין זה
עולה כי הוא הבורא ובידו לעשות מה שירצה. אבל אתה אומר שלא יתכן לו לעשות זה ושהוא
לא יבוא על הצדיק אלא טוב. ואני עתה אשאל ממנו אחד מושני הדברים או שיואל להתיר
אלה הרעות עלי עד שאכלה כמו שאומר אני או שירפאני ויטיב לי ויעשה לי מה שאתנחם בו
כמו שתאמר אתה. כשיבוא עלי אחד מושני הדברים האלה כבר הביא לי שאלתי ומה שאשטח
בו. אבל שיעובני ביסורים ומכאובים שמאסתים זה דבר רע עלי. ואו ותהי במקום או כמו וגנב
נפש (צ"ל איש) ומכרו. זהו מה שהוסיף איוב אחרי שמעו דברי אליפ ועל החוספה הזו ענהו בלדר.
14. ביאור: למס למאביד או למשיבית (את החסד מרעהו) כמו וחס השמש ונמס.

15. אחר מלת נחל הוסיף "אנחדר" ר"ל ירד והוא תואר לנחל כנגד מלת יעברו בסוף
הפסוק אשר הוא תואר לנחלים.

16. פי עליומ יתעלם שלג: הנעלמים מפני השלג כטעם הקדרים מני קרח.
17. פי בעת יורבו בזמן שצטננו והוא מלשון רבותינו (יומא ע"ה). כסא דכספא נמי
אסור משום דמורדיב וכן פי' ר' יונה בשרש זרב (ועיין גם סה"ש להרד"ק ש' זרב ופי' הרשב"ץ).
פי' נצמתו קחעבים מלשון רבותינו צומת הגידים כאשר פירש הגאון בשבעים מלות סי' מב
וכן פי' ר' יונה בשרש צמת כלי הזכיר שם הגאון. והרשב"ץ הביא פירושו כזה: ונצמתו מענין
התקשרות מלשונם צומת הגידין ובלשון מקרא צמתו בכור חי.
18—16 ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם תואר הנחלים שהם בעת הצטננם יהיו
קרושים וכאשר יחמו נדעבו וסרו ממקומם אל המדרות.

ו.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 לו וון אלמי וזנא ואפתי פי מיואן וחמלהא
ונטירהא גמיעא:

ודת ונטירהא אד כאן אלשי לא יוזן וחדה.

3 לבאן אלאן אתקל מן רמל אלבחר ולדלך בלאמי מנגיץ: 4 ממא
סהאם אלכאפי מעי אלתי חמיתהא תשרב רוחי ואהואל אללה תצאפני:
5 6 אינהק אלוזחט מן וגוד אלבלא או יעג אלחור מן עלפח: 6 איאכל
אלמעם כאמא בלא מלח או הל מן טעם פי לעאב אלביץ:

תפל כאם מתל קול יחוקאל (י"ג י') והנה טחים אתו תפל יעני אנהם טינא
אלחאט בטין כאם בגיר תכן. וחלמות אלביץ מתל קול אלמשנה (ברייטא חולין ס"ד.
10 ועיז מ.) חלמון מבפנים וקאל פי אלשאם לצפיה אלביץ חלמון ויעני איוב אנכם
תניבון בכלאם לא מעני לה כמעאם לא מלח פיה.

7 בדאך קד אבת נפסי אן תדנו מן טעאמי אד המא במקדארה:
8 לית מן יאתני בסואלי ויעטיני אללה רגאי: 9 פאמא אן ימען אללה
פי אן יולמני ויטלק אפתי עלי וינפדני: 10 או יבון לי מא בה אתעאזי
7 חתי אסכחה באבתהאל בגיר איטפאק כמא לס אבתם אקואל אלקדום: 15

הזה אלגי פואסיק הי אלתי וארהא איוב עלי אלכלאם אלדי סמעה מן אליפו
והי אלמברזה מן גמיע הזה אלקצה והי קי מי יתן ויואל ותחי עוד. פקאל אנא אקול
אנה יגוז אן ימיתני וליס הי גור לאנה אלזאלק ולה אן יפעל מא שא ואנת תקול
ליס יגוז דלך מן פעלה ואנה לא ילקי אלצאלה אלא כירא פאני אלאן אסאלה אחר
אלאמרין אמא אן ימען באטלאק הזה אלאפאת עלי חתי תפניני כמא אקול אנא או
20 ישיני וינעם עלי ויגל לי מא אתעזי בה עלי מא תקול אנת פאנה אן יפעל כי אחר

1 B אלאמי ואפאתי | Q פי מיואן ואחד | B לבאן יחתמלהא | 4 B כמא סהאם |

5 B תצאפני | 6 B מן מעלפח | 7 B הל מוגוד טעם | 14 B אן יבון | O אתעאזי.

2. ביאור: הוספתי (אחר מלת ישאור) והדומה לה כי לא ישקל דבר לבדו.

3. ת' לעו במי' "מנגיץ" וטעמה נחפך או נלוו, או טעמה נחלש. ועיין פי' הר"ק: ודברי
בלעים ואינם חזקים ודין הוא שיהיו דברי רפון כי חצי שדי עמדי.

5. פי' עלי דשא על אשר ימצא הדשא. ועיין פי' הר"ק: כי הכחמות והחיות אין דרכם
לצוקן בעת אכילתן.

6. ביאור: תפל הוא מה שאין בו טעם כמו מאמר יחוקאל והנה טחים אותו תפל
כלומר שטחו החיץ בטיט תפל שאין בו תכן. וחלמות הוא הביצה כמאמר המשנה חלמון
מבפנים ובארץ ישראל יאמרו לירוק הביצה חלמון. ואיוב רוצה לומר אחס עונים בדברים אין
להם טעם כמאכל שאין בו מלח (ועיין פי' שבעים מלות סי' ט"ז ור' יונה בסוף שרש חלם).

7. "כן מאנה נפשו לנגוע לחמי כי חמה (התפל וריר חלמות) כשיעורו". הוא פירש
כדוי מלשון כדי רשעתו דברים כ"ה ב' (ושם תרגמו תגאון: במקדאר כטיתת).

- 14 פהם יפאגון אלטלאם נהארא ויגסון כאלליל פי אלטהורא:
 15 פאנאת אלצעפי מן אפואההם אלתי חי כאלסיף ואפלת מן יד
 אלשדיד אלמסכין: 16 פצאר ללפקיר רגא ואהל אלגור צמו אפואההם:
 17 ועלי הדה טובי אנסאן יעטה אללה פלא תזהר פי ארב אלכאפי:
 18 פאנה יוגע תם יגבר וקר יוהן וידאה תשפי: 19 ופי כתיר מן 5
 אלשדאיד יכלצך ופי אעטמהא שר לא ידנו בך:

שש ושבע וכתיר מן אלאעדאד אנמא יראד בהא אלכתרִה לא אלתחקיק מתל
 הלא אנכי טוב לך מעשרה בניס (ש"א א' ח') אם יוליד איש מאה (קהלת ו' ג')
 אשר יהיה שם אלה גפן באלף כסף (ישעיה ז' כ"ג).

- 20 פי אלגוע יפדיך מן אלמות ופי אלחרב מן אלסיף: 21 ופי טוף
 מן אלמלל תכבא ען דלך ולא תכאף מן נהב אדא אקבל:
 יעני אדא חל אלגלא בקום ואנתקלו מן מוצעהם נבית אנת ען דלך.

22 כל באלנהב ואלגוע תצחק ומן וחיש אלארץ לא תכאף:
 יריד אן מא כפאך אן תצאן ען אלאפאת חתי תחל באעדאיך פתצחק בהם.

- 23 חתי מע הגאר אלצחרי יכון עהדך וחיואן אלארץ יסאלמך: 15
 יעני אן אלחנארה קד עאהדת אלא תעטר בהא.

- 24 ואדא תערפת חבר מנולך כאן סאלמא ואדא אפתקדת אהל
 מאואך לס תמטי כואחד מנהם: 25 ותעלם אן נסלך כתירון ודראריך
 בעשב אלארץ: 26 ותדכל אלי אלקבר בהרם כדכול אלכדים פי וקתה:
 27 הודא הדה אמור בלונאהא וחי כדאך פאסמעהא ואנת תעלמה: 20

D 1 ויגסון | 2 DQ פאנאת אלפקיר | O כאלסיף | 3 D גמעוא אפואההם (ועין

ישעיה נב טו) | B 5 ויוהן | O 6 לא ידנו אליך שר | B 11 מן אלנהב | O 15 יציר עהדך |
 O 19 ותדכל אלקבר | B אלגדים.

14. גם ר' יונה בשי' פגש תרגם ופגשו יגסון.

15. „ויושע הקודרים מפיחם אשר הוא כחרב ויצל מיד חזק אביון“. והרשב"ץ הביא פירושו כזה: ויושע מתרב ומאי זה חרב מפיחם.

19. ביאור: שש ושבע והרבה מן המספרים אין הרצון בהם אלא הרכיב לא אמתת המספר כמו הלא אנכי טוב לך מעשרה בניס אם יוליד איש מאה אלה גפן באלף כסף.

21. ביאור: כלומר כאשר באה הגלות על עם אחד ונעתקו ממקומם נחבאת מזה (תרגם שוש כמ"ע טוף והוא לשון שטיפה ותרגם לשון כמ"ע „אלמלל" כלומר אומות ולשונות כמו כל עממיו אמיו ולישניו, דניאל ג' ז').

22. ביאור: רוצה לומר לא די שתהיה שמור מן הצרות האלה אלא אף על אויביך הן באות ואתה תשתק להם.

23. ביאור: רצוני לומר שהאבנים כרתו ברית עמך שלא תכשל בהן.

24. „ואם תבקש לדעת דברי בוחך בשלום הוא ואם תפקד אנשי נוך לא תחמא באחד מהם" (תראב"ע: המצאנו כאשר עלה במחשבתך ולא תחמא).

ולא מכלִין להם: 5 אֵלֵדִי יֹאכַל זֶרְעָה גִּאֲעִיָּא וּמִן בֵּין אֶלְמַסְאֵל יֵאָבְדָה וְקֵד נִשָּׁף אֶלְעִטֶשׁ קֹתָהּ:

קצירו זרעה מִתֵּל קציר יאור תבואתה (ישעיה כ"ג ג'). מצנים מִתֵּל ולצננים בצדיכם (במדבר ל"ג נ"ה).

5 6 לֹאֵנָה לֹא יִכְרַג שִׁי מִן אֶלְתְּרָאב בְּגֵל וְלֹא יִנְכַת מִן אֶלְאֲרִין בְּדָגָל: 7 לֹאֵן אֶלְאֲדִמִּי לִלְעֵמֶל בֹּאֲלִטְאֵעָה אֲנִישִׁי וְתָרִי אֶהֱל אֶלְנֶאֱר יִתְשִׁאמְלוּן טִירָאנָא:

יִידֵר אֶלְמִתְצִלְפוֹן אֶלְמִתְקִהוֹן אֶלְמִקְתְּרוֹן כְּקוֹ לַעֲשׂוֹ אִם תִּנְכִּיה כְּנֶשֶׁר וְגוֹי (עובדיה ד') ורשף מן רשפיה רשפי אש (שה"ש ח' ו').

10 8 לִבְנֵי אֶלְתִּמַּס אֶלְטִאִיק וְאֵלִי אֶלְלָה אֶצִּיר מִקְאֶלְתִּי: 9 אֶלְעֵאמֶל אֶלְכְּבִאִיר בְּגִיר נְהֵאִיָּה וְאֶעֱגֹבֶאֱת בְּגִיר אֶחֱצֵא: 10 אֶלְמִנְזֵל אֶלְמִטֶּר עֲלִי וְגָה אֶלְאֲרִין וְאֶלְכְּבִאֵעַת אֶלְמֵא עֲלִי וְגָה אֶלְצִחֲאֲרִי:

דָּכַר הָיָה אֶלְאִיָּה מִן גְּמִיעַ אִיָּת אֶלְלָה לֹאֵן תִּאֲתִירָהּ פִּי אֵלֵדִי רֹאִיר יַעֲנִי אֶלְאֶסְתִּקְסֵאֵת וְאֶעֱלָה אֶלְכְּבִאִיר אֶלְכְּאִין מִן דִּוְרָאֵן אֶלְפֶּלַךְ.

15 11 יִצִּיר בְּדֹאךְ אֶלְמִתְלֶאפְצִין פִּי רַפְעַ וְאֶלְצַעְפִּי יֶחֱבְחֶם בְּגוֹתָהּ: 12 אֶלְפֶּאסְךְ אֶפְכָּאֵר אֶלְכְּבִתָּא חֲתִי לֹא תִנְאֵל אִידִיהֶם וְלֹא יִתְפַּקְהוֹן בָּהּ: יַעֲנִי מֵא יִתְפַּקְהוֹן פִּיהּ בְּכִבְתָּהֶם.

13 אֶלְמַעֲלֶךְ אֶלְמִתְחֶכְמִין בְּכִבְתָּהֶם וּמִשׁוֹרָה אֶלְמִנְפִּתְלִין קֵד בִּלְדָת: חֲכָמִים הֵנָּה הוּא מִתֵּל תוֹשִׁיָּה אֶלְמִתְקֶדֶם דִּכְרָה.

1 O אֶלְאֶמְסָאֵל | BD 5 לֹא יִכְרַג שִׁיָּא | D וְלֹא יִנְכַת שִׁיָּא | B 11 בִּלֹּא נְהֵאִיָּה |

Q אֶלְמֶרְסֵל | BO 15 אֶלְמִתְסַפִּלִּין | D פִּי אֶלְרַפְעַ | O 18 בִּלְהָת.

4. הוסיף בתרגומו בראש הפסוק: והנה ענישו ש.

5. ביאור: קצירו ר"ל זרעו כמו קציר יאור תבואתה. מצנים כמו ולצננים בצדיכם (גם שם תרגם הגאון "כמסאל" והוראת המלה מחט גדולה ואולי נשתמש בה הגאון בטעם קוצים). — פ" צמנים כמו צמאים.

6. "כי לא יצא דבר מן העפר כאן ולא יצמח מן האדמה בעמל".

7. "כי האדם לעמל בעבודת האל יולד (וכן בתרגום: לְמַלְעִי באורייתא) ואתה רואה אנשי האש יגביהו עוף." — ביאור: רוצה לומר המתגאים המעויזים המגדולים כאמרו לעשו אם תגביה כנשר וגו'. ורשף מן רשפיה רשפי אש.

10. ביאור: זכר האות הזה מכל אותות האל כי מעשהו הוא בארבע העגולות כלומר היסודות (אש אויר מים ארץ) ועיקרו האד ההוא מסבוב הגלגל.

11. פ"י שגבו ישע יסגבם בישועתו.

12. ביאור [מלת חושיה אשר פירשו ולא יתחכמו בו]: כלומר לא יתחכמו בזה בערמם.

(הגאון תרגם מלת תושיה חמיר במו"ע "סקה").

13. ביאור: טעם חכמים כאן כמו חושיה הקודם (ר"ל המתחכמים). — תרגם נמהרת בלדת וכן ת' נמהרי לב (ישעיה ל"ה ד') אלבלדיו. ועיין ר' יונה בסה"ש בסוף שרש מהר.

18 הודא מקרביה לא יותקוהם ולא למלאיכתה יצי' למעא:

יעני חתי אלמלאיכ' פי טאקתהם אן יגורון. ולא יאמין עאמלה פי בקיה אלפסוק מתל ותהלתי לפסילים (ישעיה מ"ב ח'). ותהלה מן לא יהלו אורם (שם י"ג י').

19 פכי' סכאן ביות מן אלטין אלדין פי אלתרעב אסאסהם ידכון

בחרצה אלננום: 5

אסעמל אלעש עלי סאיר אלננום מתל קו' כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה י"ג י') מן כסיל (איוב ט' ט') ויריד כל אלננום.

20 אלדין מן צבאחהם אלי מסאחהם יחטמון ומן גיר צירורה אלי

אלגאיה יבירון:

יעני אנהם לם יטבעו עלי אן יעמרו אלי אלאבר 10

21 אן קד רחל בפצלהם מעהם וקד ימותון בגיר חכמה אלטבע:

לים יריר פצל אלאברה מן בר' וצלחא בל פצל אלדניא מן חאל וגאה נקול ירמיה (מ"ה ל"ו) על כן יתרת עשה אברו. וקו' בגיר חכמה אלטבע יעני אמא בנוע או בנרק או סוי דלך מן אנואע אלאפאת.

ה.

1 אדע יא הדא הל תגד מגיכך אלי קולך ואלי מן מן אלכואין תתגה 15

פיה: 2 כל אלגאהל הו אלדי יקתלה אלאלם ואלמכדוע הו אלדי

ימיתה אלעקאב: 3 ואני לקד ראית גאהלא מענצרא וטרקת מאואה

גפלה: 4 פאדא עאקבתה אן יבעד בנוה מן אלגות וינכפצון פי אלמחאל

O 4 מן אלתרעב | B יוכון | B 11 אלא רחלו Q אן אלרחיל.

18. ביאור: רוצה לומר אף המלאכים יוכלו לעשות עול. ומלת לא משמשת בשאר הפסוק (כאלו אמר לא ישים תהלה) כמו וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. ותהלה מן לא יהלו אורם (וכן פירש ר"ק: ובמלאכיו ישים תהלה וגוה ואורה. והוסיף לבאר אבל לא כדרך הגאון: אינם מגיעים להכרת עצמו ולא דעתו כפי אמתו. והרשב"ץ הזכיר פי' הגאון: מענין אורה כמו בהלו נרו ויחסר מהפסוק מלה אחת).

19. ביאור: עש הוא רוצה לומר כל הכוכבים כאמי' כי כוכבי השמים וכסיליהם מן כסיל וכימה (עין פי' הראב"ע: ורובי המפרשים פירשו לפני עש [כמו] לפני שמש).

20. ביאור: ר"ל בעבור שלא הושם כטבעם לחיות לנצח (הוא פי' מבלי משיג).

21. ביאור: באמרו יתום אינו רוצה לומר יתרון העולם הבא מוסדר ועדקה כי אם יתרון העולם הזה מוטמון וכבוד כמאמר ירמיה על כן יתרת עשה אברו. ולא בחכמה ר"ל מבילתי חכמת הטבע כלומר או ברעב או כטביעה במים או זולת זה ממוני הפגעים. (והוא פירש נסע מלצון נסיעה כלומר כאשר הסיעו עמהם יתרוגסו. והראב"ע פירש: והקרבן אלי שהוא כמו יתרה עשה שהוא ממון וענינו שיאבד מניגס במותם).

2. פי' פותח כמו נפתח.

3. שם ענצר בל"ע הוא יסוד או שורש. תרגם ואקב "וטרקת" וענינו בל"ע באתי בלילה.

ואולי רוצה לומר באתי פתאום ומצאתי נוהי ארור וכן פירש ר' יונה בשרש נקב: מצאתיו סקולל ומגורף.

נתעו הו מתל מלמענות כפירים (תהלים נ"ח ז')

11 ולית האלך מן גיר פריס"ה ובנו לבו תתפ"ך פיהם:

קולה ליש אבד חתי אש"ך לבו יקתל[הם] א"א כאן זאיעא וכדאך ובני לביא יתפרדו א"א הי תפרקת פתי תקתל פי מואצ"ע שתי אכת"ר מנהא פי מוצ"ע ואחר.

12 ואל"י כלאם קד אועי פקבל סמעי מנה קבסא:

5

אלקבס פי לנ"ה אלערב אלשי אלקליל אלמאכ"ד מן אלשי אלכ"ר מתל אלעלם ואלנאר וגירא. וקולה ואל"י דבר יגנב [מענאה] יסר אליה באמורה ויח"י באלחקיק"ה פי מעאקבתהם.

13 בטיף מן רויא אלליל פי וקת וקוע אלסבאת עלי אלנאם:

אלטיף ענד אלערב הו אלשנ"ץ אל"י ירי פי אלמנאם.

10

14 לקני מנה פוע ורעדה וכתרה אעצ"א קד אעעפאה: 15 וריה

ימצי עלי וג"ה יקשע"ר מנה שער בדני: 16 יקה ולא אתבת מנמרה והו

שבה חדא עינ"ה אסבת וצותה אסמע: 17 הל יזכו אלנאסאן אכת"ר מן

אללה או יטהר אלרגל אכת"ר מן צאנעה:

15 מעני בשעפים פחד קראני ורוח על פני יחלף הו צפ"ה מן אליפו כיף כאן

יאתיה אלוהי כאן ירי שצ"א פי מנאמה בפוע והול וריאה תקלקלה פלא יג"ר חילה אלי אן יסבת לה ויסמע בלאמה ינאדי הל יזכו אלנאסאן אכת"ר מן רבה.

B 9 במאוף | B 11 לקאני.

9. תרגם נשמת בלשון חרון.

10. ביאור: נתעו הוא כמו מתלעות כפירים (ולפי זה תרגם „תנ"ב פיהם" ר"ל שני כפירים ישבו בס'. ואת התרגום הזה הזכיר ר' יונה בשרש לתע והוא אומר שם פירוש אחר שמלת נתעו תואר לכפירים ר"ל שהם בעלי מלמענות ואינם קטנים וחלשים. והראב"ע חולק על זה בפירושו לאיוב וגם בספר מאונס שער החסדים והר' זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל כתב בפירושו: נתעו כמו נתעו כלומר שהתחילו מלמענותיהם לצאת וגו'). — הגאון פירש שאגת כאלו אמר בשאגת והוסיף או ר"ל אנשי און ועטל ואכדו בחרון האל או בשאגת אריה וגו'.

11. ביאור: אמרו ליש אבד מבלי טרף אפילו הליש החזק שבאריות יתרגם בהיותו רעב וכן בני לביא כאשר יתפרדו ויתרגו במקומות שונים הרבה ממה שיתרגו במקום אחד (וכן פירש ר' יונה בשרש תעה).

12. ביאור: מלת קבס בלשון ערב (אשר תרגם בה שמץ) הוא דבר מועט לקוח מדבר מרובה כמו הדעה והאש וזולתם. ואל"י דבר יגנב ר"ל בסתר נגלו אליו עניניהם ובנבואה נודע לו ענינם.

13. ביאור: מלת טיף בלשון עי"ב (אשר ת' בה שעפים) הוא תמונת איש נראה בחלום.

14. פ"י הפחיד כמו החליש.

16, 17. ביאור: טעם בשעפים וגו' פחד וגו' ורוח וגו' הוא סיפור אליפו איך בא אליו הדבר הנגלה לו. היה רואה תמונה בתנומתו בפחד ורעדה ורוחות מפעמות אותו ולא מצא כח בנפשו עד אשר דמם לו ושמע קול דבריו לאמר האנוש מאלוה יצדק וגו'. (בפסוק י"ז השתמש הגאון בספר או"ד סוף מאמר רביעי).

3 הודא קד כנת תודב אלכתירין ואלידאן אלארציתאן תשדדמא:
 4 ובאן בלאמך יקים אלעאמר ואלרכבתאן אלגאיתאן תודדמא:
 5 ואלאן חין גאתך מתל תלך אלאמור קד עגזת וחין וצלת אליך קד
 דהשת:

5 אלעזו פי אלמקאל למא קד תקול כי פחד פחדתי וגו' (ג' ב"ה).

6 אלא אן תקואך הו תבלאנך ורגאך צהה טרקך: 7 פאדכר
 אלאן מן דא ברי באד ואי אלמסתקימין אגתהו:

הדאן אלפסקאן אעני הלא יראתך זכר נא המא אלמכרוזאן מן קול אליפו הלא
 חתי תבון גואבא לאיוב למא תקדם מן אדעאיה באלטאעה וסואלה לרבה אן יתרתמה
 10 פקאל לה אן כנת צאלחא פמחאל אן יתרתמך ואלא פאדכר אלאן מן כאן
 צאלחא חל בה דלך. תם קאל לה פאן קלת במא דא לקאני אלהה תלך אלאסאה
 קלת לך מן ולאתך וזטאך לאנה מן אלמחאל אן תבון אנת אעדל מן רבך הו קולה
 האנוש מאלוה יצדק (פ' י"ז) לא ולא אלמלאיכה אלמקרבין כקו' הן בעבדיו לא יאמין
 (פ' י"ח) פהרא גרין אליפו פי הרה אלקצה.

8 כמא שאהדנא מעתרצי אלגל וזארעי אלדגל יחצדונה: 15

חרשי און מן הרש רע בבל עת (משלי ו' י"ד) אל תחרש על רעך רעה (שם ג' ב"ט).

9 מן סכט אללה יבדון ומן רוח גצבה יפנון: 10 או בזאיר אסר
 וצות שבל ואסנאן צראמה תניב פיהם:

1 O ואלידאן אלמסתרזיתאן (ועיין רס"ג לישעיה לה ג) | 2 O ומאלמא אלרכבתאן |
 3 O ואלאן אדא | 6 B אלדי הו תבלאנך | 7 O אגתיחוא (ועיין רס"ג לשמות ט טו) | 10 (אלאן)
 כ"י לנא | 15 O שאהדת | 17 כל כ"י בויאר | 18 B אלצראמה.

לנחטם ולאמור להם שוסבלו ואתה כאשר נגעה הרעה אליך מה לך להיות רך לכב מדוע לא
 תנחם את נפשך ולא תאמר לה לסבול ולמה תאמר לא אוכל לעצור מלי (הראב"ע בשם יש
 אומרים: הנסה המנסה וטעם דבר בדבר).

5. ביאור: תלאה כדבור לפי מה שאתה אומר כי פחד פחדתי וגו'.

6. ר' יונה בש' לו תרגם הלא יראתך „אלא תקואך" ואמר שזה לאמין את איוב
 ולא להרהק.

7. ביאור: שני הפסוקים האלה ר"ל הלא יראתך זכר נא הם היוצאים גלויים מבין דברי
 אליפו לחיותם השוכה למה שאמר איוב במה שקדם שהוא חשב עצמו ירא ה' ושאל מהאל שימיתוהו
 ועל זה אמר לו אליפו אם צדיק אתה אי אפשר שימיתך ואם לא זכר נא מי היה צדיק בא
 עליו כזה. ואחר כן אמר לו ואם תאמר בעבור מה הביא האל עלי הרעה הזאת אני אומר לך מפני
 חטאיך ועונותיך כי זה מן השקר הוא שתהיה אתה צדיק מאלהיך הוא אמרו האנוש מאלוה יצדק
 הלא גם המלאכים הקדושים לא יוכו כאמרו הן בעבדיו לא יאמין וזה כוונת אליפו במאמר הזה.
 8. במשלי ג' כ"ט תרגם ר"ס לא תחרש רעה „לא תתערצן אלשר" וכן שם ו' י"ד

„סתערץ אלשר" והוא בנין אחר משרש ערץ בל"ע ואולי צריך לתקן גם כאן מתערצו ושני
 הבנינים הם פעלים עומדים ור"ס השתמש בהם כעובדים כהורות הכין וזמם. ומלות עמל ואון
 תרגם חמיד במלות גל ודגל עיין לקמן ה' ו' ותהלים י' ו' והוראת שתיהן בל"ע שנאה מסתרת
 או כוונת רעה.

מדפון ליתני כנת כעביאן לם ירו אלנור: 17 הנאך אלטאלמון
 אנתהו מן אלמעאצי והנאך יסתריה אלתעבון: 18 וגמיע אלסארי
 אטמאנו פלם יסמעו צות גלואו: 19 אלעגיר ואלכביר הו הנאך
 ואלעבד חר מן מולאה: 20 למא דא יעטי אלנור ללשאקי ואלחוי
 למארי אלנפוס: 21 אלמנתטרי אלמות ולים הו ויהפרון עליה אלמדאפן:
 22 אלפרחין פי טרבהם ויסרון אדא וגדו אלקבר: 23 לרגל קד אנחגבת
 אמורה ענה וסיג אלאלאה ענהא דונה:

ואנמא ירגב פי אלחויא לרגל אלדי אמורה ואסבאבה מסתורה מן אלבלא וקד
 סיג אללה עליה וצאנה מן אלבלא מתל הנני שך את דרכך בסירים (הושע ב' ח').
 24 אנה ענד טעאמי יקבל תנהדי וענד שראבי ינפרג זארי:
 25 ואלדי פועת מנה אתאני ואלדי חדרתה חל בי: 26 וכאני לם אסל
 ולם אקר ולם אסתר חין חל אלבלא:

הדא נדב נדב נפסה עלי מא חל בה ואכתר הדא אלספר עלי הדא אלמדחב.
 וצלת פי אלבלאס כאני ליואפק אלנין אלמתקדם ממא כאן פיה מן דכול אלבלא פי
 15 חאל נעמתה. [והדא] ומא סוי דלך ממא פי אלקצה פהו חשו פי אלכלאם לבעצהם.

ד.

1 פאגאב אליפו אלתימני וקאל: 2 הל אדא אמתחנת באמר תעגז
 ענה חתי תקול חבם אלבלאם מן דא יטיקה:

יעני אנך כנת תעלם מא תפעלה באלנאם מן אלתעביר ואלחסליה ענד מא
 תלחקם אלשדאיר ואלאן מא לך אנת חין נאלתך אלמציבה קד כעת ולם תעוי נפסך
 20 ותצבראה וצרת תקול מא אטיק אחבם כלאמי הו קי ועצור במלין מי יוכל.

B 1 אז כעביאן | B 2 אלסארי | O 4 ללשקי | Q 5 ויפתשון | 7 (אמורה) O
 טריקה | 10 (זארי) בכל כתבי היר זארי | 18 בכי אלעביר ואלחסלי.

14. פי אשר בנו הרבה מחרבותיה.

17. פי חדרו רגז: כל מעשות פשעים.

21. פי ויחפרהו ממטמונים: ויחפרו בעבורו הקברים.

23. ביאור: אין תאווה בחיים אלא לאדם אשר דבריו וסבותיו נסתרו מן הרעה וכבר
 שך האל עליו ושמו מן הרעה כמו הנני שך את דרכך בסירים. (הראב"ע הזכיר הפי' הזה:
 והגאון ר"ס פ' בו להפך ואמר כי ענינו כי אין צורך החיים אלא הגבר אשר רכבו נסתרה).

24. פי כמים: בשותותי מים.

26. ביאור: זה קינה שהוא מוקנן על עצמו על מה שבא עליו ורוב זה הספר על זה
 הדרך. והוספתי בראש הפסוק מלת כאלו למען יהיה מסכים לפסוקים הקודמים לפי מה שיש
 בהם מהכנס הרעה בתוך שלותו ודבור זה ווולתו ממה שיש בפרשה חס תוספת בדברים (עיון לעיל
 דף 8 שורה 2. ומלת לבעצהם = לקצתם ר"ל לקצת המפרשים אין לה טעם ואולי הוסיפה סופר מאוחר).

2. ביאור: כלומר אתה היית יודע מה לעשות בכני אדם אם באו עליהם הצרות

4 דלך אליום יכן טלאמא לא ילתמסה אלא לאה מן אלעלו ולא
תטהר עליה אלנירה: 5 ויתולאה אלטלאס ואלגבס ותסכן עליה גמאמה
ויעתריה מתל סמוס אלנהאר:

במרירי יום הו מתל וקטב מרירי (דברים ל"ב כ"ד) וריאח אלסמוס קד תסמי
איצא בולך.

5

6 ודלך אלליל יאבדה אלאפל לא יגתמע פי איאם אלסנה ופי
אחצא אלשהור לא ידבל: 7 כמא כאן דלך אלליל מישומא לא
תאתי פיה רנא: 8 יסכונה דאמי וזהרהם אלמסתעדון לאתארה שגוהם:

אשתקא לזיתן מן קולחם פי אלמשנה לא תעורר אשה לזיתת במועד (ירושלמי
מועד קטן דף פ' ע"ד) והו לוא אלחואני ותשבחן אחואנהן.

10

9 ותתלם כואבב סתרה פירתי פיה אלנור ולים ולא תרא פיה
לוחאת אלפגרי: 10 פאנה לו אנגלקת מצאריע אלכטן דוני לבאן אלישקא
קד אנחגב עני: 11 ליתני מת פי בטן אמי או חין ברגת מנהא תופית:
12 וזא אלנפע אד תלקתי אלרכבתאן ואד ארצעתני אלתדיאן: 13 ולו
אלאן מת לקררת ולו תופית לאסתרחת:

15

הזא אלקול גרין אלקצה והו יסאל רבה אכתראמה ויקול קד מאת מן הו
אכיר מני.

14 מע מלך אלארין וזוראהא אלדין עמרו כתירא מן כראכהא:
15 ומע ריסא כאן להם אלדהב ומלאו ביותהם מן אלורק: 16 או כסקט

B 1 | דלך אלנהאר | O 2 | ויתולאה | 9 | במועד | בכ"י בשבת | 10 | בכ"י אלחואני |
O 11 | סירגא | 12 | אלשקא | O | אלכלא | ועיין בראשית מא נא ישעיה נג יא | B 14 | ואלאן
לו מת | O 18 | עמרת | O 19 | רוסא.

4. פי נהרה בלשון מאור והוא השמש.
5. פי ינאלחו בלשון גואל ר"ל יקחנהו להם לגואל או לקרוב והוא הפי שזכוהו
רייק וימכר והרשב"ן הזכיר תרגום הגאון ואמר שיתרגמו לשון גואל כלומר יהיו גואליו וקרוביו. —
ביאור: במרירי יום הוא כטו וקטב מרירי ורוחות הולעפות (סמוס) יקראו גם כן בשם זה.
7. פי גלמוד בלשון רע מזל וכן לקמן ט"ו ל"ד ול"ג וכן בישעיה מ"ט כ"א.
8. ביאור: לזיתן נגור מאמרם במשנה לא תעורר אשה לזיתת במועד (וכן פי' ר"ס
בפי' שבעים מלות סי' כ"ד) והוא פאר המוקוננות (עיין משי"א ט' לוא תרגום לזית אכל למלות
ותשבחן אחואנהן לא ידעתי פשר. "ורי יונה בסה"ש סוף ערך לוח מזכיר פירוש הגאון ומהללו
עד מאור).
9. פי נשפו שחר והוא אחרית הלילה (עיין ראב"ע) וכן פי' עדי נשף לקטן ד' ד'.
והרשב"ן הביא פי' הגאון: שלסוף הלילה יש כוכבים מאירים בסוף הלילה וכוה יחשבו.
10. פי' אלו נסגרו דלתי בטני בעדי היה העמל נסתר מעיני.
13. ביאור: במאמר הזה הוא כוונת הפרשה והוא ישאל מהאל שימיתנה ואומר ככר
סחו טובים ממני

הו רמי לדהרה למא אבצרה פי נפסה מן אלכלאיה ואלאלאם והיא קול ירמיה
 פי קולה ארור היום אשר ילדתי בו (ירמיה כ' י"ד) ומתל מא דם אליום כדאך דם
 אלהל אלדי בשר אבאה (ישם ט"ז) לאן בשארתה כאן מאלהא אלי מא נאלה מן
 אלגמזם ואלמציאב פכאן בשארתה בשארה סו ואנמא אראד עיצא מן אלבשאר'ה אן
 5 ינעיה לה כקולה אשר לא מותתני מרחם (ישם י"ז) פמתל היא קאל איזכ מסתאנפא
 ואן כאן מגאזא ואלמגאזא אנמא יקאל עלי מא יכון מתלה חקיקה. מתאל דלך קולא
 ען אלארין ותגל הארין (תהלים צ"ו י"א) ותשמע הארין (דברים ל"ב א') וען אלסטא
 שמעו שמים (ישעיה א' ב') ולסנא נסתעיר אלעין ללסמע ולא אלאדן ללרוי פכאן
 היא אלדעא מן איזכ בעד אן ולד מתוהמא אסתקבאל אלנהאר פהו יסע פי חלולה.
 10 ואמא קו' הרה גבר בלפט אלמצי למא כאן פי מעני אלשרט ואלשרט יחסן בערה
 אלמצי ואלאסתקבאל גמיעא מתל אם ישכבו שנים וגו' (קהלת ד' י"א).

2 פאבתרא איזכ וקאל: 3 יביד יום ולדת פיה מן אלדכר בפנאי
 ואלליל אלדי קיל פיה קד ולד רגל:

לום מסאלתה רבה אן יפני אלזמאן אלדי ולד פיה לאן דלך אליום קד תקצי
 15 ואנמא סאל רבה אן ימיתה הו פכמותה יפני דכר אליום אלדי ולד פיה לאן דלך
 אליום אנמא ידבר בחיאתה. ודעאה היא הו עלי מא ראה עלי נפסה מן שדה
 אלאלאם וראי אן אלמות לה אסהל וכקו' אלרסול ואם אין מהני נא מספך אשר
 כתבת (שמות ל"ב ל"ב). ופסרת הרה גבר ולאדה איצא מן קו' ען עורה אלמראה
 ותהר את מרים ואת שמי (דח"א ד' י"ז) אלדי הו במעני ותלד ועלי היא יגרי מא
 20 קאל פי אלנהאר ואלליל.

1. ביאור: דע כי הזמן עצמו או חלק מחלקיו לא תשיגהו קללה או גדוף אך הוא
 ריב עם זמנו על מה שהראהו בעצמו מן הרעות והיסורין וזה דומה למה שאמר ירמיה ארור
 היום אשר ילדתי בו. וכאשר קלל ירמיה את היום אשר ילד בו כן קלל את האיש אשר בשר
 את אביו כי סוף הבשורה היה מה שקרה לו מן הצרות והרעות ואם כן היתה בשורת רעה והוא
 רוצה כי תחת בשורת לרוע היה לו להשמיע את מותו כאמרו אשר לא מותתני מרחם. וכמו
 זה דבר איזכ בלשון עתיד ואף על פי שהוא לשון העברה וההעברה לא תאמר אלא על מה
 שיש כמותו באמת. משל על זה אמרנו על הארץ ותגל הארץ ותשמע הארץ ועל השמים שמעו
 שמים ואיננו משאילים את העין לשמועה ולא את האוזן לראיה ולפי זה כאשר קלל איזכ את
 יום לידתו אחרי שגור היה מדמה בנפשו כאלו עתיד היום לבוא ובדבריו מליצה הוא נודבר
 על בואו. אבל אמרו הורה גבר בלשון עבר הוא בענין תנאי ואחר תנאי לשון עבר ולשון עתיד
 ראויים יחדו כמו אם ישכבו שנים וחם להם. (פי' הראב"ע: אף על פי שלא ישוג ליום ברכה
 או קללה וגו' ועיין פי' רמ"ק).

2. פי' ויען לשון התחלת דבור ועיין ר' יונה בסה"ש כ"ש ענה וסוף ש' זמר ופי' הראב"ע.
 3. פי' יאבד יאבד מן הזכרון באבדו. — ביאור: איננו שואל מהאל שיאבדו הזמן
 אשר נולד בו כי זה היום כבר כלה אבל שאל מהאל שימית אותו ובמיתתו יאבד זכר היום
 אשר נולד בו כי היום הזה לא יזכר כי אם בחייו. והתפלל על זה בעבור שראה חזקת היסורין
 עוברת על נפשו וראה שיותר קל לו המות וכמו שאמר שלום האל ואם אין מהני נא מספך.
 ופירשתי הרה גבר גם כן בלשון לידה כאמרו על עורה האשה ותהר את מרים שהוא כפעם
 ותלד (עיין בפי' הראב"ע והרי"ק). ועל זה הדרך הולך כל מה ששואל על היום ועל הלילה.

נִבְרָא (?) הִם קָאָל בַּעֲדָה הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית (שֵׁם לִיד י"ב) וְקָאָל רַק אַתָּם שְׁמְרוּ מִן הַחֶרֶם פֶּן תַּחֲרִימוּ (יְהוֹשֻׁעַ ו' י"ג) מַעֲנָה הַשְׁמֵרוֹ.

7 פִּלְמָא זָרָג אַלְמַעְאָנֵד מִן בֵּין יְדֵי אֱלֹהָ זָרַב אֱלֹהָ אִיּוֹב בַּקֶּרֶח
ס' מִן קִדְמָה אֵלֵי הָאֲמַתָּה:

5 אַלְפַּעַל מִנְסוּב אֵלֵי אֱלֹהָ תַעֲי' אִדּ לֹא פִאֲעַל סוּאָה.

8 וְאִבְדָּ לָהּ זִוְפָה יַחַתְךָ בְּהָא וְהוּ גְאֹלֵם עֲלֵי אֶלְרִמָּאָד: 9 פִּקְאָלֹת לָהּ וּזְגָתָה עֲאָדֵךְ מִתְמַסֵּךְ בַּצְחָתְךָ אַכְפֵּר בְּאֱלֹהָ וּמַת: 10 פִּקְאָל לְהָא אַכְבֵּלָאָם בַּעֲיִן אֶלְגָּאָה־לֹאֵת תַּתְכַּלְמִין אֲנִקְבֵּל אֶלְכִיר מִן רַבָּנָא וְלֹא אֲנִקְבֵּל אֶלְשֵׁר פִּי גְמִיעַ הִדָּה אֶלְאֻמּוֹר לִם יִכְטִי אִיּוֹב וְלֹא בִנְטָקָה: 11 וְלֹמָא סִמַּע תִּלְאֲתָהּ אַצְחָאָב אִיּוֹב בַּהֲדָה אֶלְבְּלִיָּה אֶלְתִּי חֵלֶת בַּה אֲקִבֵּל כֹּל 10 אֲמַר מִן מוֹצֵעָה אֶלְיָפִז אֶלְתִּימָנִי וּבִלְדָד אֶלְשֻׁחִי וְצוּפֵר אֶלְנַעֲמָתִי וְתוּאֲעָדוֹ אֲגַמְעוּן אֵן יִגִּי יַתְחַזְנֹן לָהּ וְיַעֲזוּזְנָה: 12 פִּלְמָא שְׂאֵלוֹ עֵינָהֶם מִן בַּעֲיִד פִּלֵּם יַתְכַּתּוּהָ רַפְעוּ אַצְוֹאֲתָהֶם וּבְכוּ וּזְרַק כֹּל אֲמַר מִמַּטְרָה וְרִשּׁוּ אֶלְתִּרְאָב עֲלֵי רוֹסָהֶם פִּי אֱלֹהָ: 13 וְגִלְסוּ מַעָה עֲלֵי אֶלְאֲרִין סַבְעָה אִיָּאָם וּסַבְעָה לִיָּאֵל וְלִים מִן יִכְלָמָה בְּכַלְמָה מִמָּא רֵאוּ 15 אֵן אֶלּוּגַע קִד עֲטֵם גִּדָּא:

ג.

1 בַּעַד דִּלְךָ פִּתַּח אִיּוֹב פֶּאָה וּדֹם דַּהֲרָה:

אֶעֱלֵם אֵן אֶלּוּמָאָן נַפְסָה לֹא יִלְחָקָה אֶלְלֵעִן וְאֶלְשֵׁתָם וְלֹא גָזָא מִן אֲגִזְאִיָּה וְאֶנְמָא

O 6 פִּתַּחֲךָ לָהּ חוֹפָה | B 8 כְּכֹלָם | B 9 יִכְט | B 12 יִגִּי Q יִגִּין | O 13 אַעֲנִיָּה | Q 14 עֲלֵי אֶלְתִּרְאָב | 18 (אֲגִזְאִיָּה) כִּי אֲגִזְאִיָּה.

6. ביאור: רצונו לומר שהנסיון לא יפול אלא בחיות הנפש והגוף נמצאים יחד. ושמור כמו השמר כי כן הוא אומר שמר לך את אשר אנכי מצוך ואחר כן אמר השמר לך פן תכרות ואמר רק אתם שמרו מן החרם מעטו השמרו. (וכן פ' הרי"ק: השמר פן תדבר בנפשו ודומהו ורק אתם שמרו מן החרם כמו השמרו).

7. ביאור: פעל ויך שב אל האל ית' כי אין פועל זולתו (ועיין פ' הרי"ק. — והר' כחיי מביא פ' הגאון באריות: ומה שכתב ויך את איוב אינו חוזר אל השטן כי כן אדם אין לו רשות כזה והנה הוא חוזר לשם ית' ויצא השטן מאת פני ה' ויך ה' את איוב. . . ומה שלא ביאר ויך ה' לפי שאין דרך הכתוב להזכיר השם על הפורענות כי אם בהצלה כענין (מלכים ב' ו' י"ח) הך נא את הגוי הזה בסנזירים ולא אמר ה' הך נא כמו שאמר בהצלה (שם כ') ה' פקח נא את עיני אלה ויראו).

8. בפרוש שבעים מלות סימן ע' כתב ר"ס: להתגרד בו אין מגרדין לא מנעל חדש (וכן בסה"ש לר' יונה ערך גרד אין מגרדין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן) והוא בשבת דף קמ"ב ריש ע"ב ושם גרסינן אין מגרדין אכל בתוספתא פ' ד' וכן ברי"ף גרס' אין מגרדין.

9. ס' ברך אלהים כפור באלהים.

12. פ' השמיטה באויר (עיין פ' ר' משה קמחי: למעלה באויר שהוא פני הדיקיע).

עריאן כרגת מן בטן אמי ועריאן ארגע אלי אלקבר אללה אעטי ואללה
אכל יכון אסם אללה מבארכא:

שמה אלחרי מתל שם פחדו פחד (תחלים י"ד ה') ישיר אלי אללכרה ואיצא
כי עת לכל חפין ועל כל המעשה שם (קהלת ג' י"ג) ישיר בה אלי יום אלקיאמה.

22 בעד גמיע הדה אלאמור לס יכטי איוב ולם יקע פי רבה:

5

ב.

1 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה
חצר אלמעאנד מעהם: 2 פקאל אללה לה מן אין תגו פאגאבה וקאל
מן אלטוף פי הדא אלבלד ואלסלוך פיה: 3 קאל אללה לה אגעת
באלך אלי עבדי איוב אן לים מתלה פי הדא אלבלד רגל צחיה מסתקים
מתקי אללה זאיל ען אליטר ועאדה מתמסך בצחתה ואסתאדנתני בה
10 פי אן אהלכה מגאנא:

ותסיתני וסאלתני מתל ויסיתהו לעלות (דה"ב י"ח ב').

4 פאגאבה וקאל כמא אן עצוא דון עצו כדאך גמיע מא ללמר
יגעה דון נפסה:

15 כשא אללה ללנאס מא כאן פי קלוב אלמעאנרין במסאלתה להם חתי קאלו
עור בעד עור.

5 לכן מד ידך ואדן בשי מן עטמה או מן לחמה אן לס יסתקבלך
פיכפר בך: 6 פקאל אללה לה הודאה פי מראדך אמא ען נפסה
פאחתרם:

20 יעני אן אלמחנה לא תקע אלא ואלנפס מע אלגס מוזוראן. ויכון שמר מתל
השמר לאנה יקול שמר לך את אשר אנכי מצוך היום (שמות ל"ד י"א) אלדי הו

B 5 פי גמיע הדה אלאמור . O בעד הדה אלאמור | B יכט | B 7 מוסוף בסוף פסוק
א': פאנתצב בין ידיה | B פקאל אללה לה מפתחא | BD פאגאבה וקאל לה | D 10 ואסתאדנתני
פי אהלכא | OB 13 גמיע מאל אלמר | 17 (בשי) B חסר | B 19 אחתרם.

21. ביאור: שמה הוא שאל כמו שם פחדו פחד והוא רומז אל העולם הבא ועור
על כל המעשה שם רומז בו אל יום התחיה (עיין ס' ראב"ע ור"ק).
22. ס' ולא נתן תפלה לאלהים: ולא חרף אלהיו.

3. ביאור: ותסיתני שאלת ממני כמו ויסיתהו לעלות.
4. ס' כמו שיתן האדם אבר תחת אבר כן יתן כל אשר לו תחת נפשו (ועיין ס' ה' הראב"ע: ויש אומר כי מנהג האדם להסתיר עינו בידו אם יסתיר ממנה בעבור היותה נכבדת.
ופי הרי"ק: כאשר יבוא להכות אדם בראשו יגן בעדו בזרועו). — ביאור: גלה האל לבני אדם
מה שהיה בלבבות השוטנים על איוב עד שאמרו עור בעד עור.

מאשיתה: 11 לבן מד ידך ואדן אלי שי מן מאלה אן לם יסתקבלך
פיכפר כך: 12 פקאל אללה לה הודא גמיע מא לה פי מראדך עדא
אליה לא תגעל מראדך תם כרג אלמעאנד מן בין ידי אללה:

יד מראד מלל חיד יואב (שמואל ב' י"ד י"ט). ואלנהי ען אלסואל פי נפסה
לאנה [לם ירד] אנתראמה. 5

18 פלמא כאן יום בנזה ובנאתה אכלון טעאמא ושארבון למרא
פי מנול אלהם אלבכר: 14 פאדא ברסול קד אקבל אלי איוב פקאל
לה באנת אלבכר תחרת ואלאתן ראעיה אלי גאנבהא:
מלל על ידו החזיק עויאל בן חרהיה (נחמיה ג' ח').

16 פוקע קום מן שבא פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסוף
ותלצת אנא וחדו לאבכר: 16 בינאה מזאטבה חתי קד אקבל אכר
פקאל קד וקעת נאר מן אלסמא פאשתעלת פי אלגנס ואלגלמאן
פאכלתהם ותלצת אנא וחדו לאבכר: 17 בינאה מזאטבה חתי
אקבל אכר פקאל אלכסדאנין צארו תלאת פרק פאגארו עלי אלגמאל
פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסוף ותלצת אנא וחדו לאבכר: 15
שלשה ראשים מלל שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו' (ש"א י"ג י"ז).
ויפשטו וגארו מלל כי פשטו פלשתים על הארץ (שם כ"ג כ"ז).

18 בינאה מזאטבה חתי אקבל אכר פקאל בנוך ובנאתך כאנו
אכלין טעאמא ושארבין למרא פי מנול אלהם אלבכר: 19 פאדא בריה
עטימא אקבלת מן גאנב אלכר פוצלת אלי ארבע זואיא אלבית פוקעת
עלי אלצביאן פקתלתהם ותלצת אני וחדו לאבכר: 20 פקאם איוב
וברק ממטרה וגו' מן שער ראסה ווקע עלי אלארין סאגדא: 21 פקאל

B 1 אלם יסתקבלך | 3 לא תגעל ירך | 5 בכ"י אכתר אמה בשתי תיבות וחכר "לם
ירד" | D 6 ובנזה | B אכלון פיה | D 8 גאנבהן | BD 10 פאכדוהם | BD 11 חתי אקבל |
D 13 אד אקבל | B 14 פגארו | O 19 ושארבין שראבא.

11. פירש אם לא על פניך יברכך: אם לא יקדם פניך ויכפור כך. עיין פ"ר יוסף קטחי:
לפניך היה כופר.

12. ביאור: ירך פי רצונך כמו חיד יואב אתך בכל זאת ואסר עליו לבקש נפש איוב
כי לא חפץ להמיתו. (ור' בחיי הביא מפירוש הגאון: והנה העדה הרעה הזאת שנאוהו שנאה
גדולה וקנאו אותו על הצלתו ותשם ית' השליט עליו האיש שקראו שטן ונמסר בידו להביאו
לידי נסיון במסונו ובגופו ולא להמיתו).

14. ביאור: על ידיהם על צדם כמו על ידו החזיק.

15. פי שבאו אנשים משבא.

17. ביאור: שלשה ראשים כמו שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו'. ויפשטו כמו כי
פשטו פלשתים על הארץ.

יִלְחַק אֶלְחִיּוּאֵן בְּהָא אֶלְאֻקְדָּאִם וְאֶלְגֵּרָאָה וְאֶלְאֻנְתַּקָּאִם וְאֶלְחֻקֵּר וְאֶסְתִּיפָא אֶלְטוּאִיל.
וְאִמָּא קָזָה אֶלְשִׁהוּזָה פְּבִיחָא יִשְׁתַּקֵּן אֶלְחִיּוּאֵן אֵלֵי אֶלְגֵּרָא וְאֵלֵי אֶלְתַּלְקִיָּה וְסָאִיר אֶלְדְּרֹאעִי.
וְתַעֲלֵם מִן דִּלְךָ אֵן צַפָּה עֵדֵל אֶלְנֹאטֵק אֵן תְּבוּן אֶלְקֻתָּאֵן אַעֲנִי אֶלְנֶצֶב וְאֶלְשִׁהוּזָה
מִדְּעֵנָה לְלַפְסֵר פִּאדֹא גִלְבּ עֲלֵיהּ אֶהְרֹאֲהֵמָא בָּאֵן דִּלְךָ גִּזְרָא וְכִטָּא פִּאֵן תְּגִזּוּ אֵן תַּפְעֵל
אֶלְמִלְאִיכָהּ אֶלְחֻסְדָּר אֶלְדִּי הוּא אֶחָד אֲנוּאֵעַ אֶלְנֶצֶב לִזְמַת תְּגִזּוּ וְקוּעַ אֲנוּאֵעַ אֶלְשִׁהוּזָה
מִן אֶלְמִלְאִיכָהּ מִתֵּל אֶלְאֻכַל וְאֶלְשִׁרֵב וְאֶלְנִכְאָה וְסָאִיר אֶלְאֻמֹּר אֶלְזַסְיָהּ אֶלְדִּלְלָהּ אֶלְתִּי
קִד צֵאֵן אֶלְלָה תַּעִי מִלְאִיכְתָּה עֲנָהָ.

7 פקאל אללה לה מפתתחא מן אין תגזי פאגאבה וקאל מן אלטוף
פי הדא אלבלד ואלסלוך פיה:

10 יכון אלצטאב לה כאלצטאב אלי אבימלך פי סבב אברחים (בראשית כ' ג') [ואלי]
בלעס פי סבב ישראל (במדבר כ"ב ט'). והוא אליום מגמע ומחצר משהור ענדהם.

8 פקאל לה אנעלת באלך אלי עבדי אויב אד לים מתלה פי
אלבלד רגל צחיה מסתקים מתקי אללה ואיל ען אלשר: 9 פאגאבה
וקאל אמגאנא יתקי אויב רבה: 10 אלא אנך קד חגבת ענה וען אלה
15 וען גמיע מא לה וחטתה ובארבת לה פי עמל ידה ואיסר פי אלבלד פי

9 O פי הדא אלארץ | BOG¹ ואלמסור (ועיין רס"ג לבראשית ו ט' יז א, כד מ וכו') |
G¹ 13 מתקי מן אללה | G¹ 14 וען אלה | 15 (וחטתה) G¹ חסר | B פי גמיע עמל ידה.

והשגחה ורדיפת ממון. ובכח התאוה ישתוקק אל המוון ואל המשגל ושאר דברים הצריכים לו.
ותדע מזה כי תואר צדקת המדבר הוא שיהיו שני הכחות רצוני לומר הכעס והתאוה משועבדים
לשכל ואם גבר עליו אחד מהם יהיה זה עול וחטא. ולפי זה אם תאמר שיתכן שיעשו המלאכים
בקצתה שיהיו אחד ממני הכעס מחויב אתה לומר שיתכן היות במלאכים כל מיני התאוות כמו
האכילה והשתיה והזווג ושאר דברים המגונים והמכוערים אשר הרחיק מהם האל ית' את מלאכיו.
(עיין תשובת דונש בן לברט על ר' סעדיה סימן ס"ז ופירושו הראב"ע לפסוק זה ופירושו רשב"ץ
לאיוב המכונה אוהב משפט. ובספר כד הקמח לר' בחיי ערך השגחה מביא פי' ר"ס באריכות
ובתוך הדברים שהביא ר' בחיי נמצאו פרטים שאינם פה בביאור ובתוספת: ומה שהזכיר השטן בפרט
מאחר שהיה מכללם וכמותם [שהיו אויבים לאיוב ומקנאים בו] לפי שהאיש ההוא גדול היה
מכולם וכולם היו נמשכים אחרי עצתו כדמיון קרח ועדתו. גם ר' יונה בשרש בנה תרגם בני
האלהים „אוליא אללה“ ר"ל חסידיו אל).

7. תוסף בתרגומו מלת „מפתתחא“ (= „מסתפתחא“) ר"ל ששאלת האל היא להתחלת
הדבור ואיננה שאלה לדעת ועיין תוספת כוז בתרגומו לבראשית ג' ט' וד' ט' ובמדבר כ"ב ט'. —
ביאור: דבור האל אל השטן היה כדבורו אל אבימלך בגלל אברם ודבורו אל בלעם בגלל
ישראל. והיום ההוא היה יום אסיפה וכניסה ידוע אצלם. (ור' בחיי הביא באריכות: וכחך אותו
הקיבוץ ואותו המעמד בא דבור השם לאותו האיש המקטרג הגדול כדי שישמעו השאר וישדעו
כי איוב היה צדיק גמור ושיתפרסמו זכותיו בעמים ושווודע צדקו ביניהם. . . . ואע"פ שהאיש
המקטרג בעל השגחה והקנאה והכעס לא היה ראוי לדבור השם ותעלה בא אליו לכבוד אויב
. . . . כבוד הדבור לאבימלך לכבוד אברם או ללכן לכבוד יעקב או לבלעם לכבוד ישראל
ושאלת השם לאיש המושטן הזה מאין תבוא כשאלת השם לקן אי הכל אחיך או לאדם איכה
או לבלעם מי האנשים האלה ורבים ככה ופי' משוט בארץ משוט בארץ הוהא).

9. עיין מה שכתב ר"ס בספר אמונות ודעות בסוף מאמר ג'. . . . היו אומרים עליהם
המפזרים כי אינם עובדים אלהיהם כי אם לשמירת תאותם וכאשר ידעת שאמרו על איוב.

צוועד באהצא גמיעהם לאנה כאן יקול לעל קד אצטאו וטענו עלי
אללה פי אנפסהם כדא כאן יעמל איוב טול אלומאן:

וכאן אלקול פי תפסירה אלצאלחה אלזאהרה מן גמלה עמל איוב אלצאלה
אעני קצה אלקראבין והעלה עולות מספר כולס פנקול אן אלכתאב אַמא אפרהא
ליס לאנהא אפצל חסנאתה ולא לאנהא לס תבן לה צאלחאת סואהא [בל] אלאליק⁵
לעלמה כמא סידרך בעד דלך פי אלמצובה לאן אלזולאר כאנו מנתמעין בקולה
ויהי היום (פסוק י"ג) ובעד דלך ליערפנא אן האשיה איוב לס תבן [תצם] מן יכטי
כאלפעל אללהם אלא האדם או כאטר יכטר עלי באלה פיסתנפר לה איוב באלקראבין
קנ' וברכו אלהים. ואמא צלחא איוב פליס יחצי' . . . . פיכון עדר קראבין איוב פי
אלסנה קית ראס י' רווס פי כל אסכוע. . . .

10

6 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה חצר
מעאנד איוב מעהם:

פסרת בני האלהים אוליא אללה מתל בניס אתם לה' אלהים (דברים י"ד א')
בני בכורי ישראל (שמות ד' כ"ב) לא בניו מומס (דברים ל"ב ה') פכאנו ינתמעון
ללשואה ואלעבאדה. ופסרת להתיצב פאנתצבו מתל וכי יזיר איש על רעהו להרגו¹⁵
בערמה (שמות כ"א י"ד) ומתל ובת איש כהן כי תחל לזנות (ויקרא כ"א ט'). ואמא
אלישטן פאנה עלי אלהיקה אנסאן מתל ויקם ה' שטן לשלמה את הדר האדומי
(מ"א י"א י"ד) וכקולה ען יהושע בן יהוצרק והשטן עומד על ימינו לשטנו (זכריה
ג' א') ואלמעאנר פהו רחום בעל טעם ושמשו ספרא (עזרא ד' ה') כקולה ובמלכות
אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישבי יהודה וירושלם (שם ד' ו'). וקד²⁰
תעלם אן ללנפס ג' קוי ודי קוי אלפבר ואלנצב ואלשחזה. פאמא קוה אלפבר פכהא
ימ' אלנאסאן אלצואב מן אלצטא ואלחק מן אלבאטל. ואמא קוה אלנצב פהי אלתי

G¹ 1 ושענוא עלי רבהם | O 2 פי קלובתם או פי אנפסהם | (יעמל) B יענע |

10—3 מכי G¹. ובכ"י O בקצור: אלאליק פי דבר הזה אלפצילה דון סאיר פצאילה ליעלמאנא
אן האשיה איוב לס תבן תצם מן יכטי כאלפעל אללהם אלא האדם . . . ענה איוב באלקראבין
תם איצא ליזכר אנתמאעיהם ללכאניה אלתי נאלתתם | G¹ 11 O גא | G¹ 12 אלמעאנר.

6. ביאור: מה שפרט הכתוב מעשה הקרבנות אשר העלה איוב איננו בעבור שזה היה
הגדול מכל מעשיו הטובים או שלא היו לו מעשים טובים זולתו אלא בעבור שידע מה שוקרהו בהיות
בניו ובנותיו יחדו בבית אחיהם הבכור. ועוד בא ללמדנו כי במסבת איוב לא היה חומא
כפועל כי אם על ידי החרהר או מחשבה שעלו בלב אחד מהם וכפר עליו איוב בקרבן והו' שאמר
וברכו אלהים כלבבם. אבל לזכיות איוב אין מספר. ומספר הקרבנות אשר העלה בשנה חמש
סאות בחמה עשר בכל שבוע.

6. ביאור: פירשתי בני האלהים חסידיו אל כמו בניס אתם לה' אלהים בני בכורי ישראל
לא בניו מוכנס והיו מתאספים ליראת אל ולעבודתו. ופירשתי להתיצב כאלו אמר ויתיצבו כנו להרגו
בערמה כי תחל לזנות (שהוא ספור מעשה לא ספור כוונה). והשטן הוא על דרך האמת בן אדם
כמו ויקם ה' שטן לשלמה וכאמרו על יהושע בן יהוצרק והשטן עומד על ימינו לשטנו וזה השטן
היה רחום בעל טעם ושמשו ספרא כאמרו ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה. והנך
יודע כי יש לנפש שלשה כחות והם כחות השכל והכעס והתאוה. בכח השכל יכיר האדם בין
היושר והשגגה ובין האמת והשקר. ובכח הכעס ישיג בעל החיים האומין וחזק לב וההתנקמות

ואלמעיל (א' ב') וניר דלך. ולים מנחא קול ידל רלאלה ואצחה פלדלך חרפת דכרהא ואסתגני | ען | וצף אלכסר עליה. ואתהות פיה אלי אלנקל אנה לים מן ישראל וכדלך אצחאבה עלי מא קד בינה . . . ואמא אלעצר כאן פיה איוב ואן כאן אלנין לס ישרהה פאן אלזבר קד בינה אנה כאן פי אלדי כאן אבאונא פיה במצר מקימין ואן משה רבנו דון כתאבה ען רסאלה עו ונל ואכרנה אלי אלמא והוא מן אלקול אלחק. ומן כאלף עלי הוא קאל אנה כאן בעד דכול אלזאבא אלי אלזאבא פהו אנמא עול איצא עלי יסבה צעאף מתל להם לברם נתנה הארין (ט"ו י"ט) רגע ימותון (ל"ד כ') ואשבה דלך ולא חאנה בנא אלי אתכאת כסר אלשבה. וקאל אלכתאב ענה וסר מרע לס ירד כדלך אנה כאן אולא עלי חאל מעציה תם אקלע ענהא כל אראד בה אנה זאל מן אלשר ואלגור פי אלעאלם ולם יפעלה מן אלזאל והוא נטיר קולה הן יראת ה' הוא חכמה וסור מרע בינה (כ"ח כ"ח) ואיצא חכם ירא וסר מרע (משלי י"ד ט"ו) ואיצא סור מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד ט"ו) ומא אשבהה.

2 פולד לה סבעה בנין ותלאת כנאת: 3 וכאנת מאשיתה סבעה אלאף ראם מן אלגנס ותלאתה אלאף מן אלגמאל וכמם מאיה זוג מן אלבקר וכמם מאיה אתאן ועבידא כתירא גדא וכאן דלך אלרגל אנל מן גמיע בני קדם:

ואלאקרב פי תצדירה בערד אלבנין ואלבנאת ואלמלך אלדי מלך למא עלם במא ערצה מן הלאך מאלה וולדה פתקם פאעלמנא כתרה דלך.

4 וכאנו בנוה ימצון ויעמלון מגלסא כל יום ענד ואחד מנהם 20 פיבעתון וידעון בתלאת אלואתהם ליאכלן וישרבן מעהם: 5 וכאן אדא אנתהת איאם אלמגאלם יבעת איוב פיטהרהם ויולג באלגדאה יקרב

13 (פולד) G¹ ותואלדוא | G¹ 14 גמל | (זוג) פאן | O 15 אכבר אהל אלמשרק | 17—18 מב"י G¹. ובכ"י O: ואלאקרב פי תצדירה . . . ואלמלך למא עלם . . . פתקם באעלאמנא מקדאר דלך | O 19 פי בית רגל מנהם | G¹ 20 וואכלון וישרבון | O 21 איאם אלמגלם | O פיטהרהם או פיעדהם (עיין תרגום רס"ג לישעיה י"ג ג למסתעדי ת' למקדשי |

לזכור הראיות האלה או התשובות אשר עליהם. והגעתי בו לדברי הקבלה שאיוב וכן חבריו לא היו מישראל. אבל זמנו של איוב איננו מפורש בכתוב אבל בא בקבלה שהיה בזמן שהיו אבותינו במצרים ושמשו רבינו כתב ספרו על ידי נבואה והוציאו אל האומה וזה דבר אמת. ומי שחולק על זה אמר שאיוב היה אחר שנכנסו אבותינו אל ארץ כנען ולא סמוך בזה כי אם על ראיות חלשות כמו להם לברם נתנה הארץ רגע וימותו והדומה לזה ואין לנו צורך להשיב עליו. והכתוב אמר על איוב וסר מרע איננו רוצה בזה שהיה בתחלה ברע וסר ממנו אלא רצונו לומר שלעולם סר מן הרע ומן העול ולא עשהו כל עיקר וזה דומה לאמרו וסור מרע בינה והדומה לזה.

8. תרגם ועבדה בלשון עבדים ובכרשית כ"י י"ד תרגמו במלת "חשם" ר"ל אנשי ביתו. ביאור: הקדים לזכור מספר בניו ובנותיו וכל קנינו בעבור שידע מה שיקרהו מאבדן קנינו ובניו והודיענו בתחלה כמה היו.

4. ר' יונה בספר השרשים ב"ש איש תרגם: "ענד כל ואחד פי יומה".

א.

1 באן רגל פי בלד עיין אסמה איוב ובאן דלך אלרגל צחיחא מסתקומא מתקי אללה זאילא ען אלשר:

אלחק פי קולה ארץ עיין אן יכון הדא אלבלד הו בלד עיין אבן אזי אברהם
(בראשית כ"ב) לזניה שתי. אלאל זמנהא לאן כתירא מן אלסלף ירוון דלך ואיצא
אן אללקרב פי אלממאטלאת הו הדא לאן אליהוא איצא יקיל פיה חבוי (ל"א ב')⁵
וקד נגד לחור אזי אברהם אבנא יקאל לה בוי (בראשית שם) כמא אן לה אבנא יסמי
עיין לקולה פי אלחורה את עיין בכורו וגוי. ואיצא בלדד השוחי ינסב אלי שוח בן
אברהם לקי וחלד לו את זמרן וגוי (שם כ"ה ב'). ואללקרב פי אליפו אן יכון אבן
תימן אבן אליפו בן עשו לקי ויהיו בני אליפו תימן וגוי (שם ל"ז י"א) ולדלך קאלו
אליפו התימני. ויבן צופר הנעמתי מן בעיץ אלפרדא אלתי לס תשרח. ובעיץ¹⁰
אלמפסרין יסמי ארץ עיין אלגוטא פאן באן לה עלי הדא דליל זאלא פאתרבהא
בחאלהא כלמא עבראניה. [ואמא מן אי אלקבאיל הו פאן אלסלף איצא ירוון] אנה
מן אולאד הדא אלרגל אלמצדר בה אעני עיין בן נחור . . . מעמא אזי אעלם
אן כתירא מן אלגאס קד זאצו פיה. מנהם מן געלה מן אלסר-איליה ומנהם מן
געלה בהן ואקיל אן גמיע מא תכתיה מן דליל אנמא הו מתל שבה אלקרובן (א' ה')¹⁵

B1 רגל כאן | 2 G1 מתקי מן אללה | O מן אלשר | 3 ביאור פסוק א' הוא מכ"י
G1 ובכ"י O נמצא קצור מטנו וזה לשונו: אקרב מא יקאל פי עיין אן יכון בן אזי אברהם
ובדלך ירוון אבתר אלסלף ובעיץ אלמפסרין וגעלה בלד אלגוטא. ואמא מן אי אלקבאיל הו פאן
אלסלף איצא ורוון אנה מן קבילה הדא אלרגל אלמסמי עיין וידכרון אלסלף איצא אן עצרה כאן
ואבאנא מקיטון במצר ומוסי אלרסול הו אלדי דון כתאבה ען רסאלה אללה תעי ואכרזה אלי
אלאמא. — וסר מרע לס יול כדלך ומתלה סור מרע ועשה טוב חכם ירא וסר מרע.

1. ביאור: ארץ עיין היא ארץ עיין בן אחי אברהם מכמה טעמים. הראשון הוא
שרבים מהקדמונים ישנו זה ועוד שהיא הדעת היותר קרובה בזה כי גם אליהוא נאמר עליו חבוי
וכבר נמצא לנחור אחי אברהם בן ששמו בוי כמו שיש לו בן ששמו עיין. וגם בלדד השוחי
נתייחס אל שוח בן אברהם מקטורה. והקרוב בליפוי שהוא בן תימן בן אליפו בן עשו ולפי זה
קראוהו התימני. וצופר הנעמתי היה אחד היחידים אשר לא נתפרשו שמותם. ואחד המפרשים
יקרא ארץ עיין בשם גוטא (היא בקעת דמשק) ואם היה לו ראיה על זה מוטב ואם לא הנח המלה
העברית כמו שהיא. ועל משפחת איוב אמרו הקדמונים גם כן שהיה מבני עיין בן נחור אשר
קדם זכרו. אבל יש אנשים הרבה שחקרו בזה יש שאמר שהיה מישראל ויש שאמר שבהן היה
ואין לו על זה ראיה אלא דברי ספק כמו העולה שהקריב ומעילו והדומה לזה ואיני צריך

אלמקדמאת אנרי בלאמה ורו [אן] אברי מן כל מקאלה מן בלאם איוב ואצחאבה פואסיקא
 אלתִי הי חשו פי אל[קצה] [ונשי אל] מעני אמא בתשיבי ואמא בתשייע. ואבין כל
 גואב מן כל ואחד מנחא . . . . . צאחבה אלמתקדם חתי יכון איוב אדא קאל
 מקאלה מא תם סמע גואב אליפו ענהא לא יגוז אן תכון דעוואה פי אלמקאלה אלב'
 5 הי דעוואה אלואלי אלתִי תקדמת לה פי אלמקאלה אלואלי בעינהא לאן תלך אלדעיו
 כאן קאלהא קבל אן יסמע בלאם אליפו והדה אלתאניא אלתִי קאלהא בעד מא סמע
 גואב אליפו פינבני אן תכון ויארד עלי קול אליפו. ונשיר דא איצא לא יגוז אן יכון
 אלמעני אלדי ידהב אליה בלדר פי בלאמה הו אלמעני אלדי דהב אליה אליפו פי
 בלאמה לאן גואב אליפו כאן דא עלי בלאם איוב אלאל גואב בלדר יגב אן יכון
 10 מואויא לבלאם איוב אלב' ובדלך סאיר אלמקאלאת עלי דא אנסקהא. ובדלך אלג'
 מקאלאת אלתִי קאלהא איוב [פא] מסבוא ענה אצחאבה צופר והו אללמנקטעין
 אליפו ובלדר תם קאל אליהוא ד' מקאלאת אונבת אן אברי מן כל מקאלה מן
 בלאם איוב אלג' אלפואסיק הי אלגראין ואקאבלהא פסוק או פואסיק מן בלאם
 אליהוא חתי יכון דלך גואבא תאמא פיכון בלאם אליהוא אלאל גואבא לבלאם איוב
 15 אלאל וקולה אלב' גואבא ללתאני וקולה אלג' גואבא ללתאלת ויציר קולה אלד'
 ויארד לם ימכן ואחד מן אלד' נפר אלדר עליה. ובדלך אבין מעני אלג'....
 וסתרי פי דא אלכתאב חל משכלאת דא אלספר וכשף בלאם כל ואחד מן
 האולא אלנפר חתי יכון בדלך גואבא למן תקדמה וביאן מא יחתאג אלי אסתשהאר
 מן אללגה במגוז מא או מן אלמעקול בהגה מא או מן ניף אבר מחכם או מן אהאר
 20 אלנכיא אלצאדקה וכל דלך באכתצאר מן חית לא יטול פיתקל ובאללה אסתעין.

6 (אלתאניא) G¹ אלתאני. | 20—17 (וסתרי . . . אסתעין) מכ"ו O והוא קצור
 המאמר הארוך אשר הקדמתי מכ"ו G¹.

בהרחבה. ואבאר כל מענה אשר לכל אחד מהם כפי מענה חברי הקודם לו ולפי זה כאשר אמר
 איוב מאמר מה ואחר כן שמע מענה אליפו עליו לא יתכן שתהיה טענתו במאמר השני היא
 טענתו הראשונה הקודמת לו במאמר הראשון בעצמה כי הטענה הזאת היה אומר אותה קודם
 ששמע דברי אלופו וצריך שתהיה הטענה השנית אשר אמר אחרי ששמע מענה אלופו
 תוספת על מאמר אלופו. וכמו זה גם כן לא יתכן שיהיה הענין שנטה אליו בלדר הוא
 הענין שנטה אליו אלופו כי מענה אלופו היה מול פני דברי איוב הראשונים ומענה בלדר
 צריך שיהיה כנגד דברי איוב השניים וכן שאר המאמרים אשר על זה הדרך. וכן בשלשה
 המאמרים אשר אמר איוב ושתקו ממנו רעיו צופר והוא הראשון אשר שבת מלענות ואלופו
 ובלדר ואחר כן אמר אליהוא ארבעה מאמרים נתייבתי לגלות מכל מאמר מדברי איוב שלשה
 הפסוקים אשר הם הכוונה בו ולשית כנגדם פסוק או פסוקים מדברי אליהוא עד אשר יהיה בזה
 מענה שלם ויהיה אם כן מאמר אליהוא הראשון מענה למאמר איוב הראשון ומאמרו השני מענה
 לשני ומאמרו השלישי מענה לשלישי ויהיה מאמרו הרביעי תוספת לא יכול אחד מהארבעה
 אנשים להשיב עליו. וכן אבאר ענין שלשה [מאמרי האל ית'] . . .

ואתה תראה בספר הזה התרת קושיות זה הספר וגילוי דברי כל אחד מהאנשים האלה
 עד שיהיה בזה מענה לאשר קדמו וביאור מה שצריך להביא עדות עליו מן הלשון באיזה העברה
 או מן המושכל באיזה טענה או מן פסוק אחר שהוא ברור בעינינו או מקבלת הנביאים הנאמנת
 וכל זה בקיצור למען לא יכבד (על הקורא) באריכותו. ומהאל אבקש עזר.

קאל אלמחולי לעבארחה אן וגדת כתיבא מן אלאמא ירון היא אלכתאב בעין
מסתלק צעב [עליהם] אלחפסיר ואלעבארה מן וגדה שתי. אלאול [מעני] קצה אלשטן
מן הו וקולה וכיף גרי מזרחא. ואלב' אילאם אויב אלנבי מע אלשהארה לה אנה תם
וישר. ואלג' כיף גרי אלנשר בין אויב ואצחאבה ואליהוא ומא כאן ידיעה כל ואחד
מנהם וכיף כאן גואב בעצהם לבעין ומעארה בעצהם לבעין. ואלד' תחציל אלאיות ⁶
אעני אלפואסיק אלהי הי גריץ כל מקאלה באנה קד בפית עלי כתיב מן אלנ[אס]
באכתאר אלכלאם ואטנאב[ה] חתי נשי אלכלאם אלמעתרין מן תשביב ותשייע וחשא
אלכלאם אלדי הו [גריץ] אלקצה. ואל[ה] אלפואיד אלמנטויה פי דרג כלאם אללה תבארך
[ותעאלי] מא הי ומא וצלה(?). קד [חאר בה] אלנאם חתי נסב כתיב מנהם אלי פנון
כתיבה מן אלנאם וכאד היא אלכתאב מן חיה קצר אלחכים בה אסתצלאה עבאדה ¹⁰
אן ינקלב פיצור להם אסתפסאדא. וענת לולך פאלומת נפסי עבארה היא אלכתאב
עלי אלאצול אלג' אלהי בהא יעבר אלמעברין נמיע כתב אללה ורו אלמנרום פי חנה
אלעקל [1] אלמסתעמל פי לנה אלקום אלדין פי מא בינהם [כתב] אלכתאב ואלאסבאב
אלתי אתאיהם מתעמנא ען קדמאיהם ען אנביא אללה גל ועז אלתב אלאל מנהא
אולא ואלתאני תאניא ואקול אן אלאקדם פי כל תפסיר הו אלמשהור מן אלפאט ¹⁵
אלכתאב אלמפסר אללהם אלא אן יחאל ענד אלעקל דלך אלמשהור או תפסרה
אלאחאר. פאן אלמרתב בעד דלך [הו] אלמנא ואלמסתעמל בין אלאמא פינבני
ללמעבר אן ירג אליה בעין אלפאט דלך אלמעני אלדי אחאל הדאן אלאמראן או
אהדמא משהורה ויכון אכראנה אלי אלמנא באמצאף מן חיה יגוה אלקום לא מן
חיה ימנעונה וכמא כנת חכית כל שרחת פי צדר תפסיר אלתורה. פעלי חיה ²⁰

7, 1—8, 16 (קאל אלמחולי . . . מעני אלג') חסר O. | 19 (משהורה) G¹ משהורא.

| (יגוה) G¹ יגוה.

אמר המתעסק בבאורו. מצאתי רבים מן האומה רואים את הספר הזה בעין סתומה
וקשה עליהם הפירוש והביאור מפנים שונים. האחד ענין ספור השטן מי הוא ומה אמר
ואיך היה דרכו. והב' שהביא האל יסורים על אויב אף על פי שהעיד עליו שהוא תם
וישר. והג' איך התוכחו אויב ורעיו ואליהוא ומה היתה דעת כל אחד מהם ואיך היה
מענה קצתם לקצתם ותשובת קצתם על קצתם. והד' באור ענין האותיות רצוני לומר הפסוקים
אשר הם כוונת כל מאמר באשר הם נעלמים מרוב בני אדם ברובי הדברים והארכתם עד שכסו
הדברים הבאים במקרה על ידי יסוי והרחבת ומלוי את הדברים אשר הם כוונת הפרשה. והה'
בה המה התועלות הנכללות בתוך דברי האל יתברך ויתעלה. וכבר [נבוכו בזה] האנשים עד
אשר הגיעו רבים מהם אל מינים הרבה מהשגות וכמעט נהפך זה הספר אשר כוון להכנס
לתקן בו עבדיו ויהי להם למשחית. וכאשר נפעמתי לזה חייבתי נפשי לכאר זה הספר כפי
שלושה העקרין אשר בהם יבארו המבארים כל פסרי האל והם הנטוע בטענת השכל ושמוש
לשון העם אשר כוניהם נכתב הספר והמעתיקים אשר קבלותיהם נתאמתו להם מקדמוניהם
בשם נבואי האל ית' וית' ואבארתו על פי המדרגות האלה ראשון ראשון ושני שני. ואומרו
שהמדרגה הראשונה בכל פירוש הוא המפורסם ממלות הספר המפורש רק אם יוכל המפורסם
הזה אצל השכל או תכחישהו הקבלה. והמדרגה שאחר זה הוא העברת לשון הנהגת באומה
וצורך המבאר להוציא אליה קצת מלות אותו הענין אשר מפורסמו ככל בשני הדברים
הנוכחים (ר"ל השכל והקבלה) או באחד מהם ותהיה הוצאתו אל ההעברה ביושר כפי
מה שהוא אפשר בלשון העם לא כפי מה שהוא נמצא אצלם כמו שפסרתי זה אף ביארתיו
בהקדמה פי' התורה. ועל פי ההקדמות האלה אנהא בדברי הספר והוא שאנלה מכל מאמר
בדברי אויב ובדברי פסוקים שהם תוספת בפרשה וכסו את הענין אם ביסוי דברים או

ובלי אמתחנה בה פצבר עליה והו אעטמהא תואבא קאל סיה לחשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. וסאשרה הדה אלמעאני פי ופט אלכתאב שרחא בלינא ואנמא קדמת האנהא זכרהא פקט. והדא מא אונבה אלפבר אלצחיה ואלדליל אלצריה ולדלך ונב אללה תעאלי אויב בקולה [האף תפר משפט] ונב אליפו ובלדר וצופר איצא עלי מא [קאלה בקולה לאלפו חרה אפי] כך ובשני רעיק כי לא דברתם אלי נכונה בעברי אויב ולם ילם אליהוא בל אכרנ בלאמה לאיוב מברג קולה פכאן דלך תצדיקא לה ואיצא לאן אליהוא קדם פי בלאמה אנה ירד עלי אלקום אנמעין בקולה לאיוב אני אשיבך מלין ואת רעיק עמך פקאל ד' מקאלאת ולם ימכן ואחר מנהם אן ירד עלי גואבה פברג אלקול כמא אראדה.

פכתב אלחכים גל גלאלה לנא אכבארהם וגעלהא [לנא] מתאלאת לנעתבר בהא וננעלה ללמאעיה חתי אן אלאלאם ואלמצאייב אדא חלת בנא נעלם אנהא לא תערו אחרי [אל]מנולתין אלא עלי דנוב סלפת מנא פתסמי עקובה פינבני לנא אן נפחין ענהא ונעלה אעמאלנא וניול וגה אלתקציר ענהא ובקולה נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' ואמא אן תכון מחנה מן אלחכים לנעבר עליהא פתיבנא עלי דלך ולא ננסב פי אלחאלין גמיעא אלכאלק עו וגל אלי שי מן אלגור כל נתחקק מא וצף [בה נפסה] פי כתאבה ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ולדלך לקב הוה אלכתאב בכתאב אלתעדיל.

2 (הדה אלמעני) G^3 הוה אלמעני. | (ואנמא . . . פקט) O חסר. | 3 והדא . . . אויב) G^1 פהא . . . מן גהאט אלאל ווה אלמקיס באלואגב לאן אלפבר אלצחיה ירד עלי דלך וסמא . . . אלנאטקין מן אלכתאב אנמא הו לימתחנן ואיצא אן אללה תבארך ותעאלי ונב אויב. G^3 פהא הו אלקול . . . אלמקדמה באלואגב לאן אלפבר אלצחיה ירד . . . ללנאטקין מן אלכתאב הו לימתחנן ואיצא . . . ונב אויב. | 7 (ואיצא לאן) O ואלאן. — (בקולה) G^3 כמא קאל. | 8 (מנהם) $G^1 G^3$ מן אלד'. | 9 (עלי גואבה) $G^1 G^3$ עלוה גואבא. | 14 (עלי דלך ולא ננסב) G^1 ולדלך אדא [קד] פחצנא ולם נגד שיא מנא יוגב תק . . . בה עלמנא אנה מבתדא בה וסמינא מחנה וינכהנא עליהא בקול אלכתאב אשרי כל חובי לו ולא ננסב.

הגדולה שבהן בעיני גמול אמר בה (ל"ג ל') להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. ועוד אבאר אלה הענינים בתוך הספר ביאור ברור ולא הקדמתי תנה אלא זכרם בלבד. וזה הוא מה שנתחייב מצד המחשבה הנכונה והראיה הברורה ובעבור זה חייב תאל ית' את אויב כאמרו האף תפר משפטי (מ' ה') וחייב את אליפו ובלדר וצופר גם כן כפי מה שאמר כאמרו לאלפו (מ"ב ז') חרה אפי כך ובשני רעיק וגו' ולא הוכיח האל את אליהוא אבל הוציא דבריו אל אויב בדרך דברי אליהוא והיה זה להצדיקו. ועוד בעבור שאלהוא תקדים בדבריו שהוא ישוב לאנשים כלם כאמרו לאיוב (ל"ה ד') אני אשיבך מלים ואת רעיק עמך ואמר ארבעה מאמרים ואף אחד מהם לא היה יכול להשיב על תשובתו ואם כן יצא הדבר כחפצו.

ותחכם יתעלה כתב לנו הגדותם ושם אותם לנו למשל למען נקח מהם מוסר ונתקן עצמנו ליראה עד אשר נדע בבוא עלינו היסורים והצרות שאינם יוצאים משתי המעלות וזה שבאים בעבור עונות שקדמו ממנו ונקראים עונש וצריכים אנחנו לחפש אחריהם ולהיטיב את מעשינו למען נסיר ממנו התתרופות כאמרו נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' (איכה ג' מ') או ישם בחינה מהחכם יתעלה למען נסבול אותם והוא יגמול לנו על זה. ואין אנחנו מיהסים אל הכורא ית' בשני הענינים האלה דבר מן העולה אבל נתאמת מה שתאר הוא בעצמו בספרו (צפניה ג' ה') ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ובעבור זה קראתי שם הספר הזה ספר הצדוק.

- עבדה ועלי אנה לא דנב לה [י]פעל דלך כמא שא אד' הו מאלבה ולא יסמי דלך
 נורא כמא אפצה בלדך פי קולה הן יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה
 ואלדי רעאה אלי הוא אלקול' הו משאחרתה נפסה צאלחא וקד חלת בה תלך אלאלאם.
 ובעיבס הוא כאן יגו' אן ינעס עלי אלעבד אלכאפר ותכון אלעלא' פי הוא איצא
 משיחה בקולה ישליו אהלים לשורדים. וכאן אליפו ובלרד וצופר אנמעין יקולון לא⁵
 יולם אללה אלא כאפרא והו אלגאחד עבארתה או פאסקא והו אלמרתכב אלכבאיר
 אלתי ענה נהי או מדנבא והו פאעל אלצגאיר פמן דלך קול אליפו זכר נא מי הוא
 נקי אבד וגו' כאשר ראיתי תרשי וגו' מנשמת אלוה יאבדו וגו' וקול בלרד היגאה
 נמא בלי בצה וגו' עודנו באבו וגו' בן ארחות כל שובחי אל וגו' וקול צופר
 ועיני רשעים תכלינה וגו'. ואמא אן יולם אללה תע' עבדא צאלחא פלס יכן ואחר¹⁰
 מנהם יגו' דלך עלי וגו' [מן] אלגוה פכאן כלחם יקולון לאויב לולא אן לך דנובא
 סלפת לס יחל אללה כך היה אלמצאויב כמא קאל לה הלא רעתך רבה וגו' כי תחבל
 אחיך חנם וגו' לא מים עיף תשקה וגו' על בן סביכותיך פחים וגו' או חשך לא
 תראה וגו' ואמתאל דלך כחור. ואלדי חמלהם עלי הוא הו אן עקולחם חכמת באן
 אלכארי תקדסת אסמאוו ערל לא יגור תם שאהדוא איוב מולמא פקאלוא מא הוא¹⁵
 אלא ען אסתחקאק דנב סבק מנה. ופי וקתנא הוא מן יקול בהדה אלמקאלאת וירי
 בהדה אלמדאחב וכפי ענהם נמיע[א] אלקול אלמרתצא והו אלקול אלתאלת קול
 אליהוא אן אללה תבארך ותעאלי קד יועל עבדה אלי נעימה באחר תלאתה אסבאב
 אלאיל כתוב' בעד דנב תקדמהא קאל פיה להסיר אדם מעשה וגו' יחשך נפשו מני
 שחת וגו' ואלתאני כחסנאת תכון ללעבד ואן קלת קאל פיהא אם יש עליו מלאך²⁰
 מליין וגו' תם קאל פיה פדה נפשו מני שחת וחיתו באור תראה ואלתאלת במחן
 1 (יפעל דלך) G^3 | יפעל בה הוא. | 2 (בלדך פי קולה) G^3 | פי אקולאה אד' קיל. |
 14 (דלך) G^3 | הוא. | 15 (שאהדוא) O | ישאחרו. | 16 (דנב) G^3 | אלדנב. | (אלמקאלאת)
 G^3 | אלמקאלה. | (וירי בהדה אלמדאחב) G^3 | חסר. | 17 (נמיעא) G^3 | וען איוב.

הן יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה (מ' י"ב). ומה שהביאו אל מאמר זה הוא ראיתו
 את עצמו צדיק ובכל זאת באו עליו אלה היסורים. ובהסך זה יתכן לפי דעתו שהאל ייטיב לאדם
 כופר ויעלה זה גם כן רצונו כמאמרו (י"ב ו') ישליו אהלים לשורדים. אך אליפו ובלרד
 וצופר כולם היו אומרים לא יסר האל אלא הכופר והוא המכחש בעבודתו או הרשע והוא העובר
 על החסורות אשר נותר מהם או החוטא והוא העובר עבדות קלות ומהו מאמר אליפו זכר נא
 מי הוא נקי אבד וגו' כאשר ראיתי וגו' מנשמת אלוה וגו' (ד' ז') ומאמר בלרד היגאה נמא
 בלי בצה וגו' עודנו באבו וגו' בן ארחות וגו' (ח' י"א) ומאמר צופר ועיני רשעים תכלינה וגו'
 (י"א כ'). אבל לא היה אחד מהם אומר שיתכן על אופן מן האופנים שיוסר האל יתברך
 עבד צדיק והיו כלם אומרים לאויב לולא שהיו לך עונות שקדמו לא היה האל מביא עליך
 הצרות האלה כאשר אמר לו אליפו (כ"ב ה' - י"א) הלא רעתך רבה וגו' כי תחבל וגו' על כן
 סביבותיך פחים וגו' או חשך וגו' ומה שדומה לזה הרבה. ומה שהביאם לזה הוא שבשכליהם דנו
 שהבורא יתקדשו שבותיו צדיק ולא יעול ואחר כך ראו איוב ביסורים ואמרו אין זה כי אם בעבור
 שהוא ראוי לזה מפני עון שעשה קודם זה. ובזמנו זה יש מי שאומרים מאמרים כאלה וחושבים
 בדעות אלה ונעלם מכלם המאמר הנרצה והוא המאמר השלישי אשר אמר אליהוא שהאל ית' ית'
 פעמים יגיע עבדו אל טובוה באהת משלש הסכות. הראשונה בתשובה שעשה אחר עון שקדם לה
 אפר בה (ל"ג יז) להסיר אדם מעשה וגו' יחשך נפשו וגו' והשנית בזכות שתהינה לעבד אף על
 פי שהן מעשות ובהן אמר (ל"ג כ"ג) אם יש עליו מלאך מליין וגו' אחר כן אמר בו פדה נפשו מני
 שחת וחיתו באור תראה והשלישית בכחונה ונסיון אשר בחנו בו האל והוא סבל אותו והוא

יִשְׁתַּחֲוֶה אֶן אֱלֹהִים קִדְּ יִנָּע וְלֹהֶה אֶלְשֶׁרְכֹבֶתָּ אֶלְמֹדֶה וְאֶלְאֹדֶה אֶלְכִּרְהֶה לִיזִיל עֵנָה
 אֶמְרֵאֶנָּה וְיִסְתַּחֲלַח מִן כִּיפִיָּאת מִזֹּאנָה. וְפִי הָיָא אֶלְתַּמְתִּיל יִקּוּל תַּעֲאִי וְיִדְעֵת עֵם
 לִבְכֶּךָ כִּי כֹאשֶׁר יִיסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִסִּדְּךָ וְקִדְּ יַעֲלֵל אֶלְחֻבִּים מִן אֶלְנָאם
 דְּלָךְ. וְאֶלְמִנְלוּהָ אֶלְנִי הָאֵל אֶלְבְּלוּי וְאֶלְמַחְנֶה וְהוּא אִדָּא עֵרְפָה תַּעֲאִי מִן עֲבֵדָה
 אֶלְצֹאֲלָה אֲנָה יַעֲבֵר עֲלִי אֵלִם יִוצֵלָה אֵלִיהָ וְיִתְבַּת עֲלִי הָאֵל צֹלַחָה אֶחָלָה בַּה לִּיחִיבָה
 וְיִנָּעִם עֲלִיהָ עֵן עֲבֵרָה. וְהָיָא אֶלְצִרְבִּי אִיצָא גִּיד וְאֶחְסָאן אִדְּ יִוצֵל אֶלְעֵבֵד אֵלִי נַעִים
 דְּאִים כְּקוּלָה אִשְׁרֵי הִנְכֵר תִּיסְרֵנוּ יֵה וּמִתּוֹרֵתְךָ תִּלְמַדְנוּ לְהַשְׁקִיט לִי מִימֵי רַע עַד יִכְרָה
 לְרַשָּׁע שַׁחַת. וְהָיָא אֶלְאֵלִם קִדְּ יִכּוֹן פִּי אֶלְמֵאֵל אוּ פִי אֶלְנָס אוּ פִי אֶלְנָפִס. פְּדִין לֵנָא
 תַּעֲאִי לְכֵר בְּעִין אֶלְצֹאֲלָחִין אֶלְדִּי אֶמְתַּחְנֶה פַּעֲבֵר עֲלִי אֶלְמַחְנֶה פִּשְׁכֵּר לֵה וְתַצְמֵן לֵה
 פִּי אֶלְאֶזְרָה אֶלְנַעִים אֶלְדֹּאִים וְעִלָּל לֵה פִי אֶלְדִּנִּי מֵא בַּה אִיד מֵא יִרְנָא מִנָּה פִּי
 דְּלָךְ וְהוּא אִיּוֹב אֶלְנָבִי עֲלִיהָ אֶלְסֵלָאם.

תָּם לַעֲלֵמָה גֵּל גֵּלְאֵלָה אֶן אֶלְנֹאֲטֵר אֶלְוֹאֲרֵדָה עֲלִי אֶבּוּאֵל אֶלְנָאם עֲנֵד חִלּוּל
 אֶלְאֵלָאם עֲלִי ד' צִרּוֹב עֲלִי טוֹל אֶלְזִמָּאן כְּמֵא לְטֵרַת חִינִיד פִּי עֲצֵר אִיּוֹב אוּזְבִּי אֶתְבִּבֵּת
 דְּלָךְ לֵנָא לְנַעֲתֵכֶר בַּה וְנֹאזֵד בִּאֶלְדֵּי אֶלְמַרְצִי מִנְהָא וְנִזְעֵלָה וְאִזְבָּא וְנַצְרָף מֵא סִי
 דְּלָךְ. פִּתְבִּיבֵּת לֵנָא לְכֵר מִצִּיאִים אִיּוֹב וּמֵא אֶמְתַּחְנֶה בַּה וְכִלְאֵמָה וְכִלְאֵם אֶצְחֹאֲבָה וּמֵא
 אֶדְעָאָה כֹּל וְאֶחָד מִנְהֶם וּמֵרֵד אֵלִיהוּא עֲלִיהֶם קֶצֶר אֶן יִכְשַׁף בְּדִלְךָ מֵא פִּי קְלוֹב
 אֶלְנָאם עֲנֵד קִלָּה אֶלְצֵבֵר עֲלִי אֶלְמַחְנֶה פִּתְבִּיבֵּת [נִסְכִּי] אֶלְבִּיאֵי אֵלִי שִׁי מִן אֶלְזֹר פִּלִּם
 יִדְעִי וְאֶחָד מִן הָאֻלָּא אֵלֵּהּ נִפֵּר שִׁיא מִנָּה [פִּתְבִּיבֵּת] נִפִּיּוֹן עֵנָה תַּעֲי' גְּמִיעַ אֶנוּאֶעָה
 פִּמֵּן קוּל אִיּוֹב אֶמְנֵם יִדְעֵתִי כִּי כֵן וְמֵה יַעֲדֵק אֶנוּשׁ עֵם אֵל וְקוּל אֵלִיפֹז הָאֶנוּשׁ מֵאֻלּוּה
 יַעֲדֵק וְקוּל בִּלְדֵּד הָאֵל יַעֲוֵת מִשְׁפֵּט וְאֵם שְׂרִי יַעֲוֵת צִדֵּק וְקוּל צוֹפֵר [כִּי] הוּא יִדְעַת מִתִּי
 שׁוּא' וְסִיאִיר אֶלְקֶצֶה וְקוּל אֵלִיהוּא לִכֵּן אֶנְשִׁי לִבִּב שְׁמַעוּ לִי חִלִּילָה לֵאל מִרְשַׁע וְגוֹי.
 וְלִבֵּן לְפִלְשֶׁם אֶנְמֵא וְקַע פִּי אֶלְנִי אֶלְאֵרָא אֶלְאֶזֶר פִּתְבִּיבֵּת אִיּוֹב יִקּוּל יִזְוֹ אֶן יִזְלֵם אֶלְחֻבִּים

יתברך (דברים ח' ה') וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר וגו' ולפעמים יעשה כן החכם מבני אדם. והמעלה השלישית ענין הנסיון והבחינה והוא כאשר ידע יתברך על עבדו הצדיק שהוא יהיה סובל את היסורים אשר יגיעים אליו ועומד על ענין צדקתו או יביא עליו את היסורים למען יגמול עליו וישיב לו בעבור סבלו אותם. והמין הזה מן היסורים ג"כ חסד והטבת כי הוא יגיע את העבד אל טובה קיימת כמאמרו אשרי הגבר אשר תיסרטו ית וגו' (תהלים צ"ד י"ב וי"ג). והיסורים האלה יהיו או בממון או בגוף או בנפש. והאל יתברך הכותב לנו נסיון אחד הצדיקים אשר נסת אותו והוא סבל את הנסיון והאל גמל עליו והבטיחו לתת לו בעולם הבא הטובה הקיימת ומהר לתת לו בעולם הזה מה שיחזקוהו בתקותו ממנו בזה והוא איוב הנביא עליו השלום.

ואחר כן בעבור שידע יתברך שהמחשבות העולות בהמשך חזמונים בלבבות בני אדם כבוא היסורים הם על ארבעה מינים כאשר עלו אז בזמן איוב צוה לכתוב לנו זה למען נקח בו מוסר ונחזיק בדעת הנרצית בין המחשבות ההן ונשימנה לחובה עליו ונסיר מה שזולתה. והכותב לנו הגדת צרות איוב ומה שכחנו בו האל ודבריו ודבריו רעיו ומה שאמר כל אחד מהם ומה שהשיב עליהם אליהוא וכוון לגלות לנו בזה מה שיש בלבבות בני אדם אם ימעט סבלם את הנסיון. אבל אין אחד מהמשת האנשים האלה ואמר מאומה שיהיה בו אל הבורא דבר מן העולה כי הם מרחיקים ממנו יתעלה כל מיני העולה. איוב אמר אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל (ב' כ') ואילו אמר האנוש מאלוה יצדק (ד' י"ז) ובלדד אמר האל יעוה משפט (ח' ג') וצופר הנעמתי אמר (י"א י"א) כי הוא ידע מתי שוא ושאר הפרשה ואליהוא אמר חלילה לאל מרשע (ל"ד י'). אולם לא נפלה מחלוקתם כי אם על שלש הדעות האחרות והיה איוב אומר יתכן שייסר החכם את עבדו אף על פי שאין בו עון ויעשה זה כרצונו כי הוא קנותו וזה לא יקרא בשם עולה כאשר אמר זה בסמור ברור

מלאה הארץ חקיק למדני פולך מא יערף מן באב אלזבר אלצארק ואלנמיע יסמיאן חסר. חתי אן אליצול אלי תסביחה ותמנידה וחמדה עלי מא אכתדי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלנמיע חסר לקולה יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואיגארה אלאלאם ואלאמראן ואלמצאר פי אלעאלם איצא גור ומצלחה ללנאם ליפרקון עקאבה ויתקון נקמתה בקולה והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחסהם אללה תעאלי 5 באלאלאם חתי אדא נגאדם מנהא פלה אלזור ואלפצל ופיה יקול אלנבי כי חסרך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. ובאלקול פי אלאלאם אלמחסוסא ניר אלואצלח אלי אלנאם כדאך אלקול פי אלואצלח אליה לא יפעל אלבארי דלך בעבדה אלא לצלחה לה ואחסאן והו חנינך ינול ג' מנאול. אלמנולה אלאולי חאל אלתאדיב ואלתפחים פאחמא ואן כאנא אלמאן ללנאטקין באלתעב ואלזעב ואסתעמאל אלפכר 10 פאן דלך צלחה להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקין בתוכחתו. ואנמא מתל דלך באלאב אלדי יורב ולרה באלזור ואלצירב וכחיר מן אלאלאם לאסתצלחהה ללנאטקין וללחכמה בקולה פי מא בעדה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. ובדלך ירנא אלשאהר אן אלחכים [יתעב] נפסה באלסרה ואלכר פי קראה אלכתב ובאסתעמאל אלזואטר ואלתמיו פי אלוקוק עלי דלך ולא יכון 15 שי מנה מנכרא ובמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולה אלבי חאל אלעקובה ודלך אדא אנני אלעבד גנאיא יסתחך בהא אלעקובה כאן מן גור אלרחים עז וגל ונשרה לעבדה אן יסבב לה אלמא מן אלאלאם ידחב כה ענה סאתה או בעצהא וחנינך יכון דלך אלאלאם מסמי תמחיצא והו ועלי אנה עקובה פמענאה מע[ני] אלפצל אד הו יזר אלעבד מן אלמעאודה ויצרף ענה מא 20 סלה ופיה יקול ופקרתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהר 10 (ללנאטקין) O אלנאטקין. | 12 (באלאב) O באלאדב. | וכחיר O וכחירא.

חסר. ואפילו ההגעה אל שבוcho והוללו ופאורו על מה שגמל עלינו וההודאה לו על מה שהטיב לנו הכל יקרא בשם חסד לאמרו (שם ק"ו ח') יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. והמצאותו את היסורים והחליים וההזקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען ויפחדו מענישו וייראו מנקמתו כמאמרו (קהלת ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו והאל יתברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצולם טהם יהיה זה מוטובתו וחסדו וכוה אמר הנביא (תהלים פ"ו י"ג) כי חסרך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים ובלתי נוגעים אל הגוף כן המאמר במה שנוגע אל הגוף לא יעשהו הכורא בעבדו כי אם לתקון לו ולהטבה. וההטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששניהם יסורים למדברים בניגויה וטורח ושמוש הרעיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקין בתוכחתו ודסהו לאב אשר יסר את בנו בגערה והכאה והרבה מן היסורים לתקנו אל היראה והתכבסה כאמרו אחר זה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נודע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בנדידת שנה מעניו ובעיסלו לקרוא בספרים ובשמוש העיון והבחינה למען ועמוד על זה ואין דבר שיקוץ בו וכמו שאמר הנביא (ישעיה נ"ג י"א) מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין הענוש וזה כאשר חטא העבד חטא שיתחייב בו עונש היה משובת הרחם יתעלה ויתברך ומהשגחתו על עבדו שיוסבב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק ממנו רעתו או מקצתה ואז יהיה היסור הזה נקרא בשם נקיו ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין החסד כי הוא יגער באדם שלא יחטא שנית ויסור ממנו מה שעבר ובו אמר ופקרתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג ו"ד). ובענינו נראה שהאב יגמיא את בנו המזשקים הכסרים וסבי רסואה הנמאסים להסיר ממנו חליו ולתקן איכויות מוטו. וכדמיון הוה הוא אומר

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיהם ומחשבותי ממחשבותיהם לאן אלהאם ואן
 שאהרת אלסמא ואלארץ כאנהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ירל עלי אן בינהמא
 אלבעד אלכתי. פאמא אלממתהנון ואלמעתהנון פאנהם ועמא אן אקרב גו מן אגזא
 אלפלך מן אלארץ יכון אכתר מן יי צעף מן גמלה קטר אלארץ אליהו הו אלזט
 5 אלקאטע לדאירתהא בנצפין ואמא אכר אלאגזא ממא תקע עליה אלהאם מן אלפלך
 פאנה ינאו עדר אלאולף אלכתידיה עלי היא אלמקראר אלמדבור. פקול אלחכים
 תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלגור ואלכרם אעלי ואשמך מן פצל אלזלק ואחסאנהם
 כעלז אלסמאותא פוק אלארץ לא אנה קד אנתהי בכלונה אלי היא אלהי בל אנמא
 מלה בהיא אי כאנת חאסתהם לא תבלג עלזא אכתר מן דלך. ומלה איצא קולה
 10 תעאלי כי נגבוה שמים על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא יבין ען דלך
 באוצח אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך אעלמנא אן
 אחסאן אלבארי וגורה אעלי מן אלסמאותא קדרא וארפע מן אלשוואהק במא לא
 ידרך ולא ילהק. פסבהאן אלקארר עלי אלכל מן לא מרד לאמרה וגורה ופצלה אשמך
 מן אלאפלך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיה לה.

15 וממא יצה אן איגארה אלזלק בעד מא לם יכן הו אלפצל אלאעטם אי זלק
 אלעאלם באסרה ואסכנה אלנאטקין לינפעחם ופיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד
 יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאה להם וסאיר תדכירה אלחסן אליהו בה
 דברהם וסאר בהם פהו אנמע פצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי
 ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרהם [בה] ונהאחם ענה כאלתחסין פי עקולחם
 20 ואלתקביה או ב[אלסמ]ע ואלגבר פבל דלך איצא פצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה
 ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהר בה אלעקול חם קאל חסדך ה'

15 (וצה) O נצף. | 19 (וכדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיהם (שם נ"ה ט') כי אף על פי שהחוש רואה את השמים
 ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא
 בעלי הנסיון והחשבון אמרו כי החלק מחלקי הגלגל היותר קרוב אל הארץ הוא יותר מאחד על
 ששה עשר מקוטר הארץ אשר הוא תקו ההותך סבובה לשני חצאים אבל האחרון מחלקי
 הגלגל אשר יפול עליו החוש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנזכר. ולפי זה מאמר
 החכם ית' וית' שדרכו בחסד ובנדיבות נעלה וגבוה מחסד בני האדם והסתם כגובה השמים
 על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה כהגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה כעבור שחושם אינו
 מגיע לגובה רב ממנו. וכמוהו גם כן (תהלים ק"ג ו"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כגבוה שמים
 על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא שיבאר זה בכיור ברור הוא מאמר הנביא (שם
 ק"ה ה') כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך הודיענו שטובת הכורא וחסדו רמים
 מהשמים בשעור וגבוהים מהשחקים כמה שאי אפשר להגיע אליו ולהשיגו. ושבת לאל היכול על
 כל ואשר אין חקר לדבריו ואשר טובו וחסדו גבוהים מהגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית.
 וממא שנחברר הוא שהמצאתו את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדיו כי ברא את
 העולם בכללו והושיב בו את המדברים להועיל להם ובוה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי
 עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן החיותו אותם ושאר הנהגות הטובה אשר
 הנהיגם בה ונתל אותם זה כלו חסד והטבה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך
 שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והזהירם ממנו באשר נתן בשכלם דעת
 הטוב והמנונה או בשמע והגדה כל זה גם כן חסד והטבה כמאמרו (תהלים ל"ג ה') אהב
 צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעיד עליו השכל ואחר כן אמר (שם קי"ט ס"ד)
 חסדך ה' מלאה הארץ חקך למדני זה מה שיועד מצד ההגדה הנאמנת ושניהם נקראים

בשםך רחמן

הדה תרגמה כתאב אלתעדיל

אלמנסוב אלי איוב

ממא תרגמה ראס אלמתיבה מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה
של מחסיה רי"ת.

(צדר אלכתאב)

אבתרא מולסה וקאל תבארך אללה אלאה אסראיל אלקדים קבל אלאבתראאח
ואלבאקי בעד אלנהאיות אלמברי אלמחרע אלמעיר אלבאעת אלחקיק באלחמר
ואלשכר עלי סעלה אלעאם ואחסאנה אלשאמל.

אמא בעד סאן מעני אלגור ואלאחסאן ואן כאן לא ינקסם פי דאתה אעני אן
קלילה ובתירה הקוקאן במענאה עלי אלאנספראד פאנה יתפאצל פי וגוה אלכמיה ⁶
ואלכפייה. מן דלך אן גור אלמלוקין במקראר יקתצי פנאה בפנאחם כקול די
אלגלאל פי כתאבה קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסדו כציין
השדה וגור אלקדים גל ועו לא נהאיה לקדרה לאנה עליה ולא חר ואקצא לגורה
ואחסאנה. ולמא נאהי ובאלג פי אקצא מא יקע עליה חם אלנאטקין קאל כי גבהו

זה תרגום ספר הצדוק

המיוחס לאיוב

ממא שתרגם ריש מתיכתא מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה של מחסיה רי"ת.

(פתיחת הספר)

החל סחברו ואמר. יתברך האל אלהי ישראל הקדמון לפני התחלות והקיים אחר
התכליות הנורא והמוציא מאין המשיב והמחיה הראוי לשבח ולהודאה על חסדו הכולל ועל
הטבתו לכל.

ואחר זה אומר כי עיני החסד וההטבה אף על פי שלא יתחלק בעצמו רצוני לומר
שהמעט והרב מהחסד כל אחד בפני עצמו ראוי לעינונו בכל זאת יש בו הבדל באופני הכמות
והאיכות. והבדל כזה הוא שחסד הנכראים הוא כשיעור אשר כלותו יחוייב ככלותם כמאמר האל
יתברך בספרו (ישעיה מ' ו') קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסדו כציין
השדה וחסד הקדמון ית' וית' אין תכלית לשיעורו כעבור שהוא תלוי בו ולפי זה אין גבול וקצה
לחסדו ולחטבתו. ומפני שהפליג להוכיח קצוי מה שיפול עליו חוש המדברים אמר כי גבהו

על ס' יצירה ובפירושו על שבעים מלות וגם על דברים הנמצאים בספרי הבאים אחריו ומזכירים פירושו או נהנים מהם כמו תלמידו דונש בן לברט ור' יונה בן גנאח ור' אברהם אבן עזרא ור' יוסף קמחי וגם ר' בחיי והר" שמעון בן צמח. וכבר השביל המוציא לאור הראשון ר' יוחנן כהן לקבץ רוב הרבנים האלה בהקדמתו אשר כתב לספרו.

ר' סעדיה גאון מזכיר ביאורו על איוב בביאורו אשר כתב אחרי כן על ספר משלי. (א) על משלי ג' י"א וי"ב הוא אומר: כבר ביארנו שני הפסוקים האלה בפתיחתנו לספר איוב (עיין חלק ששי לספרי רבנו סעדיה גאון דף 28). והוא מביא שם מאמר שלם מהפתיחה אבל לא מלה במלה כי אם מעין מה שנמצא לקמן בדפוסנו דף 3 שורה 9 עד דף 4 שורה 11. — (ב) בסוף ביאורו על משלי י"ח י"ד (דף 96) הוא אומר: „כמו שביארנו בספר איוב“. וזוהו הוא רומז גם כן על הפתיחה ועל עצם המאמר ההוא אשר הזכיר בביאורו על משלי ג' י"א וי"ב. — (ג) בביאורו על משלי ל' ג' (דף 184) מזכיר הגאון מה שפירש באיוב פר' כ"ח ותוכן הדברים אשר הוא רומז עליהם נמצא לפנינו דף 85. — ועוד הזכיר הגאון את ביאורו על איוב בספרו אשר אך קצתו נגלה אלינו ע"י החכם ר"א הרכבי הוא ספר הגלוי ובהשריד מהספר הזה (דף קפ"ח) אמר הגאון וזה לשונו (כפי שהעתיקו ר"א הרכבי מלשון ערב אל לה"ק): „ועשיתי כדי יציע במקום אל כמו שביארתי באיוב שהמלה הזאת תמצא בח' מקומות מן המקרא ואחד מהם כדי שופר“. והוא רומז בזה על ביאורו הארוך על איוב כי בקצר אשר לפנינו לא נמצא פירושו מקומות שנמצאת בהם במקרא מלת כדי בטעם אל. ועיין מה שכתבתי בהערתי לביאור הגאון על איוב י"ז ט"ז (לקמן דף 58).

ועוד ראוי לדעת כי בספר תורות הנפש המיוחס לר' בחיי הקדמון בעל ספר חובות הלבבות נזכר תרגום הגאון על איוב ה' ז' (ס' תורות הנפש מתורגם לעברי ע"י הח' ברוידע דף 87) והוא מזכיר התרגום הערבי על מלות הפסוק „ובני רשף ינביו עוף“ כמו שהוא לפנינו (דף 22): „ותרא אהל אלנאר יתשאמנן מיראנא“. כן הוא במקור הערבי בכ"י פאריס כאשר ענה לי על שאלתי הח' ברוידע.

וטרם אסיים דברי אניד תודתי להחכם היקר ר' מאיר למברט אשר הואיל בחסדו לעיין כל עלי הספר הזה לפני בואו אל תחת המכש ומה שמצא עוד אחרי הגיהי את העלים משניאות הדפוס הגיד לי וגם האיר עיני בכמה מקומות בהבנת דברי הגאון. במקום הזה לא אדבר מאומה על דרך הגאון בתרגום ספר איוב ועל דעותיו אשר הוה בביאורו ובפתיחתו. אם לא תהיה תוחלתי נכונה עוד אפרש רשת חקירתו על כל דרכי הגאון בפירוש המקרא כאשר יצאו לאור כל ספריו עד תמם ואז אשיב אי"ה להתעסק בספר הזה כאשר התעסקתי עתה לתקנו ולבארו.

בודאפעשט, בירח טבת התרנ"ט.

בנימן זאב בן לא"א ה"ר שמעון בכרך ז"ל

המכונה

Wilhelm Bacher.

על פי כתבי יד ושרירי כתבי יד אלה וכעור הדפוס הראשון תקנתי את התרגום הערבי על איוב אשר לר"ם נאון. בחרתי הנוסחאות הישירות בעיני ונתתים לעיקר בנוף התרגום ואת הילופי הנוסחאות הראויים לזכרם הצנתי יחד בהערות לפי סדר שורות כל דף ודף עם סימן כ"י אשר בו נמצאו. ואין להתפלא כי רבו החילופים בתרגום זה כי ידי רבים שלטו בו ולא יראו הסופרים לשנות המלות וצורתן בשינויים של מה בכך. ויש חילופים אשר מידי הגאון עצמו יצאו כי אפשר ששינה בתרגומו בעשותו מהדורא שנית לספרו על איוב כאשר אבאר למטה בדבריו על ביאורו. ובודאי כל כ"י חדש שיבוא לידי מעיין ימצא בו חילופים אחרים. וגם אנכי בהיותי כלונדון באוצר הספרים הגדול אשר בבריטיש מוזיום עינתי בכ"י שמספרו בהקאטאלוג Or. 2375 ובתוך שאר ספרי הכתובים יש בו גם ספר איוב עם תרגום הגאון והעתקתי ממנו פסוקים מעטים ועיר שם ועיר שם והנה מצאתי בהם חילופי נוסחאות כאלה: ג ד במקום "אלדי קיל פיה קד ולד רגל": אלדי קיל קד ולד פיה רגל. ד ג במקום "אלרא'יתאן" אלר'ותאן. ד יב במקום "בלאם": אלכלאם. ד כא במקום "אן קד רחל בפצלחם": אלא אן רחל באפצלחם. ז כא במקום "ומא לא תחמל": מא לא תחתמל. יח א במקום "נתכלם": אתכלם. יח ב במקום "מא באלנא": ומא באל. מא ד במקום "מצאפה": מצאפה. הפתיחה אשר כתב ר' סעדיה גאון לספר איוב והיוצאת פה ראשונה לאור אינה נמצאת בשלמותה רק בכ"י O. אך מקצתה נמצא גם בכ"י G¹ ו G³. ואולם ב G¹ נמצא מאמר ארוך בתוך הפתיחה שאינו ב O ונתתיו בנוף הספר דף 7 ודף 8 עד שורה 16 והמאמר קטוע בסופו וגם תוכו לקוי בחסרונות בשרירי כ"י הנזכר. וב O יש במקום המאמר הזה קצורו כמעט שורות שהצנתין בסוף הפתיחה (דף 8 שורה 17—20). ומההבדל הרב הזה שיש בין O ובין G¹ נראה ברור שמפתיחת הגאון לס' איוב היו שתי מהדורות ארוכה וקצרה. וכן היו שתי מהדורות מביאורו לס' איוב כי על המשה הפסוקים הראשונים נשאר הביאור ב G¹ והוא ארוך ממה שיש בכ"י O כמו שתראה שם בהערות. אך גם על פסוק ו' ופס' ז' וי"ב וכן על פס' ב פס' ו' הביאור רבנו בכ"י דברים מביאור ר"ם נאון שאינם לפנינו ב O¹. ועל שהיו מביאור הגאון על איוב שתי מהדורות ראה ברורה יוצאת מכ"י G שגשאר בו הביאור על שתיים עשרה פרשיות והוא נכדל בחילופים אין מספר מהביאור אשר בכ"י O כמו שהראיתי בהערותי עיין לקמן דף 44 עד דף 79. ומה שנשאר מסוף באור פס' לו בכ"י G² הוא מסכים קצת עם G (ע' דף 50). והביאור על פס' לג שנמצא בכ"י G⁴ גם כן מובדל ממה שיש ב O (ע' דף 95). ועי' גם החילופים מכ"י F (דף 81 עד 85). בתחתית על' הספר הזה בכל דף דף תחת הקו המפסיק ימצא הקורא כל ביאורי הגאון כועתקים ממקורם הערבי כמעט מלה במלה אל לשון הקדש למען יוכל להנות בדבריו הגאון גם מי שאינו מכיר לשונו הוא לשון ערב. ומלבד זה גם על כל פסוק ופסוק שאין עליו ביאור אך אמרתי כי יוצא מבין מלות תרגום הגאון פירוש נכבד וראוי לשום עליו עין עשיתי פירוש קצר בלשון הקדש להניד תוכן התרגום הערבי. ויחד עם הערותי המפרשות ביאור הגאון ותרגומו העירוני על דברים הנוגעים לפירושי הגאון על פסוקי איוב והם נמצאים בספר אמונות ודעות אשר לגאון ובפירושו

(¹) וזה מקורב הוציא לאור החכם ר"ש עפענשטיין תחלת פירוש ר' יוסף קטחי על ספר איוב החסרה בס' תקות אנוש ויש נמצאו דברים מפירוש הגאון על איוב פס' א' וב' שאינם מביאורו וגם ר' בח"י אינו מביאם. עיין Revue des Études Juives, XXXVII, 88.

(מספרו בקאטאלוג 2523,4) והעתיקו לי בחסדו המנוח ר"ש פוקס. נמצא בו קצת הביאור על פ' ב"ב וכת.

הקדמת המוציא לאור.

התרגום הערבי על איוב אשר לר' סעדיה גאון עם ליקושים מביאורו כבר נדפס זה עשר שנים¹ על פי שלשה כתבי יד אשר באחד מהם נמצא ביאור הנאון והקדמתו על ספר איוב. אך המוציא לאור הראשון לא אסף כל מה שמצא בכתב יד זה ולחלק גדול מהביאור וגם להקדמה לא נתן נאולת הדפוס בספרו. גם התרגום הערבי אף כי טרח לתקנו בצרכו וגם קבץ חלופי נוסחאותיו לא עלה בידו לנקותו משגיאות ולהרחיק ממנו טעויות. ולכן כאשר הואלתי להוציא מעשה ר' סעדיה גאון על איוב שנית מצאתי מקום להתנדר בו ולהשלים מה שהניח הבא לפני חסר. וברם זכור לטוב איש המודות אשר בא יומי לפני כלותו מלאכתו הוא ידידי המנוח ר' יוסף דירינבורג ז"ל אשר נתן לי חלקי בין העוסקים בהוצאת כל ספרי הגאון וגם עזרני עזר גדול למען אצא ידי חובתי. כי נתן לי את הדפוס הראשון הנזכר מלא על כל גליונותיו בתיקונים הוציאם מתוך שני כתבי יד אשר באוקספורד ר' יצחק שלמה פוכס ז"ל (הנקטף אח"כ באבו מתוך גן חכמת ישראל). וגם נתן לי העתק הביאורים וההקדמה אשר נשארו גנוזים בכתב יד והעתיקם בעבורו ר"ש פוכס הנזכר. ועוד נתן לי כ"י קנין כספו הנכתב בתימן ונשלח אליו מירושלים בשנת התרנ"א ויש בו קצת ספר איוב עם התרגום הערבי אשר לגאון כל פסוק ופסוק עם תרגומו אחריו ומלות המקרא מנוקדים נקוד כבלי הפשוט אשר נהגו בו בארץ תימן. ועוד שלח לי ידידי ר' אברהם נייבוייער נ"י צלמי אור הנעשים במצות ר"י דירינבורג מן עלים נפרדים אשר יצאו מהניווה במצרים ובאו בשנים האחרונות אל אוצר הספרים אשר באוקספורד. והעלים האלה נשארו מכתבי יד שונים ואני הבדלתי בסמינים כאשר אוכיר למטה. — המוציא לאור הראשון השתמש גם בכ"י אחד הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר למלך בברלין. כתב יד זה היה תחת עיני כי פקדי אוצר הספרים הנזכר שלחוהו לי אל מקום מושבי והנני מגיד להם בזה תודתי.

ואלה הם הסמינים אשר רשמתי בהם בהערותי המכילות חילופי נוסחאות לתרגום רס"ג ולביאורו על איוב את כתבי היד הנזכרים עד הנה.

אות O הוא סימן כ"י אוקספורד מספרו בקאטאלוג של ר"א נייבוייער 125. והוא הכ"י אשר יש בו גם ביאורי הגאון והקדמתו ונספחו בו אל מעשה הגאון גם התרגום הערבי והביאורים אשר לר' משה הכהן בן נקטילה. וכבר השתמש בכ"י זה ההכם עזראלד כהוציאו לאור ליקוטים על איוב בשנת 1844. מתוך כ"י זה עשה ר"ש פוכס ז"ל העתק כל הביאורים שהגיהם המוציא האור הראשון ולא נתן להם מקום בספרו. ואלה הם הפסוקים אשר נפקדו מקום ביאורם בדפוס הראשון (מלבד הפתיחה אשר לגאון אשר היא גם כן יוצאת פה לראשונה לאור): א א—ו יז

¹ וזה שם הספר: כתאב איוב אלמלכ בכתאב אלתעדיל. Das Buch Hiob über- setzt und erklärt vom Gaon Saadia. Herausgegeben und mit Anmerkungen versehen von Dr. John Cohn. Altona 1889.

תפסיר ספר איוב ושרחה

באלערביײַה

תאליף

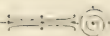
רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אזרעה וצחחה ובינה בחואש באלעבראניה

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמה רבה

בנימין זאב באבער

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתב

במדינה בארים אלמחרוסה

סנה אי תתציט.

תרגום ספר איוב וביאורו

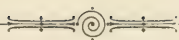
בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

~~~~~

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הק' בנימין זאב באכער

בבית האדון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ט לפ"ק

ברפוס צבי הירש ברי יצחק איטצקאווסקי כבולין

אלגז אלבאמם

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכתדא פי אכראגהא ותצחיההא צחבה גמאעה מן עלמא

יוסף דירינבורג

רחמה אללה

תם כלפאה אלפקיראן

אבנה הארטוויג דירינבורג ותלמידהמא מאיר למברט

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

התחיל להוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג זצ"ל

וקמו תחתיו

בנו הארטוויג דירינבורג ותלמידם מאיר למברט

חלק חמישי

466392

Saadiah ben Joseph
Œuvres complètes. Vol. 5.

LArab
S111D

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

